

# Vi kommer tillbaka...

(Мы вернемся, Суоми!)

av Gennadij FISCH (1934).

Översättning av Erik JONSSON (1998–2005).

### **Denna översättning:**

Copyright © 1998–2005 Erik Jonsson.

Uppgifterna om författarens och översättarens namn få ej avlägsnas, utplånas eller eljest göras oläsliga.

Förvaras åtkomligt.

Denna översättning till mer eller mindre skånsk svenska har rättats och förbättrats många gånger, sedan den först lades ut på Världsväven år 1998, och den fortsätter att utvecklas.

Senast ändrad 6 februari 2005. Se alltid till att ha senaste version; äldre versioner innehålla kända fel och böra förstöras!

PDF-filen `viko.pdf` kan f.n. hämtas på

- <http://www.geocities.ws/generaldepoten/vkt/index0.html>
- <http://generaldepoten.bravepages.com/vkt/index0.html>
- <http://www.geocities.ws/generaldepoten/vkt/index0.html>
- <http://www.geocities.ws/generaldepoten>
- <http://generaldepoten.bravepages.com>
- [http://www.geocities.ws/generaldepoten/vkt/za\\_sovetskuju\\_rodinu.html](http://www.geocities.ws/generaldepoten/vkt/za_sovetskuju_rodinu.html)
- <http://generaldepoten.bravepages.com/vkt>

För utskrift anbefalles PDF-filen; HTML-filen lämpar sig bättre för läsning på skärm.

Andra texter, som äro läsvärda i anslutning till detta dokument:

- <http://www.geocities.ws/generaldepoten/realuphtml.html>
- <http://www.geocities.ws/generaldepoten/dhm/index.html>
- <http://www.geocities.ws/generaldepoten/ngt/index.html>
- <http://www.geocities.ws/generaldepoten/olg/index.html>
- <http://www.geocities.ws/generaldepoten/sto/index.html>

**Det förord, som tidigare har ingått i denna fil, skall få plats i en egen fil, eftersom dess innehåll beträffar flera av de socrealistiska verk, vi ha översatt.**

## **Del I**

**Folk av en särskild resning,  
ett särskilt virke...**

# 1

## Första kapitlet.

Tills hon gifte sig, flöt Elviiras liv lugnt och lyckligt.

Hennes far höll av henne mest av alla sina barn, som alla var lika rosenkindade, lika blåögda och lika ljushårade som Elviira.

Elviira var en omhuldad dotter. Hon hade gått tre år i skola, men när läraren hade sagt, att hon skulle vara den främsta vid konfirmationen, hade fadern bestämt sig för, att det räckte, och tagit hem henne.

Hemma var där mycket arbete. Till gården hörde elva kor, hundra-femtio renar och två hästar.

Elviira mjölkade korna, skötte om lammen och klippte fåren med en väldig, gammalmodig sax; de bräkte ynkligt: „Mä, mä!“ Deras ben brukade Elviiras storasyster Heli få binda ihop. Elviira tyckte synd om dem och hon brukade trycka sin skära lilla uppnäsa mot fårens fuktiga nosar.

Elviira städade rummen; hon dammade av bänkarna och de höga hyllorna, som stod längs väggarna. Vintertid samlades familjen om kvällarna iorstugan, och kvinnorna spann den varma ullen.

I ett så stort lantbruk behövdes där en dräng. Den vintern trädde Olavi i faderns tjänst.

Med yxa och såg var han på väg till fots norrut för att ta tjänst som skogshuggare. På vägen tittade Olavi in i den stuga, vareft Elviira stod vid spisen i full färd med att laga kaffe, och han bad att få släcka törsten. Ifrån kaffet steg där en väldoftande ånga opp.

Gubben tyckte om den synbarligen kraftige ynglingen, vilken var lika blyg som han var ståtlig, och han sade:

„Varför skall du gå längre? Bli här hos mig!“

Olavi erinrade sig de skogskojor, vareft han hade tillbragt sex vint-rar, småkrypen och torrscaffningen, samt att en sticka hade petat ut

ena ögat på kamraten (det var därför, Olavi nu gick ensam på sin vandring).

På Elviira rodnade kinderna av hettan ifrån spisen; hon var nyss fyllda sexton, men Olavi var tjugotvå år gammal; och han blev kvar.

En tidig morgon, då Elviira trallande var i färd med att mjölka en ko, kom Olavi in i fähuset; han hade redan arbetat hos hennes far i två månader; och han sade till henne:

„I övermorgons kväll är där fest i byn, och då så skall du bara dansa med mig.“

„Javäl,“ sade hon utan att ens tänka efter.

„Och sedan, Elviira, så skall du bli min hustru.“

„Javäl,“ upprepade hon, och hon kände det, såsom flöge hon av pur glädje.

Ynglingarna var flinka på att ställa till gille. Men i hela byn var det blott Elviiras far, som hade dragspel, och han hyrde ut det till sådana aftnar för sex mark. Detta var icke så litet, men utan dragspel kunde man ej dansa, och utan dans ingen fest. Många av ynglingarna i byn var framstående dragspelare.

... Där var redan frost och snö och stjärneklara nätter. Det var tredje året, som kriget pågick.

Kallio hade en tant i Amerika, någonstädes i Kanada. Hon kallade honom till sig, ty där behövdes duktiga skogshuggare i Kanada. Han hade redan bestämt sig för att resa, när plötsligt dessa tyska undervattensbåtar dök opp och började skjuta passagerarfartyg i sank.

Kallios far hade rest till Amerika, när pilten hade varit blott halvårs gammal, och snart hade där varit en fura däröver, som hade krossat honom. Modern till de tre små barnen förblev piga i hela sitt glädjelösa liv.

Kallio, som hade hört talas om undervattensbåtarna, hade icke tagit till Amerika utan beslutat vandra norrut i Finland för att hugga skog hos aktiebolaget *Kemi*. Han skulle dra iväg dagen därpå, och det vore omöjligt att låta en sådan tilldragelse passera utan kalas.

Redan lade flickorna undan ett och annat till kalaset: någon en klick smör, någon litet mjöl, någon till och med en kyckling; redan knäppte Leino hemlighetsfullt med fingrarna mot halsen för att låta de invigde förstå, att utan brännvin skulle man ej klara sig. Men dragspel hade man intet. Då vände sig pojkarna till Olavi:

„Gubben har skrutit med, att han har en god arbetare i dig. Försök du, för din skull kanske han ger med sig och lämnar ut det.“

Olavi gick opp till husbonden. Gubben satt vid fönstret och läste Bibelen. Olavi borstade av snön ifrån kängornas klackar och tåspet-

sar, trädde fram till gubben och slog sig ner mitt emot honom. Gubben fortfor att ägna läsningen all uppmärksamhet.

Olavi begynte långsamt stoppa pipan. Det var ej lönt att ha brått om. Lördagsaftonen sänkte sig över byn, som låg där i blånande snö. Sålunda satt Olavi där, mens det skymde och blev mörkt. Gubben höjde sina trötta ögon ifrån Bibelen.

„Tänd lampan, Olavi.“

Olavi reste sig men gick ej för att tända ljuset utan sade:

„Far, i morgon kväll skall pojkarna ha fest. Låt dem låna dragspelet; de skall inte fördärva det.“

Gubbens villkor var oförändrade:

„Sex mark är inte så mycket för sådana, som har tid till att festa, och handklaveret mitt har jag heller inte fått för ingenting.“

Då trädde Olavi gubben närmare och sporde långsamt, med sakta stämma:

„Har far sagt, att jag är en god arbetare?“

„Ja, på dig kan jag då inte klaga.“

„Ge mig då fars yngsta dotter.“

Bägge teg. Men Elviira stod på tröskelen och bad en bön tyst, tyst för sig själv, så att hon nätt och jämnt rörde på läpparna.

När han hade tigit i omkring fem minuter, begynte gubben skratta, och han skrattade allt högre och högre; men ju muntrare gubben grinade, desto mer mulnade Olavi, som slutligen vände sig om i vrede och lämnade kammaren.

Där stod ej längre någon på tröskelen.

Men gubben var full i grin. Sedan ropade han till Elviira om, att hon skulle tända ljuset; det var redan alldeles mörkt.

Hon var i stallet, när hon hörde gubben kalla på henne; hon kysste fölet på dess ljusröda mule, sade: „Adjö med dig, Ukko,“ och rusade opp.

Ynglingarna hade hopsamlat det förnödna antalet mark, och Olavi bragte med sig dragspelet till den stuga, varest man hade samlats för festen. De roade sig av hjärtans lust; man snurrade runt i dansen, valde ut sin käreasta, sjöng sånger, som prästen icke skulle ha låtit dem sjunga, och drack mäsk, som länsmannen ej tillät, att man kokte.

Alla hade mycket skoj.

Sedan gick pojkarna ut på gatan, skrålade och bankade på fönstren hos de flickor, som ej hade släppts iväg på festen. I en stuga öppnades där ett fönster, och en ung flicka kallade:

„Matti, kom här!“

Matti begav sig in i huset och blev där i en, två, tre minuter.

„Vad har han männe för sig där inne?“

Pojkarna blev avundsjuka; de trängde sig in i huset och under skratt släpade de med sig Matti ut igenom dörren.

Men då spelade Leino ånyo opp på dragspelet, alla återvände till huset igen, åter började danserna, pojkarna kysste sina kärestor, flickorna tryckte sig emot pojkarna, och alla var glada. Vinternatten är lång. När man skulle till att bege sig hemåt, sade dragspelaren Leino:

„Mannar, kan vi verkligen förlåta gubben hans girighet och skona hans handklaver?“

„Det kan vi så klart inte,“ tyckte Kallio. „Vi tar isönder det, så ingen djävul kan spela på det mer!“

„Vem skall göra det då? Vi är från samma by som han. Men han där Olavi är en främmad för honom.“

„Ja, jag är honom alldeles främmad,“ sade Olavi, och det glimmade till i hans mörka ögon.

Då märkte Elviira för första gången, hur svarta ögon Olavi hade. Man kunde eljest ha förmodat, att han skulle ha lika blåa eller gråa ögon, som alla de andra pojkarna.

„Ja, jag är honom helt och hållet främmad,“ gentog Olavi och tog dragspelet ifrån Leino.

Med kraft men helt utan vrede drämde han bälgaspelet i bordet. Dragspelar-Leino ryggade tillbaka.

„Bravo!“ ropade någon av pojkarna, och så teg alla.

Då drog Olavi opp sin präktiga finska kniv och begynte i lugn och ro skära opp den ena ventilen efter den andra. Dragspelet suckade tungt under den skarpa eggen; i bitar föll tangenterna till bordet.

Pojkarna åhörde liksom förhaxade den döende dragharmonikans snyftande.

„Så var den saken klar,“ avslutade Olavi.

Hans skugga dansade i taket, och där utbröt ett larm, när alla började tala i munnen på varandra. Olavi svepte i ett enda drag ett glas kall mjölk.

„Vem åtar sig att lämna gubben dragspelet åter?“ undrade Leino förfärat.

„Det är ingenting att asa på. Släng det till svinen — så är det gjort!“ sade Kallio förbehållslöst.

„Elviira har varit med på vår fest, låt henne också ta hem instrumentet till sin far!“

Alla vände sig till Elviira.

Hon stod på tröskelen och gjorde sig färdig till att gå; hennes läppar skälvde.

„Han skall ge mig stryk,“ sade hon med gråten i halsen.

Då trädde Olavi fram, tog det sönderslagna dragspelet och sade muntert:

„Jag skall lämna tillbaka det!“

Hela sällskapet strömmade bakefter honom ut på gatan i den frostiga natten.

Över älvens skrovliga is lyste månens strålar opp en väg. De begav sig till gubbens hus.

I månskenet föreföll de vita fönsterposterna och dörrposterna än vitare, och vännerna kände det en smula kusligt men var muntra ändå. Ynglingarna gömde sig i diket intill vägen. Olavi gick fram till huset; han glattade över de lätt överisade trappstegen, när han tog sig opp för yttertrappan. Han fattade om dörrhandtaget och knackade på. Yrvaket gav hunden skall; bak dörren var där någon, som muttrade:

„Det är väl också ena friare. Festa ända till morgonen, det kan de, men på arbetet, där knäcker de ryggen.“

Så slogs dörren opp. Det var gubben själv, som öppnade dörren.

„Jag har ditt dragspel med mig,“ sade Olavi med hög röst, för att pojkarna skulle höra det.

„Det är bra, lägg det på sin plats och gå sedan och lägg dig själv.“

„Jag har tagit isönder det,“ sade Olavi ännu högre.

„Varför det då?“ undrade gubben förvånat och misstroget; han drog på orden.

„För att inte du skall kunna bli rik på det!“ nästan vrålade Olavi och vräkte in dragspelet i farstun.

Gubben hötte med näven och väste fram:

„Akta dig, du!“

„Akta dig själv, du!“ svarade Olavi.

Han gick in i farstun, tog yxa samt såg och begav sig åter ut på trappan.

„Packa dig iväg härifrån!“ röt gubben rasande. „Avlöningen din behåller jag för dragspelet.“

Dörren slog igen med en smäll.

„Nu så skall vi tillsammans dra iväg till skogshyggena,“ sade Olavi vänd till Kallio, och vännerna skingrades för att gå var och en till sitt.

En månstråle spelade på yxan. Ur skorstenen på ett hus vid bygärdet steg där redan en sträng av från rök.

„Vi går,“ gentog Olavi.

De omfamnade varandra och anträdde så sin vandring norrut. Men de hade knappt kommit förbi sista huset vid bygärdet, förrän de bakom sig fick höra knarrande snö och andfått flämtande.

„Olavi, stanna, Olavi!“



De såg sig om och blev stående. Det var Elviira, som hade jagat ifatt dem på skidor.

„Olavi,“ sade hon, „jag ger mig av tillsammans med dig, jag skall bli din hustru.“

„Strunt i korna och renarna, Olavi, strunt i hemgiften och ta du henne, som hon är,“ skrattade Kallio.

„Tig med dig, Kallio,“ sade Olavi. Så lycklig han var nu! „Elviira, nu skall vi för alltid vara tillsammans! Men varför har du omaka skidor?...“

På deras väg låg där en by med kyrka. För övrigt behövde de den icke; prästen förrättade ceremonin hemma hos sig i sin bostad. De hade inga pengar att betala honom med, så prästen vigde dem på kredit.

Han hade nyligen anlänt ifrån Afrika, där han fram till kriget hade arbetat inom Finska missionssällskapets<sup>1</sup> mission och ägnat sig åt att »omvända« negrer.<sup>2</sup>

Elviira vidrörde med händerna de fina pilarna, pilbågen och det afrikanska kogret; hon förundrade sig och tjusades av allt detta. Olavi för sin del tjusades av Elviira.

Tills hon hade gift sig, hade Elviiras liv flutit lugnt och lyckligt.

Fadern hade lovat bort henne som hustru åt Kaarlo, son till Perttula, en renuppfödare från grannsocknen. Kustaa Perttula hade tolvhundra renar och många arbetskarlar. Perttulas Kaarlo befann sig för närvarande i Tyskland och exercerade på jägarskola. Det var med många »patrioters« välsignelse, som deras söner i hemlighet hade gått över gränsen och inträtt i kaiserns armé. Kaisern hade lovat Finland oavhängighet.

Under hustruns stilla gråt försköt gubben sin dotter.

„Icke en endaste munfull filmjolk ifrån mina kor, icke ett endaste hår utav mina får, icke ett endaste horn utav mina renar skall varken hon eller Olavi någonsin få!“

Men de hade heller ej räknat med någon hjälp. Olavi ville icke ta med sig Elviira på skogshyggena; kalla skogshuggarkojor lämpar sig ej för unga flickor. Kallio avstod till Olavi sina första och sista besparingar; missionärens fru lånade de nygifta en mindre summa pengar,

---

<sup>1</sup>Finska missionssällskapet stiftades den 19 januari 1859 i ändamål att främja evangelisk-lutherska lärans utbredning ibland hedningarna. Det missionerade bland ovambofolket i Tyska Sydväst-Afrika (nuv. Namibia), Ö.a. (Uppgiften hämtad ur Nordisk Familjebok, andra upplagan, band 8, sp. 362).

<sup>2</sup>En negerflicka döptes sålunda redan år 1876 i Helsingfors. Ö.a. (Uppgiften hämtad ur Nordisk Familjebok, andra upplagan, band 8, sp. 362).

varvid de var tvungna att åhöra några predikningar om sparsamhet; och Olavi arrenderade en halvt sammanstörtad stuga vid stora vägen.

Under de tre månader, då de skaffade sig allt det nödvändigaste, arbetade Olavi som dräng om dagarna och avsatte nattens timmar till att iståndsätta stugan; ingenting hade de; ur den trasiga spisen rök det in; deras föda bestod av mjölk och bröd; de arbetade utan att låta händerna vila och utan att råta på ryggarna; men de var mycket lyckliga.

När de hade rustat upp detta ruckel en smula, öppnade de matservering.

På vägen vandrade där arbetssökande skogshuggare norr- och österut. De skarpslipade, långskaftade yxorna glänste vid bältena, kängorna knarrade i den frostiga snön, och det ångade om hästarna. De vandrade i sällskap; en timmerkörare med släde och tillsammans med dem två huggare. Huggarna tog tjänst hos en timmerkörare, köraren fick pengar av aktiebolaget på ackord för fällt och framkört timmer och han gjorde själv upp räkning med sina huggare. Huggarna brukade säga, att timmerkörarna betalade dem dåligt, men timmerkörarna påstod, att penningarna blott räckte till hästarnas hö och havre, samt att där ingenting blev kvar till dem själva.

De skogsarbetare, som färdades på vägen, brukade komma in hos Olavi, och på serveringen fanns där kaffe, varmt och sött, smörgåsar med fläsk, piroger, stekt renkött och mjölk; detta var mycket billigt, ty de unga gjorde alltsammans själva.

Mens Olavi högg bränne, bar vatten ifrån brunnen, gjorde upp eld i spisen och styckade renkött, städade Elviira rummen, diskade och torkade om och om igen de talrika kärnen, putsade pannorna, så att de blänkte, knådade deg, formade piroger, skar upp bröd och bredde smörgåsar. De jäktade och knogade dagarna i ända utan att känna trötthet; och de var mycket lyckliga.

Allt på deras servering var mycket billigt, men skogshuggarna köpte icke mycket; ifrån arbete kom de lika penninglösa som de hade gått till arbete; och mycket, mycket sällan inträffade det, att någon beställde en hel middag.

I mars kom nyheten, att där var revolution i Petrograd, men varken Elviira eller Olavi visste, vad det betydde. Prästens fru sade, att allting skulle förändras. Något slags talare kom ifrån staden; han sade också, att hela livet skulle ändra sig.

Men alltjämt drog timmerhuggare med hårt åtdragna livremmar norrut efter arbete, och likadana kom där tillbaka ifrån norr; några var helt unga, andra bevuxna med grånade skägg. De kastade lyst-

na blickar på Elviiras enkla smörgåsar men beställde allt mindre och mindre. Affärerna gick emot konkurs.

De firade Första Maj tillsammans med skogsarbetarna, tillsammans med hela kyrkbyn. Där låg alltjämt djup snö överallt. Elviira var redan i sjunde månaden men roade sig mycket.

En talare stod på trappan till *Työväen Talo*<sup>3</sup> — Folkets Hus, vilket just tillkommit efter förebild ifrån köpingarna, och berättade mycket intressant om ungdomsförbundet. Olavi sade: „Jag har arbetat sedan jag var nio år,“ och gick fram till talaren för att skriva in sig i förbundet. Elviira sade: „Jag följer dig“, och så skrev de bägge tillsammans in sig i ungdomsförbundet. Men förbundet föll snart sönder.

„Det var lika gott det, du Elviira,“ sade Olavi andra veckan efter flickans födelse, „att förbundet föll sönder. Annars hade vi i alla fall inte haft något att betala medlemsavgifterna med; mens du var sängliggande, så gick affärerna slutgiltigt åt pipan. Vi har inte ens pengar så vi kan betala skulden till prästfrun.“

Elviira skrattade och tryckte den pyttelilla Heli intill sig.

„Min Gud, så hon liknar dig!“ sade Elviira till sin man.

„Nå, där tar du ändå fel. Du och hon är lika som bär.“

Under dessa dagar tog sig Elviiras mor utan sin mans vetskap hem till dottern och hade med sig ett knyte med linnesaker.

Modern sporde Elviira, hur hon hade det; och Elviira sade: „Bra“. Men modern betraktade de kala väggarna och grät. När hon gick, smädade hon sin man.

„Vi måste plöja opp åkern,“ sade Olavi, „nästa år så passar det bra, när jag skall gå på arbete i skogen.“

„Nej, det passar inte alls,“ svarade Elviira, „jag följer med dig.“

„Du kan inte följa med mig i skogen tillsammans med Heli,“ invände Olavi, och de blev nästan ovänner.

---

<sup>3</sup>*Arbetsfolkets hus*; på finska i ryska originalet, Ö.a.

## 2

# Andra kapitlet.

Olavi skrev in sig i Röda Gardet.

Där var femton rödgardister i kyrkbyn. I Olavis stuga gömde de vapnen. Sedan kom länsmannen och förklarade, att där hade varit uppror i Petersburg, men att man hade slagit ner det, att Lenin hade gömt sig någonstans, samt att Röda Gardet var förbjudet även i Finland; så förbundet upplöstes. Vapnen gömde man på nytt på olika ställen här och där.

... Heli började redan känna igen sina anhöriga, även mormor; denna kom ytterligare två gånger, fastän hon måste gå tre mil<sup>1</sup> till fots; den lilla skrattade mycket, när mormodern tittade på henne.

Men där var alldeles för litet ätbart.

På nytt bröt vintern in, och det blev en mycket kall vinter. I *Suomi*<sup>2</sup> började revolutionen.

I början av februari gick där rykten om, att skyddskåristerna förberedde ett angrepp emot byn. Alla lantarbetare och skogshuggare samlades i Folkets Hus, drog fram de undangömda vapnen och började bereda sig på motstånd.

Elviira lärde de göra vapenvård; hon rengjorde och smorde gevären, mens den efter sin far mörkögda Heli jollrade och saglade vid sidan om henne på bordet.

Skyddskåristerna gjorde emellertid en kringgående rörelse runt om kyrkbyn. Innan två veckor hade förflutit, stod det klart, att fronten ha-

---

<sup>1</sup>I ryska texten står trettio kilometer; på svenska anger man emellertid oftast icke så långa avstånd i kilometer utan i mil, vilket därför också är genomfört i denna översättning.

<sup>2</sup>Där står ofta *Суоми* (*Suomi*) i stället för *Финляндия* (*Finljudija*) i ryska texten; detta bruk kanske har någon mening och avsikt, varför *Suomi* bibehålles i översättningen och ej översättes till *Finland*. Ö.a.

de förflyttats långt söderut, så att denna by befann sig långt bakom fronten. Att slå sig fram till de sina, till de Röda Gardena, vilka segerrikt stred emot de vite långt i söder, var omöjligt; så förbandet upplöstes, vapnen gömdes igen, och alla skingrades åt olika håll.

Elviira tog itu med att polera de redan rena pannorna, så att de blänkte, men där kom nästan ingen till dem på serveringen längre.

Då och då kom där en släde förbi med sårade, och då var det vita.

Sista dagen i februari satt Elviira och Olavi hemma hos sig och drack kaffe. In trädde tre ynglingar, och en av dem röt:

„Vem här är det, som heter Olavi?“

„Jag. Vad gäller saken?“

„Kom med här!“

„Låt mig bara dricka opp kaffet.“

„Här skall inte drickas något kaffe!“

Och så grep de Olavi.

När de alla hade gått, drog Elviira ut lådan i bordet, tog fram mausern<sup>3</sup> samt tre paketer med patroner, virade in dem i oljade trasor och kikade ut igenom fönstret för att se efter, så att ingen skulle iakttaga henne; hon gick ut på gården och gömde byltet i brännestaplen. När ynglingarna återvände efter bortåt halvannan timme för att företaga husundersökning, höll Elviira på med att mjölka kon. De kallade till sig Elviira från fähuset, tog sig för att genomrota alla saker och rev opp den bäddade sängen men fann ingenting. Då började en av dem hamra med gevärskolven emot golvet och röt:

„Bekänn, var vapnen är!“

Hon sade:

„Det vet jag inte.“

Han rasslade med slutstycket, och hon upprepade:

„Det vet jag inte.“

Då gick den andre fram till det lilla skåp, varest Elviira hade satt filbunkar i små krukor; där var hela fyra hyllor fulla. Ynglingen kallade till sig Elviira och tvang henne öppna krukorna; hon öppnade och räckte dem krukorna, men slaktarna vräkte dem till golvet. På så vis slog de sönder fyrtio krukor och gick sedan sin väg.

Men Elviira samlade ihop mat till Olavi och begav sig till *Työväen Talo*, Folkets Hus, som de vite nu hade intagit. På yttertrappan stod där ytterligare tre kvinnor med knyten. Man släppte icke in dem till

---

<sup>3</sup>Mauser: 7,63 mm automatpistol. (Uppgiften hämtad ur Sovjetskij Entsiklopeditjeskij Slovar, 1981) Ö.a.

fångarna och tog icke emot något. De stod där i flera timmar, blev alldeles stelfrusna och gick förtvivilade hem igen.

Elviira var mycket bitter och ville gråta, men Heli förstod ännu ingenting.

I fyra månader satt Olavi under arrest i kyrkbyn; icke en endaste gång under denna tid fick Elviira se honom, och slaktarna gav honom icke ett enda utav hennes brev.

Hennes mor kom och sade:

„Se, vad det har blivit av dig!“

Men Elviira teg. Gumman fortsatte på nytt med sitt:

„Tänk åtminstone på den lilla!“ Sedan tittade hon föraktfullt på dotterns svällande mage och rådde henne: „Gå till gubben, han skall ta emot dig.“

Elviira fortfor att tuga.

Gumman försvann på nytt i flera veckor. Elviira hankade sig fram på ett eller annat vis. En gång kom där till henne en helt ung pojke, en ljusblond en med skarpskuret ansikte; han lade hundra mark på bordet och sade:

„Detta är till dig ifrån kamraterna.“ När han gick, tillade han: „I morgon bitti så skickar man dem till stan på förhör och rättegång.“

Elviira kunde icke somna på hela natten och tidigt på morgonen begav hon sig ner till älven. Där hade redan samlats folk. Fruar och barn, fäder och mödrar, bröder och systrar till de arresterade stod på stranden; till prämen släppte man icke fram dem; och Elviira kände sig mycket ensam. De arresterade fördes under bevakning ifrån Folkets Hus till prämen. Deras handklovar rasslade dovt, när de gick ombord över landgången. Gråten steg opp inom henne. Men bogserbåtens signalhorn överröstade gråten. Heli blev skrämmd av tutan och brast i gråt. Elviira försökte trösta henne. Prämen gnirrade till och lade ut. Vid relingen stod arrestanterna i sina handfängsel och tittade på dem, som hade kommit för att vinka av dem. På nytt fick Elviira syn på ynglingen ifrån gårdagen i hopen på stranden.

„Vad heter du?“ frågade hon.

„Sunila,“ svarade ynglingen och försvann i mängden.

Efter två veckor fick Elviira ett brev ifrån sin man; han hade hälsan, vilket han även önskade henne; han befann sig i fängelset i Kuopio, där han måste gräva många gravar till dem, som dödats eller avlidit i vitgardisternas fältsjukhus; detta var hans enda tröst.

Livet var svårt för henne; hon klarade sig ej på sitt lilla lantbruk med dess enda ko; hon hade blivit alldeles försvagad, och ingen ville anställa henne såsom piga.

I november födde hon sin andra dotter; denna fick namnet Nanni. Elviira skrev brev efter brev till fängelset, men man släppte ej igenom några brev. Modern försökte gång på gång övertala henne att återvända till fadern. Men Elviira mindes, att Olavi velat plöja opp åkern och beså den åt henne. Hon grät var gång och sade, att hon skulle vänta på Olavi där i stugan. Sålunda förflöt vintern.

Grannfrun berättade för Elviira, att guvernören kanske skulle släppa hem Olavi för att plöja och så på åkern; ty ju färre fattiga där funnes, desto lugnare vore det för myndigheterna; och sådana fall skulle redan ha förekommit i grannbyarna.

Elviira reste med spädbarnet Nanni i famnen (Heli hade hon lämnat hos grannens) och tillsammans med denna kvinna, som också skulle lägga sig ut för sin arresterade make, till Kuopio, där Olavi var inspärrad. Hemifrån for de iväg i båt medströms på älven och sedan seglade de över en sjö; en gladlynt, talför och undersätsig skogshuggare hjälpte dem ta sig över sjön. Sjön hade nyss blivit isfri, och det var kyligt. Fastän ynglingen hade brått att komma iväg till flottningen, så hjälpte han ändå kvinnorna. Elviira kallade han *neiti*,<sup>4</sup> och först efter att hon hade vänt sig bort ifrån honom och givit Nanni bröstet, tilltalade han henne *rouva*, fru.

„Var är det, ni har så brått med att komma hän, *rouva*?... A-ha! Har de tagit maken på misstanke, att han har varit med i rödgardisternas förband? Jag förstår. Med mig är det sämre. Jag och bror min var renvaktare hela vintern; vi drev ut husbondens renar på vinterbete. Vi återvände, såsom det var bestämt, till kyrkbyn, och då så talade man om för oss, att här har varit revolution och inbördeskrig, men det har ni, pojkar, försummat.“

De steg ur båten. Ynglingen hjälpte dem dra opp den på stranden och gömma den i skogen. Jorden var ännu våt och fuktig.

Kvinnorna fortsatte till fots. Ibland fick de skjuts med någon bonde som skulle samma väg med sin kärra. Sedan gick de ombord på en liten ångare och anlände till staden efter två dagar.

Där författade Elviira en böneskrift, grannfrun skrev sin, och de gick bägge två till fängelsedirektören.

Chefen för fängelset genomläste böneskriften, tittade på kvinnorna, tog den svettiga pincenezen ifrån näsan och knäppte några gånger med fingrarna rätt framför näsan på Nanni, som log där hon låg i Elviiras famn. Den lilla flickan blev förskräckt och brast i gråt. Då blev chefen arg, röt åt kvinnorna och drev ut dem ur arbetsrummet.

---

<sup>4</sup>*fröken*; på finska i ryska texten. Ö.a.

Efter några minuter kom där en fångvaktare ut till dem och hälsade, att chefen befallde dem att resa hem, och att deras fall, det skulle han avgöra i vederbörlig ordning.

De återvände hem på samma väg, som de var komna dit.

... Heli hade ätit något slags giftiga bär och jämrade sig hela tiden. Elviira kände det, liksom vore detta hennes sista dagar i livet.

Men i alla fall kom där efter några dagar en fångvaktare med Olavi.

Olavi hade magrat mycket, och hans ögon hade blivit än mörkare.

När Elviira fick se sin man, störtade hon honom till mötes ifrån yttertrappan, men fångvaktaren avlägsnade henne helt lugnt och sade:

„Han får arbeta hemma hos sig på åkern på ett villkor: han får inte säga ett ord, och det är strängeligen förbjudet att gå fram till honom. Det hänger på dig, om han skall få arbeta, eller om jag strax skall föra bort honom.“

Olavis sorgsna ögon (så mycket han ansträngde sig att se obekymrad ut!) underströk, att fångvaktaren hade menat allvar.

Nu inleddes där en ny provningens tid för Elviira.

Grannarna lånade gärna ut både häst och plog; Elviira satt i ett öppet fönster, som vette rätt ut emot åkern, och hon höll Nanni i famnen, för att Olavi skulle få se dottern, som hon hade fött under hans bortovaro; Heli hade ännu ej kommit på benen efter sjukdomen.

Fångvaktaren tillät icke Olavi att se sig om: han måste så snabbt som möjligt plöja opp jorden. Olavis resliga gestalt lutade sig över den tunga ploget, och han stapplade fram.

Elviira satt i fönstret och såg på, mens hennes man plöjde och den likgiltige vaktaren stod med geväret i remmen.

I skymningen fördes Olavi och grannfruns man till en cell i Folkets Hus, varest där icke längre förekom några politiska möten och där blott sällan anordnades danstillställningar.

Man släppte ej in kvinnorna till fångarna, utan tog endast emot knyten med mat ifrån dem.

Elviira kunde icke somna på hela denna natt och hon tänkte mycket på vem, som kunde ha nytta av, att Olavi blev så avtärd och pinades så.

Följande morgon började Olavi åter arbeta på åkern, och Elviira satt liksom föregående dag vid fönstret med Nanni i famnen. När Olavi rätade på ryggen och torkade svetten ur pannan, blickade han emot fönstret, och deras ögon möttes. Mössan tog han ej av; varför skulle han visa henne, att man hade rakat huvudet på honom; det visste hon väl ändå.



När deras ögon möttes, log de mot varandra; och så lutade han sig på nytt över plogen. I en jämn lunk gjorde hästen sitt hårda arbete, likgiltigt stod vaktaren där...

En gång stötte plogen emot ett runt stenblock, och för Olavi var det ett hårt arbete att baxa det bort ur fåran. Då lutade fångvaktaren bössan emot en liten gran, hjälpte till och sade sedan:

„Sådan är nu en gång vår jord.“

Efter fyra dagar återförde man Olavi och grannfruns man till fångelset.

Där kom ett meddelande ifrån fångelset på ett grått kort utan kuvert, att Olavi hade dömts till tre års straffarbete, och då kom hennes far och mor strax hem till henne. Fadern trädde in i rummet och befallde Heli: „Klä på dig!“, tog den lilla Nanni ur Elviiras armar och sade:

„Nu åker vi.“

Hon teg.

Men gubben talte då som så:

„Med Olavi skall vi försonas, när han väl är hemkommen, men nu så åker vi.“

Elviira samlade ihop sina saker, och de körde iväg. För släden hade man spänt den trygga skäcken Ukko.

»Herregud, så han har vuxit!«

Snön låg ännu djup, och kon kunde man icke driva på. Då band fadern ihop hennes ben. Man lade kon i en annan släde och på så vis kunde man forsla henne. Det var mycket roligt för Heli. Man hade täckt över kon med ett hästtäck, men hornen stack upp och erbjöd en märklig anblick; där stod ett moln av ånga ifrån hennes andedräkt, som trängde upp igenom täcket.

Åter mjölkade Elviira korna, skötte om lammen och klippte med en väldig, gammalmodig sax fåren, som bräkte ömkligt; och hon städade storstugan. Hennes storasyster Heli hade gift sig, och hennes yngre bror hade blivit jägare.

Tiden gick, som om ingenting hade förändrats, om man icke räknar med omsorgerna om lilla Heli och lilla Nanni, om än mormor och morfar icke lät någon komma åt dem utan skämde bort dem mycket. Men redan hade hon drömt två gånger i rad om Olavis kraftiga, över plogen böjda rygg och hans slätrakade, alldeles främmade huvud. Under hela dagen efter drömmen höll sig Elviira hos Nanni.

Med stockarnas dånande igenom forsarna drog timmerflottningen förbi. Man hade redan anordnat en färja, och brodern kom hem ifrån skogen med två små späda björnunger till Heli och Nanni.

Björnungarna försökte brumma som fullvuxna; när katten fick se dem, reste den ragg och sköt rygg, så att morfar blev full i grin.

Till följd av alla bestyr märkte Elviira icke, hur älven överdrogs med en isskorpa.

Morfar uttänkte ett nytt konststycke: han täljde ut några små kärl ur träbitar, hällde mjölk i dem och ställde dem på golvet nedanför fönsterbrädet.

Heli kom fram till dessa skålar och försiktigt, i lönndom, skummade hon av den tjocka, vita grädden, så att hon blev alldeles smord om munnen; sedan tog Nanni efter Heli och började även hon nalla grädde, varvid hon ibland spillde ut skålens innehåll på golvet.

När de hade satt sig att äta, undrade plötsligt morfar med hotfull röst: „Vem är det, där har tagit av min grädde?“ och Heli gömde sig under bordet, men då brukade morfar säga:

„Vad är det för obegripliga ting, som tilldrar sig här i vårt hus!“

Elviira dukade av bordet och diskade kärlen.

En gång kom Elviiras äldre bror förargad hem ifrån timmerhuggning. Han sade, att nu skulle han arbeta hemma, ty skogsarbetarna strejkade.

Tiden gick, björnungarna var man redan tvungen att hålla i kedjor, och snart fick Elviira träffa Olavi.

Det var sent på hösten år 1921, när firma *Gutzeit* ifrån uppköpare i Storbritannien hade erhållit en millionorder på telegrafstolpar och järnvägssliprar och beslutat sig för att uppfylla leveransen med timmer ifrån skogarna i Sovjetkarelen. Men för att kunna göra detta måste man först lägga beslag på dessa skogar! Det var då, som förband utav finska frivilliga började sända »hjälp« till de »karelska bröderna«.

# 3

## Tredje kapitlet.

Aldrig förr hade Kallio arbetat så mycket som denna vår.

Han genomgick hela flottningen ifrån början till slut, inandades dofterna ifrån den vilda skogens klibbiga knoppar, ifrån den glesa häggen. Efter femton timmars arbete i det fria plögade han sova som en stock utan att kläda av sig.

Enorma, kraftiga timmerstockar utav byggnads-, skepps- och balanstimmer hade med stort kraftuppbåd under den långa polarvintern dragits fram och oppstaplats vid älvens bräddar.

Islossningen på älven försiggick med dunder och brak. Tenniöjoki, Sallajoki, Värriöjoki, Luirojoki, Riestojoki och tiotals andra strida flottningsälvar på tjugo, femtio eller hundra versts längd rinner ut i och förenar sig med Kemijoki.<sup>1</sup>

Längs älvstränderna låg där olika konkurrerande aktiebolags skogs-lotter, och allt timmer flottades till bolagens sågverk i Rovaniemi, Tervola och Kemi.

När timmerhuggarna och flottarna på grannlotten, vilken tillhörde en konkurrent, plötsligt gick ut i strejk, höjde det bolag, Kallio arbetade för, betalningen med flera penni i timmen för att undgå missförstånd; så pojkarne arbetade som djävlar på ackordet.

Kallio var igång och arbetade tillsammans med några andra ynglingar, när Inari kom och ställde sig vid sidan om honom.

Inari njöt av denna anblick; så flinkt och lättvindigt han arbetade.

Timmerstock efter timmerstock, stapel efter stapel vräkte de ner i älven ifrån dess branta, klippiga stränder. I hundratal och tusental rullade stockarna dånande ner i det kalla, forsande vattnet långt utåt nätterna, som här är underbart ljusa och klara.

---

<sup>1</sup>*Kemi älv*; liksom de andra älvarnas namn på finska i ryska texten. Ö.a.

Framemot kvällen föreföll det, som om ingen älv funnes och intet vatten utan ett flytande brädgolv utav timmerstockar; stockarna stöter ideligen emot varandra, så att ett dovt eko genljuder många verst däromkring. Timret flyter tätt, den ene stocken intill den andre, och hela älven är full utav dem så långt, ögat når. Detta kallas lösflottning.

Pojkarna gick in för arbetet och efter arbetet staplade de sig själva likt timmerstockar under buskarna, där de föll i drömlös sömn.

Inari sade, att det var för litet, man fick för sådant arbete; basen tittade snett på honom, men Kallio tänkte, att Inari visst hade rätt.

Efter ett par tre dagar sade Inari, att han var ked på sådant arbete och att han skulle gå och arbeta på bommen; där vore det muntrare, och här skulle man bara rulla stockarna; det kunde en häst förstå sig på. Kallio beslöt sig för att följa med honom.

Basen upplyste honom om, att man behövde arbetare vid den bom, där man märkte stockarna, en dryg mil därifrån.

De vandrade längs älven intill den skogklädda, brant stupande stranden. Detta var deras första vilodag på hela tiden.

Kallio sade:

„Vilken rikedom med all denna skog!“

Men Inari svarade:

„För herrarna är detta för litet; de skall ge sig på den karelska skogen.“

Då skrattade Kallio.

„Vem vill ge sig på den?“

Men Inari svarade:

„Det märker du nog, när man klär ut dig i uniform och tvingar dig; då skall du också ge dig på den.“

Kallio grinade igen; han var timmerhuggare och icke soldat; om han icke hade krigat ens under inbördeskriget, då skulle ingen kunna tvinga honom att kriga nu heller.

De gick vidare längs den branta, klippiga stranden och såg, hur älvens sidoarmar var avbalkade med länsor, för att inga stockar skulle slita sig och flyta iväg åt fel håll. Jättelika, uråldriga furor vred sig likt videspön i forsarnas virvlar och likt tändstickor skuttade de omkring i det skummande, kalla vattnet.

„Vilken kraft!“ sade Kallio.

Han betraktade älven, och inför hans ögon flöt där timmer förbi i en oupphörlig ström. Det började gå runt i huvudet, och han blev rädd för, att han rätt som det var skulle falla i vattnet. Det var icke alla stockar, som tog sig oskadda förbi forsen; de slungades emot de skarpa stenarna, de vred sig likt snurretoppar, de var redan kala och barkade,

när de for ut. Andra stockar försökte kila sig fast vid stränderna, gömma sig bakom stenar, bak sjunkna trädstammar. Men på stränderna vid timmerstaplarna stod där vakter, som med svordomar och spetsiga stockhakar stötte ut de tröga stammarna i det överflödande vattnet.

När Inari och Kallio kom fram till bommen, var det tydligt, att man hade fått signal nerifrån därom, att man kunde släppa iväg timret.

De, som arbetade på bommen, öppnade den. Det ifrån alla håll ihopträngda timret slet sig loss och trängde ut igenom öppningen. Där ljud ett larm av gnissel och knarrande; stockarna tryckte sig och gned sig emot varandra, trängdes, för att komma igenom den trånga mynningen; högvis travade de huller om buller opp sig på ömse sidor om öppningen.

Nu var varendaste sekund dyrbar; vid vilken krök som helst kunde där på grund utav en tidigare förbisedd fuktvedsstock uppstå en bråte. Men skogsarbetarna arbetade utan glöd; basen var tydligen i sin barack, i bastun.

Men se, där for han ut ur vaktstugan med ett rop och en svordom; och strax rusade två flottare med stockhakar ner; de kasade nerför branten och snubblade över de rötter, som stack opp ur den fuktiga marken.

Men Inari hann före dem. Han stack iväg utan stockhake. När han springande hade nått fram till stranden, slängde han ifrån sig sin alltjämt rykande pipa på stenarna, ryckte en stockhake ur händerna på en häpen flottare och började dansa över vattnet. Han följdes utav två andra.

Kallio stod vid branten och kunde icke ta ögonen ifrån flottarna, som löpte över vattnet.

Med akrobatisk skicklighet jumpade de från den ene flytande timmerstocken till den andre; de glatta stockarna gav sig iväg och snurrade runt under fötterna. Varendaste sekund såg det ut, som om flottarna och Inari skulle störta i vattnet och övertäckas, krossas, uppslukas i hela denna täta, oavbrutna ström av timmerstockar.

Men Inari hoppade från en dykande stam till en annan, ifrån den andre till en tredje så snabbt, att han ej ens hann bli våt om fotsulorna.

Han var allaredan mitt ute på älven och gav den opphopade timmerhögen en stöt med stockhaken.

Stockarna delade på sig och satte sig i rörelse på sin väg. Men likt en dansör på ett slätt golv återvände Inari hoppande ifrån stock till stock till stranden.

Två arbetare styrde redan lugnt timrets rörelse. Kallio stod vid branten med vitt oppspärrade ögon, hänförd och avundsjuk på kamra-

tens konster. Han hade själv flera gånger tagit sig över till andra stranden på flytande timmerstockar, men Inari — Inari var den skickligaste flottare, han någonsin hade sett. Även basen, som stod på stranden, skällde ut flottarna, pekade på Inari och sade:

„Där ser ni en riktig flottare! Sådan var jag för femton år sedan, sådana var alla då på den gamla goda tiden.“

Runtomkring härskade den nordiska våren. Allt var indränkt med skogens dofter. Gråa fåglar väsnades. Myggorna levde upp; nu måste man gömma sig om nätterna i bastun, låg som den var och utan fönster.

Förutom att utföra arbetena vid bomöppningen, ivägsändandet av timmer på älven och reglerandet av dess rörelser inom bommen måste Inari och Kallio förse stockarna med aktiebolagets märke, ett enkelt kors, för att man vid älvmyningen icke skulle sammanblanda dem med timmer, som var märkt med andra skogsbolags märken, såsom »H«, »N« o.s.v.

Det var icke mycket, de förtjänade, men Inari hade åtminstone vunnit basens bevågenhet. Denne hade till och med givit Inari sin pipa, eftersom Inari hade slängt sin snugga på stenarna, när han hade rusat iväg för att röja undan hindret, så att den hade spruckit.

Tillsammans med dem arbetade den redan litet äldre flottaren Sara.<sup>2</sup> De arbetade fjorton till sexton timmar om dygnet, och under de hetsigaste tiderna även alla tjugofyra timmarna. De bespisades med bröd och amerikanskt fläsk; ibland stekte de potatis i askan efter lägerelden; och de drack kaffe.

Dag efter dag skötte de bommen och märkte timmer. Om morgnarna tyckte Kallio till och med om att sätta kors på stockarna. Men framemot kvällen stod det honom upp i halsen.

„Varför är du så flitig med varenda en? Gör så, som jag,“ sade Inari.

„Hur då?“

„Jag märker bara var femte eller var tionde.“

„Men då kan de ju inte veta där nere vilka stockar, som tillhör vem.“

„Gör det inte oss det samma? Nog skulle det väl vara skojigt att titta på, när herrarna slåss om det inbördes?“ Inari grinade högt.

Kallio glodde på honom och tänkte, att han skulle ge två mark för att få titta på, hur herrarna grälade och slogs med varandra. Han hade visst varit dum, som hade märkt varenda stock. Men här blandade sig Sara i deras samtal. Han saknade två framtänder och därför verkade han gammal för sin ålder.

---

<sup>2</sup>Namnet *Sara* bokstavsvis överfört till latinsk skrift ifrån den ryska texten. Det kanske egentligen skall skrivas annorlunda på finskt vis. Ö.a.

„Jag anser,“ sade han, „att om man åtar sig ett arbete, så skall man också fullgöra det samvetsgrant.“

„Betalar de dig också samvetsgrant? Hur mycket är det, du har med dig hem efter detta straffarbetet? Är det mycket, du skickar till dina gamla föräldrar?“ frågade Inari skarpt.

Sara höll mycket av sina föräldrar, som redan var helt hjälplösa, men han kunde av sin arbetsförtjänst icke sätta undan ens den minsta lilla smula pengar till dem.

Han blev tyst, men Inari gav sig icke:

„Fyra mark i timmen, det är för litet, för åtta skulle man kunna arbeta. Du skulle ha sett aktiebolagets utdelning.“

„Har du tittat på den, då?“ undrade Kallio.

„Tja, kasta ett öga på detta.“

Ur tobakspungen drog Inari opp ett stopp piptobak och ett tidningsurklipp, vilket han stack under näsan på Sara. Men Sara började icke läsa.

„Jag har bara gått tre veckor i skola,“ mumlade han fram, „annars hade jag inte blivit konfirmerad, och är man inte konfirmerad, så får man inte gifta sig. Men det var där ingen nytta med, för jag dör som ungar.“

Det var också med möda, som Kallio tog sig igenom den i tidningen tryckta årsberättelsen för aktiebolaget. Inari förklarade för honom, vad utdelning var för något, och vilka enorma vinster, aktieägarna inhöstade detta år.

Sara tog sin stockhake och begav sig till sin post. Han tänkte på, att åtta mark i timmen i stället för fyra icke vore så illa, och på fjorton timmar innebure detta hundratolv mark om dygnet; av dem skulle han kunna sända femtio till sina föräldrar, så att de åtminstone några dagar om året icke skulle behöva arbeta.

Efter detta samtal började Kallio, när icke basen närmade sig, märka endast utvalda stockar, och hela tiden roade han sig med att föreställa sig, hur aktieägarna där ute vid havet skulle okväda varandra, när de icke visste vem, det omärkta timret tillhörde.

De sov i en kvav liten bastu, både de och basen och ytterligare fyra man; de låg huller om buller med kläderna på.

Så var det en gång, när Inari, som hade legat vid sidan om Kallio, rörde på sig och drog fyr på en tändsticka, varvid dess knopp, mens den ännu var het, flög av och brände Kallios öppna handflata. Kallio vaknade och stötte med handflatan till Sara, som låg på andra sidan om honom. Kallio hörde, hur Inari försiktigt kröp ut ur bastun, men Sara sade till honom:

„De andre i byn har bestämt, att i sommar så skall de stoppa gräs i säckar åt min farsgubbe. Ur alla säckar i byn så kan han sedan samla hö åt sig.“

När Sara hade sagt detta, vände han sig på andra sidan och begynte snarka. Redan halvt i sömne hörde Kallio, hur Inari klättrade opp och sträckte ut sig vid sidan om honom. Han var alldeles genomvåt.

„Vad är där med dig?“ undrade Kallio.

„Inget särskilt, jag har bara doppat mig. Sov nu.“

„Med kläderna på?“

„För att dränka småkrypen,“ sade Inari med ett grin.



## 4

### Fjärde kapitlet.

Kallio vaknade, när solen redan sken över skogen, älven spelade med sitt silverblänk och stockarna forsade fram som en tät massa.

Samma dag anlände där en företrädare för aktiebolaget och försökte övertala alla flottarna till att åtaga sig övertidsarbete.

Vårfloden hade fört mycket virke på avvägar till böndernas åkrar. Stockarna var i vägen för plöjningen. Man måste asa dem tillbaka ner i älven. Utefter hela loppet hade tusentals stockar ur den tidiga flotten hamnat på åkrarna och på stränderna, och bland dessa stockar fanns det dyrbara, utvalda däcksvirket.

„Vi arbetar så mycket, men några pengar, det får vi inte se,“ sade Sara förargat.

Kallio frågade:

„Hur mycket betaler ni?“

„Vilken fråga! Vi skall ha minst en mark styck, men till det kommer timlönen,“ klippte Inari tvärt av.

Bolagsmannen svarade intet utan reste sig blott och gestikulerande vandrade han ett stycke längs stranden tillsammans med förmannen.

Basen kom snart tillbaka och sade till Inari:

„Har du satt röken ifrån min pipa i halsen, eftersom du kan säga något sådant? Vad skall då en enda stock komma till att kosta?“

„Vad rör det mig?“ klippte Inari av och tillade: „Ta du din pipa igen, annars så skall jag kanske någon gång sätta den i halsen.“

Basen skämdes. Han rynkade näsroten och svarade försonande:

„Bortskänkt är bortskänkt.“

Då gav Inari pipan till Kallio, och Kallio blev mycket glad. Aldrig i livet hade han haft en sådan god, inrökt pipa. Men just som han knöt opp tobakspungen för att stoppa pipan, kom där en helt ung pojke ditspringande.

„Stäng bommen, stäng bommen, där är stockning i forsen!“ skrek han.

Alla intog sina platser och stängde lugnt avloppet. Men allt timret hade passerat. Bolagstjänstemannen blev orolig.

Kallio, Sara, Inari, tjänstemannen och basen rusade längs stranden till forsen. De var tvungna att springa så omkring två kilometer.

Kvistarna hakade sig fast i kläderna, grenarna piskade mot ansiktet, rötterna grep efter fötterna och fin vårspindelväv klibbade fast på kinderna.

Vid forsen stimmade folk hjälplöst omkring. Så brukar det ofta vara vid stora olyckor.

Fram till Inari kom där en flottare med skarpt ansikte och nästan vitt, linfärgat hår.

„Är det du, där har gjort detta, Sunila?“ frågade Inari med en viskning.

„Mm.“

„Präktigt! Är våra stockar komna förbi här?“ viskade Inari.

Kallio hörde hela samtalet i öronvrån, men begrep ingenting. Faktiskt var Inari en likadan flottare, som han själv, men ändå på något vis icke riktigt lik de andre; han hade något slags hemligheter.

„Ja, de har flutit förbi,“ svarade Sunila med en likadan viskning, „Det går som smort. Där nere fungerar det också. Tror du, han där är hitkommen för ingenting?“ Han visade med blicken på bolagsrepresentanten; denne sprang omkring på stranden och bad, att någon skulle lösa opp bråten, ty man finge ju ej uppehålla flottningen.

Kallio hade mer än en gång sett timmerbråtar, till och med två gånger själv löst opp dem, men en sådan stor en hade han aldrig fått se.

Vad är då en bråte?<sup>1</sup>

Någon av stockarna stöter emot en sten i forsen, hejdas i sin bråda framfart och stannar opp. Emot den stöter andra stockar, som kommer efter i en oavbruten ström, var och en stannar opp och hejdar en annan. Där har ej ens gått två timmar, innan där har vuxit opp ett berg av stockar, och det växer för vart ögonblick. Där kommer mer timmer hela tiden.

„Det var väl, att de fick stängt bommen,“ mumlar basen, och där framtränger stora svett droppar på hans panna.

---

<sup>1</sup>*Bråte*: kallas även *bröte*, t.ex. av Gunnar KIERI i „*Av dig blir det ingenting*“ (Lund 1976), vari bl.a. skildras timmerflottning i Norrland. Ö.a.

„Om man lämnar det så,“ säger Sunila, „så skall det växa sig högre än bankhuset i Uleåborg,<sup>2</sup> och under vattnet så skall det nå ända ner till botten. Detta förstår jag mig på.“

Bråten vidgas; var stock förenar sig med grannen till vänster och till höger; de stönar och de knakar, forsen skummar vitt.

Bolagsmannen rusar omkring på stranden. Han skulle vilja skjuta den odugling, som har försummat denna bråte. Om man hade kommit på den i tid, så kunde ju vilken flottare som helst ha slagit loss den förste fastkilade stocken, så att allt hade flutit i vanlig ordning, och lösflotten skulle lugnt ha strömmat vidare på älven. Men han vet, att ifall han nu sätter igång med att domdera och hota, då är spelet förlorat, så att ingen skall vilja riskera sitt skinn för att bryta opp bråten.

Därför ränner nu denne bolagets representant av och an på stranden och ber flottarna om hjälp, innan det blir för sent, mens man ännu kan bryta opp bråten.

Alla blott står där; vem har väl lust att våga livet! Men där kommer bara fler och fler timmerstockar, så att bråten brakar, knakar och jämrar sig. En levande, skälvande fördämning växer opp inför ögonen, och där piskas opp vitt skum i forsen. Kallio tittar på Inari och tänker: »Jaha, nu så är där inga hemligheter, som kan hjälpa dig!«

Samtidigt samlar där sig i bommen timmer, vilket hålles tillbaka, genom att utloppet är stängt. Och så ser Kallio: Inari för med sig Sunila längre hän ifrån stranden, drar fram några papperslappar och överlämnar honom dem; därefter beger han sig tillbaka till stranden, träder fram till aktiebolagets företrädare och säger:

„Jag skall riva opp bråten.“

Denne stirrar på honom i glad förvåning och sträcker fram handen till handslag.

Men Inari griper, som om han i hastigheten icke har hunnit ta emot den hand, som har sträckts ut emot honom, en stör och är redan flinkt på väg fram över stockarna.

Basen, som torkar svetten ur pannan med en ljusröd näsduk, viskar:

„Nej, jag har inte tagit miste på den mannen.“

Kallio följer upphetsat varendaste rörelse, Inari utför. Han vet, att huvudsaken, det allra viktigaste, det är nu att finna den stock, som först har satt sig fast, som har korkat till hela denna timmerström. Han vet, vilket farligt företag, Inari har inlåtit sig på. Om man i denna enorma hög kan hitta den förste stocken, den man behöver få fatt i,

---

<sup>2</sup>Uleåborg på svenska i hela ryska texten även då det omnämnes av finsktalande.

rycka loss den, vräka undan den, då rasar på en gång hela denna bråte, så att stockarna flyter åtskilda åt sidorna likt tändstickor.

Kallio följer Inari med avundsjuk begeistring.

Bolagets tjänsteman har stelnat till. Basen, Sara och andra flottare iakttar uppmärksamt Inari. Han kravlar omkring på stockarna, som glider under fötterna på honom; de flyter undan och gungar till. Inari ser sig vaksamt omkring och med hela sitt väsen — med ögonen, med de spetsade öronen, med händerna, med fötterna och med stången — söker han den först hejdade stocken ibland tusen stockar av byggnadstimmer, balanstimmer, props, däckstimmer — proppen är en utav flera tusen.

Men se, där fåktade han med armarna, och stången klöv luften.

Han har väl inte glattat?

Nej, han har känt sig för och fått syn på stocken. Han liksom flyter fram över stockarna, och hans resliga gestalt håller jämvikten, förefaller det, utan någon som helst anspänning.

Nu börjar det, som är huvudmomentet i detta företag och det allra farligaste. Nu så, när han stöter denna stock ur läge, när den sliter sig och rusar nerför forsen i ett sjudande, bländande skum — då rasar hela bråten ihop, springer sönder med ett dån, och stockarna, som studsar över stenarna, störtar i en tät massa framåt, och då måste han på en, två, tre sekunder hinna hoppa undan, vända sig om, flyga bort ifrån denna oordnade, brakande ström. Ett felsteg, och. . .

Kallio sluter ögonen och lyssnar på sitt hjärtas förfärliga larmande och bankande. Sedan spärrar han på en gång upp ögonen, och se — bråten faller sönder. . .

En enda stock flög högt i luften, och de andre störtade sig stötande emot varandra nerför forsen, ställde sig på ända och föll på nytt ner.

Bolagsrepresentanten sätter sig ner ett tag på kanten av en stubbe, sticker handen i kavajens innerficka och drar av någon anledning fram plånboken.

Inari står något blek men leende på stranden och ber Sunila om pipan.

Men Sara viskar i Kallios öra.

„Lär dig, Kallio. En sådan människa kan man förlita sig på. Jag vet, man kan bara förlita sig på den, som arbetar väl.“

Kallio nickar instämmande och känner, att han har blivit alldeles mjuk som vadd i benen och torr i munnen.

De går tillsammans fram till sin kamrat, grinar glatt, trycker hans sträva näve och grinar igen: världen är underbar!

Basen säger:

„Nu går vi tillbaka, gubbar; vi måste öppna bommen och släppa flottan vidare.“

De går tillbaka. Världen var djävligt bra, och Inari, han var väl nog en riktig karl. Ja, en sådan kunde man förlita sig på!

De släpper ut timret ur bommen, och stockarna flyter iväg på sin långa färd.

Men på kvällen kryper flottarna åter in för att lägga sig att sova i sitt kyffe, och på nytt drar sig Inari ut i skogen och kommer icke tillbaka på en lång stund. Men Kallio sover icke. Han undrar, var Inari kan ha blivit av, reser sig litet, slår huvudet i taket och muttrar „*Saatanan perkele!*“; och så kryper han ut i det fria.

Natten är klar; i den hemlighetsfulla, ljusa, vita natten sträcker sig strandens tallar ut och susar över branten; därinunder brusar den strida älven, och mycket nära sjunger där en fågel, tydligen en lövsångare.

Kallio tar fram tobakspungen och stoppar den nya pipan, mens fågelen sjunger. Han stoppar undan pungen och minns, att det är Elviira, som har sytt den, och han tänker: så snart flottningen är över, så skall han gå och hjälpa henne under två–tre dagar med arbetet på åkern.

Natten är alldeles klar, men Inari kommer icke tillbaka. Plötsligt hör Kallio ett plaskande därnerifrån. Vad fan kan detta betyda? Han hasar sig ner för branten och ser: Inari står med vatten till bröstet invid stranden och försöker fästa någonting vid en stock; men stocken står icke stilla; den leker som ett föl. Då smyger sig Kallio försiktigt närmare och iakttar detta: Inari fäster ett plakat vid några grenar, han har gillrat opp på stocken. Kallio läser hastigt i den nordiska sommarnattens ljus plakatets enorma bokstäver:

VI KRÄVER 8 MARK I TIMMEN — ANNARS STREJK!

Inari sätter fast detta plakat; det syns, att det icke är det första under denna natt; han stöter med stockhaken ut stocken i älvens mitt, och den åker tjänstvilligt neråt med strömmen. Kallio ser på och tänker: »Ifall stocken går ända till havet, då skall den tillryggalägga trettio mil, och en väldig massa flottare får läsa plakatet. . . Men basen på nästa bom skall slita sönder det! . . . Men kanske, han kanske inte river isönder det, han kanske inte lägger märke till det, utan arbetarna flottar det vidare.« Han ler. »Han är en listig djävul, han, Inari!«

Men Inari tar sig oppför branten med hackande tänder. Då kommer Kallio plötsligt fram ifrån sitt gömställe bak tallen, härmar en björn och brummar på skämt:

„Jag har nog sett alltsammans — r-r-r-r! — jag vet nog, hur du dränker dina småkryp!“

Inari stannar opp av överraskningen; sedan fortsätter han att ta sig oppför branten och säger med låg röst:

„Tja, gå du och ange mig för tjänstemannen eller basen, då.“

Kallio är kränkt. Han följer efter Inari och svarar honom:

„Klyftigt av dig, klyftigt, du förstår dig på utdelningar du, listig är du, listig som en räv, men ändå dum, så att du gör dig själv en björn-tjänst, om du försöker dölja sådana saker för mig. . .“

Inari tiger. Då fortsätter Kallio:

„Jag kan kanske hjälpa dig.“

„Det står inte skrivet i pannan på dig,“ säger Inari, men redan i bifallande ton.

Kallio ler.

Men någonstans i närheten sitter där en fågel, som spelar för full hals; den drillar tills den storknar av sin egen sång, som rämnar i splitter av spridda kvittringar; tysta står de och lyssnar på denna låt. Sedan frågar Kallio:

„Kan du rida genom forsen stående opp på en stock utan att ramla?“

„Det kan jag.“

Kallio bestämmer sig för, att även han ovillkorligen under denna flottning måste lära sig forsränning på stock.

De kryper in i sitt nattkvarter, där den instängda luften i det unkna utrymmet slår dem i näsan.

Om fyra timmar börjar ett nytt fjortontimmars- eller till och med tjugotimmarspass med flottarens hårda arbete.

Följande natt, som var lika vit och hemlighetsfull, hjälpte Kallio Inari med att sätta plakat på stockarna och släppa iväg dem nerströms: »8 mark i timmen — annars strejk!« Tidpunkten sattes till en vecka senare.

Sedan gick Inari och lade sig, fastän det redan var länge, som solen hade lyst över skogen, och Kallio beslöt sig för att rida stående på en stock. Detta hade han även tidigare kunnat göra, men nu skulle han lära sig fara genom forsen på stocken. Hela saken ligger i benen: man måste ta ett fast grepp med fötterna om stocken, för att den icke skall börja snurra runt. Allt gick vägen, men Kallio var mycket trött, han frös, tänderna skallrade, och han fick för sig, att där ginge någon längs stranden. Han vände sig om, förlorade jämvikten, stocken välte och en kraftig smäll ifrån den flytande stocken bedövade honom.

## 5

### Femte kapitlet.

När Kallio kom till sans igen, låg han i den mörka bastun. Det låga taket hängde över huvudet, det var svårt att andas, och huvudet värkte outhärdligt. Det kändes, som om det höll på att klyvas i bitar. Vid sidan om satt Sara.

„Gudskelov, du har kommit till dig igen,“ sade Sara och gav honom att dricka.

Kallio sjönk på nytt in i en tung sömn; och när han återfick medvetandet, var det också Sara, som satt vid sidan om honom i denna unkna hundkoja. Sara sade:

„Nu har där gått en dag till.“

Inari var inte där. Kallio vände sig på andra sidan. Det kändes, som om huvudet skulle gå av. Han frågade:

„Vem var det, som drog upp mig?“

„Det var jag,“ sade Sara och fortsatte med en lätt läspning: „Nu så förlorar du två dagars lön, men i gengäld, när du kommer på benen, så skall du strax ta igen det med ränta. Vi kräver åtta mark i timmen.“

Kallio föll ånyo i vanmakt. När han vaknade opp, var det sannolikt dag. Vid kojans ingång samtalade Sara högljutt med basen. Han sade:

„Mina föräldrar bodde, när de hade gift sig, i ett vindsrum, för de var dräng och piga. De utverkade sig av husbonden ett litet torp, som far fick arbeta för som en häst. De blev torpare och började bygga ett hus, när jag fyllde fyra år; förstår du, fyra år. Men när stugan var färdigbyggd, så var jag redan tio år gammal. Vi hade ingen häst, far och mor fick asa stockar själva, mens jag, en liten pojk, fick släpa på yxa och såg. Och för denna stugan fick far under åtta veckor om året i tio år arbeta åt husbonden; och år 1901, när jag fyllde aderton — jag var äldste sonen, och vi var sex barn — så sa husbonden: »Dra iväg varhelst ni vill och lämna ifrån er stugan«. Vi var tvungna till att dra iväg. Och

jag drog iväg, och tillsammans med far så kom jag hit till skogen, och alla barnen är spridda över världen. Far och mor kan inte arbeta mer, förstår du, och mitt räcker knappt till mig själv.“

„Men de andra bröderna, då?“ undrade basen.

„Den ene blev skjuten i *Helsinki*,<sup>1</sup> men den andre lever och bor i Ryssland,“ svarade Sara, och så tog samtalet slut.

Sara kröp in i kojan; hans skuldror darrade. Han trodde, att Kallio hade sovit och ingenting hört. Kallio sträckte ut handen och vidrörde hans rygg.

„Vad talte ni om, Sara?“

Sara svarade inte strax.

„Om livet, Kallio, om våra föräldrar.“

De teg.

Efter två dagar kunde Kallio nätt och jämnt med möda, men dock, bege sig ut i skogen. Skogen stod där livs levande inför honom, älven forsade som vanligt, solstrålarna i stanken över älven gnistrade i alla regnbågens färger. Lösflotten flöt förbi. Det gick runt i huvudet för Kallio; han kände sig lätt såväl till sinnes som i magen; det kändes, som om han flög.

Nästa dag tog strejken sin början. Alla arbetarna på bommen — Inari, Kallio, Sara och Sunila, Ahlström, Sipiläinen och ytterligare många andra — begav sig till byn; på platsen blev basen ensam kvar.

På vägen förenade sig några andra karlar med dem. En av dem luktade hembränt. Inari skällde ut honom och kallade honom kreatur; de andre höll med.

Sara sade, att när man gick i lag med en sådan karl som Inari, så kunde man väl icke få för sig att supa, mens det var strejk.

Byn låg två mil nerför älven. Kallio gick emellanåt och snubblade av svaghet. Inari och Sara åtog sig att bära hans verktyg, och framåt kvällen kom de fram till byn. Där var redan många flottare; de kom överens om, att ifall aktiebolaget icke gick med på att ge dem löneförhöjning, så skulle de gå var och en till sitt. Kallio inrättade sig för natten i samma bastu som Sara, Inari och Sipiläinen. När de redan hade lagt sig, kom Sunila och sade:

„Inari, du måste sticka; de söker efter dig.“

Ahlström skrattade: inte vore de väl av den ullen, att de skulle lämna ut en av de sina, menade han.

Men Sunila sade:

---

<sup>1</sup>*Helsinki* på finska i hela ryska texten oavsett om dialogen föreställer finsk- eller svenskspråkig. Ö.a.



„Skyddskåristerna här på orten är beväpnade allihop.“

Inari lämnade bastun tillsammans med Sunila och sade, att han snart skulle komma tillbaka. Den utmattade Kallio somnade.

Han vaknade av ett högljutt svärande. Två polismän skällde ut Sara för allt, vad han icke var värd, men denne mumlade, att han ingenting visste och aldrig ens hade sett någon karl, som hette Inari. Kallio glodde på honom som på en dåre men sedan tänkte han efter och sade själv, att en sådan människa kände han ej.

„Den djävulen har smitit igen!“ skällde polisen.

Bägge gick ut.

Kallio och Sara gick också ut. Fram till dem kom bastuns ägare, en bonde på orten, tryckte kraftigt Kallios hand och log emot honom.

„Duktigt av er, att ni inte gick med på att släpa stockarna tillbaka till älven! Vi bönder får pengar av bolaget för detta timmer; vi processar med dem, för att de skall betala oss för skadorna på våra ägor.“

Där samlades många flottare i byn. De hade alla fått ut sin slutlön; och såsom det alltid är efter en löneutbetalning, så drogs där till dem förhoppningsfullt folk, som plockade fram solkiga spelkort eller knäppte menande med fingrarna mot strupen. Men på torget, där gårdfarihandlarna redan kretsade omkring, blev det bekant, att aktiebolaget icke skulle gå med på någon löneförhöjning.

„Flottningen är i alla fall snart överstånden; vi åker bara hem en vecka tidigare,“ beslöt Kallio obekymrat.

„I Ryssland är allting tvärtom,“ sade Sunila, „där har arbetarna drivit bort aktieägarna.“

„Präktigt!“ tänkte Sara och såg bekymrad ut, „Blir där verkligen ingen löneförhöjning? Vad skall nu mina gamlingar göra?“

Kallio visste icke, var Inari befann sig, och han kände sig illa till mods. Därför skällde han ut Sara:

„Sluta opp med att tigga, kom, så går vi och arbetar ett par dagar hos Elviiras Olavi, det är bara tre mil härifrån, så ger jag dig hela min löning ifrån flottningen till dina föräldrar.“

Sunila sade, att Elviiras far hade tagit henne och barnen till sig. Då kände sig Kallio ännu mer bedrövad och han gick för att dansa. Han fick fatt i en flicka och snurrade runt med henne.

Man dansade på bryggan, ty där var ett slätt trägolv.

Men Kallio tröttnade snart på att dansa, och han lämnade flickan; de tre tillsammans — Sunila, han och Sara — stälpte bakom bastun i sig var sitt glas hembränt.

Kallio sade:

„Ta emot pengarna till dina gamla föräldrar, Sara.“

Men Sara fick inga pengar, ty Kallio och Sunila spelade bort dem till sista penni på en enda timme. Det var blott Sara, som hade några mark kvar, ty han hade begripit, att det var med en falskspelare, de hade att göra; och falskspelaren gick sin väg för att leta opp några andra flottare med pengar. Sunila svor på, att bara han hade haft tre mark till, så skulle han ha vunnit tillbaka allt; nu begrep han hela denna mekanik.

Sara avreste med ångbåt över skogssjöarna till staden, och vännerna vinkade farväl med mössorna; sedan omfamnade de varandra och gick till fots längs vägen till nästa by. Där tog Kallio tjänst som dräng, och Sunila drog vidare. De var mycket goda vänner och kom överens om att gå på timmerhuggning tillsammans till följande vinter.

## 6

### Sjätte kapitlet.

„Jag håller kurs på Högholmen, djurparksholmen; där tar vi oss en bit mat,“ sade Koskinen.<sup>1</sup>

Omgiven av ett fint dis ifrån de kyliga stänken, med en kraftig vind i det styvt oppblåsta lärtseglet och krängande i den krabba sjön flög där en jakt fram bakifrån Blekholmen och sköt förbi dem.

Inari lämnade holmen med lotsstationen till vänster och förde båten emot Högholmen. Koskinen satt vid rodret.

Han kunde icke med lugn i sinnet betrakta denna bukt. Efter den finska arbetarrevolutionens krossande år 1918 hade Koskinen blivit räddad ifrån arkebusering av kamrater, vilka hade ordnat så, att han hade fått mönstra som matros på en ångare. Och så i maj månad hade där varit femton fångar, som hade förts ombord på denna ångbåt för befordran till Sveaborg, där de skulle avrättas. Fjorton av dem hade varit parvis sammanlänkade medelst handbojor. Den femtonde, författaren Maiju Lassila, hade varit iklädd en tung päls; han hade stått på däck skild ifrån de andre och under särskild bevakning. När ångaren redan hade tillryggalagt mer än hälften av överfarten till avrättningsplatsen, hade Lassila kastat sig överbord i havet. Pälsen, som hade fyllts med luft och svällt som en ballong, hade hindrat honom ifrån att dyka ner under vattnet.

---

<sup>1</sup>Denne man, som här i romanen kallas för Koskinen, var enligt uppgift född i Viborg, hette i verkligheten *Frans Johan Myyryläinen* och kallades för *Janne Myyryläinen*. I samband med de händelser, som skildras i denna roman, uppträdde han under namnet *Jahvetti Moilanen*. Senare kallade han sig i Sovjetkarelen för *Juuso Matero*. Han är med dessa namn omnämnd bl.a. i Markku KANGASPURO: »*Neuvosto-Karjalan taistelu itsehallinnosta. Nationalismi ja suomalaiset punaiset Neuvostoliiton vallankäytössä 1920–1939.*« (Biblioteca Historica 60, Helsingfors 2000, »*Sovjetkarelen kamp för självstyre*«, tyvärr endast på finska men dock med sammanfattning på engelska.) på sidorna 116, 120–121, 124 och 219–220. Ö.a.

Slaktarna hade skjutit honom i vattnet och sedan dragit upp liket på däck.

En officerare hade spottat igenom stänkbordet och sagt: „Denne hund har tillfogat oss mer skada än ett helt band ur deras rövarföljen.“

Koskinen hade måst stå vid sidan om och åhöra dessa ord; sedan hade han dessutom varit tvungen att städa av däck. Men nu lekte jakterna med sina vita segel fredligt i viken.

„Nå, säg något,“ sade Koskinen till sist och blickade omkring sig.

Inari doppade årorna i det klara vattnet och började:

„Du gav mig i uppdrag att utröna, hurdan stämningen är bland skogsarbetarna i *Pohjola*.<sup>2</sup> De är på stridshumör. Du gav mig i uppdrag att utföra upplysningsarbete. Det har jag gjort. Du gav mig i uppdrag att värva folk. Jag har lämnat efter mig mer än ett tiotal på olika ställen. Och, slutligen, så gav du mig i uppdrag att organisera en strejk. Jag har organiserat två strejker. Där var omkring tusen man, som strejkade. Där är karlar, som har varit med i de Röda Gardena under inbördeskriget och i finska legionen i Murmanområdet. De tjänar dåligt där, och flertalet har inte kläder så det räcker. Om du behöver veta något mer, så fråga, annars berättar jag inte vidare.“

Mens Inari hade talat, så hade Koskinen koncentrerat tänkt på någonting; det var, som hade han icke lyssnat; han, föreföll det, höll med all kraft inne sin sinnesrörelse, och där var något viktigt, som han icke kunde besluta sig för att tala om för den, han talade med. Han svarade icke strax Inari, utan det var, som övervägde han ännu någonting:

„Jag vill ge dig ett uppdrag, som du enligt min mening har utsikter att fullgöra. Men innan jag ger dig detta uppdrag, så vill jag, att du berättar om ditt liv ifrån begynnelsen och fram till den dag, när du kom till mig med partikommitténs pass.“

„Jag kommer ihåg, när jag var fyra år gammal,“ började Inari.

„Särskilt klart minns jag klocktornet. Jag stod vid ett räck av trä och tittade ner, mens far stod vid sidan om och ringde med två klockor. Lönen förslog inte, så han arbetade extra som ringare på helgerna.

Han arbetade på sågverket och han var tvungen till att ha en bisyssla, därför att han måste brödföda sju barn. Jag var det fjärde. Trots det

---

<sup>2</sup>*Pohjola*, (fi.) Norden. På finska i ryska texten. Betecknar här endast norra Finland och ej hela Norden. Skulle kanske kunna kallas för *Nordlandet*, men bibehålles översatt i denna text (*Pohjola* är även *Louhis rike*, *Nordanlandet*, i *LÖNNROTS Kalevala*). Ö.a.

fick jag gå i folkskola från sju till tolv års ålder och lärde mig ett och annat. Men ifrån tolv års ålder fick jag gå på arbete.

När krig förklarades, var jag på skogsavverkning i *Pohjola*. Där utbröt panik. Där blev mindre arbete i skogen. Även jag blev avskedad. Vid den tiden gick jag med i fackföreningen och i socialdemokratiska partiet. I mars månad år 1915 deltog jag i bygget av Murmanbanan. Där arbetade många finnar. Vi hade halvårskontrakt, men sedan så förlängdes det på ytterligare ett halvår. Lönen var eländig. Men det värsta var inte lönen utan maten. På sommaren räckte matvarorna, och där blev till och med litet gröt och några brödbitar över. Resterna stoppade man i säckar till böndernas svin och kor. Men till vintern förändrades läget; inte nog med att där inte längre blev några rester, de slutade helt och hållet opp med att förse oss med mat. De började utfodra oss med lämningarna i de där säckarna, men vid det laget krälade där redan maskar omkring i denna bänkavälling.

Man förbjöd oss att besöka bönderna och fiskarna i grannbyn. De höll oss i barackerna, som krigsfångar. Vi hungrade, och mannarna började efter hand rymma.

Det var lätt att rymma (om man inte blev nerskjuten strax), för omkring barackerna låg där ofarbara sumpmarker, och vakterna ville inte gärna lämna lägret.

Jag flydde tillsammans med en kamrat, och vi lyckades ta oss fram igenom träskan till Knjazjaja Guba; där gick vi ombord på en ångare, som skulle gå till Archangelsk. Identitetshandlingar hade vi till hands, så gendarmen släppte igenom oss.

Vi for över Vita havet till Archangelsk, och där tog jag arbete med att lasta och lossa utländska ångbåtar, som samlades massvis i hamnen. De förde allesammans krigslast och i Norra Ishavet kunde de undgå tyska undervattensbåtar.

På så vis hade jag arbetat som stuvare i omkring tio dagar, när de plötsligt grep mig och satte mig i fängelse. Där satt redan omkring trehundra man: finnar, kineser och ryssar. Mest finnar. Jag vet fortfarande inte varför, vi blev arresterade.

De tog ut femtiåtta man utav oss finnar och skickade oss till *Suomi*.

I mer än ett år hade jag arbetat som timmerhuggare i *Pohjola* igen, när budskapet om revolutionen i Petrograd nådde oss. Hos oss blev det oroligt, och många slutade arbetet. Jag for också söderut, till *Tampere*,<sup>3</sup> och där lyckades jag komma in på en mindre fabrik. Men det var inte

---

<sup>3</sup>*Tampere* (sv. *Tammerfors*) på finska i ryska texten. Ö.a.

därför, jag reste dit. Jag ser kanske inte så kraftig ut. Men krafter har jag, så det räcker. Se själv på mina biceps!“

Inari släppte årorna, kavlade opp ena ärmen och visade sina muskler.

„Jag simmar heller inte illa. Och ingen av skogshuggarna i *Pohjola* kunde få ner mig på bägge skulderbladen... Jag drömde om att bli *Suomi*-mästare i brottning.“

Inari log åt sina minnen.

„Och vet du vad, jag var till och med nära mitt mål. De skrev på den tiden mycket om mig i tidningarna. Nej, på den tiden hade jag ett annat namn: Ivar, som min far hade gett mig vid födslen. Men jag gick inte till finalmatch. Där kom viktigare saker emellan. Rödgardisterna utsåg mig till kompanichef. Tillsammans med dem kämpade jag på centralfronten, och sedan så bröt jag mig ut ur belägringen och lyckades tillsammans med några stridskamrater ta mig över till Kronstadt i en slup.“

Vi levde på ett enda hopp: att kunna vila ut en smula och sedan på nytt bege oss till fronten. Men vår revolution slogs ner.“

Inari tystnade.

Vilka bittra ord: »Vår revolution slogs ner!«

När Koskinen åhört detta, mindes han den röda lyktan på vinden till Folkets Hus — den signal, som hade utlöst upproret — och den röda fanan, som hade vajat i vinden på Lantdagens flaggstång, där efter några månader sedan hade vajat andra, främmade, i vitt och blått. Han hade den gången vandrat gatan fram, och hela staden hade med ens blivit tom, främmad och fientlig.

Nej, endast den, som har erfarit segerns hela hänförelse, betraktat hela sin jord såsom redan befriad och som efter detta har fått genomleva sina bästa kamraters undergång genom skörbjugg och arkebusering, som har fått se sin barndoms gator förtrampade av självbelåtna fiender — endast den kan förstå, vilken outplånlig smärta, som klingar ur orden »Revolutionen slogs ner!«.

Koskinen teg.

„I augusti år aderton, på vårt partis konstituerande kongress, fick jag för första gången se dig,“ fortsatte Inari. „Där svor vi en ed att inte skona våra liv i kampen för *Suomis* frihet! I ed lovade vi Lenin att gå i främsta ledet i kampen för arbetarklassens sak...“

De lade till vid djurparksholmen, förtöjde båten vid en låg pollare, blandade sig med hopen, som nyss hade gått iland ifrån den lilla passagerarångaren, och vandrade framåt parkens jämna gångväg.

De stod ett slag vid det galler, som skilde björnungarna från den nyfikna barnaskaran. Björnungarna kivades och puttade omkull varandra; de små barnen tjöt av förtjusning och kastade bitar av vetebullar in igenom burens galler.

Det knarrade i sanden, som trycktes ihop av tusentals fotsulor; på havet lyste jakternas enorma segel; en orkester på Högholmens restaurang spelade nationalsången och nya, nyligen ifrån Amerika tillsammans med rostigt fläsk ankomna chacha-, shimmy- och foxtrotmelodier.

Det var helg och säsongens sista dagar för havsbad.

Inari och Koskinen satte sig tigande vid ett litet bord, och när de hade ätit en lätt frukost, sköljde de ner den med doftande, starkt, hett kaffe.

På ången vid stranden låg eller satt där tillsammans med sina familjer tjänstemän, köpmän, doktorer och ingenjörer av det slag, som ännu ej hade kunnat skaffa sig en egen jakt.

»Förvärva motorbåtar och lär Er köra dem, det är ett viktigt vapen i det kommande kriget för vår oavhängighet!« förkunnade ett anslag, som prisade någon smörja från västeuropeiska och amerikanska firmor.

På återvägen var det Koskinen, som satt vid årorna. Inari höll kurs på staden.

„När arbetarrevolutionen i *Suomi* hade slagits ner,“ fortsatte Inari sin berättelse, „var där många utav mina kamrater i norr, som gick över gränsen och började samlas i Knjazjaja Guba, *Kandalaksja*<sup>4</sup> och Murmansk. Där var många finnar, som arbetade där på järnvägsbygget. De hatade allesamman slaktarna och Wilhelms soldater, som med Svinhufvuds hjälp försökte sätta en utblottad tysk prins på Finlands tron.“

Inari berättade om, hur engelska flottan med kungliga infanteriet och skotska skyttarna hade dykt opp i Murmansk.

„Vi och ni,“ hade de sagt till finnarna, „har en gemensam fiende: Tysklands armé. Låt oss förenas i kampen. Med gemensamma krafter skall vi fördriva tyskarna och deras bundsförvanter ifrån *Suomi*!“

De hade manat till inskrivning i brittiska kungliga arméns finska legion.

„Skriv in er i legionen,“ sade man till de hungriga finnarna, rallarna och timmerhuggarna, „ni skall få präktiga ransoner. Vitt bröd, kondenserad mjölk, utmärkta konserver, chokolad...“

---

<sup>4</sup>sv. Kandalax, fi. Kantalahti. Ö.a.

Men ej heller denna övertygande morot hade haft någon verkan, ifall där icke i norr, i Murmansk, hade dykt opp en viss Oskar Tokoi.<sup>5</sup> Vid tiden för revolutionen hade han varit medlem i den revolutionära regeringen, Folkkommisariatet. Det var också på grund av sådana som han, som vår revolution led nederlag, men det var man inte fullt på det klara med den gången. Han for fram och tillbaka längs järnvägslinjen och agiterade för inträde i legionen; många hade förtroende för honom och skrev in sig. Där var mer än tusen man, som värvades till legionen. De fick engelska uniformer och vapen. Till en början valde man sina anförare. Till befälhavare valde man Tokoi. Han erhöll graden överste i kungliga engelska armén. Men han visste ju själv, att all svada om att slåss emot tyskarna var lögn. Den verkliga planen var en annan: drilla in finska legionen, göra om den till en respektingivande truppenhet och sätta in den emot Sovjetrepubliken, emot Röda Armén.

Men de förräknade sig.

„Vi tog ifrån dem det allra dyrbaraste: folket, soldaterna!“ sade Inari. „I augusti 1918, strax efter vårt partis konstituerande kongress, så gav man mig ett uppdrag, för jag kände den landsändan väl; och man sände mig tillsammans med några andra kamrater norrut igenom frontlinjen till Knjazjaja Guba, där legionen var förlagd. Vi hade en enda uppgift: göra allt, för att legionärerna skulle vända sina vapen emot interventionisterna. Vi visste också, att våra kamrater allaredan arbetade där. En av dem var Werner Lehtimäki, som hade skickats dit redan i början av juni.“

Stranden var redan nära, och därför fick Inari icke tillfälle nu att berätta för Koskinen om, hur han och kamraterna hade tagit sig igenom fiendens linjer, hur de genom kärr och skogar hade tagit sig fram till Knjazjaja Guba, hur de hade skrivit in sig i legionen, hur de hade verkat där och varenda minut satt livet på spel.

Han berättade bara, att Werner hade tagit opp kampen emot Tokoi inifrån legionen. Många av legionärerna hade känt Werner som militärbefälhavare från inbördeskrigets dagar; de visste, att han hade varit Röda Gardets organisatör i *Turku*.<sup>6</sup> Därtill bodde han icke hos officerarna, som Tokoi, utan i en av barackerna tillsammans med soldaterna. Hans anseende hade vuxit för var dag, som hade gått. På ett mycket stormigt möte hade legionärerna valt Werner till sin befälhavare. På så vis hade legionen fått två befälhavare. Den ene, överste

---

<sup>5</sup>I såväl denna ryska text som i andra upplagan av Nordisk Familjebok kallas Tokoi för *Oskar Tokoi*, varemot han på andra ställen kallas *Oskari Tokoi*. Ö.a.

<sup>6</sup>*Åbo*; på finska i ryska texten. Ö.a



Tokoi, hade blivit ställd åt sidan, men den andre hade varit den fungerande. I mars 1919 hade interventionisternas befälhavare trott, att legionen vore tillräckligt drillad; de hade glömt sina löften och skulle skicka den till fronten emot Röda Armén. Tokoi hade åkt runt till kompanierna och hållit tal om, att man ofördröjligen och beslutsamt måste åtlyda ordern och visa sig som en trogen bundsförvant till Ententen, en »demokratins försvarare«.

Då hade Werner och Inari i tur och ordning framträtt inför den oppställda truppen; den senare av de två hade nyligen valts till kompani-chef; och de hade vänt sig till legionen:

„Emot Röda Armén, emot Sovjetrepubliken har vi, arbetande finnar, ännu inte avlossat och skall heller inte avlossa ett endaste skott. Deras fiender är våra fiender.“

„Leve Sovjeterna! Vi besätter inte ställningarna! Vi bryter fronten!“

Interventionisterna hade blivit tvungna att sätta in sina trupper emot legionen. Men där hade icke kommit till strid, endast på två ställen hade där uppstått smärre skärmytslingar. De engelska interventionisterna hade begripit, att legionärerna, om man hade tvingat dem, skulle ha slagits förtvivlat men icke mot Röda Armén utan emot dem själva. Krigshandlingar i deras rygg skulle ha kunnat sluta illa för dem. Det skulle ha kommit att bli så obehagligt, att de till och med vore rädda för att tänka på det. Desto mer som det hade börjat jäsa även i de engelska truppenheterna i Murmanområdet. Därför hade interventionisterna sänt parlamentärer till legionen, och Tokoi hade förmått legionen att gå in på underhandlingar. . . Hade det icke varit för Tokois förräderi, så hade Röda Armén fått ett ännu större stöd, när den ryckte fram emot Murmansk.

„Finska legionen skall inte slåss emot Röda Armén, försök inte tvinga den. Det blir värst för er själva!“ — sådan hade legionärernas hållning varit.

„Lämna då tillbaka vapnen, som ni har fått av oss, och dra iväg i alla väderstreck!“ hade den general, som förde befäl över interventionisternas trupper i Murmanområdet, sagt.

„Utan försäkran om fri lejd lämnar inte legionen ifrån sig några vapen.“

Generalen hade förklarat och försäkrat skriftligen, att han överenskommit med Finlands regering om, att ingen av legionärerna skulle straffas vid återkomsten till Finland. Detta var, såsom det senare klarlades, blott ett nytt förräderi. Interventionisterna hade överlämnat dem, som de bedragit med löften, i slaktarnas händer i full vetskap om, vad som där väntade.

„Tokois inflytande i legionen sjönk dag för dag, mens vårt växte, och ifall där hade utfärdats order om att sända legionen till fronten bara en vecka senare, då så hade den uppgift, partiet gett oss, blivit löst fullt ut. . . Men här inser jag vårt fel,“ sade Inari bittert, „vi fråntog de engelska interventionisterna deras bajonetter, men vi förmådde inte vända vapnen emot dem själva! När de hade fått vetskap om generalens överenskommelse med slaktarna, gömde sig Werner och ytterligare några kamrater i tajgan. Jag var sjuk och kunde inte ge mig av tillsammans med dom.

I fosterlandet hade man förberett oss ett mottagande: de släpade oss inför domstol. Jag dömdes till fem års straffarbete. I sju månader blev jag pinad på en ö, men sedan så rymde jag. År 1920 på vintern arbetade jag i skogen. . .“

„Nå, och resten vet jag,“ avbröt Koskinen.

# 7

## Sjunde kapitlet.

Båten lade till vid kaj. Koskinen och Inari gick iland och begav sig till Esplanaden.

Runtomkring förde folk högljudda samtal och påstod, att juryn hade haft fel, när den hade tilldömt jakten *Trilby* första pris.

En avdelning skyddskåristynglingar stegade taktfast gatan fram, mens de sjöng om fosterlandet, om *Suomi*, om att dess armod vore ljust.

„Där ljuger de visst nog!“

Koskinen skrattade till och strök handen över den kortklippta mustaschen ungefär så, som man i skogen stryker bort spindelväv, som har fastnat i ansiktet, och så sade han:

„Vet du, när jag blev man på riktigt? Generalstrejken — ja, det var generalstrejken 1905. . .“

De svängde in i en gränd och hade så när kolliderat med en kortvuxen, undersättsig yngling i skärmmössa. Det luktade maskinolja om hans kläder.

„Koskinen,“ sade han och blinkade åt Inaris håll.

„Han hör till oss,“ mumlade Koskinen.

„Kamrat Koskinen, där har varit husundersökning hos mig; de hittade ingenting, och jag gick för att tala om det för dig. När jag kommer dit, får jag se några skyddskårister och poliser gå in i huset, där du bor. Jag stannade, och så får jag se, hur en polis ifrån ett fönster i ditt hus gör tecken till en, som har blivit kvar på gatan; de gick opp allesamman och sedan så har de inte kommit ut ur din lägenhet. Du får inte gå hem, Koskinen.“

„Då skall vi heller inte gå hem,“ svarade Koskinen lugnt. „Och även du, Lundström, gör klokast i att försvinna från stan ett tag. Jag skall ge dig ett partiuppdrag, en synnerligen viktig angelägenhet, och Inari blir din chef, det är han som går här vid sidan om, och den tredje man-

nen i denna sak blir kamrat Olavi; med honom har jag stämt möte till klockan fem vid Runebergs staty. Det är snart tid; kom med, så går vi dit.“

De begav sig till Esplanaden.

Det är en förfärlig sak, den dystra isoleringscellen. Man sitter där och vet icke, vad som tilldrar sig där ute i friheten. Men där ute i friheten är det vår, alla bäckar porlar, och alla fåglar kvittrar; man minns väninnan och stridskamraterna, man har knutit vänskapsband med igenom revolutionen. Och när man har vänt ryggen åt titthålet, så kan man börja drömma om gemensamcell. . .

När där i gemensamcellen finns en riktig revolutionär, då får de ovetande där reda på allt: om hur världen är kluven i två halvor och att i den ena halvan all världens olycka är samlad. Om de unkna kyffen, varest fyra familjer på tillsammans tjugo personer inhyses; om jordkullorna med golv av våt lera, dit man kastar strejkande; om hur tungt det är att plöja under bevakning, när ens kära kvinna med barnet i armarna håller tillbaka gråten och ser på genom fönstret; om handbojornas dova rasslande; om arbetslöshetens armod.

Om denna värld, där allt skapas av oss, men ingenting tillhör oss, icke ens livet.

Om den andra halvan, där äntligen mänsklighetens riktiga historia har tagit sin början. En värld, där arbetarna har flyttat ifrån källare och skjul till herrskapens villor och lägenheter, en värld, där alla från chefen till menige man är kamrater. Där allt, de arbetande skapar, tillhör dem själva. Allt detta är så nära oss, vid sidan om oss; man behöver blott ta steget över gränsen.

Om allt detta hade Olavi fått veta under ändlösa dagar, när han hade varit inspärrad i gemensamcell. Det var där, han hade blivit kommunist; och när han lämnade fängelset, fick han kallelsen till Koskinen.

Vidare var det där, han hade fått reda på, att de finska arbetarna, drängarna, torparna och skogshuggarna — dem ville slaktarna tvinga att kriga mot de ryska revolutionärerna.

„Nej, den konsten skall inte lyckas dem,“ viskar Olavi för sig själv, när han hör *Björneborgarnas marsch*.

Det var en avdelning ur skyddskåristernas förbund, som sjöng den, mens de gick förbi på Esplanaden.

Nävarna knöts av sig själva, när han såg på dessa herrskapsyngels jämna led.

Överhuvud syntes honom livet underbart och ljusst: först i går hade han ju kommit ut ur fängelset men om några dagar skulle han få träffa

barnen och Elviira. Det var ett alldeles särskilt sätt att skratta, hon hade!

Han läste den i graniten inhuggna inskriften på statyns sockel:

*mer älskad än vår bygd i nord  
än våra fäders jord*

När han uttalade ordet *nord*, kom han att tänka på, hur han en gång en tidig morgon tillsammans med Elviira och Kallio efter en glad natt hade gått framåt en jämn väg. Där hade snöat mjuka, fina flingor, och solen hade varit på väg opp bak den mörka skogen.

Koskinen lade handen på Olavis skuldra och frågade:

„Är du från *Pohjola*?“

„Vi är alla från *Pohjola*!“ svarade Olavi, såsom det var överenskommet.

„Kom då med oss; du skall få arbete. Det är Inari, som blir din chef.“

„Hur länge varar det?“

„Det vet jag inte så noga.“

»Men Elviira då?« hade Olavi så när undsluppit sig, men han teg och räckte Inari näven.

## 8

### Åttonde kapitlet.

I första vagnen satt Olavi ensam på en bänk i tredje klass och iakttog igenom fönstret, hur furorna i rask takt rusade förbi söderut, och där bakom dem skymtade likt stålknivar glittrande sjöar; han tänkte på, att Heli antagligen redan var en stor flicka, och han var rädd för, att hon icke skulle känna igen honom.

I andra vagnen tänkte Lundström på, vem som skulle överta hans lilla rum, vem som skulle få hans bohag, vilket hade kastats för ödets godtycke, och hur kamraterna i verkstaden skulle söka efter honom.

Han kunde klart och tydligt föreställa sig, hur de skulle kivas. Den gråhårade svarvaren Sipiläinen skulle säga:

„Han har rymt ifrån något fruntimmer.“

Men den unge mekanikern, hans vän Asko skulle rabbla fram:

„Det är helt enkelt slaktarna, som har dragit iväg med honom någonstans. Jag känner nog till, hur de går till rätta med arbetarungdomens spetsar.“

Men i själva verket var han, Lundström, en ännu ung kommunist, på väg någonstans långt bort i något hemligt och mycket viktigt ärende.

Mitt emot Lundström satt där tre passagerare, som var mitt oppe i en hetsig politisk dispyt.

„Det är bara för oss att börja krig emot Sovjetryssland; då skall England, Frankrike, Amerika och Nationernas Förbund strax komma oss till hjälp,“ utropade en av dem hetlevrat.

De andre instämde icke. En av dem sade:

„England är långt borta, och Amerika är ännu längre bort, men Ryssland är nära, och ifall det inte först kränker vår oavhängighet, då är det också bäst för oss att inte koka ihop någon soppa.“

Den andre höll med:

„Ser ni, om nu England och Amerika skulle sätta igång, då kunde också vi ta fatt.“ Han vände sig, liksom sökte han efter stöd, till Lundström: „Vad tror manne ni, unge man?“

Lundström rodnade; han hade velat hålla ett innerligt tal om, att rådsregeringen i Ryssland hade varit först med att utropa Finlands oavhängighet, om att bourgeoisin, som pratade så mycket om oavhängigheten, hade förskräckts och sålt den till kaisern, om att Sovjetryssland, det var hela världsproletariatets fädernesland! Men han kom ihåg Koskinens anvisningar om konspiration och sade:

„Mina herrar, jag tror, att ett litet krig inte skulle vara så illa för oss. Ryssland är svagt, i år har där varit en förskräcklig torka. Karelarna, våra bröder, väntar otåligt på befrielsen, och slutligen har våra egna arbetare blivit odisciplinerade; de pratar Gud vet vad för dumheter. Dem skulle man i ett sådant krig kunna lära en och annan god läxa igen...“

„Rätt talat, unge man,“ sade den förste gillande.

De övriga teg.

„Där ser ni min fabrik,“ sade en av de samtalande och pekade.

Förbi tåget skymtade ett litet sågverk med två höga, rykande skorstenar.

Lundström kom att känna sig illa till mods, så han gick ut på plattformen i vagnens ena ände för att röka en cigarrett.

„Denne unge man har i viss mån rätt,“ sade fabrikören, „arbetarna har verkligen blivit odisciplinerade.“

Hans samtalspartner virrade klandrande på huvudet:

„Så ung och så reaktionär. På vår tid var ungdomen helt annorlunda.“

I en av vagnarna med detta tåg reste även Inari.

Inari ansträngde sig icke för att utfundera, vad det företagande, han var utsedd till ledare för, gick ut på. Ifall Koskinen icke hade sagt honom det, så hade det varit därför, att det ännu var för tidigt att tala om det. Nu vore det icke lönt att grubbla däröver; det vore bättre att vila sig, ta sig en lur, ty där förestod honom ett arbete, som var såväl hårt som farligt.

Han slumrade in till hjulens entoniga dunkande mot rälsen.

Även Koskinen färdades i en av detta tågs vagnar. Han tänkte om och om igen över sin plan, preciserade och rättade den. Han slöt ögonen och kunde klart och tydligt föreställa sig en karta över trakten: såväl älvarnas smala vindlingar som sjöarnas ljusblåa plumpar. Ja, allt skulle vara i ordning.

Han öppnade emellanåt ögonen och såg de tröstlösa klippblocken rusa förbi i förhöstens avvaktande stillhet där utanför fönstret.

Koskinen var alldeles oppfylld av den förestående uppgiften. Han oroade sig. Det förekom honom, som ginge tåget allt långsammare. Han tänkte, att det uppdrag, partiet hade givit honom, måste genomföras, att allt hängde enbart på honom själv, på hans egen energi, förmåga och uthållighet, samt på hans kamrater.

På grannbänkarna drog passagerarna fram några solkiga spelkort och började spela tjuogoett. Till en början gick spelet stillsamt till. Men snart fick rösterna en förolämpad ton. De höjdes allt mer, så att grälet hördes i hela vagnen.

En utav spelarna kallade en av de andre för falskspelare, den senare kunde icke tåla denna förolämpning, och kortleken flög rätt i ansiktet på den, som uttalat det kränkande tillmälet. Det övergick snart till slagsmål. Någon störtade iväg efter konduktören. Den, som hade blivit skälld för falskspelare, drog fram en finsk kniv, viftade med den och började dra sig iväg emot utgången. Men dörren spärrades av den tillskyndade tågmästaren.

Koskinen märkte ingenting, när hugget utdelades; han fick se blodet rinna från tågmästarens hand. Den, som hade fått kortleken i ansiktet, grep medspelaren om axlarna och vrålade högt: „De slåss med kniv!“

Tåget rullade långsamt fram till en station.

Efter att man hade givit signal med visslan, uppenbarade sig två poliser i vagnen. De låste dörrarna. En tjock resenär med kortklippta mustascher trängde sig fram till utgången. Han skulle gå av på denna station. Han svor, han rasade och han stack med ena handen sina identitetshandlingar under näsan på alla och envar, mens han höll en flätad korg i andra handen. Poliserna, som hade bakbundit kortspelarna, hade ingenting till övers för honom.

Tåget avgick så sakteliga från stationen. Passageraren hade icke fått gå av. Han forsatte att skälla och svära men underkastade sig sitt öde.

När de bägge stridande kortspelarna hade bundits ihop, torkade poliserna svetten ur pannan och övergick till att uppställa rapport. En av dem plockade opp korten ifrån golvet och började uppmärksamt granska dessa. Korterna var märkta.

„Det var ju det, jag såg: att han hela tiden köpte damen för att komma opp till arton.“ gruffade en av de bundna.

En av poliserna visiterade metodiskt arrestanterna och hittade hos dem var sin kortlek med märkta kort.



Folk, som satt i vagnen, började bli oroliga. En av passagerarna, som på en halvtimme hade blivit avspeland fyrahundra mark, upphov en klagolåt över, att falskspelarna troligen hade medbrottslingar.

„Det skall vi strax kontrollera,“ sade polisbefälet och fordrade, att alla de, som befann sig i vagnen, företedde sina identitetshandlingar.

Den tredje, som stod i tur, var Koskinen. Han log lugnt, drog själv-säkert plånboken ur innerfickan och öppnade den med ironiskt själv-förtroende — som när en gårdfarihandlare lyfter på locket till sina rikedomar inför en fattig torpare — och visade sitt identitetskort. I övertygande, förtroendeväckande tryckbokstäver intygade papperslappen, att »herr Koskinen är agent för hemliga polisen i Viborg« och att ledningen för hemliga polisen bad, att man måtte »bistå hr. Koskinen vid fullgörandet av de honom ålagda uppdragen«.

Respektfullt återlämnade polismannen Koskinen handlingen och fortsatte sin rond.

Polismannen blev oförmodat upprörd av det papper, mannen med den kortklippta mustaschen uppvisade. Han kastade en lång, oroad blick på Koskinen; Koskinens ansikte var lugnt och allvarligt. Mannen med den klippta mustaschen var då däremot märkbart orolig.

„Visa era handlingar,“ fordrade polismannen ånyo, och Koskinen drog lugnt fram plånboken.

Den kortklippta mustaschens papper intygade likaledes, att dess innehavare och uppvisare var medarbetare vid hemliga polisen i staden Viborg. Det skilde sig ifrån Koskinens intyg enbart igenom frånvaron av frasen med uppmaning till bistånd.

„En utav dessa handlingar är en förfalskning, så måste det vara,“ sade polisbefälet.

Mannen med de kortklippta mustascherna blev ännu oroligare.

„Varför det, då?“ utbrast han.

Koskinen tänkte, att kanske det nu vore bäst att störta ut på plattformen och ta ett språng ifrån tåget i full fart och ut i den tallskog, som rusade förbi där ute. Men dörren var låst, och han hade icke omtalat för någon av kamraterna, vad det förestående uppdraget gick ut på. Han började sävligt snöra opp tobakspungen, vilken doftade av dyr tobak.

„Därför,“ förklarade polisbefälet med låg röst, „att det av dokumenten, som har senast datum, har lägre nummer än det dokument, som har tidigare datumstämpel.“

Koskinen teg. När så polisbefälet ännu en gång gav honom en stadig blick, blinkade Koskinen liksom menande tillbaka.

Men den kortklippta mustaschen blev misstänkt upphetsad.

„Jag skall gå av vid nästa uppehåll och telegrafera om denna skandal. Ser ni verkligen inte, att i mina papper så är datumet i mars, men på hans i maj? Mitt är tidigare och alltså riktigare.“

„Jag skulle inte rekommendera er att släppa iväg honom ensam på stationen,“ anmärkte Koskinen likgiltigt, „i synnerhet inte som han redan har åkt förbi sin station.“

Tigande visade han polismannen den rad i sitt identitetsbevis, där det talades om bistånd. Dessa rader var icke tillstädes i det andra dokumentet.

Såväl den kortklippta mustaschens stormiga protest som hans önskan att lämna vagnen, då poliserna hade dykt opp, förekom polisen misstänkta. Det måste ha varit detta, som avgjorde hans öde, desto mer som Koskinen lutad emot befälets öra viskade:

„Ni kan åberopa er på mig om där är något. Lagg adressen på minnet: Uleåborg, polisförvaltningen — där skall jag vara i två veckor framåt!“

Vid nästa uppehåll förde poliserna med sig de två falskspelarna och den hetsigt protesterande agenten för hemliga polisen.

De övriga passagerarna glodde ogillande på Koskinen. En av dem sade föraktfullt:

„Snok!“

Koskinen drog opp en mörkblå näsduk och torkade de stora svett-dropparna från pannan. Hans ena fot hade somnat av sinnesrörelsen och darrade lätt.

Den framrusande vagnens rytmiska gungande lugnade emellertid ner honom; han kom att tänka på kamrat Wikström och log i stället.

Det var en bra grabb, gravör. Han förfärdigade utmärkta dokument för de underjordiske — pass och intyg, som såg mer äkta ut än de riktiga. Så de hade grinat, när Wikström hade givit honom ett identitetsbevis för en agent i hemliga polisen! Icke på länge hade han skrattat så hjärtligt.

Ja, verkligen, den gänglige Wikström var en hjärtegod människa och en god kamrat; hans upptäckt och arrestering för en månad sedan hade tillfogat organisationen ett hårt slag. Men emot honom fanns där inga — så verkade det — klara bevis, så han skulle nog snart försättas på fri fot igen.

Lokföraren gav signal, tåget rullade fram till något slags hållplats, och Koskinen, som icke ville löpa risken att två-tre stationer längre fram, när allt var oppklarat, arresteras »i enlighet med telefonförordnande«, gick igenom vagnarna och sade till kamraterna, att de skulle gå av vid nästa uppehåll.

„Varför är planen ändrad?“ undrade Lundström.

„Det är nödvändigt,“ svarade Koskinen lugnt.

Ingen fick någonsin av honom reda på, vad som hade försiggått i vagnen. Han log trött och förnöjt; och han tänkte på dessa minuter, men ville icke för allt i världen någon gång i livet återuppleva dem. Han log, när han tänkte på Wikströms munterhet. Han visste ännu icke, att Wikström på väg tillbaka till fängelsecellen ifrån ett förhör med tortyr hade kastat sig ner i trapphuset och slagit ihjäl sig emot stenplattorna.

När de alla var samlade bakom resgodsmagasinet på stationen, meddelade Koskinen muntert kamraterna:

„Jaha, nu så är vi guldgrävare.“

„Vasa?“

„Vad?“

„Inget särskilt med det, vanliga guldgrävare.“

## 9

### Nionde kapitlet.

Så förvandlades de till ett sällskap geologer ifrån *Helsinki* universitet.

Nu har de redan bott en hel vecka i en gudsförgäten liten håla i skogen, vid stranden av en strid liten älv full med forsar och fall.

Oppe på höjden kan man se de ståtliga björkarna, som redan står redo att skiljas ifrån sin höstskrud.

Där darrar aspen med alla sina löv, där är rönnbärens röda klasar, som övergår i purpur, talldungens skimrande grönska och så de dunkla, tunga granarna.

Över allt detta vilar en vidsträckt stillhet.

Detta lugnade till en början Lundström; han andades jämnare och djupare, fick allt mer självförtroende och blev mindre retlig. Han blev icke längre så arg på Olavis lugna sävlighet. Emellanåt fick Lundström för sig, att även om där hade stått ett halmtak i brand över Olavis huvud, så hade denne först tagit två-tre bloss på sin hemmagjorda pipa, innan han hade svarat på frågan om var, där fanns en spann vatten. Inari påstod, att här alls icke funnes någon stillhet, utan hela skogen tvärtom vore full av olika slags ljud; att det susade i aspen även utan vind; att han av kvistarnas knakande kunde förutsäga morgondagens väderlek. Lundström skrattade icke mer, då han händelsevis fick höra hur Inari, när denne stod framför en rak och välbildad liten tall, ömt klappade denna och sade:

„Växer du, ditt späda liv? Nå, då så, väx på du, väx på du.“

Beslutsamheten i Koskinens förfoganden blev också allt begripligare för honom; han anade bakom dem den ledande kamratens stora erfarenhet, dennes nästan ofelbara, kvicktänkta skarpsinnighet och sinnesnärvaro. . .

„Han är nordens bästa skogshuggare,“ sade Inari en gång, icke utan stolthet, om Koskinen.

Därtill var Koskinen företrädare för Centralkommittén. Förkortningen *CK* klang i Lundströms öron likt en högtidlig trohetsed.

Så nu lyder alltså han, Lundström, anvisningar ifrån en man, som har deltagit i Centralkommitténs sammanträden.

Lundström yvdes över den del av äran, som hade fallit på hans lott, och han bemödade sig om att till punkt och pricka utföra Koskinens alla anvisningar; men den omgivande skogens tystnad tröttade honom, och det förekom honom, som låge där i denna stillhet, han icke förstod sig på, något oväntat spratt på lur.

Redan i flera dagar hade han längtat efter det invanda verkstadsbullret.

Efter var dags arbete, när de återvände hem med läpparna blåa av bär, avundades han Olavi och Inari deras lugna, jämna snarkningar.

Vid sådana tillfällen talade han lågmält med Koskinen.

Men denne krävde alltid, att han skulle gå och lägga sig, ty morgonen därpå skulle det åter bli dags att gå på arbete; och Lundström kröp då ödmjukt till kojs. . .

Koskinen befallde kamraterna att bryta opp grästorvor och liksom för syns skull lägga kala ytor med färsk jord i dagen.

Han fordrade, att pojkarna skulle hamra med sina geologhammare på stora stenar. Själv klättrade han omkring ibland de blottlagda bergarterna på stranden och samlade ivrigt ihop prover, som han lade i handen, där han allvarligt och uppmärksamt studerade dem.

Hemma vid spisen oppstaplades där en hög med stenar av skiftande form och storlek.

Sålunda tillbragte de dagarna, ibland efter lång vandring bort ifrån byn. En gång följde Koskinen ensam en bäck in i skogen och återvände sent om aftonen oroad och, såsom det föreföll, förstämd.

Han rökte och teg koncentrerat; även Olavi teg. Inari redde sin bädd för att lägga sig att sova; Lundström tyckte sig i detta tigande se något slags sammansvärjning emot sig. Han var medveten om, att detta bara var småsaker, att det bara var något, han fått för sig, men tystlåtenheten passade ej ihop med Lundströms sinnelag; den besvärade honom.

Nästa morgon befallde Koskinen först, att man skulle samla ihop stenar och gräva opp torvor någonstans, där de syntes; sedan begav han sig till skogs igen.

Inari fullgjorde de åtgärder, Koskinen hade anvisat, ihärdigt och omsorgsfullt.

Olavi stannade ibland opp med ett brottstycke av ett klippblock i näven och funderade på något avlägset.

Lundström vräkte vårdslöst opp några torvor, blev arg och spottade.

„Inari, varför håller vi på med detta?“

„Förmodligen därför, att det behövs.“

„Vet du inte det själv?“

„Nej.“

„Jag kan inte arbeta på detta viset!“

Och så på nytt tigande och puffande på piporna. Efter några minuter slänger Lundström åter ilsket iväg en sten och säger:

„Olavi, till vad nytta plågar vi oss själva med detta arbetet? Vi måste åtminstone få reda på, vad det är, »gubben« tänker på!“

Redan tredje dagen efter ankomsten till byn, på kvällen hemma vid spisen, där det sjöd i järngrytan med potatis, förkunnade Koskinen med belåten min, att han hade hittat det huggmärke, han hade letat efter, och nu vore allt i sin ordning.

„Ett huggmärke tvättar man inte bort. Det visste jag nog, men jag kunde inte hitta det. Blixten hade slagit ner i tallen, och den hade blivit avsvedd. Men det hade ingen sagt mig. Förresten, vem skulle ha kunnat veta det! I morgon måste vi leja en kokerska och ta itu med det, vi egentligen är här för.“

Men Koskinen hann knappt samla sig för att berätta, vad nu deras arbete skulle bestå i, förrän det knackade, och in i storstugan kom där en gubbe: det var byäldsten; i hans sällskap var där en gosse i tolvårs-åldern: dennes sonson.

„Kom in och slå er ner som våra gäster,“ sade Koskinen lugnt med ett listigt leende i mungiporna.

Gubben slog sig tigande ner på bänken. Runt storstugan löpte bänkar längs alla väggarna; där var mörkt, och endast elden i spisen målade väldiga skuggor i taket. Man kunde höra suset av kokande vatten ifrån järngrytan.

Äntligen sporde gubben:

„Ifrån *Helsinki*, alltså?“

„Ja, far.“

Åter vidtog tigande.

„Varför är ni komna hit till oss? Vad är det här på denna avsides belägna ort, som har dragit till sig er huvudstadsuppmärksamhet?“

„Ser far,“ sade Koskinen i inställsam, fjäskande ton, „jag hade själv bestämt mig för att snart bege mig till far och förklara det. Vi är utsända av universitetet.“ Koskinen drog fram ett papper med en vapenstämpel på och visade gubben det.

Den gamle drog sig hän emot elden och började långsamt läsa det, synbarligen utan att helt fatta det väsentliga. De obegripliga orden ingav honom aktning.

„Men saken är den, far, att om det allra viktigaste står där ingenting skrivet på papperet, eftersom vårt ärende är hemligt även för far; så för fars och fars grannfolks skull är det bäst, att far tiger om detta. Vi letar efter guld och vi skall sannolikt finna det. Om ingen får reda på detta i förtid, så skall alla här bli rika, men om man får reda på det — då kommer där hit tjänstemän och markägare, så att hela rikedomerna flyter bort ifrån oss, som isen om våren.“

Ånyo inträdde tigandet. Gubben bet sig eftertänksamt i läppen, gossens små ögon sken av förtjusning.

Potatisen var klar.

„Kan inte jag få bli guldgrävare tillsammans med er?“ frågade gossen försiktigt och bedjande.

„Där ser man, hur tiderna förändras,“ sade gubben som om han hade svarat på sina egna fordolda tankar, „Mig döpte prästen, när jag fyllde fem år, och jag kunde själv gå på skidor de fem milen till kyrkan för att ta emot det heliga dopet. Om sommaren var där inte alls någon väg, och om vintern bara skidorna. Men nu så har de till och med lagt väg, och Ilmari skall städsla sig som guldgrävare vid tolv års ålder!“

„Tretton,“ rättade Ilmari sin farfar.

„Nej, Ilmari,“ log Koskinen och svarade, „du är för ung ännu, men bär hit stenarna; de kommer kanske också till nytta.“

Det var många stenar, Ilmari sedan skulle få släpa in i stugan. Men där var något annat, som just då fångade hans uppmärksamhet. Han stirrade lystet på den finska kniv, varmed Olavi späntade stickor att göra opp eld med.

Vem som helst, som hade förstått sig på sådana ting, skulle ha tyckt om Olavis kniv. Den var lagom stor, den var vacker: icke vacker som en onyttig prydnad utan som ett ting, ingen man kunde leva förutan. För en finsk pojke är kniven — *puukko* — ett slags tecken på manlighet, mognad och uppnådd myndighetsålder.

Farfar betraktade också Olavis arbete, men det väckte i honom helt andra känslor.

„Av en sticka gör man inget vedträ, men av en sextiåring två ynglingar på tretti.“

Gubben tackade för undfägnaden och beredde sig att bege sig hemåt sitt. Vid avskedet ville Lundström hjälpa gubben tända pipan och hade redan strukit eld på en tändsticka, men gubben virrade på huvudet och sade, i det han med oförmodad brådska vek undan:

„Nej, tack, det behövs inte. Jag har aldrig i livet tänt pipan med tändsticka, jag. Jag tror inte på sådana där tingestar, som tänds med ett sprakande och sprutar gnistor i synen på en. De tänds aldrig när de ska. Nej, till detta har jag fnöske och flinta, ett kol ur spisen eller bålet: det blir där en helt annan smak utav.“

Så snart byäldsten och hans sonson var utgångna, kommenderade Koskinen:

„Nu måste vi sova! I morgon bitti har vi arbete igen!“

Morgonen därpå lejde de till kokerska den nittonåriga Hilda, som tjänade piga i denna by på andra sommaren redan; och så drog de iväg på arbete.

Snart visste alla i byn om det — gubben försnackade sig — att där hade kommit guldsökare. Vid överbringandet av denna nyhet lät han viktigt och menande förstå, att det låg i allas intresse att bevara den som en hemlighet.

Hilda trodde också, att hennes nya husbondfolk var guldsökare, och, fastän hon nästan aldrig hörde ordet *guld* nämnas i deras samtal, beslöt hon sig för, att det måste vara så i denna sak.

Ja, så var det säkert nödvändigt i denna sak. Hilda hade många omsorger med stenarna; varenda sten torkade hon av med en trasa.

Hilda var en lång, robust och arbetsam flicka, och vid första anblicken tycktes det inte vara något särskilt med henne. Hon påminde om en ung björk om våren, kylig och föga tilldragande, som man i förbigående kastar en blick på, för att strax flytta den till en blommande rönn eller en snöig hägg vid sidan om.

Två kilometer nerför älven ifrån byn stod där på vänstra stranden en hög tall; i toppen var barken förkolnad; den hade träffats av blixten. I manshöjd syntes där svagt ett huggmärke; det var vägvisaren.

„Det var det, vi behövde hitta,“ sade Koskinen, när kamraterna kommit fram till tallen. „Hundra steg västerut härifrån skall där vara en skogvaktarstuga.“

Någon skogvaktarstuga var där emellertid icke, utan det var bara jorden, som var tilltrampad till en öppen plats, de förkolnade resterna av stubbar och några halvrudda brädor, som vittnade om, att här en gång i tiden kunde ha varit en koja.

Ifrån den öppna platsen utgick där en gångstig, som slingrade sig tillbaka ner till älven; men redan efter ett femtontal steg förlorade sig stigen ibland tuvorna, vilka var bevuxna med ljung och lingonris.

Lundström böjde sig ner över nästan varenda tuva, lingonen ströddes likt pärlor i hans näve, och han tryckte med tungan emot gommen sönder de friska bären med den skarpa smaken. Lundström uppehölls



av varenda tuva med lingonris, han träffade på, så att han blev efter kamraterna och därför icke förstod, vilka märken det var, som hade väglett Koskinen, vilken plötsligt blev stående och upphetsat utbrast:

„Här!“

Solen, den härliga höstsolen, trängde ner igenom de redan gulnande löven och förgyllde alla skogens spindelnät; igenom snåren kunde man se, hur den glittrade i den strida lilla älvens lopp.

„Här är det,“ sade Koskinen och såg sig omkring för att förvissa sig om, att där icke vore några utomstående i närheten.

Där var ingen. Lundström tyckte, att skogen var mer stilla än någonsin i denna högtidliga minut.

Koskinen fortsatte:

„Det är ett skarpt läge; vilken dag som helst kan vår bourgeoisie förklara krig emot Sovjetryssland. Varenda medveten finsk arbetare kommer att vara motståndare till detta krig, men i sådana angelägenheter räcker det inte med ord; det behövs vapen. Har vi inga vapen, kan man jaga iväg oss som en skock får. Vår uppgift är att skaffa skogshugarna i norr vapen, för att de skall ha dem ständigt till hands. Det är här, vi skall skaffa dessa vapen.“

„Hur då? Varför här, i kärret?“ förundrade sig Lundström.

„År aderton, efter att revolutionen i *Suomi* hade slagits ner, tog många rödgardistförband, som var slagna och på återtåg, och gömde vapnen — grävde ner dem. Femte rödgardistbataljonen på nordfronten gömde sina vapen här. Alla tecken tyder på det. Vi måste gräva opp dem och skaffa fram dem till kyrkbyn Salla.<sup>1</sup>“

„Det är ju min by,“ sade Olavi, „där har jag min familj.“ Ett ofrivilligt leende spratt till i hans mungipor. Det försvann med detsamma. „Men hur skall vi få dit vapnen? Där är ju tjugo mil dit, minst,“ erinrade han sig plötsligt.

„Inte med häst och vagn, inte på stora landsvägen, utan på älvar, över sjöar, lastade på våra ryggar; på min karta har jag hela vägen inritad. Arbetet börjar idag. Jag skall skaffa båtar, men ni måste arbeta vidare utan mig. Jag utnämner Inari till chef.“

Koskinen gav sig iväg för att köpa in det, som behövdes till att transportera den dyrbara lasten i, men vände åter på vägen och anvisade, att de hål, de grävde, efteråt skulle fyllas igen med jord och täckas över med torvor.

---

<sup>1</sup>Här menas det gamla *Salla*, vilket ligger öster om den nuvarande gränsen och på nyare kartor heter *Kuolajärvi*; där är nu på västra sidan om den nya gränsen ett annat *Salla*, som på äldre kartor heter *Märkäjärvi*. Det äldre *Salla* avträdde till Sovjetunionen f.f.g. vid freden i Moskva den 12 mars 1940. Ö.a.

Två gånger satte de igång med arbetet, men de hittade ingenting. Det var arbetsamt att gräva djupt med de små, trubbiga spadarna, de så kallade skansverktygen. Ljungens och lingonrisets rötter gjorde hårdnackat motstånd.

Som den förste rönkte Lundström framgång efter tre timmars grävande: hans spade stötte emot något hårt; där ljöd ett skrapande av metall emot metall.

„Vapnen! Vapnen!“ utropade Inari och Olavi i mun på varandra.

„Ingenting ditåt. Det är något slags låda!“

„Du ser inte skogen för bara träd,“ menade Inari. „Ge hit.“

Lundström hade rätt, han hade stött emot en förzinkad låda; i sådana metallbehållare brukade man förvara patroner: femhundra styck.

Där uppenbarade sig strax ur jorden en andra och en tredje låda. Men några gevär, det var där inga.

Först framåt kvällen återvände de hemåt trötta, utmattade och med ryggarna värkande efter arbetet. Aftonvarden väntade redan på skattsökarna. Koskinen satt på en bänk och tänkte på något.

„Hur många?“ frågade han Inari.

„Tre lådor.“

„Där skall vara tio lådor med skott och femti krigsgevär av rysk typ, 1891 års modell.<sup>2</sup> Jag har fått fatt i en båt. I morgon måste jag åka härifrån. Du måste vara färdig med arbetet senast om en vecka. Om precis tjugofem dagar måste vapnen vara på plats. Det är Sunila, som skall ta emot dem: skogsaktiebolaget *Kemi*, barack nummer tretton, två och en halv mil ifrån byn. Här har du kartan.“

Med detta slutade predikan, och de föll alla snart i sömn.

Lundström drömde om den välväxta Hilda. Efter denna dröm var det liksom på ett särskilt sätt, han kikade på Hilda på morgonen, när hon ställde havregröten på bordet. Han märkte till och med i hennes sätt att skära opp fläsket något slags ogripbar elegans. Det fick man icke förebrå honom; först i juli hade han fyllt tjugotvå. Han var född ett halvt år före sitt århundrade.

---

<sup>2</sup>Det ryska 7,6 millimeters geväret av 1891 års modell hade fyra åt höger vridna räfflor i loppet och rymde fem patroner; det var konstruerat av den ryske artilleriöversten *Mossin*. Det kom till användning i bl.a. rysk-japanska kriget, där japanerna använde det sexräfflade 6,5 millimeters *Arisaka-geväret av 1897 års modell*, vilket likaledes hade plats för fem patroner; det senare var konstruerat av den japanske översten *Arisaka*. Ö.a. (Dessa uppgifter om gevären är hämtade ur *Allers Familj-Journals extra upplaga »Från krigsskådeplatsen«*, N:r 8, april 1904, s. 63). Det ryska geväret kallades *trelinjigt*, eftersom 7,62 mm är 3 tiondelar av en engelsk tum; vid räkning med decimaltum delas en tum nämligen i 10 *linjer* och inte 12, såsom annars är brukligt. Ö.a.

Åter arbetade de hela den ovanligt soliga höstdagen och på något sätt självförgätet, ty de hade äntligen funnit vapnen.

Det var säckar av vanligt slag. I var säck låg där fem stycken med fett tjockt insmorda gevär. Fettet låg i klumpar på nästan varenda metall-del.

„Allt är i ordning,“ sade Lundström triumferande; han hade åter haft tur och hittat gevären först; och däröver var han mäkta stolt, fastän han själv förstod, att det icke var något att yvas över.

Så begynte de gräva på nytt och mot dagens slut hade de grävt upp två buntar gevär och två lådor patroner. Nu hade de redan femton gevär och fem lådor patroner.

Under dagen hade Koskinen hämtat båten samt en liten eka och anbragt dem vid älven i närheten av arbetsplatsen; sedan han med en vissling kallat till sig Inari, samtalade han länge med denne om någonting.

Därpå gick han sin väg.

När det hade blivit alldeles mörkt, sade Inari till Olavi och Lundström:

„Kamrater, en av oss måste var natt, ända tills vi ger oss iväg, bevaka vapnen i båten.“

De lastade på sig sitt gods och drog fram det igenom snåren till älven. Det var icke lätt att bära: lådorna vägde väl omkring fyrtio skålpund<sup>3</sup>, en bunt gevär sextio skålpund<sup>4</sup>; grenarna rev i kläderna, utskjutande kvistar piskade mot ansiktet, men likväl kände sig såväl Olavi som Lundström och Inari som de lyckligaste människorna i världen.

„Jag tar första vakten vid båten,“ sade Inari mens han tände pipan. „Glöm inte att asa hem några prover på bergarter!“ ropade han efter dem just så, som Koskinen brukade göra.

Lundström plockade kiselstenar på stranden och fyllde fickorna med dem. Han gick bakefter Olavi och blev icke förvånad, när han fick höra denne försöka vissla någon känd melodi. Efter kvällsmaten, sedan Olavi redan hade somnat, satt Lundström på trappan och språkade med Hilda.

Där föll redan kylig dagg, men de satt där bara och snackade. . .

När de gick och lade sig, skrattade Hilda.

„När chefen var här, då var du till och med rädd för att tala med mig, men när chefen hade gått, så blev det då språka av.“

---

<sup>3</sup>fyrtio skålpund: c:a 17 kg. Ö.a.

<sup>4</sup>sextio skålpund: c:a 25 kg. Ö.a.

Lundström rodnade.

Följande dag blev åter lika härlig. Det var full brittsommar. Lingo-  
nen smyckade mossan i mörkrött.

Idag var det Inari, som hade tur; två buntar gevär och en låda pa-  
troner! Olavi och Lundström, som arbetade på av alla krafter, lyckades  
först framåt kvällen gräva opp var sin bunt.

Gläntan liknade ett skjutfält för artilleriet; där var fullt med krat-  
rar liksom efter beskjutning med finkalibrigt artilleri.

När man avslutade arbetet emot aftonen, måste man jämna till den  
öppna platsen något litet. Där kunde händelsevis till och med till denna  
kråkvinkel råka komma okänt, ovälkommet folk.

Andra natten satte Inari Lundström på vakt vid båten.

När Inari hade mättat sig med kvällsmaten och frustande tvättade  
sig före sänggåendet, fick han se, hur Hilda samlade ihop några små  
krukor med kvällsmat i en klut och just skulle bege sig till skogs.

„Hilda, var skall du gå hän?“ hejdade han henne.

„Till Lundström med kvällsmaten.“

„Vet du, var han är, då?“

„På vakt vid båten. Han har själv bett mig.“

»Måste varna Lundström, att han inte får sladdra för utomstående,«  
förargade sig Inari.

Hilda hade redan försvunnit bortom träden.

Han kunde ju icke springa efter henne, men faktiskt ändå. . .

Följande dag föll där ett fint, frostigt regn. Det kändes, som om hela  
världen var omhöljd med gråa moln.

Att arbeta en sådan dag hade betytt att ådraga sig misstankar. Där-  
för skickade Inari iväg Olavi att vakta vid båten. När Olavi var utgån-  
gen, frågade Inari:

„Hilda, när återvände du hem?“

„Ett par timmar efter det, att herrn sist såg mig. . .“ Hilda blev för-  
lägen.

Regnet tilltog.

Lundström kom genomvåt tillbaka ifrån skogen och började torka  
kläderna vid spisen. Då kom stugans ägare, en gammal enstöring, in  
ifrån bastun.

„Det regnar in igenom taket i bastun. Så jag hade tänkt vänta ut  
regnet här i stugan.“ Han satte sig med sävliga rörelser på bänken och  
glodde ogillande på stenhögen: »proverna«, som låg huller om buller  
omkring spisen. „Skall ni verkligen ta allt detta med er?“

„Inte alla, utan bara de prover, som behövs, far.“

De tände piporna.

„Varför lagar du inte taket på bastun?“ undrade Inari beskäftigt.

„Vem kan väl lappa tak i sådant regnväder?“ svarade stugans ägare snusförnuftigt.

„Du skulle ju kunna lappa det en dag, när det är torrväder.“

„Nå, men i torrväder läcker det ju inte.“

Dagen framskred olidligt långsamt.

Lundström kikade då och då i smyg på Hilda, som städade storstugan.

Inari såg, att någonting icke var som det skulle med honom.

I skymningen, när enslingen hade lufsats iväg till sitt ide och Hilda hade gått ner till båten med kvällsmat, satte sig Lundström intill Inari och sade oroligt med halvsvalda ord:

„Hilda vet allt om oss: vilka vi är och vad vi håller på med.“

„Jaså?“

„Jag är rädd för, att hon kan vara opålitlig, att hon kan förråda oss.“

„Jaha. . .“ Inaris pipa ville bestämt icke få fyr.

De teg bägge; det var nästan icke till att stå ut med i höstskymningens tätande dunkel.

„Men hur har hon då fått reda på allt?“ Inaris röst fick en hotfull klang. „Hur har hon då fått reda på allt?“ gentog han ännu strängare.

Lundström greps av obetvinglig skam och självförakt. Kunde han verkligen tala om för Inari, att hans lågande hjärta och hans ungdom hade drivit honom till Hilda och att han önskade förvärva hennes gunst? Kunde han kanske tala om, att han redan under samtalet med Hilda flera gånger velat hejda sig, då han hade känt, att han hade hållit på att gå under och alldeles försnackat sig? Och hur Hilda, som hela tiden hade förblivit lika så lugn och kylig, icke hade kysst honom tillbaka utan gått hem.

Men han — den hjälten Lundström — han hade plågats hela natten av fruktan för, att han hade förrått saken och kamraterna och att han nu måste handla, innan det blev för sent; men vad som borde göras, det visste han icke.

„Är det då så svårt för en klok människa att gissa sig till det av våra samtal? . . .“

„Vem har sagt henne det?“ frågade Inari dovt och vänd emot väggen bort ifrån Lundström, mens han höll tillbaka den stigande vreden.

„När hon nu själv hade kommit på en del, så tänkte jag, att hon var en av de våra, och så berättade jag resten.“

„Vet hon allt?“

„Nej, inte allt.“ Lundström kände sig som en våt hund.

„Du ville erövra flickans hjärta och så kacklade du och burrade opp fjädrarna som en annan kalkontupp; och så förrådde du kamraterna,“ sade Inari i avsiktligt kränkande ton och hejdade sig. „Är du övertygad om, att hon skall ange oss?“

„Det vet jag inte.“

Där vidtog en besvärande tystnad.

„Det har slutat regna,“ sade Lundström och tänkte: »Kanske allt ändå blir bra med Hilda? Men jag har likväl fallit. Inari vill inte ens se åt mitt håll. Det hade kanske varit bäst, om jag hade blivit kvar i *Helsinki*; där hade de arresterat mig, så klart, men hellre fängelset än Koskinens, Olavis och Inaris förakt. Vad skulle nu Koskinen leja Hilda för?«

Vinden förjagade molnen, och där tändes ljusblåa stjärnor på den bleka himmelen.

Olavi blev kvar på vakt även över natten.

„Han har gjort opp ett stort bål,“ sade Hilda, när hon hade återvänt ifrån skogen.

Lundström svarade ingenting och lade sig snart att sova. Men han låg länge utan att kunna somna och lyssnade efter Inaris och Hildas dämpade samtal. Han uppfattade icke allt men försökte av de spridda ord, som nådde honom, tränga in i meningen med deras samtal. Och då framstod alltsammans än skamligare för honom, än det i själva verket var, ty varken Inari eller Hilda nämnde en enda gång hans namn eller ens tänkte på det.

Han låg på bänken och tänkte: »Men jag har ju förtjänat allt detta.« Detta var hans allra bittraste natt utav alla, han kunde erinra sig.

För Inari var detta en av de bästa nätter, han hade upplevt. När Hilda satt så varmt vid sidan om honom, genomförs hans kropp av någon osynlig men förnimbar ström tillsammans med värmen i hennes tal.

Hon hade tagit tjänst hos prästen i en stor kyrkby vid *Helsinki*, när hon hade fyllt fjorton år. Första året hade varit uthärdligt, det andra hade prästfrun börjat gräla på henne med småaktig trätlystnad och enfaldig, svartsjuk misstänksamhet, så att Hilda hade begärt avsked. Avsked hade hon icke fått, ty tjänstefolket lejde man i den trakten på ett år i taget. Då hade hon rymt ifrån herrskapet, men med polisens hjälp hade hon blivit återförd till arbetsplatsen. Herrn hade visat sig så pass välvillig, att han emot fruns vilja icke hade gått till domstol, vilken skulle ha ådömt henne penningbot eller fängelsestraff för rymningen. Detta herrskap hade Hilda lämnat under revolutionsdagarna och skrivit in sig som barmhärtighetssystemer i ett rödgardistförband.

Hennes far och bror hade varit drängar. År 1918 hade de inträtt i Röda Gardet, och Hilda hade varit sjukvårdarinna i deras bataljon. Modern mindes hon icke. Fadern hade blivit skjuten av skyddskåristerna, och brodern hade försvunnit till okänd ort. Så då hade Hilda fått ta tjänst som piga igen; hon hade varit alldeles ensam och fastän hon var ifrån *Turku*, hade hon kommit hit, där ingen hade vetat någonting om henne. Folk i avkrokar var gästfriare, så till och med där, som inget arbete fanns, behövde man icke svälta ihjäl.

Lundström hade redan somnat, men de samtalade alltjämt vidare. Till sist sade Inari till Hilda:

„Vi skall snart resa. . . Allt, som Lundström har pladdrat om för dig, är osant, grabben har skrutit, men om du berättar för någon om detta, så råkar vi alla och du också ut för stora obehagligheter. Därför måste du åka härifrån i morgon. Löningen och tågbiljetten utbetalar jag dig i morgon bitti.“

„Men var skall jag åka hän, då?“

„Åk varhelst du vill hän, bara så långt härifrån som möjligt.“

Nu kom Inari att tänka på, hur gott det vore, att en gång till i livet sitta så här i mörke vid sidan om Hilda.

Han reste sig plötsligt.

„Jag reser norrut, till skogsavverkningen,“ beslöt Hilda.

„Tja, vi kanske till och med träffas där,“ log Inari.

Nästa dag följde Inari Hilda till järnvägsstationen — en vandring på tre och en halv mil ifrån byn — för att köpa några förnödenheter i boden där.

Olavi och Lundström arbetade åter som djävlar. Denna gång hade de tur, och de grävde opp fler vapen än föregående dag.

Vad Inari och Hilda talade om på vägen, förblev allom obekant. Förutom Inari var där heller ingen, som visste, att den biljett, som köptes, var till Rovaniemi.

Inari kom trött men glad tillbaka nästa dag.

„Så har hon rymt sin kos ifrån oss, kamrat Olavi.“

„Det är bäst så, utan käringar,“ svarade Olavi (tänk om någon hade vetat om, hur mycket, han längtade efter Elviira!), men Lundström blev röd i huvudet, emedan han hade tagit Olavis ord för hån.

Olavi visste emellertid ingenting om det, som hade tilldragit sig, och han fick aldrig reda på något om det samtal, Inari och Lundström hade fört, mens han — Olavi — hade vaktat båten den där regniga dagen.

# 10

## Tionde kapitlet.

Följande natt begav de sig försiktigt och utan att ha sagt det till någon åstad nerströms i den tungt lastade båten. De hade beslutat fördela arbetet sålunda: en skulle ro, under tiden skulle en annan styra och hålla utkik över omgivningarna, ifall där skulle vara något misstänkt i närheten; den tredje skulle sova i ekan. Två gånger om dagen skulle de lägga till och hålla rast för att laga mat.

Det var Olavi, som först satte sig vid årorna.

Där åkte de förbi tallen med det överenskomna huggmärket, vilken hade träffats av blixten.

Den förste, som lade sig i ekan, var Lundström; med ett täcke över sig blickade han opp emot de molntrasor, som seglade förbi på himmelen. Ibland sträckte någon väldig gran eller tall ut sina långa, lurviga tassar över den smala lilla älven, och då såg Lundström, hur där tindrade fjärran stjärnor igenom barren.

„Det är gott, att det allaredan är höst; annars skulle vi ha blivit oppättna av myggorna,“ sade Inari.

Det vatten, ekan klöv, plaskade alldeles intill Lundströms öron. Detta lugnade och sövde honom.

När han vaknade, var det redan morgon, och älven var en helt annan: bred och rosenröd i skenet ifrån den oppgående solen. Lundström tog sig över i båten och satte sig vid rodret. Inari tog sig an årorna.

Bräddarna blev allt brantare, och i de sneda skärningarna gick berget i dagen, men där oppe på branten trängdes den oförskräckta ungsbogen.

Där nådde dem snart ett dovt buller.

„Det är forsen,“ sade Inari.

Efter några minuter fick de höra ett avlägset hojtande och ett för-  
tvivlat utrop:



„Hallå, om där är någon där framme, stanna!“

Olavi behövde man icke väcka; han for opp så livligt, att han nästan välte ekan.

Vid detta ställe bildade älven en krök. Kamraterna lade till vid stranden och undersökte sina revolverar. Till och med Olavi oroade sig märkbart.

„Det blir ett elände, om de griper oss med detsamma,“ tänkte Lundström högt.

„De skall inte gripa oss,“ genmälde Inari.

Han lossade ekan ifrån båten, satte sig i den, stötte ut ifrån stranden och rodde iväg emot den röst, som allaredan hördes alldeles tydligt:

„Vänta!“

Lundström och Olavi höll sina mauserpistoler i beredskap.

„Det har ännu inte lyckats att fånga villebrådet levande,“ skrattade Olavi.

De tystnade och lyssnade; varendaste sekund väntade de sig få höra skottlossning.

„Hittar du vägen, ifall det skulle behövas, Olavi?“

„Ja.“

På nytt den plågsamma tystnaden och därutöver blott forsens brus i fjärran.

Tidigt på morgonen hade Ilmari sprungit iväg till guldsökarnas stuga för att hälsa »god morgon«. Det gjorde han var dag. Men idag hade stugan varit tom, och dörren öppen på vid gavel; högarna med prover hade märkbart förminskats.

Lundström hade nämligen före avfärden slängt många stenar i älven, för att nyfiket folk skulle tro, att expeditionen hade tagit med sig de bästa proverna.

Ilmari grämde sig mycket. Som han hade drömt om att fara med dem till *Helsinki* eller ännu längre — kanske ända till Afrika, för att bli en riktig guldgrävare där! Så plötsligt har hans vänner bara tagit sitt pick och pack och givit sig av utan att ta farväl.

Ilmari blev bedrövad; han gick ut ur stugan och plötsligt fick han på marken intill trappan syn på det, som hade fått hans gossehjärta att banka; på marken låg den finska kniven, Olavis *puukko*. Innan han ännu ens trodde på sin egen lycka, smög sig Ilmari fram till kniven försiktigt, som vore den en vild fågel, vilken till följd av en häftig rörelse skulle kunna flaxa opp och flyga sin kos, och han grep den girigt.

Så håller han då i handen en kniv, som väl redan icke är ny, men dock en vuxen mans skarpa kniv.

Ilmari går fram till trappstegen och prövar eggens skärpa. Skåran uppstår lätt, nästan utan något tryck alls. Ilmari jublar; de har åkt; alltså tillhör kniven upphittaren. Att finna en kniv innebär enligt folktron ett lyckligt förebud; och nu har han, Ilmari, hittat en kniv!

Men efter några minuter börjar redan tvivlen pina honom. Är då detta verkligen ett fynd, när man vet, vem saken tillhör? Kan man verkligen lugnt använda sig av den, när dess ägare kanske behöver den? En sådan kniv skulle ofelbart bli en förrädare, och den nye ägaren skulle icke undgå att råka ut för skärsår och rispor.

Ja, när allt kommer omkring, hur skulle Ilmari kunna tillägna sig en främmande sak? Kniven är ju uppenbart Olavis. Det blir nödvändigt att återlämna den till sin ägare med detsamma.

Ilmari blir nerstämd, men där är ingenting annat att göra: man måste återlämna hittegodset till rättmätige ägaren. Han, Ilmari, är ju en rättskaffens man.

Så han går längs älvbrädden till den plats, varifrån guldgrävorna har begivit sig åstad om morgnarna, och där deras båt har legat.

På platsen ligger varken båt eller eka; alltså har deras ägare seglat iväg i dem.

Uppströms ifrån byn kan man icke fara med båt; ditåt kan man endast ta sig fram med eka. Tydligen har de seglat iväg tidigt om morgonen. Men ännu har han en smula tid. Guldgrävorna kan icke ha kommit långt.

På nytt griper honom beslutsamheten; han löper emot byn, han talar icke med någon på vägen, han plockar till sig en halv brödkaka och en torkad fisk; sedan lossar han förtöjningarna till farfars eka och ror iväg för att jaga ifatt.

Han har medvind; utmärkt, det kan han dra nytta av. Han lägger till vid stranden och bryter av en yvigt förgrenad gren, som han fäster i fören på ekan, träder sin skjorta över grenen — och iväg bär det.

Sålunda seglar han nerför älven i den lätta ekan och emellanåt ropar han:

„Hej, där framme, stanna!“

Mer än en gång har han åkt på älven både med farfar och med de andra pojkar ända till sjön och han vet, att han i värsta fall åtminstone skall hinna ifatt sina guldgrävarvänner vid forsen.

„Så då var det bara Ilmari,“ suckade Lundström lättad och kände med ens, hur svett dropparna kylde hans panna.

„Jag sade till honom, att han kunde få ta kniven som minne, men om de skulle fråga efter oss i byn, så skulle han säga, att vi hade lovat, att vi snart skall komma tillbaka.“

„För en sådan småsak kom det nästan till skottlossning!“

Men Ilmari, som var på väg hem utan att veta, hur han skulle uttrycka den glädje, som berusade honom, sedan han hade fått denna dyrbara, oväntade gåva, förtöjde ekan och började skutta omkring ifrån sten till sten.

Sedan gick han fram till en liten tall, skalade med kniven av barken och blottlade därmed trädets honungsfärgade ved; varsamt tog han på tungan det intill genomskinlighet fina skiktet under barken: ytveden. Detta var en vårens läckerhet, mycket väldoftande och smaklig. Om hösten får bitterheten övertaget över vällukten och läckerheten.

Likväl tyckte Ilmari, att denna delikatess nu vore ännu godare än om våren. Där ser man vilka underverk, en ny kniv kan göra. . .

Inari och hans vänner grinade emellertid litet åt sig själva, stötte ut båten ifrån stranden och åkte vidare nerströms. Forsens brus ljud allt klarare och tydligare.

Åter rodde Inari i förväg på spaning med ekan.

Forsen var icke farlig, så Inari åtog sig att fara genom den med tom båt. Lasten skulle de däremot få asa fram på släpor över en sträcka av halvannat hundratal meter.

Knappt framkomna till en plats ett sjuttiofem meter ifrån forsen lade de åter till och började lossa båten.

När han asade över en patronlåda till stranden, fick Lundström plötsligt syn på en man, som stod omgiven av vattenstänk ett stycke nedanför vattenvirveln.

Den okände var så opptagen av sina egna göromål, så han märkte varken båten eller folket i den. Älven delade sig här i flera armar, som hade skapats av några väldiga, i oordning utströdda klippblock, och det fallande vattnets brus uppslukade tydligen såväl grenarnas knakande som samtalet och annat buller.

Kamraterna gömde sig vid stranden och bespejade den obekante.

Denne stod nästan orörlig på ett och samma ställe.

„Han fiskar,“ viskade Inari.

„Sch. . .“

De skulle bli tvungna att vänta, tills han hade gått sin väg.

Men fiskaren gick icke sin väg, och tiden blev påfrestande lång. Liksom på pin kiv tog han några steg emot stranden, satte sig på en sten och började äta.

Kamraterna var också mycket hungriga, men de vågade icke röra sig för att ej dra till sig den okändes uppmärksamhet. När mannen hade intagit sitt morgonmål, tog han itu med fisket igen utan att bry sig om, att himmelen täcktes med moln.

Lundström tog icke ögonen ifrån den främmade och plötsligt kände han en lätt puff i sidan. Han vände sig om. Olavi visade med blicken på motsatta stranden. Där rörde det på sig i snåren, och ur dem stack där fram ett ståtligt, hornprytt huvud, vilket tillhörde en väldig älg.

Den vädrade försiktigt, sänkte mulen emot det framrusande vatt-net, började lugnt och utan brådska dricka, varvid den då och då ryste bort fina vattendroppar ifrån underläppen.

Fiskaren var oppslukad av sina egna göromål och lade icke märke till älgan. När älgan hade druckit sig otörstig, försvann den på nytt in i buskarna. Det började duggregna. Fiskaren hade ännu icke givit sig iväg.

„Måtte han glatta och slå huvudet i en sten!“ förargade sig den hungrige och genomvåte Lundström.

Först sent om aftonen, sedan han hade stoppat hela fångsten i en korg, drog den okände äntligen iväg till synes utan att alls bekymra sig om, att regnet hade gjort hans kläder genomsura.

När han icke längre syntes, gjorde kamraterna opp ett litet lägerbål ett stycke ifrån älvbrädden för att torka sina kläder och koka fisksoppa.

Inari gick fram till det ställe, varest fiskaren hade suttit hela dagen. Dit — emot forsen — simmade de nyfikna laxöringarna fram och trängdes omkring de skumöversköljda stenarna. Man får mer fisk än vanligt, när det regnar.

Nätterna var redan mörka, och att föra båten igenom forsen i denna stjärnlösa natt var icke att tänka på. Därför beslöt de övernatta här.

Skogens mörker omgav dem, men bålet värmdde gott. Ute i skogen knakade det till i ett vindfälla. Så blev där tyst igen. I fjärran hoade en berguv.

Gryningen fuktade allt med dagg.

På morgonen tömde Olavi och Lundström båten på alla gevär och patronlådor samt började släpa dem över till en plats, som låg ett litet stycke nedanför forsen.

Det skummade i forsen. Om man oavvänt betraktade detta virvlande av vatten under loppet av några minuter, då började det gå runt i huvudet. Men de hade icke tid att stirra på vatten, och opptagna av sina bördor som de var, lade de ej ens märke till, när Inari förde båten igenom forsen.

Lundström fick för sig, att båten alltjämt var kvar där oppe, att Inari ännu såg sig omkring för att komma på, hur han bäst skulle gå till väga, när han plötsligt fick syn på båten, som gled fram till den plats, dit de höll på att släpa gevären.

Inari stod opp i den och höll en styråra i händerna.

Detta att föra båten i ett stycke genom forsen skulle vara vidunderligt svårt, en cirkuskonst, hade Lundström trott. Men nu, när han såg Inaris lugna ansiktsuttryck, tycktes det honom lätt och enkelt.

Olavi hade redan flera gånger sett rorsmän föra farkoster igenom forsar; därför var det med stor aktning han såg på Inari, som med lugna och vana handrörelser drog pipan ur fickan.

På nytt lastade de båten med sina bördor och begynte ro nerför älvens lopp.

Furorna stod och trängdes på stranden i en susande klunga. Lövträd påträffades alltmer sällan.

Älven blev allt bredare, dess lopp långsammare och mer lättseglat; solen värmdes så, som den ibland kan göra om hösten.

Olavi lät fiskelinan hänga ut ifrån båten. Fisk till middag skulle komma mycket väl till pass.

Handflatorna, som redan på långa tider icke hade hållit i en yxa, blev härdade av rodden, men Lundström fick en blåsa på vänsterhanden.

„Hugger man högre än huvudet, får man spånor i ögonen.“ sade Inari torrt och tog årorna ifrån honom.

Så förgick dagen, och de mötte icke en levande själ. Nå ja, de fick se den spetsnosade räven, som här kallas för *Mikko Repolainen*, komma fram till älven för att dricka; men när han fick höra årklykornas stilla knarrande, satte han snabbt iväg in i skogen, och Lundström märkte redan bara svansen, som skymtade bland enebuskarna.

Om natten lät de båten flyta med strömmen; två av dem sov, mens den tredje höll vakt.

Inari blev törstig, och när han öste opp vatten med en skopa, kom han på sig själv med att tillsammans med vattnet försöka fånga de stjärnor, som speglade sig i älven. Men stjärnorna lät sig icke fånga.

I gryningen väcktes de av fukten och kylan. Lundströms haka rörde sig krampaktigt, och han hackade tänder. Men han lade manken till vid årorna och blev snart varm.

Åter rodde de längs klippiga stränder; älven blev allt bredare; Olavi lade på nytt ut reven efter aktern; på nytt förflöt en mild höstdag; stänken ifrån älven slogs sönder emot båtens brädbotten.

Lundström betraktade älvens krusningar, som glittrade i solen; under roendet, då han lutade sig bakåt, kastade han tillbaka huvudet en smula och såg barrträdsgrönar, som hade blivit rödbruna, och molnen, som for förbi ovanför dem; och han kände det, som om färden varken hade begynnelse eller ände, som hade de flutit fram på detta vis redan

i veckor och månader; och det kändes väldigt skönt. Då avbröt honom Olavi:

„Varför lyfter du årorna så högt över vattnet? Du blir snart trött.“

Så han ansträngde sig att föra årorna alldeles ovanför vattenytan, och från de våta årbladen föll där till älvens yta tunga, klara droppar.

Sålunda förflöt tredje dagen på deras färd. Sent om aftonen liksom breddade sig den lilla älven inför dem, och de rodde ut på en stor skogs-sjö.

De måste föra båten över hela sjön och ro vidare på en annan älv, vilken förenade denna sjö med nästa sjö, korsa även denna, forsla godset tre mil landvägen fram till byn Salla och därifrån vidare till skogsav-  
verkningen.

Vid sjöns strand låg där en liten by. De måste föra båten förbi samhället utan att väcka någon som helst misstanke. För att man icke därifrån skulle märka eldsskenet ifrån bålet, fick de föra båten en kilometers väg bakåt längs älven i skydd av en liten krök.

På morgonen lade de ut med sin båt ifrån tillflykten och rodde ut på sjön. Vid tretiden på eftermiddagen fick de se byn. Men redan på långt håll kunde man märka någon för en sådan liten avkrok ovanlig uppståndelse.

De måste ta reda på vad, det var, som stod på.

Olavi kände bättre än de andre till dessa trakter; han begav sig ut på spaning i ekan.

I avvaktan på att omständigheterna skulle klarläggas, gick de in med båten till stranden, in i skydd av skogen.

På en halv kilometers håll ifrån byn slutade Olavi ro och började granska den ovanliga folksamlingen och vimlet på stranden. Vad kunde väl detta vara? Antagligen något slags högtid.

Han skrattade till och strök handflatan över kinden. Det var alltför länge, sedan en rakkniv hade skrapat av den. Nej så, som han såg ut — och han betraktade sin trasiga jacka — så kunde han icke ens tänka på att delta i firandet av en högtid.

På håll fick Olavi syn på en gårdfarihandlare.

Gårdfarihandlare plögade förutom galanterier även falbjuda finska knivar samt ur, och Olavi saknade just sin kniv; den tomma lädersli-  
dan vid bältet hängde där som en ständig förebråelse. Gårdfarihandla-  
re har till och med bättre väderkorn än *Mikko Repolainen*. De brukar  
övernatta där, vare sig de kan tjäna sig en hacka.

Men varför har här nu samlats bönder, torpare, drängar, backstu-  
gusittare och fattige, hela socknen såsom det ser ut?

Aha, nu förstår han! Ända nere vid stranden ställer man opp en vit pulpet. Man ser tydligt det på vit botten broderade svarta korset. Alltså har där kommit dit en resande predikant. Olavi småler igen; han har alldeles glömt bort både kalendern och helgdagarna.

Ja, så brukas det här; det är långt till kyrkan, folket har sitt att sköta, man kan icke gå tre, fyra eller fem mil för att bevisa Gud den äran. Då reser prästen själv dit, samlar ihop sockenborna i de omgivande byarna och under två–tre dagar viger han, döper, jordfäster, kungör regeringens senaste lagar samt håller predikningar.

Uppståndelsen på stranden har lagt sig en smula; alltså skall nu predikan börja.

Olavi såg på avstånd, hur en lång, grå gamling gick fram till pulpeten. I predikanten igenkände han den präst, som hade vigt honom vid Elviira.

„*Saatanan perkele!*“ svor Olavi högt. „Jag har ju en skuld till honom. Det vore dags att kvitta denna skuld. . .“

„Bröder i Kristus. . .“ klang prästens stämman.

Hans röst liksom flög över vattnet och hördes lång väg.

„Vi måste vänta ut helgfirandet“. Men Olavi hade icke hunnit vända om och bege sig tillbaka, innan han upptäckte, att ur den lilla älv, varomkring byn låg utspridd, kom där en båt med en yngling vid årorna, vilken rodde rätt emot honom.

Olavi började ro därifrån. När han en liten stund senare såg sig om, fick han syn på ynglingen igen, och denne höll kurs rätt emot honom.

Att leda den okände rätt fram till båten vore otillåtligt; därför tog Olavi kurs åt vänster — ut på öppna sjön. Olavis obekante förföljare tog likaledes av åt vänster. Då tog den oppretade Olavi tvärt av åt höger.

Den obekante vände också åt höger. Olavi drev sin eka av alla krafter rätt opp på stranden. Den obekante efter honom.

Olavi drev ner ekan i strandgyttjan, tog ett språng över på torra land och lade handen på mauserpistolen, som han höll dold under jackan.

Den lilla båtens ägare, en kraftigt byggd ung man, klättrade också över på stranden, gick fram till Olavi, klappade denne på skuldran och sade med basröst:

„In i byn kan ni inte åka idag; där är länsmannen och hans folk; det är farligt.“

„Vad skulle vi väl då vara rädda för?“ frågade Olavi torrt utan att ta handen ifrån mauserns kolv.

„Vad ni skulle vara rädda för? Jamen, då arresterar man er ju strax för hembränning.“

»Jaså, på så sätt! Då är det inte så farligt än,« tänker Olavi, sliter opp mausern och säger:

„Om du sladdrar, så skjuter jag.“

„Nej, men, vad tror ni!“ utbrister ynglingen förnärmat. „Varför skulle jag då ha kommit och varnat er? Jag är ju glad för att hjälpa er och hjälper er när som helst, om ni skaffar mig ett eller annat litet glas.“

„Gott,“ säger Olavi. „Vad heter du?“

„Justunen. Jag har en stuga vid älven, den sista.“

„Gott,“ gentar Olavi, „jag skall ha det i åtanke. Men stick nu!...“

Justunen återvänder i sin eka till byn.

Olavi följer honom med blicken, därpå stöter han ut sin eka ifrån stranden och ror den långsamt, utan brådska, mot båten.

Båten är ej illa maskerad; Inari har knäckt kvistar och täckt över skrovet; men Olavi tycker av någon anledning, att båten står helt öppet, så att vem som helst skulle kunna få syn på den.

Skogen återspeglas opp-och-nervänt i vattnet och gungar till vid vart årtag, Olavi gör.

Olavi ror fram till de sina och berättar utförligt — men alltför långsamt, tycker Lundström — om allt, som han har sett och hört.

„Vi får vänta ut mötet här,“ avgör Inari.

Men knappt hade de hunnit ta detta beslut, förrän de hörde röster i skogen. De lyssnade.

Av rösterna att döma var det mycket folk, som närmade sig.

„Din Justunen har angett oss,“ viskade Lundström med ett försök till leende.

„Ja, tydligen är det så,“ instämde Inari motvilligt, drog fram revolvern<sup>1</sup> ur jackan och förvissade sig om, att alla patronerna var på plats.

Olavi tog ett språng ur ekan in på stranden. Han tog några steg. Försiktigt sköt han buskarna tillsides och började spana. Ja, där kom folk gående rätt emot dem. Med hundar. Främst gick två karlar med bössor. Baktefter dem Justunen. Där kunde icke råda något tvivel.

„Vi skall väl slåss till slutet?“ frågade Olavi Inari.

Hans tonfall var för övrigt snarare påstående än frågande.

---

<sup>1</sup>*Revolver*: i ryska texten kallas vapnet ofta för »*revolver*«, även om det är fråga om en pistol såsom *browning* eller *mauser*, vilka inte är revolverar. Den egentliga revolvern kallas i ryska texten för »*nagan*« efter namnet på den vanliga ryska armérevolvern av 1895 års modell, vilken är snarlik den svenska armérevolvern m/87. Benämningarna bibehålles vanligen i översättningen även där, som »*revolver*« egentligen borde ersättas med »*pistol*«. Ö.a.



Inari tänkte efter en sekund. »Vår uppgift är att skaffa vapen, inte att dö. Ifall vi dör, faller vapnen i skyddskårens händer.« Han förkunnade strax beslutsamt:

„Vi måste sänka vår last i sjön.“

»Om de inte dödar oss, betyder det, att vapnen inte heller går förlorade. Om de slår ihjäl oss, går vapnen förlorade,« så tänkte han, när han stötte ut båten ifrån stranden.

Man hade kunnat gömma gevären och patronlådorna i starren intill strandkanten. Men där var det alltför grunt, och patronlådorna av metall skulle blänka förrädiskt.

Rösterna närmade sig allt mer. Ja, det var icke så litet folk, som kom gående. Därtill kunde man sluta sig även av den omständighet, att de icke gömde sig, icke hade maskerat sig.

Då förde kamraterna båten ett stycke längre ifrån stranden, där den gytjiga botten icke syntes lika klart. Lundström förundrade sig däröver, att han icke tidigare hade märkt, hur klart och genomskinligt vattnet var här.

Olavi mätte djupet med en åra; åran nådde icke botten. Försiktigt började de lyfta gevärsbuntarna och de förzinkade patronlådorna och släppte dem varsamt, för att det ej skulle plaska, ner i vattnet.

De måste skynda sig, ty rösterna ljud redan helt nära, och det hördes, hur torra grenar knakade under de gåendes fötter.

När den sista lådan var sänkt i vattnet, hördes rösterna alldeles i närheten, och redan syntes böndernas gestalter ända nere vid stranden.

Bönderna gick lugnt och utan brådska, ensamma eller i små grupper, och tillsammans med dem var där — två jägare.

Det behövdes en smula tid, för att man skulle komma underfund med, att detta var fredliga bönder, drängar och torpare, som efter predikan var på väg längs älvens strand hem till sitt.

Justunen, som väntade sig traktering, hade heller icke haft en tanke på att ange dem.

Oppklädda var de i sina bästa helgdagskläder, unga flickor och ungdomlingar, fastrar, mostrar och syskonbarn, fästmör och svågrar, svägerskor och svärsöner; förutom predikan om avhållsamhet i denna syndiga värld bar de med sig hem sladder och rykten ifrån hela socknen men även sådana i hushållet oundgängliga småsaker, de hade köpt till nersatt pris utav gårdfarihandlaren ifrån Uleåborg.

Först framåt sena kvällen tog förbivandrandet slut. Långt bort i byn tändes enstaka små bloss, vilka speglade sig tillsammans med stjärnorna i sjön.

Det blev natt: en dyster natt för tre män, som till sjöns botten hade sänkt många dagars möda och drömmar.

De teg länge. Ett anfall av förtvivlan hade gripit dem. Molnen, som for över himmelen, fördjupade den känsla av olycka, som översköljde dem.

Men Inari mindes Koskinen och sitt löfte att fullgöra ordern; han tänkte på, att kamraterna i norr, i skogsbarackerna, väntade på de dyrbara vapnen; han befallde, att man skulle släcka elden och gå i båten.

# 11

## Elfte kapitlet.

De förde båten dit, varest de hade sänkt vapnen. I nattmörkret var det icke lätt att finna denna plats.

Olavi letade fram ur minnet, att när de hade sänkt vapnen, hade båten legat i enslinje med en hög tall och en svedd stubbe ända nere vid stranden. Sedan hade båten tagit av en smula åt vänster. Det var svårt att hitta denna enslinje i höstmörkret.

Lundström började måtta djupet med en åra. Åran nådde botten. Man måste gå ut ytterligare ett stycke ifrån stranden. Efter ungefär tre meter kunde man redan icke längre känna botten. Här var det alltså.

De lodade djupet med snöre och sten. Omkring två famnar. Lundström kände med fingrarna på vattnet. Det var kallt. Luften var också höstkylig. Natten omslöt skogen, sjön och båten.

Inari började långsamt kläda av sig.

»Nu har han blivit rent ifrån vettet,« tänkte Lundström, men brydde sig icke om att försöka hindra Inari. »Det kalla vattnet skall få honom till sans igen.«

När Inari klädde av sig, tänkte han på, hur han som pojke hade hoppat i det klara vattnet och plockat opp mynt på tjugo eller femtio penni ifrån botten. En del slantar hade ej ens hunnit lägga sig på den jämna sandbotten; han hade fångat dem i flykten. Den gången hade det gällt tjugo penni, men nu?

Han klädde av sig, och när han hade kastat en blick på den mörka hösthimmelen utan måne, dök han ner i vattnet.

Båten krängde till. Kylan grep strax hela kroppen.

Inari hade tagit för litet luft i lungorna; han fick ej i tid vänt kroppen så, att huvudet skulle komma neråt; och därför famlade hans händer förgäves i vattnet, han kunde ej ens vidröra botten. Han stänkade

tungt, när han åter dök opp, och strax, sedan han nätt och jämnt hade hunnit hämta andan, lyfte han kroppen över vattnet så mycket, det nu var möjligt, och dök på nytt.

I fina, brustna bubblor steg hans andedräkt opp till kamraterna, vilka spánt betraktade det mörka vattnets krusiga yta.

Denna gång lyckades det Inari att vidröra botten med handen. Men den var dyig och gyttjig; där var ingen som helst möjlighet att hålla sig fast i den. Vattnet slet opp Inari från botten och drog honom med våld oppåt ytan. En näve hoptryckt gyttja utgjorde hela hans byte. Det kändes, som om kylan redan hade trängt ända in i hjärtat. Det var till och med svårt att böja händerna och armarna, men Inari dök för tredje gången.

Åter mörkt, tungt, kallt vatten över huvudet. Denna gång vidrörde han botten med fötterna och han kände — på detta kunde han ha svurit vid allt, som var honom som dyrast — han kände något slätt, glatt föremål, som redan hade blivit överdraget med dy. Kanternas raka hörn vittnade om, att detta var en patronlåda. Åter slungade vattnet Inari oppåt; med tänderna hackande av köld ropade han till kamraterna:

„Jag har hittat en låda! Här är det. . . Bli inte av med läget!“

Lundström hjälpte Inari ta sig opp i båten.

För Inari ensam hade detta icke varit lätt nu. Han kände, att händerna hade stelnat; men luften föreföll nu icke så kall som då, när han först hade tagit av sig jackan.

Lundström tog itu med att torka av den huttrande Inari med en yllefilt.

Olavi satt tigande och fäste sin mörka blick på den plats, varifrån Inari hade dykt opp. Därifrån utgick, som hade man kastat i en sten, allt större ringar på vattnet.

Efter några minuter slutade Inari skälva och kom åter till sig. Han kastade av sig den våta yllefilt, reste sig i sin fulla längd opp i båten och frågade Olavi:

„Var?“

Olavi pekade utan att svara med ord emot den plats, han icke hade släppt med blicken.

Inari dök och i djupet kände han under händerna en patronlådans glatta yta. Men det var svårt att strax få grepp om den; där var varken utskjutande delar eller fördjupningar på den polerade ytan, ingenting man skulle kunna gripa tag i. Åter slet vattnet loss Inari och stötte opp honom till ytan. Han märkte icke, hur huden slets av ifrån handflatorna, när han försökte gripa tag i lådan. Han dök igen och denna gång hade han bättre tur; han lyckades sticka in en hand under lådans

botten. Han lyfte på den. Med det samma trängde vattnet in i näsan, och det gick runt i huvudet; sedan han hade slutit ögonen, ansträngde han sig att icke släppa den hala lådan ur de stelnade nävarna och sköt så opp till ytan. Strax blev lådan tyngre och började vrida sig i händerna. Om ej Olavi hade lutat sig över båtens kant och gripit den med ett raskt ryck, så hade den otvivelaktligen gått till botten igen.

Återigen torkade Lundström ihärdigt, av alla krafter av Inari med yllefilt. De isiga stänken fick även Lundström att rysta till ett tag. Inari skälvde redan icke så förtvivlat som första gången. Hoppet om att kunna dra opp allt det dyrbara godset ur vattnet värmde honom tydligt.

Ja, faktiskt, kunde man nu skaffa opp en patronlåda från botten, varför skulle man då icke kunna skaffa opp tio, varför icke då dra opp alla de gevär, man hade slängt i sjön? Men vem skulle då göra detta? Olavi var en dålig simmare, Lundström kunde icke dyka djupare än två meter, så att han självfallet ej heller kunde lyfta opp något ifrån botten, och Inari mäktade icke med detta ensam.

Men Inari dök på nytt ifrån båten ner i det iskalla vattnet och efter några sekunder dök han åter opp med tomma händer. Omigen dök han utan att först klättra opp i båten, och där blev lugnt på ytan.

En meteor rev sig loss ifrån himmelen och ritade opp sin snabba, paraboliska bana.

Inari befann sig nere under vattenytan. Plötsligt kände Olavi och Lundström ett slag emot båtens undersida.

„Han har slagit huvudet i båten!“ utropade Lundström med hög röst.

„Inte så högt!“ muttrade Olavi och började stryka med årorna.

Båten vände sig långsamt, och ur vattnet stack Inaris huvud opp. Han flåsade tungt. Hans armar hade klamrat sig fast omkring något paket med otydliga former.

„Dra opp det,“ rosslade han flämtande.

De glömde försiktigheten och utan att bry sig om jämvikten lutade de sig överbord, så att en av dem högg tag i säcken med gevär, mens den andre fattade om Inari och drog opp honom.

Inari flämtade, och hans haka rörde sig i kramper, så Olavi rev för fulla krafter av honom med filten.

Även Lundströms kläder var alldeles genomvåta, och han genomfors av rystelser liksom i feber.

Inari pekade triumferande med hela handen på säcken och lådan, som hade räddats.

»Detta är rena, rama dårskapen,« tänkte Lundström, »nu undgår varken han eller jag att få lunginflammation. Detta är rena, rama dårskapen,« upprepade han för sig själv och såg med beundran på patronlådan och gevären.

Efter några minuter hade Inari fått opp värmen litet grand igen och återfick talförmågan.

„Jag tror, vi skall lyckas fiska opp hälften i natt.“

Han dök för tredje gången och försvann på nytt under vattnet.

När han var kommen opp, ropade han:

„Hitåt!“

Av hans röst slöt sig Lundström till, att allt redan var slut. Med ett årtag drev Olavi båten fram till Inari. De lutade sig ut och drog opp kamratens tunga, nästan livlösa kropp i båten. Inaris vänstra ben och arm var böjda.

„Djävla kramp!“ viskade Inari hest med hackande tänder. „Ge mig något skarpt,“ begärde han.

Lundström räckte honom sin kniv. Inari skar små rispor i de delar av biceps och vaden, vilka hade gripits av kramp.

„Nu rinner där ut några droppar ont blod och tillsammans med det krampen, den saken är säker,“ försäkrade han övertygat.

„Klä på dig,“ sade Olavi i befallande ton. „Klä på dig,“ upprepade han ännu bestämdare.

Olavi förde båten tillbaka till älven, för att de skulle kunna gömma den där, varest den hade legat föregående natt.

De gjorde opp ett stort, varmt bål.

Inari drack hett kaffe i stora klunkar.

Alla tre klädde av sig nakna och värmdes sig vid lägereldens flammor. Olavi och Lundström gjorde opp vaktordning. Inari föll i sömn och sov en obruten sömn; endast då och då skälvde han till och mumlade något obegripligt.

Första vaktpasset föll på Lundströms lott. Han tänkte, att intet enda dygn i hans liv någonsin hade varit så förskräckligt och så ansträngande, så utdraget; han tänkte, att Inari skulle behöva minst en vecka till att skaffa opp vapnen, ifall de icke hade dött av förkylning dessförinnan. Men om denna natts tilldragelser skulle han ändå aldrig få tillfälle att berätta för någon; om än han det försökte, skulle ingen tro, att det i själva verket hade gått till på detta vis.

Solen hade redan stigit över synranden, när Olavi avlöste. Han plockade opp långreven ur lådan i båtens för och tog itu med sitt arbete.

När Lundström vaknade, hängde solen åter lågt över skogen på andra sjöstranden. Inari, som påtagligt hade magrat och bleknat, åt

fisksoppa och blott nickade till svar på det, som Olavi talade till honom om.

Olavi visade honom en tross med två snaror fastbundna i vardera änden.

„Du dyker och fäster den i en säck eller låda, så drar vi opp dem i båten.“

Vid mörkrets inbrott begav sig kamraterna ut efter vapnen igen. Inari drog åter av sig kläderna och dök en gång, två gånger, tre. . .

Hans skälvande kropp torkade de av med en yllefilt. Inari värmde sig litet, tänderna upphörde att slå trumvirvlar, och så hoppade han i det iskalla vattnet igen. Nästan var gång lyckades han fästa bytet. Kölden trängde in i alla hans porer; vattnet motsatte sig förtvivlat hans strävan emot botten, det stötte honom hela tiden opp emot ytan, det trängde in i näsborrarna och det fyllde öronen.

»Och så är där folk, som dränker sig med vilje,« tänkte han förargat, när vattnet på nytt slungat honom likt en kork opp till ytan.

När han nu dök, sade han var gång till sig själv: »Detta är sista gången för idag,« men likväl dök han igen.

Sålunda dök han tolv gånger, och vännerna drog nio gånger opp det dyrbara godset. På nytt började Olavi, sedan han hade givit den utmattade Inari en blick, ro tillbaka till deras tillflyktsort.

Det hamrade i Inaris huvud, öronen värkte oupphörligt, och det kändes, som om trumhinnorna skulle spricka. Lundström gned honom kraftigt med den redan våta yllefilt. Men det föreföll, som om Inari ej alls kände beröringen; för hans ögon flöt där omkring röda, gröna och gula ringar, som hela tiden blandade sig med varandra och upplöstes. Detta var mer, än vad en människa kunde uthärda.

Inari började förlora medvetandet.

. . . När han slog opp ögonen, var det redan långt efter middag, och skogen speglade sig stilla och anspråkslöst i älvens yta.

Stödd på armbågen reste han sig litet och såg sig omkring. Omkring båten vilade där en högtidlig stillhet.

Där föll en kotte ifrån en gren. Olavi hade fäst ett tungt stenblock i ena änden av en tross.

„Elva stycken kvar,“ räknade Inari högt, „där återstår ännu nio.“ För sig själv tänkte han: »Åtta räcker för mig.«

Han hade ont i huvudet och han var hungrig. Han somnade på nytt och sov ända till aftonen.

Olavi och Lundström sade, att Inari icke borde arbeta igen denna natt, utan hellre vänta ett dygn, så att han blev återställd.

„Vi har redan hållit på längre än vi borde. Koskinen har sagt, att vapnen skall vara på plats punktligt till avtalad tid,“ svarade Inari.

På nytt rodde de ut med båten till den plats, där de hade sänkt vapnen. På nytt kastade Inari av sig kläderna. Olavi släppte trossen i vattnet tillsammans med den tunga stenen. Inari kunde hålla sig i trossen, och han stöttes icke så hastigt opp till ytan av vattnet. Detta stenblock kunde flyttas ifrån plats till plats, och på så vis underlättades Inaris arbete.

Han dök; med den ena handen höll han i trossen och med den andra fäste han slingan i en packe gevär eller en patronlåda; så kunde Olavi och Lundström dra opp godset och lägga det på båtens botten. En gång hände det dock, att en låda, som till och med hade nått ända opp till ytan, krängde till, snurrade runt och gick till botten.

„*Saatanan perkele!*“ svor Olavi genom tänderna och började dra opp Inari, som hade dykt opp på andra sidan båten.

„Nå?“ frågade Inari med en rystelse.

„Allt är i sin ordning,“ sade Olavi.

När kamraterna hade dragit opp den sista bunten, liknade Inari icke längre en levande människa. Han låg på båtens botten med huvudet tillbakakastat; ur näsan rann blodet i mörka rännilar. Han mumlade någonting.

Lundström, som torkade av den utsträckta kroppen, satte örat till Inaris läppar och fick höra en hastig viskning:

„Koskinen, jag har fullgjort ordern. . .“

Olavi förde båten till deras gamla tillflykt.

De gjorde opp ett bål. Inari låg vid elden och sov med öppna ögon. Lundström betraktade honom, och det dröjde länge, innan han själv somnade.

På morgonen var Inari dålig som under svår sjögång. Han slog huvudet emot en tall och förlorade nästan medvetandet av illamående där han stod.

Omkring klockan fem på eftermiddagen förde Olavi och Lundström sin lilla farkost ur älven och ut på sjön. De turades om att ro. Inari låg på ekans botten och hade försäkrat kamraterna, när han hade märkt deras ihållande stirrande på honom, att han mådde mycket bättre och att han till natten skulle kunna avlösa en av dem vid årorna.

Redan slocknade de sista ljusen i byn, mens den tungt lastade båten korsade sjön och tog sig fram till den motsatta änden. Den lilla älv, som förenade denna sjö med nästa, var mycket smal. Ifrån båten kunde man med årorna nå bägge bräddarna.



De for snabbt förbi byn och släckte tigande piporna för att icke dra till sig någon uppmärksamhet. I nordliga byar går man tidigt till sängs och går opp för att arbeta redan före gryningen.

En hund, som hade hört årornas knarrande, gläfsste till.

„Där är Justunens stuga,“ log Olavi. „Nu får vi inte tillfälle att bjuda vår unge vän på hembränt.“

De hade gått förbi byn. Det återstod dem att färdas en fyra till fyra och en halv mil vattenvägen, och sedan skulle de forsla godset på hästar eller renar över höjderna till kyrkbyn. Tidigare hade vännerna tänkt sig att i nödfall bära över alltsammans på sina egna ryggar. Men nu föll det förslaget till följd av Inaris dåliga tillstånd.

Framemot morgonen bad Inari Olavi om pipan.

Olavi, som sken opp, räckte honom sin pipa och viskade till Lundström:

„Han ber om att få röka. . . Gudskelov, han har tillfrisknat!“

Denna gång lade de ej in till stranden på dagen utan gick med strömmen nerför älven nästan utan att ta till årorna.

Inari åt middag tillsammans med de andre och berömde till och med den röra, de åt.

Framemot nästa morgon kom de ut på en ny, stor sjö.

Inari krävde redan sin andel av arbetet, men kamraterna lät honom ej sätta sig vid årorna.

Båten fördes över sjön längs stranden, som var bevuxen med glesa skogsdungar. När de hade nått motsatta stranden, lossade de all packning ur båten och inrättade sitt nattläger.

Där inträffade ingenting särskilt under denna natt, ifall man icke räknar det, att lukten av härsket fett lockade *Mikko Repolainen* fram till gevärsbuntarna; han nosade uppmärksamt på dem, viftade ogillande på svansen och smet fegt iväg ifrån detta obegripliga byte. Detta hände, när Lundströms vaktpass redan led emot sitt slut.

# 12

## Tolfte kapitlet.

När det dagades, begav sig Inari och Olavi med båten och ekan till byn, sedan de hade ställt ut Lundström att vakta vapnen och patronerna.

Den del av marschvägen, som gick över vatten, var slut, och dessa farkoster behövdes icke längre. För att ej förslösa någon penni i onödan hade Inari beslutat ge båten till den bonde, som ställde lastdjur till förfogande på några dagar.

De lade till och förtöjde vid stranden ett hundratal meter ifrån lägerplatsen; de gick sedan raka vägen till byn.

Men knappt hade de kommit fram till stugorna, så dök där fram tre män runtom hörnet; två av dem hade laddade browningpistoler i händerna.

„Opp med händerna!“ röt länsmannen. „Så fick vi er fast till sist!“

„Jag tror inte, att ni har fått fatt i dem, som ni letar efter,“ sade Inari lugnt.

„Det skall vi nog snart ta reda på,“ jublade länsmannen och förde arrestanterna till båten.

Mannen med browningen hade Olavi aldrig sett, men i den tredje igenkände han Justunen.

„Dig är det då aldrig någon, som skall bjuda på en gratissup“ muttrade Olavi hotfullt emot honom.

„Jag har väl inte gjort något,“ svarade Justunen tillintetgjord och slog ut med händerna. „Det var herr länsmannen, som anklagade mig för medbrottslighet; så jag följde med honom för att visa min oskuld.“

„Inga onödiga samtal!“ befallde länsmannen.

De gick ner till båten.

Inari funderade på, att ifall länsmannen började visitera dem, så skulle hans och Olavis mauserpistoler hota dem med ett års fängelse även i frånvaro av andra anklagelser. Därför beslöt han att under inga

förhållanden låta sig visitera, utan om det bleve nödvändigt försvara sig.

Mens länsmannen var opptagen med att genomsöka båten, försökte Inari med tecken och antydningar meddela Olavi sitt beslut. Men han hade ännu icke förstått, huruvida Olavi hade begripit något av hans signaler, när den förargade länsmannen klättrade ur båten och började svära och skälla.

Det störde länsmannen mycket, att där fullkomligt saknades bevis; varken hembränningsapparat, damejeanner med sprit eller förråd av socker, varav man brukar bränna i dessa trakter, kunde han upptäcka i båten. Där var inga direkta bevis. Han gick därmed miste om den belöning på hundra mark, som eljest utbetalades för upptäckt av ett illegalt hembrännarnäste.

„Detta begriper jag inte; varför har man kvarhållit oss?“ vände sig Olavi klagande till länsmannen. „Jag har inte träffat mina släktingar och min familj på så länge, och så, när jag skyndar mig hem till dem, så kvarhåller man mig nu utan anledning här...“

När han hade sagt detta, drog Olavi opp ur fickan det intyg, som fängelsechefen hade utställt honom på det, att han verkligen hade befunnit sig i fängsligt förvar under den och den tiden samt att han var hemmahörande i *Pohjola*.

„På så kort tid, herr länsman, kan jag ju inte ha hunnit ta befattning med några ogudaktiga ting.“

Dokumentet var övertygande, så länsmannen tvekade och sade redan utan någon som helst vrede:

„Om där inte finns bevis, då skall domstolen frikänna er, men nu så är ni arresterade och skall överföras till häradsrätten i Salla.

„I Salla?“ förundrade och glädde sig Olavi.

Under bevakning av länsmannen och hans biträde gick de bort ifrån båten.

„Vi kan inte fly nu,“ viskade Inari. „Länsmannen anställer klappjakt i hela länet, och då kan man upptäcka vårt gods.“ Olavi nickade. Därför följde de lugnt med sina vaktare.

Länsmannen stängde in dem i ett skjul med fiskenät och ställde ut en vaktpost.

Kamraterna somnade insvepta i fiskenät.

Efter några timmar stack man in något litet gröt till dem igenom dörren och gav dem några torkade småfiskar. Efter maten somnade de igen.

Enligt deras beräkningar hade där förflutit mer än ett dygn, när dörren plötsligt slogs opp och länsmannen visade sig på tröskelen.

Han såg godmodigare och gladare ut nu; han hade tydligen fått några underrättelser, som hade muntrat opp honom.

„Om ni ger mig ert hedersord på, att ni inte skall rymma på vägen, så skall jag ta er med till domaren; jag har ett tjänsteärende. I motsatt fall får ni sitta två dygn längre i kylan, tills jag har kommit tillbaka från min runda.“

Där var ingenting annat att göra; vännerna hade heller icke tänkt sig att springa bort ifrån vapentransporten; då skulle den avslöjas. Bara nu icke Lundström kom i knipa.

»Han har så lätt för att råka i klistret,« tänkte Olavi, »han känner ju heller inte till trakten.«

Javisst, han har en karta med marschrutten klart utritad, men i djupet av sitt hjärta hyste Olavi icke särskilt mycket tillit till kartor. Som om han hade svarat på dessa förborgade tankar, lugnade Inari honom:

„Jodå, Lundström skall nog vänta, tills vi kommer tillbaka.“

De gav länsmannen sitt hedersord, varöver denne suckade lättat. Utsikten att behöva återvända efter sitt »ärende« för att hämta arresteranterna, öda tid och i onödan slita sulläder tilltalade honom icke.

Kamraterna beledsagades av tre man: länsmannen, hans biträde, som i alla fall av försiktighet höll sin browning i handen, och så den brännvinstörstige, långbente ynglingen, vår gamle bekante Justunen, vilken man hade tagit till vittne. De vandrade längs en stig, som ögat knappt förmådde urskilja; emellanåt förlorade sig stigen alldeles ibland de höga furorna och mossbevuxna tuvorna. Länsmannen gick tvärsäkert som en jakthund efter villebråd.

„Där två renar tar sig fram, där har vi en stor landsväg,“ log länsmannen självbelåtet över sin egen kännedom om lapska ordspråk.

... Framåt aftonen kom de fram till ett ensligt torp, som låg mitt i skogen.

Utan förvarnande knackning störtade hela sällskapet in i stugan. Man var tvungen att böja sig för att ta sig in igenom det låga dörrhålet. En syrlig lukt stack i näsan.

Länsmannen levde opp och började vädra efter, var källan till denna väldoft kunde vara belägen; hans blick for över rökstugans svartnade stockväggar och granskade varenda vrå.

Alla torpets invånare stod tysta inför de nyinkomna; i ansiktena avbildades tydlig förskräckelse.

En gammal gubbe, som låg på en madrass i ett hörn, vände på huvudet, när länsmannen hade slätat till rockkragen och tilltalade hu-

sets herre, vilken låtsades, som om tilldragelserna runt omkring icke anginge honom, utan fortsatte breda ut tobaksblad till torkning.

Vid dylika tillfällen plögade länsmannen framsäga det, som lagen föreskrev, lugnt och älskvärt och med noga avmätta ord. Husbonden på torpet var icke van vid sådan älskvärdhet.

„Ni gissar er sannolikt till i vilket ärende, jag är hitkommen. Jag har erhållit mycket trovärdiga underrättelser därom, att det i ert hus försiggår hemlig brännvinsbränning, och därför ber jag er omedelbart framställa alla de kärl, som är oundgängliga i sagda verksamhet; i motsatt fall skall jag se mig nödsakad företaga husundersökning.“

Husbonden teg; han verkade mycket förvirrad. Olavi gissade, att det var på grund av länsmannens artiga anförande. Sedan han hade tigit en stund, satte han sig emot:

„Får jag lov att fråga er: vem är det, som har gjort en sådan anmälan?“ När han hade sagt detta, glodde han på Justunen, som försökte gömma sig bak Inaris rygg.

„Det är min sak,“ svarade länsmannen torrt, „å pliktens vägnar måste jag företaga husundersökning.“

Undersökningen vidtog.

I stugan fann de en stor balja med mäsik. Därpå började man genomsöka gården, men någon apparat hittade man varken i höstacken, brännestaplen eller gödselhögen. Visserligen upptäckte länsmannens biträde under höet en nästan orörd säck med socker. Där var många bevis, men det var ändå nödvändigt att finna apparaten; därav fanns här ingen.

Länsmannen kramade alldeles modstulen sin näsduk, då Justunen vördsamt tog honom i armbågen och pekade på en smal och knappt märkbar stig, som började alldeles intill vedstaplen.

Stigen slingrade och förlorade sig. I spetsen gick Justunen, som hade drömt om att ta sig ett glas starkt hembränt.

„Här i trakten är det hemmabrända mycket godare, än i söder,“ sade länsmannens biträde drömmande.

„Ja, men där använder man för det mesta det estniska receptet och bränner på potatis i stället för socker,“ svarade länsmannen själv.

Olavi och Inari rörde sig nästan mekaniskt framåt, mens de tänkte på, vad nu Lundström kunde göra, om han skulle vänta länge, och hur de skulle kunna sända honom ett budskap, ifall de skulle försinkas mycket.

En gren piskade till Inari över ansiktet. Han ryckte till och blev stående. Även de andre stannade opp. I fjärran syntes där en eldsflamma, som lyste mellan träden.

Böjd och ibland nästan tryckt emot marken gick länsmannen fram emot flamman. Biträdet, som icke släppte arrestanterna med blicken, gick bakefter honom. Justunen gick sist i tåget.

När de tagit sig fram litet närmare, fick de se det: på en stubbe sitter där en gråskäggad karl med belåten min och underhåller en eld; emellanåt vänder han blicken emot de urgamla furor, som hittills faderligt har vakat över honom; en äldre kvinna håller vatten ur en skopa och ner i en tunna med rör.

Länsmannen avfyrade sin revolver i luften. Kvinnan tappade skopan och kastade sig till marken.

I ett enda språng, likt en björn, man har stört i idet, kom hembrännarmäster på benen och grep ett jaktgevär, som hade stått lutat emot stubben. Men han varseblev i tid de två mynningar, som var riktade emot honom.

På en minut upprättade länsmannen, sedan han hade satt sig på stubben, protokoll i det fladdrande eldsskenet. Därpå följde det muntra förstörandet av »fabriken«. Elden släcktes, man välte grytan, trätratten slog man i stycken. Ett kar fullt med mäske var så tungt, att länsmannen tillsammans med både sitt biträde och Justunen hade all möda med att hålla ut innehållet. Men mäsken rann ut på skogens mossor.

„Skada, att vi kom så tidigt!“ småskrattade Justunen. „Hade vi kommit några timmar senare, så hade vi fått en färdig sup.“

Där var ingen, som svarade honom.

Det var med mörk blick, som mäster åsåg länsmannens förehavanden.

Med några yxhugg gjorde länsmannens biträde pinnabränne av karet. Kvinnan plockade dystert och koncentrerat opp järnbanden.

Sedan han hade uppställt protokoll och slagit sönder »fabriken«, förklarade länsmannen gubben för arresterad, och alla gick utan brådska tillbaka genom skogen till torpet.

Länsmannen iakttog dem för att försöka utröna, huruvida de gamla och de nya arrestanterna vore sinsemellan bekanta, men drog slutsatsen, att om än de vore bekanta, så förrådde de detta på intet sätt.

Bakefter alla de andre gick kvinnan och bar på järnbanden.

Det var nästan gryning, när de kom tillbaka till den ensligt belägna stugan.

De sov länge, så att de fick sitt lystmäte på sömn, särskilt hembrännarna, som helt enkelt önskade förlänga vistelsen i hemmet. När alla hade vaknat, var det redan för sent att bege sig åstad, ty man hade då under natten måst gå den långa vägen över de med täta skogar beväxna höjderna och kärren. Därför lade sig alla snart att sova igen.

Olavi sov oroligt; han drömde hela tiden om Elviira, som i drömmen brast i gråt över en bunt med vapen. Inari sov, som om han helt enkelt vilade ut efter en svår sjukdom.

När länsmannen hade väckt dem, och alla arrestanterna i gryningen under bevakning var på väg ut ur huset, viskade Olavi till Inari:

„Jag har en aning om, att Lundström och vapnen är förlorade.“

„Sluta opp med att ana så mycket.“

De vandrade oppför berget.

Under fötterna rasade jorden undan och småsten rullade rasslande neråt. De gick i gåsrad. Återigen gick den kvinna sist, vilken ingen hade inbjudit till denna föga lustbetonade vandring. Stigen förde brant oppåt; emellanåt fick de gripa tag i små granars stickande grenar för att icke glatta och kasa neråt.

Först efter middagstid gjorde de utmattade halt för att rasta vid ett brusande, skummande vattenfall; vattnet störtade sig ut ifrån en brant, vrålade såsom rasande och galopperade från sten till sten.

„Varför rymmer du inte?“ frågade Inari hembrännarmäster.

„De gamle säger: böj, så det blir krokigt, men inte så, att det går av! Och det är rätt talat.“

Efter detta svar teg gubben menande.

Däremot fick Olavi av Justunen under vägen reda på mer om, hur man framställer sprit, än han tidigare hade kunnat föreställa sig.

Långt efter midnatt anlände de av vägen uttröttade arrestanterna och vakterna till kyrkbyn Salla. När de gick förbi en viss gård, stötte Olavi till Inari med armbågen:

„Här bor min fru, Elviira.“

De gick vidare.

„Härifrån kan vi ännu rymma,“ sade Inari.

Man förde in dem i arrestlokalen. Där satt redan omkring åtta man och samtliga på grund av hembränning.

Rättegången skulle börja om aftonen påföljande dag; då skulle domaren komma, liksom alla åtalade och vittnen, som hade inkallats.

Olavi och Inari letade opp platser på golvet ibland de sovande, som låg huller om buller.

Nästa dag förde man dem inför rätta i en stor stuga, som var indelad i två rum.

I det ena hölls rättegången. I det andra väntade de åtalade blandade med talrika vittnen.

Inari började se sig omkring för att utröna, hur man bäst skulle kunna fly.

Vid ingången stod där en beväpnad polisman, men fönstren var icke förstärkta med galler. Förvisso gick där emellanåt förbi soldater ute på gatan. Här låg för närvarande en gränstrupp inkvarterad. Det var en nyhet för Olavi. Men om man lugnt och stillsamt avlägsnade sig ifrån domstolslokalerna, då skulle ingen få för sig att hejda dem ute på gatan.



# 13

## Trettonde kapitlet.

Först väntade Lundström i lugn och ro på, att Inari och Olavi skulle återvända med hjälp att transportera lasten, vilken låg oordnat oppstaplad på stranden och var övertäckt med nybrutet ris.

Han mådde förträffligt och tog igen sig hela dagen, ty han räknade med, att kamraterna icke skulle komma tillbaka förrän framåt kvällen. Han visslade för sig själv gamla välbekanta visor och slog med en pinne ner kottar ifrån tallar och granar. Men när sedan skymningen smög sig på, började han oro sig.

Ja, kamraterna borde redan ha återvänt.

Solen gick ner långt bortom sjön. Ljudlöst föll skymningen.

Lundström hade rest sig ifrån den stenbumling, han hade suttit på, och vandrade oroligt av och an på stranden.

Ännu för en halvtimme sedan hade allt varit honom så välbekant och begripligt, men nu hade höjden vuxit opp till ett högt berg.

Ett tjugotal meter ifrån stranden höjde sig en myrstack. Lundström gick fram till den. Myrornas liv tynade tydligen framåt natten, och han fick lust att störa dem en smula men så tänkte han efter. Olavi hade lärt honom, hur man ur en myrstack kan utläsa närheten till en väg. Det är den sluttande sidan, som vetter emot vägen. Det måste man undersöka. Lundström avgjorde, vilken sida på myrstacken som sluttade mest, och så gick han att söka efter vägen i skymningen. Olavi hade haft rätt. Efter ett tjugotal meter förnam han under fötterna en knappt märkbar, tilltrampad stig.

Lundström drog fram färdplanen. Här började en ny etapp, och linjen på kartan visade riktningen rätt norrut emot kyrkbyn Salla.

»Så kort stycke, där är kvar att gå!« tänkte Lundström; han kunde läsa ritningar — han var ju utlärd metallarbetare. Han hade rätt; fågelvägen var där omkring tre mil kvar till Salla. Det blev afton — en

mörk höstkväll. Lundström började känna sig frusen; han gjorde opp eld ett stycke hän ifrån stranden, för att något främrat öga icke skulle lägga märke till den.

Kamraterna hade alltjämt icke kommit. Tänk, om där hade hänt dem något? Hade de kanske fallit i försåt, kanske de hade blivit dödade, men här sitter han och vet ingenting om detta? Nej, så kan det icke vara. Vägen därifrån är bara besvärligare, än de har tänkt sig; det är krångligt att köpslå med en bonde; de kommer snart hit med häst.

Gott, ifall de icke kommer inom en timme, då skall han gå dem till mötes, och ifall han icke möter dem, då skall han åtminstone ta reda på, vad som har hänt dem, och var de har blivit av. Men då blir vapnen lämnade utan bevakning. Och förresten — var skall man gå och söka på natten? Så det är onödigt att oroa sig. Om där hade hänt något, då skulle ju en av dem — endera Inari eller Olavi — ha kommit till honom.

Ja, om morgonen är man visare än om aftonen;<sup>1</sup> får han blott sova på saken, så kommer han nog på något.

Så Lundström började inrätta sitt nattläger. Han bredde ut ris och lade Olavis yllefilt över sig. Men han kunde icke somna på länge, ty han tänkte om ett och det samma, och träden, som upplystes av bålets fladdrande sken, påminde honom om sådana urtida vidunder, som man berättar om i sagor för barn.

Han sov vaksamt och vaknade flera gånger; han tyckte, det knakade i de torra kvistarna, och han trodde, det var de länge väntade kamraterna, som kom.

Men där kom ingen.

En kall, dimmig gryning bröt in. Filten hade blivit våt och tung av daggen. Solen gick motvilligt opp någonstades vid världens ände, och för Lundström gick det plötsligt opp, att Inari och Olavi hade råkat i knipa.

Skulle han begiva sig åstad, för att hjälpa dem? Då kunde han själv råka fast. Då vore vapnen förlorade. Till vilken nytta hade då allt deras grävande varit, till vad nytta hade Inari dykt efter dem så många gånger i det kalla vattnet?! Nej, det gick ej an att gå ifrån vapnen.

Då fick han en lysande idé: de hade ju bestämt, att om de icke finge tag i hästar, så skulle de genomföra transporten på sina egna ryggar, och om det nu vore så, varför skulle icke han ensam, i yttersta nödfall, kunna göra detta!

---

<sup>1</sup>Ryskt talesätt; motsvarar ungefär »kommer tid, kommer råd« eller »det är bäst att sova på saken«. Ö.a.

Nå ja, visserligen skulle detta bli tre gånger långsammare, det kanske till och med skulle ta ännu litet längre tid, ty Olavis rygg var bredare och kraftigare än hans; men över huvud taget skulle han kunna klara ut det även ensam. Färdvägen var ju inritad på kartan, och han visste till vem, han skulle överlämna lasten. Han kom mycket väl ihåg namnet Sunila.

Om han nu genomförde detta... nej, icke om, utan när, han gjort det, då skulle Inari och självaste Koskinen uppfyllas av aktning för honom och säga: »Ja, du Lundström, nu har du allt uträttat ett storverk.«

Men ifall Inari plötsligt är död och Lundström aldrig, aldrig mer träffar honom och icke kan rättfärdiga sig inför honom? Lundström hängde med armarna och han framvisade:

„Nej, Inari skall säkert vara i livet, och om han dör, då... då är det jag, när jag har släpat över alla dessa vapen, som själv skall berätta det för Koskinen, och om Hilda också, och han skall säkerligen förstå. Alltså, nu måste jag skrida till verket.“

Lundström lyfter en bunt gevär. Han har bestämt som så: »Jag bär fram den tre kilometer, sedan går jag och hämtar en till — och så vidare tills det blir natt, så skall jag ha släpat fram alltsammans tre kilometer. Det hela blir klart på tio eller allra högst tolv dagar.«

Det var längre tid, än Koskinen hade räknat med; men vad skulle han göra!

Han fyller en liten säck med mat: några kakor knäckebröd<sup>2</sup>, några torkade fiskar, halvannat kilo socker, en nypa salt och en näve kaffe. Han slår in allt detta i yllefiltens och ordnar till det med en rem, så att han kan ha det såsom motvikt till gevärsbunten; och så axlar han djärvt sin börda.

Det är ej alltför tungt; inalles blott omkring två pud<sup>3</sup>.

Lundström vandrar stigen framåt och visslar sin älsklingslåt.

Detta skall snart vara avklarat! Det är riktigt uträknat: bära lasten tre kilometer och ej endast en kilometer åt gången; på så vis går där åt mindre tid och kraft till att ställa ner, lyfta opp och lasta om.

Stigen leder oppför berget; det är icke längre så lätt att gå som tidigare, och därtill skär remmen in i skuldran. Han måste lägga lasten till rätta på nytt. Nej, förresten, det blir en onödig omlastning. Det blir bättre att gå alla tre kilometrarna, och så rätta till det där framme.

---

<sup>2</sup>I ryska texten står *näkkileipä* på finska, men det bryr vi oss ej om att behålla på finska i översättningen; översattes här och framdeles till *knäckebröd*. Ö.a.

<sup>3</sup>1 pud = 40 skålpund. Ö.a.

Det är också utmärkt, att stigen icke slingrar sig, utan den går raka spåret och redan utför, så att han kan skynda på stegen.

Lundström går hastigare, bördan trycker på och driver honom nerför, och här börjar fötterna fastna i kärret. Under kängorna klafsar det av vatten, och fötterna blir strax kyliga.

Detta tycker han icke om. Han måste med möda dra opp fötterna, som sjunker ner i mossan, och det blir ännu svårare för honom att gå. Det går nog icke så bra att röra sig på gungflyet, som icke strax vill släppa fötterna. Han måste hoppa från tuva till tuva, men tuvorna är bevuxna med purpurskiftande lingon. Bären trillar åt alla håll och Lundströms kängor krossar dem. »Förresten, om jag böjer mig ner och samlar opp en näve bär, så kan det vara förfriskande,« tänker Lundström men bestämmer sig för att göra detta på återvägen.

»Nu har jag redan avverkat halva vägen. . . Nej, varför skall jag lura mig själv. Jag har inte gått mer än en kilometer. Fint, att här ännu växer björkar.«

Men så har sänkan tagit slut, marken blir allt hårdare, och stigen börjar åter klättra oppåt. Även om backen, man går oppför, sluttar blott långsamt, kan man lätt bli andfådd, när man har en börda på ryggen och ett knyte, som slår emot bröstet.

Lundström kravlade sig slutligen opp till krönet och fick se, att han på nytt skulle få gå ner i ett vattensjukt gungfly för att därefter ånyo gå oppför och troligen sedan nerför igen. Längre kunde han icke se; skogen skymde sikten.

Så han gick neråt. Han drog opp kängorna ur gungflyna, hoppade åter ifrån tuva till tuva, mens lasten, som slog emot rygg och bröst, drog ner honom och böjde honom emot marken.

När han var kommen fram till nästa oppförsbacke, bestämde Lundström, att nu hade han gått tre kilometer; så han böjde sig och släppte ner bördan i mossan intill stigen. Han torkade svetten ur pannan och asade sedan godset ett stycke längre hän, för att det icke skulle synas ifrån stigen; och så anträdde han återvägen, varunder han plockade av de våta lingonen och några odon<sup>4</sup> med fadd smak.

»Allt går som smort, bara en smula långsamt,« tänkte han.

Han kom ner till stranden, där han stannade opp och blickade åt det håll, varåt (för redan ett dygn sedan nu) Inari och Olavi hade rott iväg i båten. Han mindes mycket väl, hur hjälplöst ekan hade släpats med i trossen efter båten.

---

<sup>4</sup>Odon kallas förresten på värmländska för *hundballer*. Det värmländska *baller* är då förstås icke detsamma som det skånska *ballar* (*rövaballar*). Ö.a.

Denna gång slog han in en patronlåda i Inaris filt och tog den såsom motvikt till en gevärsbunt; när han hade axlat bördan, begav han sig åstad på nytt.

Bördan var något tyngre än första gången, men i gengäld var vägen nu redan känd.

Han vandrade tyst. Lasten hämmade andningen, och bären vid hans fötter lockade honom icke mer.

Denna gång släppte han sin last till marken på ett backkrön, när han hade tillryggalagt blott två kilometer. Han fick för sig, att någon kallade på honom ifrån sjöstranden. På återvägen sprang han flämtande av glädje, men... där visade sig ingen på stranden.

Han lade upp en ny packe gevär på den andra axelen och tog en patronlåda till motvikt; och så begav han sig iväg längs den redan välbekanta stigen.

Nej, den ursprungliga planen hade varit avgjort dålig. Så länge man släpade sig fram tre kilometer i stöten utan att pusta ut, blev man rent utpumpad, och sedan på återvägen gick där åt alltför mycket tid till att vila sig. Det vore mycket bättre, om man gjorde så här: först bära godset en enda kilometer; på den tiden kunde man väl icke bli uttröttad, och på återvägen finge man vila. Denna plan var också desto bättre, som lasten då under nästan hela transporten ej komme utom synhåll. Därför bar Lundström den tredje buntan endast en kilometer, släppte den till marken och gick tillbaka efter en ny.

På stranden bestämde han sig för att först vila under en halvtimmes tid eller däromkring; han hade ju redan tillryggalagt en sträcka på tolv kilometer och burit flera tiotals kilogram på sina axlar. Han bröt av ett stycke av en brödkaka och hastigt, nästan utan att tugga den, förtärde han en torkad strömming; han hade icke tid att fånga någon färsk fisk.

Efter en halvtimmes vila hade han icke lust att på nytt gripa sig arbetet an. »Nåja, en ynka minut till kan jag väl dröja!« var där liksom en inre röst, som bad. »Bara en ynka minut till!«

„Basta!“ sade Lundström högt och beslutsamt.

Av detta ord blev han liksom muntrare till sinnes och det föreföll, som hade axlarna efter hand slutat värka.

Nu släpade han fram godset en kilometer åt gången. Men för var vända blev bördorna allt tyngre och tyngre.

Det tycktes, som hade en ocean här någon gång i urtiden höjt sina höga böljor. Genom ett trolspråk hade vågorna stelnat, förvandlats till jord, bevuxits med skog och endast emellan vågkammarna, mellan vågornas toppar, låg vätan alltjämt bevarad. Lundström måste än ta sig upp för dessa stenvågor, dra upp lasten på dessa vågkammars, än mås-

te han störta sig ner i sänkorna, där kängorna sjönk ner emellan de med lingonris bevuxna tuvorna, så att han måste rycka opp dem, och de bördor, som tyngde hans skuldror, blev till ett ännu värre slit.

Sålunda släpade Lundström fram sin last över de förstenade vågorna, och framåt solnedgången — solen gick denna dag ner i moln — låg icke en endaste packe gevär, icke en endaste förzinkad låda med patroner kvar på stranden. Visserligen befann sig nästan hela lasten på blott en kilometers håll ifrån stranden, endast en packe, den första, på tre kilometers, och två buntar på två kilometers håll. Intill den sista bunten hade Lundström suttit på stranden utan att skänka den nordiska höstens mångfärgade solnedgång någon som helst uppmärksamhet, men långtansfullt blickat åt det håll, varifrån kamraterna bort komma. Men de kom icke.

Hans rygg värkte och benen skälvde. Kanske skulle kamraterna komma om en tio–femton minuter. Inari skulle uppenbara sig bakifrån landremsan emellan älven och sjön och säga: »Nu är vi här.« Och Olavi skulle tigande le. Så skönt, det skulle vara, att se Olavi här! Men de kommer alltjämt icke.

De skulle komma tillbaka och få se hans arbete, och Inari skulle säga: »Bravo!« Det gjorde ingenting, att Lundström icke hade slutfört arbetet än; det viktiga var, att han hade tagit itu med det. . .

Men då skäms Lundström; han erinrar sig Koskinens i förbigående yttrade ord: »Ingenting är gjort, förrän det är slutfört.«

Solen har redan gått ner, men fortfarande kommer kamraterna icke. De skall troligen heller icke komma. Men om de nu skulle återvända, hur skall de då få reda på, var han har blivit av? Förresten, för Olavis övade skogshuggaröga skall stigen ha mycket att berätta. . . Men tänk, om de plötsligen omkommit?!

Lundström lastar på sig den sista bunten och den sista lådan; och så vandrar han den till leda välbekanta, nu mörka stigen.

Han snubblar vid nästan vartenda steg men släpar likväl sin börda genom de vildvuxna snåren. Alla grenar sträcker sig efter hans last, varenda kvist vill liksom på ledhet beröva honom den.

Han har tagit sig opp på de stora vågornas kammar, och lastens tyngd har drivit honom hastigt neråt. Nu har han redan gått förbi den hög, han har lagt opp efter den första kilometern. Han måste till vilket pris som helst asa fram den sista packen till den andra kilometern. Ifall han stannar vid den första nu, så skall han icke kunna sova på natten, han skall vakna och höra efter, om där icke är någon, som kallar på honom vid sjön; och han skall rusa mot stranden ett tillfälligt eko till

mötes; och där, på stranden, skall han mötas av tomhet och förtvivlan. Nej, Olavi och Inari skall själva finna vägen till honom.

Ett anfall av förtvivlan överväldigar honom. Han blir stående, drämmer i vredesmod till ett träd och lugnar sig först då, när han erinrar sig, att det icke har varit lättare för Inari att dyka i sjön, än det är för honom att bära på dessa vapen.

Han måste äta mindre; där återstår endast två brödkakor och fem torkade fiskar. Men här kan man ju äta hjortron, lingon och odon; där är socker så det räcker till tre bitar om dagen; och när han har genomfört denna beräkning, lägger han över den obekväma paketen på andra axelen.

Lundström tar sig slutligen fram till den andra kilometern men orkar icke göra opp eld och äta utan lägger sig strax att sova.

Han sover och hör icke den vita uvens bullersamma flykt och förfärliga tjut. Han sover och hör icke, hur den kvickbente, hundlike fjällräven tassar omkring runt vapnen och längtansfullt begapar en förzinkad låda, som blänker i månskenet. Fjällrävar är mycket glada för allt, som blänker. Han drömmer, att han ligger på Esplanadens körbana och över korsryggen rullar hjulen på de tungt lastade vagnarna. »Sluta!« bönfaller han den obeveklige kusken. Men man rullar icke gärna på kullerstenar, man kör hellre över hans korsrygg och rappar honom med knutpiska över axlarna. En sådan dröm medför ingen god sömn, och därför var Lundström mycket nöjd över att vakna. Ännu mer belåten var han med den öppna, molnfria, kyliga himmelen.

Denna dag tvättade han sig icke, fastän där ej var långt till vatten. Sedan han hade mjukat opp sig något litet, utropade han för sig själv:

„Jaha, då så, marsch till arbetet!“

När han tänkte på Koskinen, på Inari, på de kamrater, som hade kastats i fuktiga fångelser, på dem, för vilkas befrielse han bar denna last — då uppfylldes han med ny kraft av känslan för sin samhörighet med allt, som utföres för revolutionen, med allt, som försiggår på såväl de allra oroligaste ställen som i de allra avlägsnaste kråkvinklar av detta härliga *Suomi*, i lantarbetarnas, torparnas, skogshuggarnas och arbetarnas hjärtan. . .

Så hoppade han där ifrån tuva till tuva och släpade sin last allt längre norrut, dolde den omsorgsfullt för främmade ögon och återvände längs den redan till leda välbekanta stigen efter nya bördor.

Denna dag upphörde han med att tro på kamraternas återkomst.

Samma dag överfölls han av hosta.

Gudskelov, han har gått ytterligare en kilometer. . . Hur många kunde där väl återstå?! Där flyger någon stor och tung, okänd fågel opp.

Han slänger sin börda till marken, sliter fram mausern och skjuter; men han darrar på handen, och där går åt tre patroner till ingen nytta.

I kraftlös förtret låter han handen falla.

Åter lägger han lasten på axlarna och asar sig framåt.

Sänkorna tar slut, och skogshavets vågor har liksom frusit till inför den väldiga nionde vågen; härifrån går det redan brant uppåt.

Lundström vill lyfta upp bördan på axlarna, men krafterna sviker honom, och bördan faller till marken.

„*Saatanan perkele!*“ svär han vredgat men i utbyte mot vreden får han krafter.

Han lyfter upp bördan på axlarna och börjar ta sig oppför.

Där lossnar småstenar och glider ner under fötterna tillsammans med nerdrösande jord. Lundström måste gå ner på alla fyra, ta spjörn med benen och kroka sig uppåt med armarna i rötter, som sticker upp ur marken, krypande asa sin last framåt. Snart är hans händer besådda med rispor, och grenarna river i hans byxor och jacka.

Han tvingas allt oftare göra halt för att pusta ut; det börjar gå runt i huvudet för honom.

På en bred, öppen plats ställer han ner sin börda och beger sig ner efter en ny. Men nu måste han gå ännu ett stycke framåt utan last — lättare — för att utforska vägen och de ställen, där han kan våga sig på att sätta ner fötterna.

Sedan skall han åter släpa sig ner och fortsätta asa på gevär och patronlådor.

När han har gjort halt på den öppna platsen och böjer sig bakåt för att mjuka upp de värkande musklerna — så har man lärt honom i gymnastikföreningen — ser han topparna på de träd, som mödosamt klättrar oppför berget, och han tänker: »Ack, det vore gott att bygga en linbana här! Då skulle man kunna lyfta hela lasten till toppen i två vändor. Men här är ingen linbana, så var så god, herr Lundström, fatta lasten och bär!»

Han går försiktigt och flämtar tungt. Men där glattade han; yllefilten vecklade upp sig, slängde patronlådan till fötterna på honom och släppte gevärspacken iväg neråt.

Lådan har slagit till honom över benet.

Bunten, som han med så mycken möda har burit högt upp, flyger, rullar över marken, far iväg neråt och slår med ljudliga smällar in i trädstammarna.

„Nej, varför det?“ ropar Lundström förtvivlat. „Varför det?“

Han störtar åstad, hoppar och springer efter sitt gods, som ligger där, hejdat av en mörk gran. När han har vilat sig, skjuter han lasten



framför sig på marken; sedan lyfter han opp den på axlarna och börjar uppstigningen på nytt.

Försiktigt bär han på bunten.

Vapen! Är det icke dig den gäller, den första och sista tanken under sömnlösa nätter före upproret? Inför kampen, under drabbningen och efter striden, är du icke krigarens första tanke? Hur skulle man utan dig kunna gå ut och bygga barrikader på gatan, hur skulle man utan dig kunna slåss emot de svinhövdade skyddskårerna, som har förintat så många av *Suomis* bästa söner?

Vem skall förtälja om fröjden och stoltheten i innehavet av ett vapen, ett vapen, som förintar fienden? Vem skall förtälja om den förtvivlan, varmed de besegrade rödgardistförbanden gömde och grävde ner vapnen, bevarade dem för kommande strider, de mausrar, naganer<sup>5</sup> och browningar, som gömmts i halm och i vedstaplar? Vapen! Vi behöver dig ännu, så vi bevarar dig och lär oss behärska dig, beredda på nya strider.

Nej, Lundström kunde icke slänga ifrån sig på vägen ett endaste gevär, icke en enda patron. Han fortsatte släpa på dem, trots allt, *Saatanan perkele!* — trots smärtan i korsryggen, yrsel, näringsbrist och regn.

Därför avslutar Lundström sin arbetsdag utan att ha dragit hela sin last mer än ett hundratal meter ifrån toppen. Han börjar räkningen. Han räknar patronlådorna och gevärsbuntarna var för sig.

Vad är nu detta? Varför saknas där två lådor och en packe gevär?

Han räknade dem en gång till — samma sak. Då knäckte han små kvistar och ställde en pinne mot var låda och var bunt; sedan samlade han in pinnarna och räknade dem. Bristen var uppenbar. Han kunde väl icke ha räknat fel så många gånger i rad! Men kanske han har lämnat kvar dem på sista rastplatsen? Nej, han har icke lämnat dem kvar. Men man kunde ju ingenting garantera. Så kan det icke vara, när han säkert vet, att han ej har lämnat kvar dem!

Nå, det är icke lönt att pina sig; hellre då gå tillbaka ner och se efter. Så i stället för att ta igen sig, vilket han nyss har bestämt sig för, skyndar Lundström nerför berget. På sin väg iakttar han endast buskar — ingenting annat.

---

<sup>5</sup>Nagan: 7,62 mm revolver av det belgiska system *Nagant* med sju skott. Den ryska naganrevolvern av 1895 års modell ingick i Röda Arméns beväpning fram till Det Stora Fosterländska Kriget. (Uppgiften är hämtad ur Sovjetskij Entsiklopeditjeskij Slovar, 1981) Den svenska 7,5 mm revolver m/87, som är avbildad på sidorna 100–101 i 1914 års upplaga av »*Undervisning för infanteristen*«, är förvillande lik en rysk Nagan; det skulle möjligen kunna vara samma typ. Ö.a.

Han kommer fram till platsen för sista anhalten — även där är ingenting. Långsamt går han opp till sin transport, suckar och räknar den hastigt igen.

En brist är förhanden.

„Vad skall jag göra? Vad skall jag göra?“ mumlar han och tar sig långsamt ända opp till toppen.

Där är en liten glänta. På en gång mjuknar han och känner sig tung, så att han sätter sig på ett stenblock och gömmer ansiktet i de sönderrispade handflatorna.

Det känns, som om han skriker högt, så att det hörs i hela skogen; och det brinner i hjärtat på honom; men i själva verket gråter han tyst för sig själv. Tårarna, som bryter fram i vågor, nästan kväver honom.

Men långt nedanför honom breder solnedgången ut sig; omkring sjöar och tjärnar i när och fjärran står skogarnas stillhet, skrudad i höstens guld, purpurskiftande lövverk och mörkgröna barr.

Runtomkring är det så stilla, så man kan höra hjärtat slå. Lundström sliter händerna från ögonen och ser denna tysta, storslagna, nordiska höst. Och sjöarnas blygråa blänk.

Långsamt börjar han för sig själv räkna dem och räknar till elva sjöar. Var och en av dem har sitt säregna blänk med en ljusröd schattering ifrån solnedgångens ljus; var och en av dem är omgiven av skog. Lundström börjar hämta sig igen.

Han hade gjort rätt, då han hade begivit sig opp på denna trolska höjd! Måne det hade varit på denna sten, som Väinämöinen hade sjungit sina runokväden?

Men solen går ner, och denna sköna värld försvinner för Lundströms ögon. Det är nätt och jämnt, han kan hitta vägen till sin transport. . .

Vägen nerför är bekvämare på så vis, att lasten driver honom neråt och icke låter honom stanna. Tyngden motverkar anloppet. Visserligen far man då och då rätt in i ett träd och slår sig illa, men över huvud taget är detta roligare än det långsamma vandrandet oppför, när alla muskler är spända i ben, armar, rygg och buk, och man likväl knappt rör sig ur fläcken.

Han lade sig på magen för att dricka av det rena källvattnet och hade icke lust att resa sig igen.

Oaktat den ständiga, värkande smärtan, som är jämnt utbredd över hela hans kropp, känns det, som om han har blivit helt viktlös. Men det räcker att sätta sig ner på en tuva eller en sten, så börjar kroppen förnimma hela den omåttliga tyngd, som trycker den emot marken.

Natten överraskade honom vid bålet; han hade samlat ihop några brödsmlor i handen, stoppade dem försiktigt i munnen och åt opp dem tillsammans med en näve lingon.

# 14

## Fjortonde kapitlet.

Följande dag, den sjätte sedan kamraterna hade begivit sig åstad tillsammans, började som vanligt. Men den skulle icke sluta som vanligt. Det började vid en tuvig dalsänkas oceanlika dyningar och svallvågor. Lundström hade redan lärt sig uppfatta skillnaderna i stillheten; därför uppfattade han de okända ljuden i skogen — folk, som närmade sig — redan långt innan, de dök opp inför hans ögon.

Han skyndade sig bort ifrån stigen och begav sig in i skogen; när han hade lagt ett tjugotal meter emellan sig och stigen, lade han ifrån sig sin börda, gömde den under en yvig grans till marken nerhängande grenar och drog tungt flåsande fram mausern.

Han beslöt, att ifall dessa människor ginge förbi utan att märka honom, så skulle han släppa förbi dem och icke hindra dem utan följa efter dem, tills de hade passerat hela transporten. Ifall de då stannade opp, då skulle han skjuta ihjäl dem med mausern, för att de icke skulle kunna ange honom.

Men då — fick han se — kom där en man gående nerför höjden; bakom honom gick ytterligare en. Han hade så när tappat andan i pur glädje. Där kunde icke råda något tvivel; där kom Inari och Olavi.

Då störtade Lundström vrålände av glädje emot dem ur sitt bak-håll. De blev stående och drog hastigt — liksom på kommando — sina revolverar.

„Halt!“ anropade Inari och höjde revolvern.

Jodå, det var Inari, och bakom honom stod Olavi. Icke hade väl han, Lundström, då blivit vansinnig nog att misstaga sig så dumt!

„Halt!“ gentog Inari, och när den kränkte Lundström blev stående, vände sig Inari till Olavi och sade: „Det är något slags förryckt sektarist.“

Glädjen kvävde Lundström.

„Inari!“ fann han till sist det rätta ordet, och när han hade försökt uttala det, förstod han, att de ljud, han hade frambragt inför dessa två, icke liknade mänskligt tal.

„Det är ju Lundström!“ utropade Olavi.

„Lundström?“ förundrade sig Inari.

Då betraktade Lundström sina sönderslitna kläder och sina smutsiga händer; han erinrade sig, att han redan på så många dagar varken hade kammat sig eller rakat sig, och han förstod, varför kamraterna icke hade igenkänt honom. Men de tryckte redan muntert hans händer och förfrågade sig om transporten. Oförmögen att samla ihop alla de ord, han behövde, förde Lundström i triumf dem med sig till granen och pekade på den därinunder gömda gevärsbunten och på patronlådan.

„Men var är resten?“

Lundström förde dem längs stigen, blev stående och sade högt:

„Alltsammans.“

Detta var det andra ord, han hade sagt dem, sedan de hade mötts.

Inari tryckte med värme Lundströms hand, och Lundströms ögon sken opp. Det var en riktig belöning.

Kamraterna lastade på sig bördorna och bar dem framåt längs samma väg, längs vilken de hade kommit dit ifrån kyrkbyn.

Åter inbröt natten och det blev mörkt, så att man icke längre såg handen framför sig. Men de satt ännu länge vid bålet och språkade. Olavi sade, att Lundström var duktig. Inari framsade med dov basröst:

„Ja.“

Aftonvarden framstod för Lundström som en festmåltid. De drack hett kaffe och åt färska brödkakor med smör och lingon.

Olavi berättade:

„Du ser, så här var det. Den dagen skulle de ta opp femton mål. Jaha, i stugan hade de stoppat in en massa vittnen. Några av de anklagade visste ju om vittnenas böjelse för superi och hade tagit med sig mer än en damejeanne med hembränt. Och den där kvinnan, som hade traskat bakefter oss, hon hade inte traskat utan anledning; hon var först om att ställa fram en hel korg med hembränt — hon till och med »glömde« den där. Nå, karlarna begagnade sig förstås utav den där »glömskan«. När de började föra in vittnena för att avlägga eden, kunde de flesta av dem varken säga bu eller bä utan bara bråkade och skrek. Polisen kastade sig över bråkmakarna, det utvecklade sig till ett slagsmål, men vi begagnade oss av tumultet till att smita. Vi var mycket rädda för, att du inte skulle gå iland med transporten, och att

vi skulle vara alldeles förlorade. Ja, det var allt. Nu tror jag, vi kommer fram till platsen i övermorgon framåt kvällen.“

„Nej, det hinner vi inte.“ svarade Lundström. „Jag trodde först också, att jag skulle få fram godset mycket snabbare. Lägg till en dag eller två.“

De tystnade. När Inari gick åt sidan ett tag, för att samla torrt ris, sade Lundström upprört till Olavi:

„Olavi, jag har haft otur!“

„Hur så?“

„Där saknas utav någon anledning två lådor och en packe gevär. På hedersord, jag har inte lämnat kvar dem någonstans.“

Han fruktade, att Olavi icke skulle tro honom, men Olavi bet sig i läppen; och liksom hade han erinrat sig någonting mycket obehagligt, svarade han motvilligt:

„Allt är i sin ordning. Det stämmer. Det sade jag med avsikt då, att allt var oppdraget ur sjön den där sista natten i båten. Jag var rädd för, att Inari skulle gå ner under vattnet fler gånger och inte dyka upp igen. Jag ville rädda Inari.“

De somnade snart.

På morgonen var det Lundström, som först vaknade och väckte kamraterna; och så begynte det hårda slitet å nyo.

Flera dagar senare kom de fram till den sista anhalten före kyrkbyn. Inari, som hade lämnat kvar Lundström och Olavi att vakta de i busksnåren gömda vapnen, begav sig åstad för att utröna, hur man skulle kunna forsla godset vidare.

Vid färjan stod där några kärror; de bruna små hästarna stod fränspända och väntade på sin tur att föras ombord. Formännen sög tigan- de på sina pipor.

„Vilken dag som helst måste man släpa ut sin getdoning,<sup>1</sup>“ sade en av dem, sedan han hade kastat en blick på himmelen.

Där var icke tal om att samma dag hinna forsla vapnen vidare. För den saken skulle man behöva dra norrut, till barackerna, leta upp Sunila, och så skulle denne själv få komma överens med några pålitliga formän. Sedan Inari var kommen tillbaka till kamraterna, sade Olavi:

---

<sup>1</sup>*getdoning, timmerdoning*: detta är en slags timmersläde. Enligt Nordisk Familjebok är en *getdoning* ett ledat åkdon med en bakkälke, som kallas *get*, och en *stötting* fram med lös *banke*. I ryska texten står *panko-regi*. Det skall tydligen vara ett finskt ord, men *släde* heter *reki* på finska; kan manne *regi* vara karelska? Eller nordfinskt folkmål? *Panko-regi* kommer hädanefter att översättas med *getdoning* i denna text. Ö.a.

„Vapnen är inte illa dolda här. Jag går i god för Elviira som för Koskinen. Hon skall bege sig till Sunila och meddela honom, att godset är framskaffat.“

Sent om hösten kom där en morgon till Elviira en liten flicka, dottern till byns kreatursskötare, stack henne en lapp i handen och sade, att där hade varit en farbror i skogen, som hade bett henne överlämna den, när hon hade varit ute och plockat svamp och bär; och sedan hade hon sprungit sin kos.

Elviira läste igenom lappen först en gång och sedan en gång till. Därefter gjorde hon sig i ordning, tog sex runda kakor knäckebröd, ett stycke renkött, något kaffe, något socker och en klick smör. Allt detta stoppade hon i en liten säck. Vidare tog hon en liten kruka mjölk och så smög hon sig tyst ut i skogen.

Hon gick längs en knappt urskiljbar stig; sedan förlorade sig stigen i ett moras. På de små odonbuskarna var de blåa bären fördärvade av frosten.

Elviira gick bort ifrån byn och hoppade ifrån tuva till tuva. Plötsligt var där några kraftiga armar, som grep henne, och hon fick se ett par mörka ögon, som lyste ovanom ett orakat ansiktets grova borst.

Olavi utbrast:

„Allt är i ordning, mannar, gör opp eld!“

Elviira fick syn på ytterligare två ynglingar. Olavi tog påsen ifrån henne. De började äta av brödkakorna och satte tänderna i den goda rensteken.

„Du är alldeles densamma som förr,“ sade Olavi utan att ta ögonen ifrån henne.

„Olavi, varför har du inte kommit raka vägen hem? Far skall be dig...“

„Hysch! Det går inte, Elviira. Ingen får veta, att jag har varit här. Inte om kamraterna heller. Förstår du det?“

„Vi skall alltså skiljas åt igen?...“

De gick ut i skogen ett stycke längre bort ifrån kamraterna.

Han kysste henne och berättade om, att på andra sidan gränsen låg makten i händerna på skogshuggarna och lantarbetarna, men att slaktarna ville överfalla dem. Han omfamnade henne och talade med henne om, att han hade avtjänat tiden för straffarbetet, och att han och kamraterna var i färd med att forsla vapen till skogshuggarna och lantarbetarna, och ifall detta bleve känt, då skulle man hänga både honom och kamraterna.

Hon sade, att hon hela tiden hade tänkt på honom, och att det var bra, att han hade långt hår igen. Ville han verkligen icke se, hur Nanni och Heli hade vuxit?

Han sade, att han snart skulle få se dem och att han snart skulle vara tillsammans med dem, att de hade gömt vapnen och att hon måste ordna så, att Sunila fick reda på detta; denne arbetade som skogshuggare hos aktiebolaget *Kemi* omkring två mil norr ut och han måste komma och hämta dessa vapen och ordna dem över med färjan och vidare dit, till barackerna, där skogshuggarna bodde; och han sade, att detta var mycket, mycket viktigt.

„Jag har smält för dig, som en istapp för solen!“ sade Elviira.

De återvände till lägerbålet.

I kopparkittelen började kaffet koka, och den dittills tigande Lundström, som ville visa, att han kände nordlandets seder, bad om salt till kaffet. Då kom Elviira på, att hon i hastigheten hade glömt stoppa ner salt i säcken, men ynglingen lugnade henne:

„Det gör inget, vi dricker kaffe utan salt också. . .“

Elviira såg på, när de försvann bortom byn; sedan böjde hon sig ner för att dölja tårarna för sig själv och började plocka pinnar, tills hon hade fått säcken full, varefter hon begav sig hemåt.

Det hade redan mörknat, när hon kom hem. Nanni låg ovanpå sängen och sov med kläderna på.

När de hade tagit farväl av Elviira, gick kamraterna tillbaka och gjorde halt vid en skogvaktarstuga på ett par kilometers håll ifrån den plats, där vapnen låg gömda under mossan i granet. På vägen till skogvaktarstugan kändes det för Lundström som om det gällde, att de skulle hämta en ny last och bära den tillbaka till kyrkbyn, till återstoden av frakten. Hans axlar hade blivit så vana vid bärandet, att de nästan verkade längta efter det.

Efter en stadig aftonvard föll de i djup sömn.

Den natten föll där tung, kram snö och strax besåddes skogen med spår efter djur, fåglar och människor.

Hela dagen tillbragte kamraterna i den lilla stugan utan att gå ut.

„Vad var det för dragspel, Elviira talade om?“ undrade Lundström nyfiket.

Men Olavi viftade bort det:

„Det var för länge sedan,“ och så log han ömt, liksom.

Nästa dag kom Elviira utmattad dit och sade, att Sunila hade fått reda på allt; om två dagar skulle han komma efter vapnen.

Olavi och Inari bestämde sig för att gå och arbeta i skogen. Lundström skulle ta tåget söderut.



De hade icke hunnit komma långt ifrån Salla. I nästa gård väntade dem nyheten.

Länsmannen hade just gjort sig i ordning och åkt till Salla tillsammans med två ynglingar ur ortens skyddskårsorganisation.

Det var två kvinnor, som hade sökt i skogen omkring Salla efter en bortsprungren. De hade hittat den intill en tuva smaklig mossa, och under denna mossa låg där en mängd vapen gömd.

Käringarna borde ha tigit, men de blev förskräckta och rände till länsmannen och berättade likt oppskrämda skator alltsammans för honom. Länsmannen tog en avdelning ur den i byn inkvarterade truppen till hjälp, begav sig ut i skogen, upprättade protokoll över käringarnas rövarhistorier och konfiskerade fyndet.

Nu, sade man, blev det ortens »aktivister«, som skulle få de konfiskerade vapnen. Men de var intresserade av att få reda på, varifrån dessa vapen kunde ha dykt upp i deras trakter. Sanningen att säga, så utspelade där sig en del oväntade tilldragelser denna vinter.

Kamraterna hörde icke längre på berättelserna och sladdret. Ett stod klart: transporten hade gått åt pipan. Detta var mer än det allra starkaste hjärta kunde stå ut med.

Där stod de mellan gårdarna, bragta ur fattningen, så att de var rädda för att säga något, höja blicken och se kamraterna i ögonen.

»Koskinen misstog sig på mig,« tänkte Inari bittert.

»Alltsammans har alltså varit förgäves,« värkte det i Lundströms hjärta.

Olavi tänkte på, hur det nu skulle gå med Elviira, slog ner blicken och teg.

På en lång stund kunde icke en enda av dem uttala ett endaste ord. Den olycka, de hade drabbats av, syntes dem måttlös.

Till sist suckade Inari och rörde knappt på de torra, bleka läpparna: „Kamrat Lenin. . . kamrat Lenin lär oss att aldrig ge opp.“

„Lenin organiserade revolutionen, men vi har blivit av med vapnen,“ sade Lundström förtvivlat. „Vi måste skaffa vapen — om inte dem, här, så får det bli andra. Till vad nytta har väl vi förblivit ibland de levande, ifall vi inte fullgör vårt uppdrag!“

Där återstod ingenting mer att säga.

## **Del II**

### **Läskikapina — fläskupproret.**

# 15

## Första kapitlet.

I slutet av år 1919 inkallade man alla utav socknens friska ynglingar, som hade uppnått tjugo års ålder, kände på deras muskler, knackade dem med fingrarna i ryggen, förklarade dem vapenföra och skickade dem till en kasern. Unha, som erfarit all möda i torparens och skoghuggarens liv, var också bland dessa unga män, men begav sig icke till någon kasern utan drog norrut på skogsarbete. Efter två månader fann man honom i en timmerkoja, arresterade honom och förde honom i handbojor till Uleåborg. Där fick han för första gången se en järnväg. Handbojorna nötte av honom skinnet vid handlederna.

I Uleåborg blev Unha inskriven i norra jägarbataljonen; inalles avtjänade han i armén ett år och åtta månader — därav två månaders påbackning till straff för rymningen. Åtta månader av denna tid tillbragte han i löjtnant Lallukkas gränsförband.

Det var här, Unha lärde sig hantera vapen: ett ryskt gevär av 1891 års modell, som var lätthanterligare än gevär av japansk modell.

Löjtnant Lallukka beklagade icke sitt öde, men i djupet av sitt hjärta kände han sig kränkt. Icke nog därmed, att han måste bo i denna gudsförgätna håla på den backiga tundran vid gränsen, hit sände man till tjänstgöring de allra hopplösaste beväringarna, raka vägen ifrån straffkompanierna.

„Ligg — ner!“

„Stå — opp!“

„Språng — marsch!“

„Hee-eelt — om!“

Unha bet ihop; sexton kilogram dunkade honom i ryggen, och geväret i näven blev glatt av svetten.

Befälen bemötte dem så, som man bemöter hundar. Löjtnant Lallukka var visserligen bättre än de andre; han plögade komma till ka-

sernen om aftnarna och läste då högt ur gubben Runebergs dikter och Juhani Ahos berättelser.

„Vi vänta på vår Alexander, vår erövrare, som skall gå i spetsen med Finlands fälttecken och tillsammans med den finska kulturen. . . Det unga och stora Finland skall samla sitt rike ifrån Östersjön till Berings sund och därvid omsluta Ishavet. Vänta blott; detta hopp skall hålla oss uppe ända till en ny och stor, härlig kamp. . . “<sup>1</sup>

Här suckade löjtnanten av hänförelse och tänkte, att kanske Alexander den Stores öde skulle beskäras honom själv. Han förstod icke, varför dessa tankar ej satte soldaternas känslor i svallning.

De satt där och stirrade någonstans förbi honom, såsom tänkte de på ingenting. Men de tänkte.

Nimelä tänkte, att ifall fältväbelen sloge honom i ansiktet en gång till, så skulle han rymma, liksom Eino hade gjort förra året, till Sverige.

Keränen erinrade sig brevet hemifrån. Han var redan rädd för att få fler brev hemifrån; de innehöll inga goda nyheter.

Unha tänkte på, att samma år skulle hans tjänstgöringstid löpa till ända, och han skulle kunna arbeta litet i skogen; så härligt det skulle bli: inandas den frostiga, tallbarrsdoftande luften och stapla kvistat timmer på kälken; och så tänkte han på, att han följande dags afton skulle gå på Folkets Hus — några arbetare hade bjudit in honom, och där skulle man ge en teaterföreställning; men till fältväbelen skulle han säga, att han hade varit på skyddskåristklubben.

Lehtinen tänkte på den flicka, den rosenkindade och fullbarmade, som hade givit honom ett strumpeband till minne.

Pieninen hade bakom kamraternas ryggar fallit i sömn och snusade taktfast till löjtnantens utläggning. Han hade denna dag stått två timmar i enskild ställning som straff. På axlarna hade han haft en säck med sand, och när de två timmarna var tilländalupna, hade där varit vått under hans fötter. Snön hade smält.

Det var blott Tanninen ensam, som med sina oppspärrade stridisögon riktade mot officeraren uppmärksamt lyssnade och ansträngde sig att tänka på något. Men i skallen dök där bara opp allsköns djävulskap. Till exempel det, vilket gott kläde herr löjtnantens uniform var sydd utav, eller vad denne nu skulle ha det där Berings sund till, när där ändå var så gott vid sjöstranden. Guld, purpur, klart gula björklöv

---

<sup>1</sup>Här översatt ifrån ryskan. Ö.a.

och stilla, spegelblankt vatten. A, göra opp en eld, lyssna på kvistarnas stilla knastrande, och så lägga sig att sova, gärna det. . .

Löjtnanten beklagade sig ej över sitt öde, men han var i hemlighet kränkt av att behöva bli sittande i en sådan kråkvinkel, där det icke skulle tilldraga sig någon som helst begivenhet, och han icke skulle få tillfälle att visa sig och glänsa som dådkraftig krigsman.

På söndagskvällen släppte man ut soldaterna ur kasernen; de begav sig till skyddskårsklubben.

Där fanns flickor; en ifrån staden ditrest skäggit föreläsare berättade om hungersnöden i Ryssland och talade om, att man måste hjälpa »de lidande karelska bröderna«. Alla satt och lyssnade och väntade på dansen.

Unha erinrade sig spektaklet i arbetarklubben och begav sig dit.

Till honom sällade sig en gammal man, som haltade litet och sade:

„Ser man på, nu har karelarna blivit våra bröder; men jag minns det nog: samme föreläsare — bara det, att då var han svarthårad — kom hit för tjugo år sedan och härjade om, att man inte finge släppa in gårdfarihandlare från Karelen, att de här karelarna var rysk-ortodoxa och att inga ärliga finnar skulle köpa något av karelare och att släppa in dem i huset, det vore inte fosterländskt. . . “

„Tiderna förändras och tongångarna med dem,“ sade Unha likgiltigt; och sedan han hade kringgått en vaktpost, som var utställd på order av herr löjtnanten, för att soldaterna icke skulle gå till Folkets Hus, tog han sig in i stora salen ifrån baktrappan.

Man gav sorgespelet *Romeo och Julia*. I publiken var där ytterligare en soldat närvarande.

„Är det oss, ni räcker lång näsa åt, min herre?“<sup>2</sup>

Den andre svarade fräckt:

„Jag suger blott på tummen, min herre!“<sup>3</sup>

Det dånade av skrattsalvor i hela salen.

När dessa kufiska Montague'er och Capulet'er okvädade varandra och slogs med träsvärd, då var det mycket lustigt.

Men tiden gick, och kvällsinspektionen nalkades.

---

<sup>2</sup>Shakespeare: *Romeo and Juliet*, Act I. Abram, Servant to Montague: „Do you bite your thumb at us, sir?“ Ö.a.

<sup>3</sup>Shakespeare: *Romeo and Juliet*, Act I. Sampson, Servant to Capulet: „I do bite my thumb, sir.“ Ö.a.

Man måste vara tillbaka i kasernen till klockan tio. Men han ville icke gå, innan han hade fått veta, hur stycket slutade.

Fältväbelen kom till skyddskårsklubben, ställde sig på dörrtröskelen till salen och skrev upp alla, där var, i sin anteckningsbok; sedan begav han sig till kasernen för att genomföra kvällsinspektionen.

På vägen mötte honom löjtnanten. Denne gick arm i arm med sköterskan, en flicka med runt huvud, vilken beundrande betraktade löjtnanten; i händerna höll hon en liten flaska sprit ur sjukstugans apotek. Flickan hade just anlänt ifrån grannsocknen, där hennes syster arbetade som föreståndarinna för postkontoret, och medfört en hemlig försändelse till löjtnanten samt några brev, vilka han strax hade läst igenom i farstun på klubbhuset till *Suojelus-kunta*<sup>4</sup> och gått för att söka upp fältväbelen; och så hade hon följt med honom.

Fältväbelen förundrade sig mycket, då han såg sin överordnade så upprörd. Löjtnanten sade:

„Samla ihop alla, dra in alla permissioner. Säg till vaktposterna och meddela fältvakten: ifall de ser hästkärror eller andra fordon, som går ifrån vår sida mot Karelen, så skall de inte hindra dem, inte genomsöka dem och inte förhöra eskorten.“

Han upprepade sin befallning och frågade muntert:

„Förstår ni detta?“

Fältväbelen sade, att han hade förstått, fastän det icke stod helt klart för honom, varom det var fråga.

Löjtnanten slog militäriskt ihop klackarna, så att vägsmutsen stänkte omkring, och gick sedan arm i arm med sjuksköterskan hem till sitt, mens fältväbelen begav sig åstad för att utdela den betydelsefulla ordern och genomföra den sedvanliga kvällsinspektionen.

När han hade avslutat denna, lät han soldaterna gå till sitt och begav sig själv till Folkets Hus.

Vakten avlöstes; det regnade. Fältväbelen steg upp på trappan och ställde sig att vänta.

Men på scenen var folk i full färd med att dö av kärlek, och Unha, som hade glömt bort kvällsinspektionen, slukade med lystna ögon den brokiga galenskapen; och han bemäktigades av äkta bedrövelse.

Han glömde tiden och han tänkte icke på den, förrän han hade kommit ut på trappan och fått se den breda ryggen på fältväbelen, vilken för tionde gången läste på affischen, och han kände, att han var förlo-rad. . .

---

<sup>4</sup>*Skyddskåren*; på finska i ryska originalet. Ö.a.

Då fältväbelen kom in till löjtnanten, halvlåg sjuksköterskan på den senares soffa; hennes frisyr var i oordning, och löjtnanten själv, som hade alla knappar oppknäppta, satt vid bordet och läste högt ur en bok av Juhani Aho, mens han emellanåt snarare än till den enda åhörarinnan vände sig till ett porträtt av den unge hjälten Eugen Schauman, vilken hade skjutit den kejserlige generalguvernören Bobrikov:

„Finland är liksom fordom Grekland, och det finska folket är vår tids greker. Ha icke även vi öar liksom deras i den Egeiska övärlden? Ha icke vi segerrikt kämpat med våld liksom de? Även vi ha haft våra Thermopyle och våra Salamis, och även vi ha räddat den västerländska civilisationen. . . “<sup>5</sup>

„Herr löjtnant,“ djärvdes slutligen fältväbelen avbryta officeraren.

„Ja,“ avbröt sig ovilligt löjtnant Lallukka och mulnade.

„Där är en av soldaterna, som har tillbragt kvällen på Folkets Hus igen i stället för på skyddskårsklubben. Vad befaller herr löjtnanten?“

„Vem är det?“

„Unha — han, som har fått två månaders påbackning.“

„En veckas kall arrest!“

Fältväbelen, som icke ville störa herr löjtnantens älskogsfröjder, smälde ihop klackarna och gjorde honnör; men löjtnanten grep boken, vände sig emot porträttet och begynte på nytt med inställsam röst:

„Finska språket är rikt och kraftfullt och icke mindre välklingande, än det grekiska. Med hjälp av detta språk skola vi skapa en litteratur, som undantränger alla andra; vi skola skapa en finsk civilisation, en ny, frisk kultur, som skall besegra alla de gamla och utlevade. Och, vem vet, mitt ibland oss uppenbarar sig kanhända någon gång en ny Alexander den Store.“<sup>6</sup>

Då kom sjuksköterskan fram till honom och lade händerna på hans axlar.

Men soldaten Unha hamnade i en kall och mörk cell och där fick han sitta av de tillmätta sju dygnen på vatten och bröd; han svor över Lallukka de fruktansvärdaste av alla eder, han kunde utfundera: „Montagge och kappuletter. . . “

---

<sup>5</sup>Här översatt ifrån ryskan. Ö.a.

<sup>6</sup>Här översatt ifrån ryskan, Ö.a.

När hans tjänstetid var tilländalupen blev Unha demobiliserad och drog ut för att arbeta i skogen; han tog arbete som huggare i samma socken hos aktiebolaget *Kemi* i Keriös arbetsområde. Ytterligare två gånger skulle han få träffa löjtnanten.



# 16

## Andra kapitlet.

Det första mötet ägde rum, då löjtnanten, sedan där knappt hade hunnit köras opp ett slädspår, hade kommit åkande till arbetarbarackerna för att värva frivilliga till »karelska« armén.

De vites karelska äventyr hade redan tagit sin början. Enstaka slaktarförband hade tagit sig fram till bron över Onda på Murmanbanan och stuckit den i brand. De reaktionära tidningarna skrånade om en länge efterlängtd och underbar seger för de finska vapnen och den finska andan; de krävde, att det omedelbart skulle förklaras krig emot Sovjetryssland. Man skrev öppet in frivilliga till de karelska kårerna. Mannerheim höjde sitt glas och utbringade en skål »för ett oavhängigt Karelen«.

Den engelska delegationen till Nationernas Förbund och tändstickskungen Ivar Kreuger fabricerade »dokument«, som skulle rättfärdiga det äventyr, de hade inlåtit sig på i Karelen. Löjtnant Lallukka, som reste omkring i området, var övertygad om, att segern vore nära och viss. Efter segern över Sovjetmakten, tänkte han, gällde det att avgöra med vilket tonfall, man skulle samtala med Britannien, när den finska armén hade kommit ända fram till Ural. Han var övertygad om, att skogshuggarna i hopar skulle skriva in sig i frivilligkårerna. . .

När släden fastnade i lätt översnöad men ännu icke tillfrusen gyttja, blev han orolig och jäktad; han hjälpte själv till med att dra opp den, varefter han svepte in sig i en björnfäll, mens han åkte vidare. En gång hamnade han i en av dessa skogskojoj, där skogshuggarna var inhysta. En os av fotlappar och den tunga röken ifrån billig tobak slog emot honom. Timmerväggarna var svarta av sot.

Han fick bara sagt några få ord, innan folk fick brått och började lämna kojan.

„Herr officer, det är dags för oss att gå på arbete,“ sade en av skogshuggarna, vilken kamraterna kallade Sunila.

En annan undrade, om det i händelse av uppror hos »de karelska bröderna« skulle bli löneförhöjning och huruvida det skulle gå att få till stånd utan mobilisering.

Det kittlade i löjtnant Lallukkas hals och hans ögon tårades av den unkna, rökiga luften. Han skyndade sig ut, mens skogshuggarna gick ut på arbete med snö till midjan och nersjunkna i det ännu icke tillfrusna kärret. Snart fick löjtnanten höra ljudet av yxhugg.

„Den här spåda lilla granen hugger de ner,“ sade en skogshuggare till en annan.

Den andre hörde opp och höll med.

Solen strålade på skarens alla snökristaller, furorna stod raka och höga. I denna glesa skog var där mycket ljusst och det var behagligt att andas.

Löjtnant Lallukka vandrade omkring i skogen och tänkte: »Vilken välsignelse, vilken rikedom, så härligt!« Han mötte en uppsyningsman, som grälade med en äldre skogshuggare.

Den senare påstod rent ut, att betalningen vore för liten och skogen för gles, så att man måste gå omkring och välja ut träden.

„Man går omkring mer än man arbetar, och snön är djup; skogen är åt helvete för dålig, och utan tillägg är det inte lönt att arbeta; här tjänar man inte ens ihop till kängorna!...“

„Så du hotar mig med strejk, du, Sara?“ frågade basen högt, för att löjtnanten skulle höra det.

Skogshuggaren teg först men sedan sade han:

„Då går jag väl över till en annan lott, då.“

Löjtnanten gick förbi. Han var ändå säker på, att där skulle bli många frivilliga; i armén behöver man ej be om stövlar.

Maravaara bodde i en skogsbarack vid sidan om Kallio, och på andra sidan var Unhas plats. Maravaara drömde om att kunna skicka sin åttaårige son till skolan, för att denne skulle bli präst och ta hand om honom på ålderdomen; men dagslönen detta förbannade år räckte bara till maten, och det vid stor sparsamhet. Tankarna om sonens öde lämnade icke Maravaara, och han delade dem ibland med sin granne, Kallio.

Men Kallio stoppade pipan, grinade och svarade:

„Då glömmer din son dig, köper sig ett dragspel och arrenderar ut det till en fattig pojke.“

Maravaara blev mycket vred och vände sig då till Unha. Denne höll med honom, och sedan berättade han utan särskild anledning om, att

i Sovjetryssland kunde en vanlig lantarbetare eller skogshuggare bli officerare eller till och med minister.

När han sov, drömde Maravaara om sonen som präst. Han tyckte mycket om Unhas jägarmössa med fårskinn, så han bytte den till sig emot sin egen och gav ett skålpund bitsocker i mellanskillnad.

En gång på kvällen, när de redan beredde sig att lägga sig till ro, kom löjtnant Lallukka in till dem i deras barack och började tala med värme om Karelen, om Storfinland och därom, att frivilligförbanden bespisades, skoddes och kläddes väl (Maravaara spetsade öronen); där kunde man arbeta ihop litet pengar, och sannolikt skulle varena deltagare vid hemförlovandet tilldelas vardera en hektar skog med byggnadsvirke och brukbar åkermark; skogen i Karelen vore förträfflig. Och... alla teg.

Kallio tänkte, att skogen även där hos dem räckte till, så att alla skulle kunna få var sin hektar. Plötsligt erinrade han sig, vad Inari hade talat om för honom vid flottningen, och som han då icke hade trott på.

»Fan vet, var den där Inari har blivit av, och varför Sunila blåste bort och inte kom med mig i höstas, och var han nu kvistar furor?... «

Men Unha var glad över, att baracken var halvmörk, så att löjtnanten icke igenkände honom.

Av någon anledning var där ingen, som skrev in sig.

Basen förkunnade, att man kunde skriva in sig hos honom nästa morgon före arbetet; och så lämnade han baracken i sällskap med löjtnanten.

„Vad beträffar inskrivningen, så är det många, som skulle skriva in sig, men... De har det här, som kallas solidaritet; men en och en är det inte alls svårt att övertala dem. Ni skall få se,“ försäkrade basen officeraren.

Men i baracken sade Kallio:

„Där är många sådana, som drar omkring till barackerna! Låt dem ge sig ut att kriga själva, om de tycker om det.“

Unha kunde på länge icke somna och berättade för dem av kamraterna, som ännu icke hade somnat, hur han hade haft det i armén under denne förbannade kappulett.

Maravaara kunde heller icke somna på en lång stund och på morgonen gick han till basen och skrev in sig som frivillig till Karelen; han kom ej tillbaka till baracken. När Unha hade fått höra detta, jagade han ifatt Maravaara; han sprang efter honom två kilometer, pulsande igenom snön, och flämtade fram:

„Ge då i så fall tillbaka min mössa!“

Men Maravaara svarade:

„Bytt är bytt.“

Unha grep först efter sin finska kniv, som han hade hängande i bältet; men sedan ångrade han sig och skällde blott Maravaara för mörkman och gick slutligen sin väg.

Men löjtnant Lallukka vände om i vrede; hurtigt drog hästarna släden över en höjd, förbi rusade tundraskogarna, och det rök om skogsjöarna. Förargad över sin missions misslyckande somnade löjtnanten in och vaknade först i kyrkbyn.

Vid stugan lekte två små flickor med en stor björnunge.

„Nanni, Nanni, gå bort ifrån vägen!“ ropade storasystern.

Officeraren åkte in i byn.

# 17

## Tredje kapitlet.

Inari anlände till skogsbruket i början av januari.

Det var mycket kallt; och det var blott i arbetet, folk blev varma. Men arbetet räckte icke till alla; skogshuggare med yxorna fästade vid bältena och sina saker i knyten sökte efter arbete; de gick ifrån den ene skogsbaracken till den andre; och i kyla blir man hungrigare än i en väl oppvärmd storstuga. De visste, att väldiga 160-kiloslådor med amerikanskt fläsk hade skaffats fram till aktiebolagens nederlag vid skogsarbetsplatserna, så snart man hade kört opp slädspår.

Detta svinspäck hade packats vid slakterierna i Chicago för amerikanska arméns räkning. Men kriget hade tagit slut, freden i Versailles hade blivit undertecknad och amerikanska armén hade hemförlovats; och så hade man icke haft någonstans att göra av de enorma fläskförråden. Fläsket hade redan börjat bli skämt, och därmed hade det kommit att stå fullkomligt klart för de amerikanska kapitalisterna, att man icke med ro kunde se på, mens folk svalt ihjäl i hela områden av Europa, vilka hade ödelagts av kriget.

Det amerikanska fläsket såldes till »nersatt« pris (det hade redan betalat sig dubbelt opp genom segern i kriget) på kredit (den lönsammaste formen för lån, varulån) med omedelbar leverans (det hade redan börjat härskna) till Europa.

Skogsaktiebolagen i Kemi gladde sig över möjligheten att för billigt pris utspisa sina skogshuggare. För övrigt var det endast för herrar aktieägare, som fläsket var billigt; skogsarbetarna däremot betalade mer än dubbelt för det. En god husbonde tjänade på bägge: på skogsarbetarens arbetsmöda och på matpriserna. De, som arbetade på hyggena, fick nämligen fläsket på kredit, och förrådsmanen bara skrev opp det utlämnade på särskilda listor. Sedan räknade man av detta på lönen.

Saken var väl och precist ordnad; ingen kunde beklaga sig över, att han hade fått mer avräknat ifrån löningen, än han hade tagit ut. Men visst knorrade alla över, att fläsket var alltför dyrt; och ifall det icke hade varit på kredit, hade ingen velat ha det.

„Kan där verkligen finnas något land i världen, där arbetarna inte beklagar sig?“ undrade den rödbrusige basen Kurki och drog i sig den aromatiska röken ifrån egyptisk tobak.

De arbetslösa kunde ha arbetat sig varma, men något arbete fanns där icke. Där kom alldeles för många karlar söderifrån. De var alla rejäla ynglingar, men de skogshuggare, som redan hade arbete i skogen, tittade snett på dem.

„Tänk, om de sänker lönen för oss på grund av dem,“ sade Unha.

„Då strejkar vi, som i våras,“ sade Kallio och erinrade sig Sunila i hans klarröda jacka, vilken hade flammats likt ett bål i skogen.

Det var en utmärkt jacka och en bra pojke. De hade kommit överens om att träffas till vintern. Men det hade icke blivit av. Kallio hade på våren förlorat nästan allt, han hade arbetat ihop, till en falskspelare; och han hade gått för att hjälpa Elviira en smula på torpet. Det var ju en sådan god kvinna, och han hade inga släktingar här i världen. . . Hade månn Unha somnat, så att han ej längre hörde på? Nej, han hade icke somnat. Ja, i alla fall, Elviira hade han icke hittat på platsen. Det lilla huset, ett ruckel rent ut sagt, hade varit övergivet, fönstren tätt överspikade med brädor och dörren låst — som vore det lönt att skydda denna bråte mot intrång! Det var rentav löjligt. Grannarna hade berättat, att fadern under vintern hade kommit för att hämta Elviira; han hade tagit henne och de två döttrarna samt kon med sig hem. Undras, vad Olavi skulle säga om detta, när han blev utsläppt ur fängelset. Han hade troligen ej väntat sig, att Elviira skulle glömma honom så snart och återvända till sin far. Ännu troligare var det ändå, att Olavi aldrig mer skulle komma tillbaka, så mycket järnhälsa han än hade.

Unha hörde icke längre på kamraten. Efter en hård arbetsdag hade sömnen ej låtit vänta på sig.

„Men om de sänker betalningen igen på grund av de här arbetslösa, då måste man strejka,“ mumlade Kallio, mens han vände sig på andra sidan.

Denna gång sänkte man dock icke lönen, ty de ynglingar, som sökte arbete, förstod också, varom det var fråga, och ville icke trycka ner ackordspriserna; men även därför, att firman i tid behövde uppfylla sina order för att få nya och ännu större ifrån England. En strejk vore särskilt just nu mycket oläglig för företaget.

Inari anlände till fots i gryningen, när skogshuggarna redan var på väg ut ur barackerna. I Kallios barack bodde där nitton man, i grannbaracken sjutton. Emellan dessa baracker hade man uppfört ett stall.

Ur Inaris bälte stack där upp en utmärkt yxa, och den stora säck, han bar på axlarna, var fullproppad med någonting. Kallio mötte honom på tröskelen och blev rysligt glad.

„Nej, ser man på, här kommer en, man inte hade väntat sig att få möta!“

Hans glädje kände inga gränser. Han märkte ej ens, att Inari huttade.

„Finns här något arbete?“ frågade Inari torrt; uppenbarligen ville han ej vara alltför utförlig inför främmade.

Kallio blev nästan förnärmad.

„Är du ensam, utan körare och utan kamrater?“ undrade han. „Hur kan det vara, har du inte har hittat någon att arbeta i lag med?“

„Här finner du varken arbete i lag eller ensam,“ sade Unha, som hade kommit fram till dem. „Kom nu, Kallio, det är dags.“

„Vänta ett tag, detta är ju min bästa vän,“ sken Kallio.

„Är det den Olavi, som du har berättat om?“

När Inari hörde namnet Olavi, spetsade han öronen.

„Nej, detta är Inari. Om honom har jag inte berättat för dig, men nog finns det en del att förtälja.“

Så begav de sig ut till sitt arbete i skogen.

Inari blev ensam kvar. Han trädde in i baracken.

Det syntes med det samma, att här icke var någon kocka. Elden i spisen hade slocknat, och en frän os retade näsborrharna.

Ett stycke av en billig spegel, vari man blott kunde se ett litet stycke av skägget åt gången, när man rakade sig, var fästad i en bjälke, som höll upp det timmertak, vars lutning på samma gång utgjorde sidoväggar. I en av bäddarna låg där en karl och drog timmerstockar.

Inari gick fram till honom och gav honom en puff.

„Hej, du, det är dags att gå på arbete! Du förlorar din plats!“

Mannen slog upp sina grumliga ögon emot Inari och lät åter det tunga huvudet sjunka. Han var sjuk.

Då karlarna kom tillbaka från arbetet på kvällen, var kaffet redan kokt, och Inari förde sig vid spisen, liksom hade han länge bott där.

„Han är dålig,“ visade Inari på den sjuke.

„Du förstår, här är ingen varm mat, bara kaffe, och för övrigt bara torrskaffning utan dricka,“ sade Unha.

„Var har du strött ut din lump ur säcken,“ undrade Kallio.

Men Inari gav honom en sådan blick, att han strax bet sig i tungan och kände sig som bevarare av en ny hemlighet. Han kände till Inaris egenheter; han kände till, att Inari icke kunde leva utan allsköns hemlighetsmakeri. Men skulle verkligen Inari nu börja dölja något för honom igen, efter hösten? Gott — när de var ensamma, skulle han fråga honom.

Kallio kände sig förmer än Unha, som ingenting visste, och han sög på sin pipa.

Karlarna förtärde hastigt några skivor segtuggat fläsk, som de sköljde ner med hett kaffe.

De var för slöa för att samtala; ögonlocken slöts av sömnen.

Inari hade bestämt tur med arbetssökandet.

In i baracken kom basen, Kurki, och sade:

„Där var någon i er barack, som inte gick på arbete idag. Ifall han utav någon anledning är missnöjd, så kan han dra åt helvete; där skall komma tiotals i hans ställe.“

Där var ingen, som svarade honom något, och av tigandet blev Kurki, som uppenbarligen hade förväntat sig ett förnekande eller en bekräftelse, ännu ursinnigare; han blev högröd och röt med hög röst:

„Han skall samla ihop sitt pick och pack ögonablixt och dra iväg!“

Då sade Unha:

„Herr förman, han är mycket sjuk och troligen skall han snart dö, om vi bär ut honom.“ Han nickade åt det håll, där den sjuke låg.

Basen kastade ett öga på sjuklingen och sade redan litet lugnare:

„Detta är inget sjukhus. Men, det är klart, om han inte kan gå ut, låt honom då ligga där en eller annan dag, så han blir frisk.“

Då trädde Inari fram och sade, att han hade kommit dit samma dag och ännu icke hade något arbete, att han tacksamt skull ta den sjukes plats, tills denne hade tillfrisknat, ty förmannen förstod ju själv, att en timmerkörare med en huggare, det vore ju icke samma sak som en körare med två huggare.

Vreden lämnade Kurkis hjärta, och Inaris hövliga tal behagade honom.

„Det rör inte mig; jag för räkning med timmerköraren; men ifall han lejer dig, så skall jag inte göra invändningar. Nå, då så, sov så gott!“

Så gick han ut.

„Han smäller i dörren också, som en annan godsägare, han,“ fram-mumlade Unha.

Timmerköraren bodde i samma barack och han kom snart överens med Inari.

Kallio mumlade till timmerköraren liksom händelsevis:



„Det skall du inte behöva ångra; jag känner honom, han är en utmärkt arbetare.“

„Ja, ja, det är bra, jag har ju redan lejt honom,“ sade timmerköraren och såg beklagande på den sjuke. „Ack, vad skall jag säga till hans fru, om han ger Gud sin själ. Vi är ju från samma by.“ Så gick han ut för att fodra hästarna.

Timmerköraren hade verkligen icke blivit lurad. Inari arbetade rejält. Han behärskade yxan som en konstnär penselen; eller kanske snarare som barberaren behärskar rakkniven. Den finska yxan, *kirves*, är smal, kilformig och har något sned egg; i hans händer blev den till en fäktares klinga.

Genom allt sitt arbete vederlade han en gammal vishet: av stort träd blir många spånor. När han arbetade, blev där icke många spånor. Han förstod också att hugga trädet nära marken, så att stubbarna blev mycket små, men virkesutbytet stort.

Att detta var en erfaren skogshuggare, det kunde man också se på, hur flinkt han kvistade, så att man fick bästa utbyte av timret.

Ja, timmerköraren var nöjd. Han till och med började tänka på att låta Inari stanna hos sig, också när den sjuke hade tillfrisknat.

När Unha såg Inari arbeta, sade han till sin vän:

„Tänk, om jag kunde behärska yxan så.“

„Det är väl ingenting, Soldaten, du skulle ha sett Inari vid flottningen!“

Unha hade alltjämt bibehållit sin militära hållning, och bland kamraterna hade han fått öknamnet *Soldaten*. De hade tagit på sig kvistningen av de fällda träden; de högg av kvistar och grenar. Sedan staplade de tillsammans med timmerköraren dessa på getdoningen, och denne körde dem långsamt igenom rågången fram till oppläggningsplatsen vid den ända till ännu avlägsna våren sovande älven.

Man hade icke tid till något snack. Det var ackordsarbete, så man fick betalt för varenda stock för sig.

Om söndagen arbetade man ej. Man rakade sig framför den lilla spegelbiten, kivades över kortspel och badade bastu. Det var en riktig helg.

Inari hade haft tur igen. Den Barack, han hade hamnat i, låg ej långt ifrån bastun.

Intill denna bastu låg vidare aktiebolagets förråd och det hus, »herrsken« bebodde; på andra sidan, på omkring femhundra meters håll, låg Baracker av bättre beskaffenhet, varest gränsvakterna — skyddskårister samtliga — var inkvarterade. Skogshuggarnas Baracker var

utspridda över hela skogen på två till sju kilometers avstånd ifrån bastun och från »herrskaarhuset«, där förmännen bodde och kontoret låg.

Bastubadet fick lov att gå undan, ty de andra karlarna, som alla var rätt smutsiga och frusna, stod i kö och väntade på sin tur.

Inari, som hade mött Sunila vid bastun, fick icke tillfälle till något riktigt samtal med honom.

Omgiven av tjock, vit ånga såg Kallio, hur Sunila och Inari talade med varandra och hur de ej ens förvånades över att oväntat möta varandra i denna tryckande opphettade bastu.

»Det är alltså inte oväntat; de har alltså kommit överens på något vis.« Han började bli arg på Inari igen, för att denne höll på sina hemligheter. Han skulle ju kunna hjälpa honom, som den gången på hösten.

Den natten drömde Inari för första gången på hela denna tid.

Han drömde, att han bodde i en stad, en stor och vacker en. Där kommer han gående över en bro, på väg hemåt, till en ö. I rummet sitter hans hustru; det är Hilda.

„Så träffas vi äntligen, gudskelov.“

Han omfamnar henne eldigt, så att det går runt i huvudet, kysser henne, men hon blickar opp emot honom och viskar:

„Tyst, Inari, den lille sover!“

Ja, han hade alldeles glömt bort sonen, och där slumrade denne, med huvudet nerfallet emot bordet. Han kysser Hilda igen, och hon trycker sig emot honom. Att man skall behöva vakna i ett sådant ljuvligt ögonblick!

I baracken är där förskräckligt kallt.

Vid sidan om ligger den sjuke och stönar. Han förefaller må en smula bättre.

Vid spisen rumsterar Kallio och pustar fyr i glöderna. Det vore gott att få hit en kocka!

En okänd skogshuggare kommer fram till Inari och säger skälmaktigt:

„Vad är det med dig, kompis, känner du inte igen mig? Minns du mig inte? Jag kommer mycket väl ihåg *dig*.“

Inari ryckte till och skällde i tankarna på sig själv, för att han icke strax kunde erinra sig, var han hade sett detta ansikte. Framför honom stod där en timmerhuggare, sådan som där drog omkring tusentals i nordlandet vid den tiden, då där icke var någon plats kvar i världen för en yxa.

„Jaha, då skall jag påminna dig. Jag vaktade dig 1919, när du satt arresterad av engelsmännen i Knjazjaja Guba. Hur de ville avmönstra dig genom exekution, har du glömt det också?“

Ja, detta var en av krigarna ur den finska legion, som engelsmännen hade organiserat och som hade gjort uppror emot dem år 1919.

„Det var gott att träffa en gammal bekant, som vet meningen med livet,“ sade Inari glatt och räckte fram handen till den före detta legionären. „Är här många gamla legionärer?“

„Ja.“

Åter drog sig dagarna med straffarbete fram (för fyrtio–femtio penni per träd); dagar, då man går ut ur den kalla baracken med skinnklåda av småkrypen, mens det ännu är alldeles mörkt, och när man så kommer fram till arbetsplatsen, märker man plötsligt, att hela skogen är oppfylld av ett ljusrött sken, så att alla tallar och granar liksom lyser inifrån; dagar, då man kommer hem i beckmörker, genomsur av snö, med värkande rygg; och när man har tagit sig en torr tugga, då störtar man till kojs, likt ett nerhugget träd, för att sova.

# 18

## Fjärde kapitlet.

På lördagskvällen rakade sig Inari framför spegelbiten och snyggade till sig; när han hade sovit några timmar, grep han långt före gryningen sin tömda säck och drog iväg någonstans hän på skidor. Kallio förundrade sig, när han icke fann honom på sin plats på morgonen.

Det hade börjat skymma, när Inari, som återvände med den tunga säcken på axlarna, kom fram till aktiebolagets avverkningsplats. Hans fickor var fullstoppade med de brev, han hade hämtat på posten för att ta med till skogshuggarna, och med tidningarna till kontoret. På vägen måste han gå in i den barack, varest Sunila bodde, för att överlämna honom ett brev och dryfta ett eller annat med honom.

Men han fick icke tillfälle att dryfta något.

När han skulle gå in i baracken, kom basen — Kurki — ut därifrån i sällskap med Sunila. Kurki kände strax igen den skogshuggare, han ifrån första början hade tyckt om på grund av dennes artighet.

„Var kommer du ifrån?“

„Ifrån kyrkbyn, posten. Jag har hämtat brev.“

„Jaha, lämna då dem, som är till denne baracken, så går vi tillsammans. Vi skall ju samma väg.“

Inari gav Sunila brevet och begav sig tillsammans med basen Kurki hemåt igenom skogen.

Det var, så att man kunde huttra, så långsamt de gick. Men Kurki höll tydligen den långsamma gången för ett tecken på sin egen värdighet; och därtill var han mycket varmare klädd än Inari.

Under gåendet ansträngde han sig hela tiden att visa Inari, att det var han, förmannen, som var det högsta hönset av de två, och ifall han talade med Inari såsom med en jämlik, så var det blott därför, att han var godsint och för att han tyckte om goda arbetare.

Då erinrade sig Inari, att han hade tagit med sig tidningen till kontoret, drog opp den ur fickan och gav Kurki den.

Basen sade, att utan glasögon hade han svårt för att urskilja det tryckta; och så frågade han, vad det var, Inari hade i den så fullpropade säcken.

„A, det, det är allt möjligt krafs, som pojkarna har bett mig köpa i handelsboden.“

„Varför lägger de plötsligt ut pengar, när de kan få det på kredit hos bolaget?“

Förresten, hade de någon på posten sagt honom något om, när kassören med pengarna till löneutbetalningen skulle komma? Skada, att han icke hade hört det. Vad sade arbetarna om den försenade lönen? De var väl vana. Men bolaget hade ju pengar. Ty bolaget, det skulle man icke oroa sig för, för bolaget ginge icke en penny förlorad. Så man skulle bara arbeta bra. Bolaget förstode att sätta pris på goda arbetare. Han själv, Kurki, tänkte, att nu, när det av tidningarna att döma gick så bra på börserna, och man väntade sig stora beställningar, så hade bolaget antagligen satt in alla kontanta pengar i spelet, på aktier, på börserna, ty där hade också varit ett sådant där uppskov. Men då blev basen rädd för, att han skulle ha gått över gränsen i samtalet med den enkle skogshuggaren, och han tystnade. Sålunda gick de tigande en stund.

Det blev Inari, som bröt tystnaden. Ifall herr förmannen hade litet god tobak eller några *Malta* eller *Fennia*, så skulle han gärna köpa några: han kunde vara utan både det ena och det andra, men tobak och kaffe, det kunde han icke avhålla sig ifrån. I den där handelsboden i byn hade de inga goda sorter.

Kurki mjuknade en smula: ja, han skulle kunna avstå ett tiotal goda cigarrer, men mot kontant betalning, förstås. Sedan vandrade de på nytt tigande, men nästa gång redan var det Kurki, som tog opp samtalet.

Bland annat berättade han, att där i deras barack fanns en ung hushållerska, en käck fjälla, som hette Hilda.

„Vad var det, hon hette?“ frågade Inari.

„Hilda!“

„Jag känner en flicka, som också heter Hilda!“

„Jaså. . .“ drog basen på det.

De stod redan vid den barack, Inari bodde i. Det var alldeles mörkt i skogen, när han trädde in i det ide, varefter omkring ett tjog starka, kraftiga karlar var inhysta.

„Nej, du kan inte tänka dig det, Unha, han har säcken full igen,“ sade Kallio och passade på att gömma några kort i bakfickan.

Inari sade, liksom hade han icke skänkt Kallios ord någon uppmärksamhet, högt så att det hördes i hela baracken:

„Du har fått brev, Kallio.“

Det var alldeles oväntat. Kallio hade varken fru, systrar, föräldrar, bröder eller ens en fästemo. Vem kunde ha reda på hans adress?

„Du kanske har förväxlat dem, så att detta brevet är till mig?“ lade sig en gammal timmerkörare i samtalet. Han hade redan i två veckor väntat på brev hemifrån: han väntade ivrigt på att få veta, huruvida det gick att pruta på restskatten och vad kon hade fött: hon- eller tjurkalv.

Kallio gick fram till spisen, öppnade kuvertet och började långsamt läsa i det ojämna, rödaktiga skenet ifrån glöderna.

Vitt eldssken i spisen hade man vid töväder, rött vid kall väderlek.

Efter konfirmationen hade Kallio icke så ofta behövt läsa något.

Långsamt uttydde han det med lila bläck skrivna uppropet i brevet:

*»Kamrater arbetare i norr! Har underrättelsen om det angrepp emot Sovjetkarelen av vita banditer, vilket har organiserats och understöds av den finska borgarklassen, nått er?...«*

Av anspänningen och närheten till spisen blev Kallio varm. Han fortsatte läsa tyst för sig själv:

*»... Beväpnade styrkor har överfallit Sovjetkarelen. Där stjäler de spannmål, som har införts dit till de karelska arbetarna, de bränner ner hus, de torterar och dödar sovjetiska funktionärer och lärare. De har försökt riva järnvägsbroar för att hindra trafiken och hindra de arbetare, som har tagit makten i sina egna händer, ifrån att bygga sitt eget herravälde...«*

„Mannar, han har fått brev ifrån fästemon i *Pohjola*,“ skojade Unha och blev förvirrad av, att Kallio ej ägnade hans skämt ens den minsta uppmärksamhet.

*»... Detta är de finska vitgardisternas verk. Var finne — arbetare i norr — vet, att där, som finns skyddskårister, slaktare och jägare — där är också en blodig fiende till arbetaren.«*

„Så är det alltid,“ muttrade den gamle timmerköraren missbelåtet, „den, som skiter i allt och som inte väntar på något, han skall så klart få brev, så säkert som att det är kallt i januari.“

„Stör mig inte,“ vredgades till sist Kallio. „Brevet är inte alls bara till mig, utan till oss alla, pojkar!“

„Då skall vi också läsa det allesamman,“ gladde sig Unha och snapade åt sig brevet ur Kallios hand. „Jag skall läsa högt, jag är hemmastadd ifrån kasernen i att läsa reglemente och bönebok.“

Så läste de — Kallio, Unha, den timmerkörare, som väntade på underrättelser hemifrån, och den timmerkörare, Inari arbetade i lag med, samt den före detta legionären — tillsammans vid spisen detta oväntade brev. Inari hade gått ut någonstans. De övriga sov.

*„Kamrater!*

*Företagarna vill sänka vår lön, de vill ha krig emot Sovjetryssland. År 1918 kunde vi icke kasta dem av våra skuldror. . . Vi var tvungna att underkasta oss och vänta. Det finska folket vill ha evig fred med arbetarnas och böndernas Ryssland. Vi vill ej ha krig. Det har blivit tid att handla! Nog med väntan!“*

„Det är rätt,“ avbröt den ene timmerköraren läsningen.

„Vad är det då, vi skall göra?“ frågade den före detta legionären ivrigt.

Unha, som icke låtit sig avbryta, fortsatte läsa med jämn och låg röst:

*„Kamrater!*

*Må vårt budskap nå fram till de ståndaktiga revolutionära kämparna med blixstens hastighet. Må vårt budskap rusa fram igenom de nersotade barackerna och till de kamraters låga kojor, där man tillbringar nätterna vid lägerbålen.“*

Unha fortsatte att läsa:

*„Må de strejka och tappert kämpa mot de finska vitgardisterna, som traktar efter att besätta Sovjetkarelen, och för Suomis väl göra opp räkningen med dem. . . “*

In i baracken kom Inari; där var ingen, som märkte, att hans säck på nytt var tom.

Han satte sig hos kamraterna.

Unha läste ivrigt:

*„Kamrater! Detta är intet bländverk: det är inga stora, krigiska bedrifter, icke varjehanda löften att förföra er med, så som vitgardisterna plägar göra. Ni kallas att ställa er under Kommunistiska Partiets fana för att tillfoga de vita banditerna dödsstöten.*

*Lägg bort slappheten! Ner med fegheten! Ifall vitgardisterna segrar i Karelen, då skall de strax gå till angrepp emot oss. Låt ingen tänka: »Först några andra, och först senare jag«.*

*Andra har redan börjat.*

*Modigt folk i nordlandet löper redan i skogarna och förintar vita banditer. Visa även ni, att ifall där ställer sig några hundra uslingar på vitbanditernas sida för deras orättmätiga sak, så skall tusentals hederliga arbetare slåss på vår sida för vår rättmätiga sak.*

*De finska arbetarna måste krossa, förinta och bortsopa från jordens yta de finska banditernas fälttåg.*

*Bort med tassarna från Sovjetryssland!*

*Detta är en hederssak för oss!*

*Till verket, kamrater!*

Skada, att jag släppte iväg den där förbannade kappulletten Mara-vaara med min mössa den där gången!“ avbröt sig åter Unha.

„Läs då, Soldaten, vidare!“

„Där står bara litet till:

*Leve den karelska Arbetarekommunen!*

*Leve den proletära revolutionen!*

*Den finske kommunisten Koskinen.“*

När Inari fick höra detta namn uttalas högt, ryckte han till, fastän han kunde ordalydelsen i detta budskap nästan utantill, av stolthet över den man, vars underskrift stod längst ner på bladet.

I denna stund trädde basen Kurki in i baracken. Inari störtade honom till mötes.

„Det var mycket vänligt av er att skaffa mig cigarrer,“ skyndade sig Inari att säga, när han stod vid dörrhålet, „Ursäkta, hur mycket är jag



er skyldig? Inte mer?“ frågade han och betalade nästan dubbla priset för cigarrerna.

»Han uppskattar den ynnest, jag har bevisat honom,« tänkte Kurki och beslöt i fortsättningen ordna arbete i sin egen närhet åt denne reslige yngling.

„Jag gick ut för att gå en runda, och så tänkte jag, varför inte gå in i baracken närmast?“

„Vi har just läst ett brev med nyheter hemifrån,“ fortsatte Inari.

„Vad nytt?“

„Inget särskilt. Förresten, där anbefaller man det samma, som löjtnant Lallukka åkte hit och anbefalldes oss: dra iväg till Sovjetkarelen. . .“ började Kallio utmanande, men Inari gav honom en sådan sträng blick, att han bara skrynkade ihop brevet utan att ha vikit ihop det, när han stoppade ner det i fickan.

Kurki hade icke märkt något och fortsatte, mens han räknade småmynten, tala och, såsom det föreföll, endast med Inari:

„Det blir troligen en inbringande historia. I tidningen har där stått, att vi skall få en väldigt stor order ifrån England. En million i telegrafstolpar enbart. Man skulle kunna tro, att de skämtar! Men där borta, i Karelen, är där utmärkt skog.“

Därpå lämnade han baracken utan att säga adjö, sedan han med en handrörelse hade givit Inari ett knappt märkbart tecken till inbjudan att följa med. När de var komna ett stycke avsides och stod på den tilltrampade, glatta snön, viskade Kurki till Inari:

„Du är en hederlig pojke; jag är hitkommen för att säga dig, att i våra trakter, enligt vad polisen påstår, stryker där omkring agenter för de röde. Tänk på det: för vart misstänkt samtal får du fem mark. För var röding: femhundra mark. Det är ju inget arbete!“

Han blinkade menande åt Inari och begav sig till kontoret.

»Utmärkt!« tänkte Inari. »Det betyder, att där inte är någon spion i vår barack. Utmärkt!«

Inari tänkte vidare på, att han denna dag hade burit ut fyra brev. I fyra baracker, alltså, läste man detta budskap. Det skulle icke bli liggande länge i någon enda ficka; det skulle vandra vidare.

Ja, detta budskap läste man i alla barackerna och även i den barack, där Sunila bodde. Sunila var en yngling med skarpa anletsdrag och så ljushårad, att ögonbrynen såg ut att vara fullkomligt uttraderade; han var mycket omtyckt av kamraterna. Han förstod sig på att skämta. Som nu, när han sover räv och låtsas i sömne säga till sin granne:

„Kanske vore det bäst att ge basen det där brevet?“

Men grannen har blivit allvarlig efter att ha läst brevet; han tänker på annat och vill övertyga Sunila om, att han har rätt.

„Tänk du dig, jag arbetar inte ett dugg sämre än kamraten, men timmerköraren betalar mig mindre. »Du«, säger han, »är för ung ännu, om några år så skall du få betalt som en fullvuxen karl«. Är det mitt fel då, att jag bara är nitton år? Jag arbetar ju så, som det är överenskommet.“

Utan att invänta svar spottar han på det kalla golvet.

„Med denna ordningen betalar sig inte ens yxan,“ säger en annan skogshuggare och fortsätter med att rengöra sin kopparpanna.

I denna barack gör kaffepannan tjänst som barometer; den mörknar alltid vid otjänlig väderlek. Idag har den också mörknat en smula. Då blir det säkert dåligt väder i morgon. Timmerhuggaren putsar nitiskt sin kopparpanna.

Karlavagnen lyser blått ifrån den svarta himmelen, och om där kommer ett litet snöfall, då skall man kunna urskilja varendaste snöflinga, varendaste lilla snöstjärna i alla dess finaste mönsterdetaljer.

Men Hilda tänker, mens hon slumrar in vid härden, på om kanske hennes arbetsgivare från höstens expedition skall dyka opp här hos henne.

Alla sover.

Kopparpannan börjar mörkna igen.

Efter några dagar bröt snöstormen ut.

En kväll kom Inari våt av svett och snö in i baracken. Nästan alla var där. Någon torkade sina raggsockor eller sin tröja, någon putsade sina nötta kängor, någon stekte sig på gaffelen en skiva bröd med ett stycke fläsk; alla hade nyss kommit hem ifrån skogen; och plötsligt mitt ibland detta sorl och dessa sävliga bestyr fick Inari syn på Koskinens välbekanta ansikte; de kortklippta, grånade mustascherna hade gulnat av tobak, och under ögonen hade han påsar.

Inari skulle just störta fram till honom men stelnade strax under hans säkra och lugna blick.

Koskinen tittade på honom såsom såge han honom för första gången. Så fortsatte han att med samma säkra och lugna stämma samtala med skogsarbetarna.

Inari sitter som trollbunden.

Koskinen tuggar långsamt i sig sin kvällsmat, drar lugnt opp en tandpetare ur fickan och börjar peta tänderna. Sedan frågar han sävligt Inari:

„Hur är det med förtjänsten?“

Inari får med möda opp munnen och svarar i samma ton:

„Arbeta själv ett tag, så får du se!“ Han ser, att Koskinen nu gillar hans uppträdande, och han pekar på kamratens lasiga byxor: „Se där, det räcker inte ens till byxor.“

„Ja, det är alltsammans på krita,“ bekräftar en timmerkörare.

En äldre skogsarbetare tar till orda:

„Av myggfläsk blir man inte fet!“

Inaris hjärta slår, så att han får för sig, att alla i baracken kan höra det; men till synes likgiltigt suger han på sin pipa och släpper ur mungipan ut den skarpa röken ifrån billig tobak.

„Vem gömmer du cigarrerna till?“ frågar Soldat-Unha lömskt.

Men Inari skänker honom just nu icke den minsta uppmärksamhet.

„Finns här något arbete?“

„Är du huggare eller körare?“

På det viset fortsätter samtalet: om ackordspriser och löner, om timmersorter, om slädspår. När Inari talar om allt detta, får han lust att snurra runt av munterhet. Men han måste vara lugn och ej ens göra intryck av, att han känner denne man med de gråa, kortklippta mustascherna, de djupa fårorna i det ännu icke åldriga ansiktet, den man, som i hans huvud förkroppsligar den revolutionära viljan och dristigheten.

I baracken var där också två okända skogsarbetare.

Koskinen inbjöd Inari med en knappt märkbar huvudrörelse att följa med sig ut i det fria.

# 19

## Femte kapitlet.

„Gråt inte, Heli, jag skall berätta en saga för dig,“ tröstade Elviira sin lilla dotter.

Troligen hade Elviira själv varit lika blond, rosig, knubbig och blåögad för sjutton år sedan. Liksom likadana linfärgade små svansar hade de små flätorna med inflätade band i hängtt och slängt på henne då.

„Gråt inte, mitt lilla barn, hör på, jag skall berätta en saga för dig. . . Så här var det: där, som nu vår by ligger, stod där bara en liten stuga, och långt oppför älven stod där en annan. I stugorna bodde där folk, som inte visste om varandra. Men så en vacker dag så begav sig en flicka, som bodde i den övre stugan, till skogs för att bryta björkris till badkvastar. Hon samlade ihop många basturis, men så var där ett, som hon tappade i vattnet. Den riskvasten flöt nerför älven och hit till vår stuga. Där kom ut en pojke på stranden för att samla bränne, men så fick han se risknippet och tänkte: »Ifall där har flutit hit ett risknippe på älven, så betyder det, att där bor folk längre opp, och dem måste man bekanta sig med.« Så han tog några brödkakor, litet salt, och till vägkost. . . “

„Filmjolk,“ tillade Heli otåligt.

„Och filmjolk,“ instämde mor. „Så hittade han den ensliga stugan. »Bättre än ensam bor man tillsammans,« sade han till flickan och tog henne med sig hit, och så började de leva tillsammans. Så var det, vår by kom till.“

Elviira blev tyst och lyssnade efter faderns röst.

Han ledsagade just sjuksköterskan ut ur kammaren och beskärmade sig över mågen:

„Ja, liksom, vi har ju försonats med honom, jag har strukit ett streck över alltsammans: fängelset och att han förde bort min dotter; men han blir vred som en annan brumbjörn och vill inte bo i huset med alla

andra utan stänger in sig i bastun för sig själv, bor där och släpper inte in någon. Jag säger till honom: »Jag förlåter dig allt för min dotters skull, men kom nu äntligen till besinning«. . . «

Gubben, som stegade försiktigt över halmmattan, vilken täckte det bastanta husets knarrande golvtiljor, beledsagade den, han talade med, ut på trappan. Elviira hörde, hur sjuksköterskan tröstade honom, mens hon steg nerför de glatta trappstegen.

„Efter fängelsevistelsen blir de alltid folkskygga.“

När fadern var på väg tillbaka genom storstugan, klandrade honom Elviira, som var upprörd och skämdes över, att hennes far talade med vilt främmade människor om missämja i familjen, och hon viskade fram:

„Far!“

Gubben varseblev smärtan i dotterns röst och han blev förlägen.

„Vill du då själv inte, att Olavi skall flytta in och bo i huset? Varför skall en sådan arbetare gå förlorad?“

Heli brast i gråt.

Nu hade gubben gjort sig själv illa. Han vredgades över, att han hade blivit förlägen inför dottern, som han bekymrade sig så mycket om.

„De kan inte uppfostra sina barn. Skall barnet gråta? Nå, Heli, så, så, gråt inte.“ Han tog ner kaffekvarnen ifrån hyllan och strödde en näve kaffebönor i dess tratt. „Så, Heli, veva nu, mal!“

Tårarna var som bortblåsta. De små ögonen lyste opp av förtjusning, och de knubbiga små nävarna sträckte sig efter kaffekvarnen.

„Ja, så mal, då, veva på,“ fortfor morfar. „Där ser du, nu gråter hon inte.“

Men då vaknade lillasyster Nanni av det jämna knastrandet ifrån bönorna, som maldes sönder, och av kaffekvarnens gnisslande; när hon såg sin syster vara i full färd med ett sådant lockande förehavande, krävde även hon sin andel i denna underbara sysselsättning. Men hon var ännu alltför liten, för att ens morfar skulle få för sig att betro henne med en kaffekvarn. För övrigt lät hon sig snart trösta och fattade tag med sina små händer i gubbens vita kindskägg.

Visst skulle Elviira själv ha velat, att Olavi flyttade över ifrån bastun till huset. Visst skulle hon ha velat sova i hans famn var natt. Men hon visste också mycket väl, att Olavi ännu så länge måste vara där, som han nu befann sig.

Hon erinrade sig, hur en gång på kvällen, då vinden hade fyggt opp djupa, duniga snödrivor på trappan, mens snön hade vräkt ner ifrån en låg himmel, Olavi utan att knacka först hade kommit in i storstugan.

Gubben hade slagit igen Bibelen, sedan han hade läst sin dagliga portion. Mormor hade redan lagt sig att sova tillsammans med de små flickorna, men Elviira hade hållit på med att kärna smör. Hon hade borstat snön ifrån makens rock med ett ris, och när Olavi hade ryst snön av kängorna, hade han gått in till gubben. Svärfadern, som länge hade berett sig på att möta sin svärson, hade tidigare mer än en gång i ensamhet för sig själv upprepat, vad han skulle säga denne, men nu hade han kommit av sig och blott tigande räckt fram handen.

„God dag, du förlorade son! Det var tre snösmältningar sedan, vi skildes åt. Den fjärde snön ligger än,“ hade han sagt liksom motsträvt.

Det förlöpte icke så, som han hade föreställt sig det.

Elviira hade flyttat omkring små krukor med gräddfil hit och dit. Blott moderns och flickornas lugna andhämtning, vindens fjärran vinnande i ugnen och urets enformiga tickande hade stört tystnaden.

Gubben hade knutit opp tobakspungen och räckt fram den till Olavi: „Ta för dig, du. Det är god tobak.“

Olavi hade sträckt fram handen efter den finskurna tobaken.

Då hade fadern sagt:

„Nå, så du kommer hit på besök efter buren. Du är förstås glad över, att du har sluppit ut? Du får nog vila opp dig först, men sedan så väntar arbetet.“

Gubben hade därpå muntert gripit tag i det välbekanta och invanda talet om kor, får, mjölk och priserna på marknaden.

Det hade varit halvhjärtat, Olavi hade hållit detta samtal igång, och slutligen hade han sagt, att även om det nu vore sent, så ville han icke sova i huset.

„Jag har fått ohyra,“ hade han liksom ursäktat sig, „måste värma opp bastun.“

Gubben hade lagt sig att sova, men Elviira hade gått ut efter bränne.

Intill vedstaplen hann Olavi opp henne, tryckte sina läppar emot hennes, kysste henne och sade:

„Ohyran, det var bara ett svepskäl; i själva verket har jag en kamrat med mig, och ingen får veta, att han är här. Han skall bo i bastun, och jag tillsammans med honom, du min kära lilla flicka!“

Elviira frågade:

„Betyder det, att du snart skall lämna mig igen?“

„Snart. Om några dagar. Men kom bara ihåg det, Elviira: det är sista gången vi skils åt. Sedan så kommer jag snart hit, och så skall vi vara tillsammans hela livet.“

De stod vid brännestaplen, vinden sopade opp kylig snö och slungade den i ansiktena på dem.

„Om två lördagar skall vi vara tillsammans. För hela livet!“

Elviira fick lust att sjunga, och hon följde med till bastun, sedan hon hade plockat ett fång brännved.

Där satt en man i den kalla bastun.

„God dag,“ sade han dovt och tände en sticka.

Det var en ung, undersätsig och ovig pojke, som hon hade sett redan förra gången, när de hade skaffat dit vapen. Han hette Lundström.

Mens Lundström hade varit ensam, hade han tänkt på, att nu skulle de åtminstone få tillbringa några nätter under tak och åtminstone under några dagar icke behöva bry sig om var och hur, de skulle övernatta. Han hade tänkt på, att nu hade de blivit sluskiga och börjat likna sådana resande, som han i barndomen hade drömt om att bli lik, och att grabbarna på verkstaden troligen skulle ha jagat bort honom. Men allt detta måste snart ta slut.

När Olavi kom tillbaka till bastun med en hög täcken och två kud-dar (filtar hade de själva med sig), låg Lundström och sov fullt påklädd på bänken. Olavi väckte honom icke utan bäddade till sig själv och somnade, mens han ännu kände Elviiras eldiga andedräkt i halsen.

Sålunda hade Olavi och Lundström inrättat sig i bastun. Där satt de utan att gå ut på hela dagar ibland.

Olavi förbjöd vem det vara mån-de att komma dit, med undantag för Elviira.

Gubben blev stött på svärsonen, grubblade, sökte efter exempel i Bibelen och gick för att rådgöra med sjuksköterskan; hon förklarade tålmodigt för honom, att sådana fall av hårdnackad folkskygghet kunde iakttagas hos folk, som lång tid hade varit inspärrade, men att det snart skulle gå över.

„Han måste vänja sig vid världen på nytt, vänja sig vid folk.“

„Ja, men hur skall han kunna vänja sig vid folk, när han inte träffar dem?“ anmärkte gubben bekymrat.

Han ville se svärsonen som en fullt normal människa; för övrigt behövde han en arbetsman.

Sent om aftonen, sedan hela den översnöade kyrkbyn hade somnat, smög sig Olavi och Lundström ut ur bastun och tog på sig skidorna. Blickande omkring sig för att förvissa sig om, att ingen följde efter dem, drog de den ene efter den andre i kolonn i ett och samma spår till skogs.

Först gick Olavi och han hade inga stavar; efter honom gick Lundström med stavar. För honom, stadsbon, var skidlöpning en sport, en

trevlig förströelse; han gick på skidor sämre än Olavi, för vilken det var lika naturligt och oundgängligt att gå på skidor som att andas luft eller dricka vatten.

De gick en eller annan kilometer ifrån bebyggelsen ut i skogen och därvid kom de fram till några buskar, vilka var täckta med snödrivor ända upp till topparna; på märken, som endast de visste om, hittade de den plats, de sökte.

När de hade funnit denna plats, började de sprätta undan snön och drog så fram underifrån en ung, översnöad gran några buntar gevär, som hade legat gömda där. Sedan strödde de på nytt lös snö över återstoden av godset, sopade igen spåren, hivade upp gevären på axlarna, spände på sig skidorna och återvände till bastun.

Ifall någon försenad jägare händelsevis hade kommit på skidspåret, som ännu icke hade hunnit bli överdraget med nyfallen snö, skulle han ha trott, att där före honom på denna stig hade gått endast en man. Detta hade han kunnat se på de runda märkena efter skidstavarna på ömse sidor om spåret.

En enda tur var icke mindre än tre kilometer lång.

Envar, som någon gång har stuckit sin fot i en skidbindning, förstår, vad det innebär att gå på skidor utan stavar och lägga ett spår i ännu lös snö, mens man har en börda, som trycker på axlarna.

Innan de gick in i bastun, förvissade de sig först om, att ingen följde efter dem; så ställde de ifrån sig sina bördor på brädgolvet och på bänken; om de hann, gick de en vända till samma natt. På detta vis måste de släpa dit tolv tunga buntar.

Bastun var en rökbastu; såväl på de brädfodrade väggarna som i de med hampa tätade fogarna hade där under årens lopp avlagrats sot. De började likna kolare eller tjärbrännare, »präktiga, tjära pojkar«, såsom Olavi sade.

De packade upp de ditburna gevärsbuntarna. Gevären hade angripits av fukt, och somliga delar var överdragna med rost. Olavi och Lundström var tvungna att rengöra och smörja dem, göra grundlig vapenvård, för att de skulle fungera. Och vänta. . .

Sålunda gick de om nätterna ut i skogen efter vapen; bakefter, då de var komna tillbaka till bastun och hade ätit litet av det, som Elviira hade medbragt ifrån boningshuset, grep de sig verket an. De tog isär gevärslåsen, rengjorde varenda detalj, tills den glänste, smorde dem, gned in dem och satte på nytt ihop dem.

Detta var japanska gevär<sup>1</sup> och helt andra vapen än de andra, som

---

<sup>1</sup>Japanska gevär: det sexräfflade 6,5 millimeters Arisaka-geväret av 1897 års mo-



de efter allt sitt slit så lönlöst hade förlorat hösten dessförinnan. Blotta tanken på detta tryckte åt hjärtat till och med nu. Men andra kamrater hade lyckats skaffa nya vapen; eller närmare bestämt tillkämpat sig dem ur en fora, som skyddskåristerna i lönndom hade fört över gränsen till de karelska kulakerna.<sup>2</sup> Nu var Olavi och Lundström rädda för, att de skulle begå något misstag vid monteringen. Låsmekanismen på japanska gevär är ju annorlunda än de ryska gevärens. Dessa vapen skulle man kunna fråntaga dem blott över deras döda kroppar.

Ja, mens tiden drog sig långsamt framåt, studerade de gevären väl. Sedan gick tiden fortare. Det gällde att hinna göra allt färdigt: gräva opp dem, bära hem dem, förbereda dem till den tidpunkt, då där skulle komma nya anvisningar!

Så höll de på och knogade i den låga bastun tills de föll i sömn. De låg och sov, tills Elviira knackade på dörren. Hon kom till dem med en anspråkslös kost på torkad fisk och mjölk.

Efter frukosten gick Olavi ibland till boningshuset. Han lagade bogträ, lappade staket och hämtade bränne i den närbelägna skogsdungen men talade nästan aldrig med någon om någonting.

„De har fördärvat din Olavi,“ sade systemen till Elviira.

Hon bodde med sin man i andra änden av kyrkbyn.

„Sjuksköterskan säger, att det snart skall gå över,“ försökte gubben trösta Elviira.

Men Elviira erinrade sig Olavis ord: »Om två lördagar skall vi vara tillsammans för hela livet!«

I början var det blott det, som oroade henne, att Heli och Nanni var så misstrogna mot sin far.

När Lundström var lämnad ensam funderade han på olika saker och ting, men mestadels var han sysselsatt med att rengöra vapen; han smorde slagfjäder, tändstift och hane. Hanterandet av dessa metallföremål påminde honom om den verkstad, där han tidigare hade arbetat. Var kan nu de vara, som hade stått vid sidan om honom där? Vad tänker hans bekanta om honom nu? Hur många dagar kan man som ensling framleva i en rökbastu?

Till sist fick de dit den sista packen och suckade lättat.

Olavi gick ut ur bastun, för att se sig om, så att där inte var någon i närheten — ingen som hade sett på, mens de bar in godset i bastun. Då fick han plötsligt syn på fältväbelen.

---

dell, vilket hade plats för fem patroner. Det var konstruerat av den japanske översten Arisaka. Ö.a. (Denna uppgift om gevären är hämtad ur *Allers Familj-Journals extra upplaga »Från krigsskådeplatsen«*, N:r 8, april 1904, s. 63).

<sup>2</sup>ry. kulak storbonde, roffare (egentligen näve). Ö.a.

Fältväbelen stod lutad emot gärdet och bolmade på sin pipa.

Det snöade icke mer, och månen kikade fram bakifrån molnen.

Fältväbelen blott stod där som en annan snögubbe. Han vaktade på någon. Eller kanhända väntade han på några soldater, för att de skulle lägga beslag på de dyrbara vapnen?

»Är det inte bäst, innan det blir för sent, att bjuda honom på en blykula? Mausern är träffsäker. I mörkret kan man asa ut kroppen i skogen, och så kan man göra sig av med den senare.«

Fältväbelen står där, liksom hade man enligt reglementet ålagt honom att stå på vakt vid gärdet klockan tre på natten.

»Gott, ifall han inte går sin väg inom en halvtimme, så tar vi honom,« beslutar till sist Olavi.

Lyckligtvis för dem bägge beger sig fältväbelen åstad efter tio minuter med en ljudlig svordom:

„*Saatanan perkele!*“

»Han hade antagligen stämt möte med sin fjälla,« gissar Lundström, och så lägger de sig att sova i väntan på den överenskomna knackningen på dörren.

De har redan rengjort alla vapnen. Vartenda gevär är redo för strid.

Två dagar senare skulle det vara just den andra lördag, Elviira hade blivit lovad, men Olavi hade inte gått någonstans. Hur skulle han hinna återvända, så att de skulle kunna vara tillsammans för alltid?

»Plötsligt är allt oppskjutet, och så fördärvar vi synen i onödan i denna rökbastu?« kommer Lundström emellanåt till att tänka.

En dag gick Olavi till boningshuset, men Lundström blev kvar ensam med sina tankar och med gevären. Plötsligt ljöd den överenskomna knackningen på dörren. In trädde Elviira.

Denna dag var det söndag, en stor helg; alla i huset hade begivit sig till kyrkan; morfar hade till och med tagit med sig sina små barnbarn. Hon hade kokt kaffe, och om han också ville komma in i storstugan och äta litet frukost som vanligt folk för en gångs skull?

O ja, Lundström antar med glädje denna inbjudan; han skyndar in i huset; i farstun sköljer han av ansiktet litet vid handfatet; men på vägen in ser han sig i spegelen och varseblir, att han är alldeles övervuxen med tät skäggstubb.

„Jag skulle behöva raka mig!“

De dricker av det heta kaffet. Rummet är oppvärt, så man knappt kan andas. De dricker vardera tre koppar doftande, hett kaffe.

Elviira har ställt fram varmt vatten och tvål till rakningen. En liten spegel ligger till reds, och handduken lyser av vithet. Det är länge, sedan Lundström har haft det så bekvämt ordnat.

Gubbens rakkniv står också till hans förfogande. Han löddrar med förtjusning opp tvålen på tefatet. Han stryker rikligt med lödder på kinderna. Så skönt, att om än bara för en enda minut åter känna sig sig som en civiliserad människa! Plötsligt. . . Vad är detta? Vem är det, som talar där ute på gården och borstar snön av kängorna på trappan?

Det är ju för befängt, om de slår ihjäl honom nu, mens han rakar sig.

Elviira rusar kvickt ut ur rummet; hon vill uppehålla den objudne gästen; och kanske det är en detektiv. Nu måste han gömma sig!

Olavi vet råd: under mattan, i hörnet, intill väggen, är där en lucka ner till ett källarutrymme. Han fattar snabbt den i golvbrädorna fästa ringen och lyfter luckan; med intvålat ansikte kryper Lundström ner. Locket smäller igen över hans huvud.

Men här måste han sitta på marken. Marken är frusen. Det är mörkt. Tvålen stelnar på kinderna. Det går ej att stå opp i sin fulla längd, och det är obekvämt att stå på alla fyra. Lundström sätter sig på huk och lyssnar.

„Jaså, då har hon alltså åkt med er far och allihop till kyrkan?“ pladdrar en okänd mansröst på.

„Ja, Leino, syster min har åkt iväg med far.“ Detta är det Elviira, som säger.

»Gudskelov, då är det alltså ingen razzia,« tänker Lundström, mens han bemödar sig om att hålla tillbaka skälvandet.

Där oppe tiger de. Man har flyttat omkring stolarna.

„Ni vill kanske ha en kaffetår? Jag skall ställa fram till er.“ Det är Elviira, som frågar.

»Skall de djävlnarna männe sitta och hänga där länge?«

„Nej, vi måste allt skynda oss. Kom nu, så går vi, Leino,“ säger en ny, okänd röst.

Så på nytt tigande där oppe, och så något skrapande. Lundströms ben börjar somna, krampen sticker honom med tusentals fina små nålar. Nu måste han snart hosta. Hostan sitter fast i halsen, snart kan Lundström icke hålla den tillbaka; och då skall det vara ute med honom.

Lundström sticker pipan i munnen och börjar suga försiktigt på den. Det visar sig, att tobaken i pipan har pyrt hela tiden, nu tar glöden fart igen, och ett lätt rökmoln fyller källarutrymmet.

»Ett nytt elände,« tänker Lundström, »nu känner de rökluften och så upptäcker de mig på grund av denna förbannade pipa. Men om jag får ett hostanfall, då är det ännu troligare, att de skall slå ihjäl mig.«

Så han fortsätter, sittande på huk, försiktigt att suga på pipan. Men där oppe är de av någon anledning ännu icke på väg ut.

„Har du alldeles glömt bort mig, Olavi,“ ljöd den första rösten igen. „Du och jag har ju gift oss med var sin syster, men du känner inte igen mig. Det är jag, som är Leino; det var jag, som spelade dragspel den där kvällen, när du förde bort Elviira. Det var jag, som spelade, kommer du ihåg, när vi firade av Kallio? Varför tiger du då? Ja, vi gifte oss med två systrar, men olika var de allt, bröllopen. Till mitt så hämtade man kaffet i spannar.“

„Jag kommer utmärkt väl ihåg alltsammans och har inte glömt dig iheller, Leino,“ svarar Olavi. „Men jag kan inte tala med dig, för jag vill inte skära mig.“

„Ser du verkligen inte, att han håller på med att raka sig?“ skojar den andre okände (Lundströms haka rör sig i kramp av kölden och han hackar tänder). „Kom nu, så går vi!“

„Jag skall bara raka mig, så kommer jag ut till dig om en tio minuters tid, Leino,“ säger Olavi.

Åter detta förbannade tigande. Sedan skrapar man omkring på golvet. Därpå hörs det, hur dörren slår igen.

Elviira säger:

„Det var klart, att Leino skulle behöva komma idag efter virke, när far och min syster har tagit till kyrkan!“

Lundström hör, hur de oväntade gästerna där ute under samspråk går förbi huset.

Snön knarrar under deras kängor. Ovanför Lundströms huvud lyftes luckan.

Elviira står vid öppningen och bjuder Lundström att komma opp. Han försöker resa sig, men kroppen har stelnat och tänderna hackar. Elviira hjälper honom att ta sig opp.

Olavi sitter framför spegelen och rakar sig. Han är redan nästan slätrakad.

Elviira skrattar högt som på ett spektakel i Folkets Hus. Olavi ger Lundström en blick och ler även han; Lundström tycker ej om, att man grinar åt honom, men Elviiras skratt är smittosamt; han börjar också le, till och med glad över, att han givit anledning till en sådan munterhet, fastän han själv ännu icke kan föreställa sig, vad det är, som denna unga, vackra kvinna grinar åt. Då räcker Elviira Lundström spegelen.

Lundström ser sig i spegelen och varseblir en mask i sitt ansikte. Det är det kalla, intorkade tvållöddret.

Men han skall icke raka sig här, nej då! Klockan är över ett; snart kommer här hit något mer oväntat besök. Då får han gå under jorden

igen, igenom luckan. Nej då, ursäkta, tackar mjukast! Efter denna tilldragelse skall han aldrig mer krypa ut ur bastun!

Så beger han sig till bastun. Olavi följer honom och ser sig omkring för att förvissa sig om, att ingen lagt märke till dem.

Ånyo vidtar det tröttsamma livet i bastun. De väntar på anvisningar. Den överenskomna tiden är tilländalupen.

Heli och Nanni har vant sig vid sin far. Morfar har övertalat dem att ta med sig björningen till Olavi i bastun. När han fick höra oväsendet, störtade Olavi ut ur bastun för att möta dem.

Å, så muntert de yrde omkring i den mjuka, lätta snön!

Björningen bet på ren lekfullhet Nanni, så att det blödde, och det blev nödvändigt att kedja den.

Men där hade icke kommit några anvisningar och heller inga andra budskap.

Olavi och Lundström hade beslutat, att de tidigt på söndagsmorgonen skulle lämna sin tillflyktsort och på skidor löpa vännerna till mötes. Men sent på lördagskvällen, då byn antogs redan sova och drömma, vid en tid på dygnet när alla skidor vanligen står lutade mot de kalla förstugornas timmerväggar, när till och med renarna plägar upphöra med att trampa med sina klövar på den över snön utspridda renlaven, då väcktes kamraterna i sin svarta bastu av den överenskomna knackningen.

Sedan de halvt i sömne farit upp ur bäddarna och slagit pannorna i det låga taket, hörde Lundström knäppandet ifrån en revolverhane, som spändes. Då oppfyllde honom känslan av allvaret i deras belägenhet, och han blev strax klarvaken.

Knackningen upprepades.

Det var samma överenskomna knackning på fönsterluckan, som brukade förebåda Elviiras oppdykande. Men nu var det natt.

Olavi drog ifrån reglen; en frisk luftström blåste in snöflingor i den låga lilla bastun.

Vid sidan om Elviira stod där på tröskelen en okänd man; hans omkring halsen virade yllehalsduk var täckt med pudersnö.

Den nyanlände trädde in i bastun.

Elviira stängde dörren, och på nytt omslöt mörkret dem alla.

„En order till Olavi från Koskinen.“

„Jag känner inte till någon Koskinen. Vad är det för en?“ ljöd Olavis stämma skarpt i mörkret.

„Koskinen?! Anföraren för kamraterna i norr. Seger! . . .“

„Seger!“ säger Lundström glatt och känner, hur upphetsningen får blodet att stiga upp i kinderna.

„Allt är i sin ordning. I morgon kväll kommer här två hästar och hämtar vapnen. Vi måste lasta på allt, här är. Med den andre hästen beger ni er till Keriö. Våra timmerkörare... Nej, jag måste bege mig på återvägen med det samma,“ avböjde nykomlingen lugnt förslaget att stanna och ta igen sig.

Tio minuter senare hade snön sopat igen spåren efter det länge väntade sändebudet. Han hade upplösts i natten, liksom hade han aldrig funnits. Olavi och Lundström kunde på länge icke somna.

»I morgon, i morgon natt så börjar det!« tänkte Lundström och kände, hur hjärtat liksom stelnade.

Det var alldeles som den natt, då han hade väntat på sin första flicka; sådana flickor finns där ej mer i hela världen. På samma sätt hade hjärtat liksom stelnat i förväntan inför något alldeles ouppnåeligt och ytterligt gott, och på samma sätt som nu hade han icke för allt i världen kunnat somna.

»I morgon, i morgon natt börjar det!«

På detta tänkte också Olavi. Han tänkte på, att vägarna skulle bli översnöade, snön skulle breda ut sig likt ett duntäcke över de oppkörda slädspåren, och det skulle bli tungt för hästarna att dra det ovana lasset. Han tänkte på, hurdana slädar Koskinen skulle skicka, getdningar eller vanliga bondslädar, och hur man skulle täcka över vapnen, för att det icke skulle falla i ögonen, att lasten ej var helt vanlig.

Elviira kunde ej heller somna på länge.

Hon kysste de sovande småflickorna och gick fram till den lilla fönstergluggen. Fastän rummet var väl oppvärt, satt där islister och märkvärdiga, förgrenade froststjälkar på rutorna.

Elviira bäddade om sin säng och lade sig på nytt, på en gång oroad och lycklig; följande natt skulle Olavi dra iväg och om en vecka — så hade han sagt — skulle han komma tillbaka för att aldrig mer vara borta ifrån henne och barnen. Olavi talade alltid sanning.

Fadern, som brukade vakna först av alla i huset, fann Elviira allredan på benen. Hon knogade vid bakträget.

Utanför den igenisade fönstergluggen grydde sista dagen i januari.

## 20

### Sjätte kapitlet.

Olavi och Lundström stoppade ryggsäckarna fulla med matvaror, som den omtänksamma Elviira hade kommit med. Här var såväl stora stycken fläsk som torkat renkött, brödkakor, frusna småfiskar och en klick smör. Det var svårt att ens föreställa sig, med vilken list Elviira hade lyckats ställa om, att ingen i huset hade märkt, var så stora förråd hade blivit av.

Alla vapnen räknades igenom en gång till och flyttades ifrån en plats till en annan. Under tiden inträdde där i all sin prakt en mäktig januarikväll.

Månen sken av alla krafter, och över de snötäckta fälten fram till skogen utbredde sig en gnistrande väg av månstrålar.

Det var så kallt, att skidorna icke ville glida över snön. Lundström och Olavi, som hade väntat ända till den överenskomna tidpunkten, begav sig ut till ett ställe, varest två skogsstigar förgrenade sig, där de hästar, Koskinen skulle skicka, måste komma förbi. Bägge hade vardera en tung packe vapen på axlarna.

Lundström blev kvar för att vänta vid korsvägen, och Olavi gick för att hämta andra omgången av godset.

Olavi hann tillbaka, innan där ännu var några slädar komna. Den överenskomna tidpunkten var allaredan förbi.

Så hördes där äntligen ett avläggset knarrande av slädmedar.

Luften var ren och klar, den höga polstjärnan sken nästan rätt ovanför deras huvuden, och vartenda ljud hördes tydligt på långt håll. Snart ljud bortom de höga tallarna lugna röster, och vid kröken visade sig ett hästhuvud. Det var en getdoning, där kom körande.

»Gudskeloy, en getdoning!« tänkte Olavi, gick ut mitt i vägen och anropade muntert:

„Seger!“

Intet svar.

Körarna slutade samtala och stirrade med tydlig förvåning på Olavi.

Då trädde Lundström ur dunklet ut på den månbelysta vägen och upprepade:

„Sejer!“

Den man, som satt på den bakre släden, piskade i förskräckelse på hästen och vrålade:

„Hej, akta er, ur vägen!“

Men Olavi grep hästen i betslet och sade:

„Sejer! Vänner!“

Då bönföll timmerköraren med bedjande, förskräckt stämma:

„Så släpp oss då! Vi har inget hemmabränt att sälja, ser ni inte det?“

Kamraterna släppte iväg dem.

„Vi hade så när förrått oss själva. . .“ frammumlade Olavi.

„Men det är hög tid,“ sade Lundström.

Där förflöt fem minuter, femton, tjugo; men där visade sig ingen mer på vägen.

„Vi blir tvungna till att gå hem till oss igen,“ sade Olavi dystert.

Så axlade de på nytt de invanda, tunga paketerna och återvände långsamt i det oppkörda skidspåret.

Snart hördes ånyo vida omkring hästarnas frustande och det svaga knarrandet ifrån slädmedar. Där var någon, som höll på att jaga ifatt kamraterna.

Det var en släde, som kom körande bakefter dem. Olavi slängde bunten i snön och trädde på nytt ur dunklet ut på vägen.

„Sejer!“ framstötte timmerköraren med en halvviskning.

„Sejer!“ kunde Lundström inte avhålla sig ifrån att högt utropa.

„Varför kommer ni så sent? Varför kommer ni från andra hållet?“ frågade Olavi ut dem.

„Därför,“ svarade den i halsduken invirade mannen, „att det blev så, att vi hade begett oss åstad i tid, men så ser vi, att på vägen efter oss så kör där två likadana getdoningar. De kör i gåsrad bakefter oss. Då ökar vi farten, men det gör de också. Det återstod oss ingenting annat än att piska på våra hästar och dra iväg i full fart framåt. Det gjorde vi också, så vi körde förbi mötesplatsen före den överenskomna tidpunkten. I korsvägen körde vi rätt fram och väntade på, att de skulle ta av åt vänster på stora vägen. Det gjorde de också som på beställning. Då vände vi om, och så möttes vi här.“

Det tar ej lång tid för några karlar att lasta två getdoningar fulla med vapen, i synnerhet icke när januarinattens köld skyndar på dem.



När slädarna var lastade, delade de på sig och begav sig längs olika vägar norrut till skogsavverkningsplatserna. Med den ena släden drog gårdagens budbärare iväg tillsammans med en timmerkörare och ytterligare en man. Fästa vid bältena hade de utmärkta yxor, som blänkte i månskenet. Tvärs över hästtacket låg där några bågsågar med fina, vargtandade blad.

På den andra släden satt där en okänd körare, och bakefter denna släde gick två arbetssökande: den erfarne skogshuggaren Olavi och nykomlingen Lundström. Emellanåt turades de om att sitta på släden för att vila sig en smula.

»Denne Koskinen har då tänkt på allt,« tänkte Olavi med aktning och erinrade sig av någon anledning den med matvaror fullstoppade ryggsäcken och Elviiras oroliga, häftiga andedräkt; henne hade han lämnat för tre timmar sedan. För hur länge? För några dagar, för några år, för alltid?

Sålunda löpte de bakefter slädarna ända till gryningen.

Den rödskäggade timmerköraren hoppade då och då ner ifrån släden; han sprang så ett slag vid sidan om och tog sig några åkarbrasor för att försöka få opp värmen.

Under natten gick de under tystnad igenom någon liten by. Medarnas knarrande var deras fälttågsmarsch.

På morgonen framåt niotiden kom de in i en stor by, och innan de hade kommit fram till posten, stannade de vid ett värdshus. Detta värdshus var en gästgivaregård. Vårdens fru, en tjock kvinna, stod bakom disken och grälade hetsigt med en ung flicka, som antagligen var hennes dotter.

„Hör du, min flicka!“ vände sig Rödskägget till flickan. „Har ni förråd så det räcker till att bespisa tre skogshuggare?“

Flickan, som avbröt samtalet mitt i ett ord, sade kränkt och skrytsamt:

„Mat har vi nog så det räcker till två tusen sådana strykargubbar som du,“ och så vände hon sig på nytt till modern och fortsatte med tungvrickande fart sitt avbrutna tal.

„Ge oss då litet kaffe!“

Rödskägget spände från hästen, för att den skulle få vila.

När Lundström skulle till att sträcka ut sig på en bänk för att ta sig en lur, erinrade han sig, att där var ett postkontor i byn; och ifall där finns ett postkontor, då kan man alltså få tag i de senaste tidningarna och få reda på, vad som tilldrager sig i stora världen.

I ett trång lokal sitter där en ung flicka i en svart-och-vit, rund uniformsmössa och sorterar inkommen post. Intill henne väntar en äldre

postiljon på att sorteringen skall bli klar, så att han kan bära ut den till adressaterna. Ibland måste man öda en hel dag på att bära ut ett rekommenderat brev till någon avlägsen gård. Brevbärares skidor står lutade mot postkontorets vägg — vid sidan om den lilla svarta brevlådan med silveremblemet, som föreställer ett gammeldags posthorn och en telegrafblint.

„Skulle jag kunna få kika litet i eller köpa de senaste tidningarna?“ frågar Lundström blygt flickan.

Hon är klädd i uniformsmössa, hon är mitt oppe i fullgörandet av tjänsteplikter och kan icke slita sig ifrån arbetet bara för att svara på onödiga frågor ifrån varenda skogshuggare.

Då frågar Lundström *fröken*,<sup>1</sup> och nu litet högre, om hon icke kan visa honom de senaste numren av de svenska tidningarna; och som han talar flytande svenska, så höjer den unga postmästarinnan på huvudet ifrån brevhögen och skådar besökaren rätt i ögonen.

O, hon tycker, det är så trevligt att i denna kråkvinkel få träffa en människa, som kan tala svenska ordentligt! Här är då alldeles för många grova tölplurkar och alldeles för få riktigt kultiverade människor. Hon är med i den patriotiska organisationen *Lotta Svärd*,<sup>2</sup> men man måste se sanningen i ögonen: det är på kunskaper i svenska språket, som man här i *Pohjola* alltid kan skilja det enkla folket ifrån de bildade.

Så hon gav honom en hög med de senaste svenska tidningarna.

Den färskaste var veckogammal. Men Lundström förbluffades av vartenda nyhetstelegram som »senaste nytt«. Han läste, att »de upprofska« i Karelen trängde tillbaka Röda Armén på alla avsnitt; att där i hela Finland pågick värvning av frivilliga »till hjälp åt Karelen«; att socialdemokraterna var emot stöd till det vita upproret i Karelen, men de menade, att innan man tog beslut i frågan, måste man göra läget klart för sig; att de protestdemonstrationer emot det karelska äventyret, som tillkommit på uppmaning av det socialistiska arbetarpartiet, »dessa förstuckna kommunister«, hade skingrats, ledarna hade arresterats och satts i fängelse med olika — tyvärr alltför korta — straff-tider. I tidningarna meddelades även, att där förestode en utvidgning av den finska skogs- och pappersindustrin, eftersom Nationernas Förbund av allt att döma skulle besluta, att Sovjetkarelen skulle förenas med Finland. Karelens tillgångar på skog vore omätliga.

---

<sup>1</sup>*fröken* på svenska i ryska originalet. Ö.a.

<sup>2</sup>Not i ryska texten: Kvinnoorganisation av fascistisk typ.

Lundström visste utmärkt väl, att borgarklassens tidningar ljuger, att de baktalar, vanställer sanningen och döljer för dem obehagliga fakta; men överflödet av färska telegram och deras segervissa ton framkallade hos honom ett sådant ansiktsuttryck, att den unga postmästarinnan, som hela tiden uppmärksamt iakttagit honom, frågade:

„Hur är det fatt, har ni hittat någon anhörigs dödsannons?“

„Nej då, *fröken*, allt är i sin ordning,“ svarade Lundström förläget, tackade postmästarinnan och gick med hastiga steg tillbaka.

Han återberättade med halvhög röst alla dessa nyheter för Olavi och förteg blott de tvivel, som bemäktigat sig honom.

Olavi, som låg på en smal bänk, åhörde lugnt hans berättelse, vände sig på andra sidan och anmärkte likgiltigt:

„Jaha, än sedan då, vi har förberett andra nyheter, de skall få skriva om...“

Det var hans tur att vila, och han försummade den icke.

Men det var ej länge, han fick sova. Gästgivaren väckte honom.

Gästgivaren ville köpa av den potatis, som pojkarna forslade norrut, till skogsavverkningen, till barackerna.

„Ni får inte mer där för er frostskaadade potatis. Jag betalar i reda pengar.“

„Potatisen är inte frusen. Den är inte till salu. Vi skall själv äta opp den. Det är därför, vi för den med oss.“

„Nå, då så, men ifall den inte är frusen än, så skall den vara alldeles genomisad om några timmar. Har ni hört, hur veden knastrar i spisen?“

„Det är nog, det är nog! Vi har lovat kamraterna att ta med oss potatis, så då tar vi också med oss potatis!“

„Tja, det är er potatis, men ni var mig då ena dåliga affärsmän!“

Vid fyratiden om eftermiddagen, då det började skymma, begav de sig åter åstad.

Tigande gled de på skidorna över den torra snön och släppte ut täta, vita moln med andedräkten. Rimfrosten satte sig på ögonfransarna. Timmerkörarens röda skägg överdrogs med en silvrig glans.

Sålunda gick de ända till morgonen utan att sätta sig på släden, för att icke bli genomfrusna.

I gryningen upptäckte de en skogvaktarstuga invid vägen och knackade på.

## 21

### Sjunde kapitlet.

Dörren var icke låst, och vid härdens glödheta stenar satt där en man med ryggen emot de inkommande.

„Utmärkt! Ni har kommit i tid, kamrater,“ sade han.

Lundström, Olavi och Rödsågget igenkände strax Koskinens röst. Han begynte redan med lugn stämma utdela anvisningar:

„Om två timmar skall ni bege er åstad härifrån och gå rätt fram längs vägen; sedan tar ni av på slädspåret och på denna vägen beger ni er rätt fram till de centrala barackerna, som står intill herrskapshuset. Bli kvar i högra baracken — till den vänstra skall jag komma med den andra släden — och vänta på anvisningar.“

Ingen av dem kunde i dessa anvisningars lugna säkerhet uppfatta den spända sinnesrörelse, som på sista tiden ej hade lämnat Koskinen.

Han fruktade icke de vites motstånd och tänkte aldrig på döden, men där genomför honom i hela hans inre en rysning, när han för ett ögonblick föreställde sig, att skogshuggarna plötsligt icke skulle ge något gensvar på hans upprop.

I sådana stunder mörknade hans blick och påsarna under ögonen svälde opp. Omsorgerna höll honom hela tiden likt en tekokare på elden i oupphörlig kokning. Men denna kokning var omärklig för utomstående; ty när han oroad sig, förblev likväl hans tal avmätt och lågmält, och rösten lugn.

Koskinen lämnade snart skogvaktarstugan.

Efter två timmar kom Olavi, Lundström och timmerköraren ut.

Öket sjönk emellanåt ner ända till buken i snön.

De rörde sig mycket långsamt framåt, men där långt borta spelade ljusen opp ifrån det vältrimrade hus, varest herrar förmän bodde liksom chefen själv och hans unga, hit till honom nyligen anlända hustru.

Således var de komna ända fram till sitt mål. De tog av till höger och efter tjugo minuter befann de sig plötsligt intill en ensam barack. Allt var i sin ordning, allt gick så, som de hade förväntat sig, men de blev en smula förvirrade av denna för sådana platser ovanligt prydliga barack.

De skulle ha kört fram till en barack, som låg en halv kilometer ifrån herrskapshuset.

Men denna barack stod ensam.

Olavi slog upp dörren och trädde in.

Ja, baracken var ovanlig; här hade man lagt brädgolv, och i dess mitt stod där ett stativ — ett gevärsställ.

„Man knackar, innan man går in,“ yttrade misslynt en ung man, som satt opp på kojkanter.

Ja, här i denna barack hade man riktiga kojor med kuddar, kojor med riktiga täcken.

„Vad är det fråga om?“ frågade ännu ovänligare en annan yngling och reste sig för att möta Olavi. „Vad vill du?“

„Förlåt, skulle ni kunna säga mig: åt vilket håll skall man gå för att komma till närmaste skogshuggarbarack?“ framsade Olavi förvirrat.

Ynglingen släntrade slött emot utgången. Olavi efter honom.

Ute på gårdsplanen stod släden med den dyrbara lasten. Intill den väntade timmerköraren och Lundström på Olavi.

Först nu på tröskelen varseblev Olavi skyddskårsemmet på ynglingens ärm.

„Vi söker arbete. De sade till oss på södra lotten, att här behövs kraftiga karlar,“ sade Olavi med hög röst, för att kamraterna skulle höra det.

„Era angelägenheter rör inte mig,“ klippte ynglingen rått av, „ni har kört för långt till höger. Hallå där, vad är det, du kommer körande med?“ vände han sig till timmerköraren.

„Potatis, herrn,“ skyndar sig köraren att svara.

Ynglingen går påflugget fram till släden och lyfter på hästtacket. Under tacket ligger där stora potatisar av första sorteringen tätt intill varandra.

Ynglingen tar en potatis i näven och granskar den uppmärksamt.

„Märkvärdigt, att den inte har frusit!“

Ur skyddskåristernas barack ljuder den sedan barndomen välbekanta visan: »Vårt land, vårt land. . .«.

„Mössorna av!“ kommenderar plötsligt ynglingen, slår mössan av Olavis huvud, slänger ifrån sig potatisen i snön och intar enskild ställning.

Så står de där i givakt under sträng tystnad om aftonen i den snötäckta tallskogen och väntar på, att sången skall ta slut.

När sången är färdigsjungen, säger ynglingen, som har glömt bort sin viktighet:

„Ni har kört för långt till höger, pojkar, barackerna ligger däråt.“

De går åt det håll, ynglingen har pekat ut, och Olavi flämtar tungt.

„Där hade vi så när gjort av med vapnen, när vi nästan var komna fram,“ säger Lundström till honom med synlig lättnad, men Olavi svarar ej.

Så kommer de till sist fram till rätt barack.

Där bemöter man dem fientligt. Skogshuggarna fruktar, att nykomlingarna skall pressa ner deras redan låga löner.

En av dem sliter sina sura säckvävspåsar av fötterna och drar fram dem till elden.

„Ser du,“ säger han till Lundström, „kängor har jag inga och inga mark iheller, så jag får vira in fötterna i tygpåsar...“

Lundström vet icke, vad han skall svara honom. Han skall själv tillbringa sin första natt tillsammans med skogsarbetarna, och allt är nytt för honom.

Ja, här kan man ej ens drömma om kojor, här räcker utrymmet knappt till att sträcka ut sina ben över det rätt på marken utbredda granriset.

Vid härden rumsterar en icke längre ung kvinna, kockan. Hon är den enda levande varelse i baracken, som bemöter nykomlingarna utan dold illvilja. Hon ger Lundström och Olavi var sin kopp hett kaffe.

Mens timmerköraren där ute tar sig an hästen, hinner de värma sig litet.

„Var skall vi övernatta,“ frågar Lundström och går ut ur baracken.

Norrskensflammor fladdrar över sammets-himmelen. Skära och gröntaktiga löper de från ett ställe till ett annat och lyser inifrån med något säreget sken.

Rödskägget är opptagen med släden. Ett stycke längre hän talar Koskinen lugnt och stilla med Inari. Allt går alltså sin gilla gång.

Men varför tittar Inari på honom, på Lundström, med främmade ögon, som kände han ej igen honom, liksom om de aldrig hade farit med båten nerför älven tillsammans?

Så länge, det är, sedan den där härliga, sorgliga hösten har förflutit!

„Vi måste samlas och överväga allt,“ säger Koskinen och hans ögon lyser med en lika lugn glans, som dessa tungor av kall eld på den svarta vinterhimmelen.

I dag är det den förste februari.

Lundström går fram till släden och täcker omsorgsfullt över potatisen med hästtäcket. Ut ur baracken kommer Olavi.

„Olavi!“ anropar honom Koskinen stilla.

De trycker kraftigt varandras händer. Vid sidan om står Inari stramt oppsträckt.

„Olavi, gå och be herrarna om tillåtelse för de nyanlända skogshuggarna att övernatta bara en enda natt i bastun.“

Olavi går till det hus, där basarna bor.

„Jag går med, ifall-ifall, och hjälper till med att ordna saken.“ Inari försvinner efter Olavi i skogs nattens mörker.

Då kommer Koskinen fram till Lundström och trycker hans hand. Lundström känner nu, att han kan dö med glädje, om revolutionens sak så kräver. Han är beredd att på nytt vandra hela vägen ifrån *Helsinki* till denna avlägsna landsända i *Pohjola*. Men han vet icke, vad han bör säga, och sedan han har suckat med hela bröstet, yttrar han till sin egen förvåning med högtidlig stämma, mens han betraktar norrskenet:

„Vilken natt!“

„Vilken dag, det skall bli!“ Koskinens leende gömmer sig i de för icke länge sedan klippta mustascherna.

Det är redan sent; basarna, som har ätit kvällsmat, gör sig redo för sänggåendet och berättar roliga historier för varandra, innan de skall lägga sig att sova.

På Olavis knackning kommer basen Kurki ut på trappan. Han blir arg; man har dragit iväg honom ifrån en sådan märkvärdig historia. . .

„Låna ut bastun över natten?“ dundrar Kurkis stämma. „Inte vet jag, vad ni skall ha bastun till — supa, kanske. Till hembränt räcker pengarna, men inte till kängor, vad? . . . Jaså, inte hembränt? Kortspel, då? Aldrig, att jag lämnar ut nyckelen till aktiebolagets bastu, för att man skall spela kort!“

Då kommer Inari fram ur dunklet bakifrån en trädstam och säger med övertygande stämma:

„Herra Kurki, de här är duktiga skogshuggare från mina hemtrakter. Jag kan gå i god för var och en av dem. Där är faktiskt inte plats för dem i vår barack.“

När han hade igenkänt den artige Inari, förbyttes Kurkis vrede i bevågenhet.

„Ja, om du ansvarar för dem, så är det en helt annan sak, dig känner jag ju väl.“

En minut senare återvänder han ur rummet och räcker Inari den stora nyckelen till aktiebolagets bastu.

Olavi frågar:

„Kan vi inte få litet mat, herr förman, oppskrivet på vår räkning? Oroa er inte, vi skall arbeta av det.“

Kurki har kommit i riktigt gott lynne:

„Förrådsförvaltaren sover... Men det ordnar jag.“

Han kommer ut med en strut socker, en paket kaffe, ett formbröd och ett halvt kilo fläsk.

„Ta det, i morgon skriver vi opp det.“

„Tack så mycket, herr förman!“

Under tystnad går de åter till barackerna, och nyckelen kyler Olavis handflata. Han ger Koskinen den. Men Koskinen har hunnit tala med kockan.

„Vi är nya här, vi behöver gå opp tidigare, så att vi hinner gå på arbete tidigare, vi måste gå längre, så om du skulle vilja komma ihåg att väcka oss alldeles precis klockan fyra i morgon bitti. Klockan fyra, och då vill vi ha kaffet klart.“

„Oroa dig inte,“ svarar kockan, „det jag har lovat, det håller jag också.“

De beger sig till bastun. Med ett gnisslande vrides nyckelen om i nyckelhålet, och mörkret omsluter dem. Inari tänder lyktan; väldiga skuggor dansar på väggarna och krossas emot taket.

Lundström känner efter hand igen de församlade i halvmörkret.

Vid sidan om honom står den redan till de sista rynkorna vid ögonen välbekante, tigande Olavi och så Inari. De okända: en skarpskuren, såsom det förefaller helt bräcklig man (Inari kallar honom Sunila), den i förrgår anlände Koskinen och ytterligare någon obekant skogsarbetare med yxa vid bältet.

De väntar alla på Koskinens ord, de har alla oro i kroppen, de är redo att avlägga detaljerade rapporter för Koskinen om allt, vad de har gjort.

I herrskapshuset har man druckit för mycket före sänggåendet och därför ändrat sig i frågan om att gå och lägga sig. Så som det hörs ända till bastun, som ligger tvåhundra meter ifrån huset, skrålar de högljutt sina rusiga sånger. Den okände skogshuggaren drar sin yxa ur bältet, hugger sig en bit av fläsket ur de förråd, Olavi har medbragt, och börjar långsamt tugga på det.

Skyddskåristerna sjunger sina sånger.

Då höjdes Koskinens upprörda stämma.

För första gången sedan de hade blivit bekanta tänkte Lundström, att Koskinen också oroade sig.

„Kamrater,“ sade Koskinen, „stå opp.“



Alla reste sig ifrån bänkarna.

Olavi nådde med huvudet opp till taket.

„Kamrater! Ännu kan vi inte här, i *Pohjola*, högt sjunga vår sång, vår hymn. Låt oss nu sjunga den tyst, för oss själva.“

De stämde opp inom sig:

»Upp trälar uti alla stater...«

Den stred emot än den ena, än den andra sången och överröstade dem. Koskinen gungade tigande i takt med den rytm, som ljud i hans hjärta. Sunila stampade stilla och koncentrerat takten med foten. Olavi rörde på läpparna och höll med möda tillbaka driften att sjunga ut högt.

Den klang inuti deras hjärtan, den outrotliga, förenande viljan och millionernas hopp, melodin till »*Internationalen*«.

Den upplyfte och bar dem; deras hjärtan slog volter.

„Ej gudar, furstar stå oss bi...“ viskade Inari.

Koskinens dunkla skugga gungade i taket.

De stod där helt stilla och sjöng knappt hörbart de arbetandes befrielses stora hymn.

Den är dem dyrbar och oförliknelig, den upphöjer deras hjärtan, den dränker rösterna från herrskapshuset, den lovar seger; denna sång klingar emellan den trånga bastuns timmerbjälkar i *Pohjola* och vidgar utrymmet emellan dess väggar ända till den vida världens yttersta gränser.

Utanför fönstret ylar snöstormen till över den kraftiga skaren och över snödrivorna.

Där fladdrar på bänken en matt liten låga, och skuggorna dansar på väggarna.

Den översköljande lyckokänslan, enheten med tusentals andra likadana som han, vilka sjunger dessa ord, lugnar Lundström och driver ut de objudna tårarna.

Men den tar slut, denna sång; mens han torkar sig i ansiktet med en näsduk, säger Koskinen:

„Nu till saken!“

Alla sätter sig på bänkarna och börjar beskäftigt i tur och ordning redogöra för, att arbetslönen är för låg, den räcker knappt till den blygsamma kosten, att även utbetalningen av dessa pengar försenas; att där kommer värvare, som med allehanda löften försöker få tag i rekryter till de vita band, som härjar i Karelen; att ifall man hade haft vapen, då så skulle det vara lätt att driva bort alla slaktare.

Koskinen avbryter talaren:

„Hur många man vågar du förlita dig på? Vem kan du själv lämna ut vapen till?“

Sunila börjar långsamt räkna efter, Inari nämner även några namn. Lundström lägger märke till, hur Olavi blir orolig, när han hör Inari.

„Men vi har inga vapen!“ säger en av skogshuggarna. „Vi måste ta dem ifrån gränsjägarna, ur deras barack.“

„Är det skyddskårsbaracken?“ förhör sig Olavi.

„Ja!“

„Vi har vapen!“ säger Koskinen. „Vi har gevär nu, och de är här. Skyddskåristerna måste omedelbart avväpnas.“

Koskinen utvecklar sin plan för kamraterna. Man håller andan och lyssnar på honom.

„Lundström, gå ut och se efter, så att inga misstänkta typer är i närheten.“

Lundström lyder ordern och går motvilligt ut ur bastun.

De snöklädda trädens konturer är obestämda och oskarpa. Kölden hämmar andningen, snön förefaller alldeles svart. Långt, långt bort, i en helt annan värld, i ett annat, omöjligt liv, skälver norrskenets slocknande pilar. Runtomkring är där icke en själ. Lundström återvänder in i bastun. I det rökfyllda kyffet är man i färd med att bedöma Koskinens plan.

Vem kan då på kort tid lära skogshuggarna hantera vapen? Koskinen själv och Inari, vilka utmärkt väl förstår att handskas med vapen, samt Lundström och Olavi, vilka vid detta laget har hunnit med att noga studera gevärens konstruktion. Inari säger:

„I min barack har vi en pålitlig soldat: Unha.“

Sedan börjar fördelningen av platser, uppdrag, åligganden. Koskinen lyssnar på var och en, även på kamraternas händelsevis fällda anmärkningar.

Lundström går åter ut för att kontrollera, att allt är lugnt runtomkring.

Ännu är det alldeles mörkt. Vinden har lagt sig, och Lundström hör, hur någon stånkar tungt. Lundström lägger handen på mauserns kolv men pustar strax lättad ut. Insvept i en yleschal och med en väldig, rykande kaffekanna inlindad i varma trasor är det kockan i baracken, som kommer gående.

»Klockan är allaredan fyra. Det är tid att väcka, tid att ruska liv i de sovande,« tänker hon. Men vad är detta? Bastudörren slås opp, och i en tjock klunga kommer där ut trötta men beslutsamma skogshuggare.

Kockan stirrar häpet på dem: det är då ena friskusar, som skattar arbetet så högt, att de vaknar av sig själva redan före fyra. Ja, hennes

kaffekanna kommer mycket väl till pass. Ynglingarna klunkar i sig det rykande kaffeblasket på gående fot, mens var och en beger sig åt sitt håll.

De går ut för att i handling omsätta den under nattens rådplägnad oppgjorda planen.

## 22

### Åttonde kapitlet.

Kallio vaknar av en stöt i sidan. Över honom står Inari lutad.

„Vad? Vad?“ frågar Kallio, mens han förskräckt gnuggar ögonen. „Har jag försovit mig?“

„Än så länge har du inte försovit dig. . . Lite tystare! Det är tid att handla nu. Inget buller!“ viskar Inari ihärdigt. Kallio förstår, att där tilldrar sig något mycket viktigt, och han går strax opp.

Inari har hunnit väcka Unha och den gamle bekante från finska legionen. De är redo.

„Vi går ut på gården,“ jäktar dem Inari.

Han vill alldeles icke, att några skogshuggare, de känner mindre väl, skall höra honom. Vem vet, kanske någon av dem har kämpat i kulakernas förband år 1918. Där är en timmerkörare, han är visserligen icke farlig, han, som hela tiden väntar på brev ifrån frun om restskatten, han har vaknat, stöttar sig på armbågen och lyssnar.

„Skall ni gå till bastun och spela kort?“ frågar han Inari med öppen avund.

Men de har redan stängt dörren efter sig.

Rödskäppet ger Unha, Inari och Kallio var sitt gevär och vardera tre laddningar. Sig själv skaffar han det samma. Omkring släden står de nyss anlända, beväpnade skogsarbetarna. Där är Koskinen, Lundström och så Koskinens budbärare: den timmerhuggare, som till och med när han står stödd på sitt gevär icke vill skiljas ifrån sin vid bältet fästa yxa, samt ytterligare tre andra. Kallio kände väl igen Sunila, och. . . och, verkligen. . . är det verkligen icke hans ögon, som bedrar honom?! Framför honom står Olavi livs levande.

„Olavi!“

„Kallio!“

Där står de mitt emot varandra och trycker varandras händer utan att tro sina egna ögon.

Det var som fan, äntligen har de funnit varandra igen! Och vid vilket tillfälle!

Snön i tallarnas toppar är alldeles ljusröd, läpparna stelnar av kylan; de står och skådar varandra in i ögonen.

„Olavi!“

„Kallio!“

„Det är tid nu,“ skils de åt av Koskinens lugna order.

Lundström, Sunila och ytterligare tre beväpnade skogshuggare beger sig till herrskapshuset. Samtliga går på skidor.

„Glöm det inte: allmänt möte klockan åtta vid herrskapshuset!“ påminner dem Koskinen, som vänder sig om, mens han redan är på väg.

Men Inari behöver inga påminnelser.

„Om en timme måste där vara budbärare i alla baracker,“ viskar han för sig själv, ser på den tunga snön, som böjer ner grenarna, och kommenderar: „Följ mig!“

Vid släden med vapnen blir den ivrige Olavi kvar tillsammans med Koskinen.

Olavi är nu icke helt enkelt en skogshuggare ifrån *Pohjola*, han är nu icke helt enkelt bärare eller vaktare; nej, han är chef för intendenturen, chef för *Pohjolas* första röda partisanbataljons försörjning och stridsförplägnad.

Koskinen går in i baracken. Han tar opp ett pappersark ur väskan och drar fram en bred, rund kubb till elden; här använder de sådana till taburetter eller bord. Han sätter sig på huk och börjar med kraftig, bred handstil skriva ett upprop, vars ordalydelse han har utfunderat under långa vinternätter.

Han hejdar sig, tänker efter och lutar sig på nytt över kubben... Veden i härden knastrar oavbrutet, den skjuter — emot kölden.

Koskinen är helt och hållet uppslukad av sin uppgift och skänker det nästan ingen uppmärksamhet, att folk i baracken vaknar, börjar röra på sig och förbereda sig för en ny arbetsdag. Förvånade glor de på Koskinen.

Han har ännu icke skrivit färdigt, men när han hör samtalen, viker han ihop papperet, gömmer det i fickan och reser sig.

„Kamrater, idag blir där inget arbete.“

„Varför det?“

„Profetera inte, därtill är du en alltför stor syndare,“ ropar timmerköraren till Koskinen.

Då kommer Olavi in för att värma sig en liten stund.

Koskinen förkunnar högt, för att alla skall kunna höra det:

„Idag börjar strejken!“

„Du är förstås den samme finske kommunisten Koskinen, som har skrivit brevet till oss?“ gissar den timmerkörare, vilken förgäves har väntat på brev hemifrån.

„Ja, det är jag, som är Koskinen.“

En knall ifrån ett avläggset gevärsskott når dem.

Koskinens ögon flammade opp, och han sade högt:

„Kamrater, om en timme är där utlyst ett möte för skogshuggarna vid herrskapshuset och förrådet. Olavi, skaffa dit slädar för livsmedelstransporter.“

„Skall ske,“ svarar Olavi.

Koskinen lämnar baracken och beger sig till herrskapshuset. Det har blivit nästan alldeles ljust. Det ljusröda skenet står som pelare mellan tallarnas stammar.

Timmerkörarna — han, som har arbetat tillsammans med Inari, och han, som ej heller väntade på brev hemifrån — lämnar bägge frivilligt ifrån sig sina slädar och sina ök samt ställer sig själva under Olavis befäl.

I den barack, varest Sara bodde, hade budbäraren kommit, först när det redan blivit alldeles ljust. Nästan samtliga hade allaredan gjort sig i ordning för att draga till skogs. Sara höll på med att skärpa sågen. Hustrun till den timmerkörare, han arbetade i lag med, var kocka i deras barack. Hon hade försovit sig denna dag, och därför hade kaffet först nyligen kokat opp på härden. Timmerköraren grälade slött på frun.

„Nu har alla brått, därför är också allt ruttet,“ fortsatte Sara med att försöka övertyga sin unge vän. „Förr i världen var där ingen som högg ner träd i fullmåne, och då var skogen bättre. Men nu så håller man inte reda på, om det är fullmåne eller ej, och så hugger man, och så har furorna blivit småvuxna.“

Sedan timmerköraren hade bordlagt grälet med frun, gick han ut för att ge hästarna foder, och rätt som han trädde över tröskelen, stötte han ihop med en okänd skogshuggare, vilken med skidstavarna i högstahugg for in i baracken och, sedan han hade hämtat andan, yttrade med hög röst:

„I dag blir där inget arbete. Klockan åtta nu på morgonen skall där hållas ett möte med alla skogsarbetare på denna lotten.“

Alla blev strax oroliga:

„Vad då för möte?“

„Vad är det fråga om?“

Ända sedan år 1918 hade där icke förekommit några sådana möten. Vem skulle då ej oroa sig?

„Det är bara ett möte,“ avgjorde kockan.

»Troligen skall de meddela, att de skall höja lönen, annars kan man ju inte leva,« funderar Sara. Han har beslutat sig: »Det måste man gå på, det måste man!«

„Snart så skall de meddela, att lönen skall vara innestående en månad i stället för två veckor,“ kunde den unge skogshuggaren icke låta bli att reta sin gamle kamrat.

Sara hade redan tagit den hallonröda helgdagsjackan utanpå sin ylletröja. Han var fast besluten att gå på mötet.

„Varför skall vi gå dit, när det är så kallt?“ tänkte den länge ynglingen högt. „Jag är alldeles för tunnklädd och mina kängor är lasiga av allt onödigt omkringtraskande i skogen i sådan kyla. Det är bara arbetet, som värmer.“

„Försök du gå dit, du; kanske skall de ge dig kläder och kängor där,“ tröstade honom på skämt en annan. Sedan tillade han tvärsäkert: „Det kan jag borga för, det ger de dig säkert! Det är därför, de har sammankallat mötet, för att läsa opp ett manifest för allihop: de skall förklara krig emot Sovjetryssland, alle man mobiliseras till armén, till fronten, och leve Finland ända till Ural! Hurra!“

„Fan ta dem! I så fall går jag inte på mötet,“ sade grannen.

Den okände skogshuggaren svarade icke på några frågor, utan lämnade baracken och stack skyndsamt fötterna i skidbindningarna. Han hastade iväg för att underrätta folket i nästa barack om mötet. En ung skogsarbetare sprang efter honom och ropade åt honom:

„Säg, vad skall mötet handla om?“

„Strejk!“

„Strejk!“ jublade den unge timmerhuggaren när han återvände in i baracken. „Det är som i våras, strejk!“

„Då går vi!“

I en stojande hop begav de sig till herrskapshuset.

På vägen nappades karlarna med varandra för att värma sig. Men kockan fick sin man att köra henne på släden; han skulle ju faktiskt icke spänna ifrån hästen. På denna släde satte sig även den yngling, som hade söndriga kängor, så att han ej kunde gå till fots. Han hoppade ideligen av släden, støjade med kamraterna och försökte på detta vis värma sig. Men under tiden körde timmersläden i förväg, och han blev tvungen att försöka jaga ifatt den.

Där var endast tre man, som icke gick på mötet.

»Vad som händer på mötet, om de skall höja lönen eller inte höja den, om vi skall strejka eller inte strejka, det gör detsamma; för utfört arbete får man ändå betalt på ett eller annat sätt.«

Så tänkte dessa tre och därför gick de som vanligt ut till sina arbetsplatser.

Den skogsarbetare, som var Koskinens kurir, var också mycket nöjd med sig själv. Han skyndade på stegen, men kölden kunde han icke löpa ifrån.

Han vek sig framåt, han böjde knäna, och all hans kraft gick ut i armarna; då stötte han ifrån på en gång med bägge armarna, och skidorna bar honom dit, han ville; själva farten grep honom, rättade opp honom och vek ihop honom igen. Han hade redan underrättat den tredje baracken; efter den fjärde var han ledig; uppdraget var slutfört! Nu skulle där troligen komma budbärare på skidor även till de andra barackerna. Tillsammans med karlarna från fjärde baracken skulle han gå på mötet. De fick blott ej bli sena. Nog skulle den bli betydande, denna strejk!

„Hej-hå!“

„Hej-hå!“

Där syntes nu den fjärde baracken. Men ur den kom redan folket emot honom. På skidor, med yxor vid bältena, med sågar och filter i brokiga rullar på axlarna.

„Stanna! Var skall ni hän, pojkar?“ ropar han till dem.

Emot honom mullrar det i den frostkalla luften:

„Nog vet du väl det? Det är strejk!“



## 23

### Nionde kapitlet.

Lundström, Sunila och ytterligare två skogshuggare har gått på skidor fram till det hus, varest chefen och basarna bor. De är beväpnade med revolverar och handgranater.

Lundströms hjärta bankar hastigare än vanligt.

»Nu så, nu så börjar det!... Kanske,« tänker han, »är det revolutionen, som har tagit sin början nu, här i den yttersta nordn och så skall den vältra fram över hela *Suomi* och kanske skall den sprida sig även västerut till Sverige, Norge...«

Han kan allaredan höra sitt eget taktfasta kommenderande: ett-tu, ett-tu! Men i täten på hästryggen i en med graveringar smyckad sadel rider Koskinen omkring i *Helsinki*; Lundström har sett en sådan tavla en gång på ett konstgalleri; från alla balkonger vajar röda dukar, och fanornas silke fladdrar över hans huvud.

Men varför skall man behöva förfrysa fingrarna? Ifrån yttersta fingerspetsarna, ifrån naglarna sticker kölden då och då till ända in i handflatorna...

»Men dessa herrar går i vart fall inte opp sent,« tänker Lundström, när han har fått syn på den blåaktiga rökpelare, som ur skorstenen stiger rätt opp emot himmelen. »Så skönt, att det inte blåser!«

Sunila fördelar kamraterna på deras poster. En av dem skall bli kvar utanför huset nedanför fönstret till det största rummet, mens en annan skall gå in i huset igenom baddörren. Sunila tilldelar Lundström platsen vid sin egen sida. Tillsammans går de två försiktigt oppför yttertrappan.

Dörren är icke låst. De öppnar den så tyst som möjligt.

„Fördömt, den knarrar!“

„Sådant pack, som snålar med några penni till smörja!“ mumlar Sunila.

Så går de in i huset. I lokalerna är där så varmt oppeldat, som man blott längst i norr värmer opp husen. De hör samtal ifrån rummet intill; men vad, man talar om, det kan de ej urskilja.

„Är du beredd?“ frågar Sunila med en viskning.

„Jag är redo.“

Sunila sliter opp dörren på vid gavel.

Ett vanligt rum med ett stort matsalsbord i mitten. Doften av kaffe når dem ifrån kaffekannan, som redan står på bordet. Där ligger några varma skivor nyrostat bröd på faten. Smörasken är full med gulaktigt smör; stora, vita ägg har man ställt opp på alla sidor om saltkaret. Vid bordet sitter fem nyrakade, icke längre unga män med kärnfriska uppsyner. En av dem är klädd i kavaj och slips: små, ljusröda prickar på blå satäng; de övriga är iförda kulörta tröjor.

Tre dörrar leder ifrån matsalen till sovrummen; det vet Lundström ifrån husplanen. Nu är där en av dem, som är öppen; på tröskelen står Kurki i raggsockor; ifrån byxorna hänger hängslena ner till golvet.

Mannen i slips förklarar ivrigt något för de andre. Men han tystnar med ens och tittar förundrat på de inkomna; även basen stelnar till på tröskelen till sitt rum.

„*Herra* Kurki!“ säger Sunila med hög röst. „Vi har bastunykelen med till er. Tack så mycket för lånet!“

„Bra,“ säger Kurki. „Men inte hade ni behövt ha så brått om. Tack så mycket!“

De, som sitter vid bordet, tittar på varandra. Då drar Sunila opp revolvern ur fickan, rycker en handgranat ur bältet och ropar:

„Stå opp! Opp med händerna!“

Förmännen är förvirrade; de blir ej kloka på, huruvida denne oberäknelige skogshuggare skämtar eller befaller på allvar. Sunila avlossar ett skott i luften. Lundström drar också sin mauser och viftar med den; i andra handen har han en handgranat. Herrarna inser, att skogsarbetarna icke skämtar.

De far opp och sträcker opp armarna. Lundström rusar fram till den öppna dörren, varintill den förvirrade basen står med händerna i vädret och de brokiga hängslena hängande ner, smäller igen den och vrider om nyckelen.

„Detta är ju banditer!“ utbrister mannen i slips förskräckt.

„*Herra*, detta är röda skogshuggare,“ rättar honom Sunila hövligt och befaller Lundström att känna igenom samtliga och beslagta vapnen.

Lundström går fram till var och en i tur och ordning och stoppar händerna i deras fickor. Dessa stora, starka karlar är alldeles förskräck-

ta. På en av dem skälver knäna, mens Lundström gräver i hans fickor. Hos två av dem drar Lundström opp browningar ur fickorna och lägger dem på bordet.

Var är vapnen? De måste ha vapen!

Ur köket uppenbarar sig herrarnas kokerska, den rödhårade Martta, bärande på en bricka med diskade koppar. Hon stirrar med oförstående ögon på det, som försiggår i rummet, på sina herrar, som står med lyftade armar, samt på Lundström. När hennes blick når fram till Sunilas revolver, ger hon till ett vilt tjut och tappar brickan. Med en skräll går kopparna i kras. Martta sätter sig på huk ner ibland skärvorna och gömmer i förskräckelsen ansiktet i händerna.

„Tyst!“ ryter Sunila åt henne.

„Var är resten av vapnen?“

Herra Kurki, som håller armarna högt i vädret, trampar nästan på sina egna hängslen, när han drar sig försiktigt bakåt emot dörren till köket, varifrån kokerskan har kommit. Med långsamma rörelser tar han sig fram till dörren och lutar sin breda rygg emot den.

Dörren ger vika. Nu skall han glida dessa människor ur händerna. Det skiter han i, att han går på sock. I första baracken skall de ge honom, vad han behöver. Innan det är för sent, måste han tillkalla gränsjägarna, skyddskåristerna. Plötsligt stelnar han till på fläcken och vågar icke vända sig om eller röra sig. Han känner emot sin rygg något hårt, runt, kallt av stål. Långsamt vrider han på huvudet. Ur hallmörkret blickar ett par beslutsamma ögon emot honom.

„Gå tillbaka!“

Han går tillbaka. Men i det ögonblick, då dörren till hallen stängdes med ett knarrande bakom honom, gick den med ormbunksmönster av is och basreliefer av rimfroststjälkar smyckade rutan i kras, och klirrande for glasskärvorna till golvet. På en gång bröt skogens kalla andedräkt in i rummet. Genom den öppning, som har uppstått, ser man den på gårdsplanen utställde vakten hota med sin mauserpistol.

De röde är fler, än Kurki har tänkt sig.

„Var är återstoden av vapnen?“

Dessa ännu i gårkväll fräcka och ohyvlade herrar berättar nu stammande och med fjäskande artigt tonfall, var vapnen förvaras.

En hade gömt sitt under kudden; Lundström slet kudden ur den tillskrynklade, ännu icke kallnade bädden och slängde den till golvet. Hos en annan låg revolvren i en resväska under sängen; Lundström ställde sig på knä, drog ut kofferten, vräkte ut alla de prydligt nerpackade sakerna ur den och fann underst en kall browning. Där fanns vidare två bössor med runda, tunga kulor: björndödare.

„Det var allt!“ sade Sunila.

Han trädde fram till en dörr, som dittills hade förblivit stängd.

„Herra Kurki, ge mig nyckelen!“

„Där inne sover chefen och hans fru ännu,“ babblade Kurki, som om han försökte ursäkta sig.

Sunila knackade på.

„Jag vill inte bli störd; där är för mycket larm där ute, det går ju inte att sova här.“

„Så, så, i morgon skall du nog få sova ut!“ Sunila lade skuldran emot dörren.

På en väldig björnfäll, som låg utbredd på golvet, hade chefen legat och sovit med sin unga hustru. Kvinnan gömde huvudet i täcket. Chefen rusade opp i bara underkläderna och började svära och skälla. Men när han blickade ut igenom dörren till matsalen och såg förmännen stå med händerna i vädret, förvirring i ansiktena och revolverarna på bordet, då förstod han strax lägets allvar och frågade hövligt:

„Vad kan jag stå till tjänst med?“

„Än så länge inte så mycket. Var är era vapen?“

„Jag skall strax ta fram det; det ligger under kudden.“ Han böjde sig ner för att dra fram revolvern.

„Stå still! Halt! Jag tar det själv!“

Men Sunila hann icke böja sig ner, innan där ur täcket hade stukit fram en hand, som försiktigt höll i en browning, och en kvinnoröst yttrade:

„Ta kvickt den rysliga tingesten och låt mig ta på mig kläderna.“

„Ursäkta,“ sade Sunila och tog browningen. „Förlåt att vi störde,“ upprepade han och begav sig ut i matsalen.

Herrar förmäns armar liksom fylldes med bly; det var tungt att hålla dem oppsträckta.

„Gå till era rum,“ befalldes Sunila.

När de hade skingrats till sovrummen och Lundström hade låst dörarna om dem, suckade Sunila lättat, gick ut på trappan och avlossade ett skott med den ena björnbössan i den frostiga luften.

## 24

### Tionde kapitlet.

När han hade fått höra detta skott, kommenderade Inari:

„Framåt!“

Med de nya, ännu ej inskjutna gevären löpte de på skidor fram till den barack, varest gränsvakterna och skyddskåristerna var inkvarterade.

I täten löpte Inari över den torra pudersnö, som har fallit under natten. Strax efter honom följde Unha Soldaten, Kallio, Rödsågget och ytterligare två, varav den ene till och med hade glömt att dra yxan ur bältet.

De löper fram till baracken.

Intill dörren står där en gränsvakt och tvättar sig med snö.

„Grip honom!“ befäller Inari.

Men här kan Unha icke hålla sig, utan ropar:

„Död åt de förbannade kappuleterna!“

Gränsvakten rycker till, rätar på sig och får syn på de beväpnade skogshuggarna, som kommer löpande emot honom. Han störtar kvickt in i baracken och smäller igen dörren efter sig. Det rasslar till i låset.

„Nu måste vi slåss,“ mumlar Inari, rusar fram till dörren och sliter i handtaget.

„Det är tidigt, de har gått upp i dag!“ förargar sig Kallio och försöker stoppa patroner i magasinet på det japanska geväret.

De går ej i. Fingrarna styvnar i den kalla luften. Då lägger han in ett enda skott och skjuter fram slutstyckets handtag. De övriga patronerna stoppar han i fickan.

„Öppna nu med det samma,“ kommenderar Inari, mens han trummar med mauserpistolens kolv emot dörren.

Ingen svarar.

Då rusar Inari fram till fönstret, och Unha tar redan plats vid sidan om. De avlossar några skott in igenom fönstret; skotten knallar öronbedövande i den kalla luften.

Intet svar.

På Inaris kommando omringar de övriga baracken dolda bak furornas snöklädda stammar.

Solen är redan klar att gå opp, och det skära ljussken, som har brett ut sig i skogen, gulnar. Man kan höra grenarna knaka av frost. Vit andedräkt står som moln ur munnarna.

„Eld!“ kommenderar Inari.

Kallio kniper ihop ögonen och trycker på avtryckaren. Knallen ifrån skottet dövar hans hörsel en smula. Han hör skotts Salvans muller och förnimmer i pannan den kyliga beröringen med snöflingor. Skotts Salvan har ryst ner svandunslig snö ifrån grenarna. Fjunen smälter i Kallios ansikte. Han öppnar ögonen. . . och upptäcker, att ingenting omkring honom har ändrat sig.

„Om ni kommer ut, garanterar jag, att ni får behålla livet!“ ropar Inari högt.

Åter tigande.

„Eld!“ kommenderar Inari ånyo.

Denna gång kniper Kallio ej ihop ögonen. Han är opptagen med att stoppa in nästa patron i geväret. Därför hinner han icke skjuta tillsammans med de andre; hans skott försenas och avlossas först då, när Inari redan på nytt trummar emot dörren till skyddskåristernas kvarter.

„Vad är där med dig?“ tillrättavisar honom Unha. „Skall du skjuta ner dina egna?“

När Inari kallar på dem, kommer de springande.

„Slå in dörren!“ kommenderar han och pekar på en ungtall.

Den yxa, de har med sig, visar sig komma väl till pass. En av skoghuggarna börjar hugga i den lilla furan intill rötterna. Då faller där en svart klump till hans fötter.

„Vad är detta?“ Kallio tar den i handen. „En kråka! Ihjälfrusen!“

I detta ögonblick avlossas ett oväntat skott. Spillror av en frusen glasruta strös i skärvor ut över den opptrampade snön. Man har skjutit inifrån baracken. Kulan sätter sig fast i furans stam.

„Jaså, på det viset!“

Skoghuggaren har nu blivit rasande. Den lilla furan höljes i en virvel av snö, den hinner icke falla till marken, i flykten gripes den av kraftiga armar, och så för de den kådiga stammen som en tung ramm emot dörren. Stocken är färsk och tung. Dörren är icke beräknad för

att motstå en sådan stöt. Den ger efter; lätt knakande faller den in med ett jämrande läte och sliter sig ur gångjärnen. Då knallar ånyo ett förtvivlat skott ur baracken. Men skytten är tydligen mycket nervös, och skottet går av i luften.

Karlarna slänger ifrån sig furan, fördelar sig till höger och vänster om dörren och skjuter oordnat. Ur dörrhålet avlossas i tur och ordning fyra snabba skott. På nytt skottlossning och ljudliga skrik ifrån de sårade.

Nu har Inari kommit fram till det sönderslagna fönstret och nedgjort en skyddskårist med ett skott ur mausern.

„Följ mig!“ ropar Inari.

Kallio och Unha rusar som de första in i baracken. På golvet intill kojorna ligger där en ung gränsvakt och skyddskårist. Det är han, som Olavi har talat med föregående afton. Det var han, som i går slog mössan av huvudet på Olavi, mens skyddskåristerna i baracken sjöng sin hymn.

Men var är de återstående gränsvakterna?

Elva gevär, rengjorda och färdiga för strid, står i sina ställ mitt i den prydliga baracken.

Men var kan folket vara?

Kläder och kängor ligger slängda huller om buller över de obäddade kojorna och på brädgolvet. Inari drar i en järnring, som är fästad vid golvet. Den fyrkantiga luckan höjer sig trögt, liksom motvilligt.

„Se så, klättra opp nu!“ kommenderar Inari.

Kallio och Unha varseblir i kamratens röst en för dem oväntad ledarton, som det ej är att ta miste på.

Den förste, som klättrar opp, är den ungdom, som har tvättat sig med snö framför baracken.

Gränsvakterna kravlar sig med svansen emellan benen den ene efter den andre opp igenom hålet i golvet. Man för ut dem på den tillfrusna, opptrampade snön. Någon av dem har ännu icke hunnit ta på sig kängorna.

Man ställer opp dem på led och räknar dem. Samtidigt rotar Inari själv, utan att betro någon annan denna viktiga uppgift, igenom kofferter och kojor. Men där är inga fler vapen. Han plockar opp den revolver, som ligger slängd på golvet intill den dödade, och han befäller, att fångarna skall föras tillbaka in i baracken.

„Kängorna av!“ kommenderar han dem, som tidigare har hunnit dra på sig dessa. De stirrar på den dödes kropp, mens de underdånigt och snabbt lyder ordern. „Utmärkt! Ta med er alla deras kängor,“ säger

Inari till Kallio. „De skall komma oss till nytta, och utan dem skall de här gynnarna inte ge sig iväg någonstans.“

Inari ställer ut Rödskägget tillsammans med den skogshuggare, som har huggit ner ungtallen, till att vakta de fångna skyddskåristerna. De skall turas om — en där ute i kylan, en inne i baracken — och vänta på vidare anvisningar. Fångarna förbjudes samtala sinsemellan.

Sedan de hade hängt vapnen över axlarna — tre gevär per man — begav de sig på skidor till herrskapshuset.

„Utmärkt, utmärkt!“ gladdes sig Unha. „Alla de beslagtagna gevären är ryska. Jag skall lära dig hantera dem, Kallio.“

Men Kallio gick vid sidan om honom och tänkte på, hur mycket tid, som hade förflutit sedan den stund, då han i går vid samma tidpunkt hade gått ut på arbetet med att fälla furor.

När de kom fram till herrskapshuset, stod där vid sidan om detsamma redan en släde med vapen. Omkring denna släde hade Olavi brått om med sina göromål.

„Lava opp dem här, grabbar, gevär och patroner,“ sade han och tryckte på nytt Kallios hand.

Vid sidan om huset stod där en vakt.

Alla blev kvar ute på gårdsplanen. Kallio tog itu med att göra opp ett stort bål, ty det var rent djävulskt kallt. Unha förklarade för dem, som icke visste det, hur det ryska geväret var oppbyggt, och Inari begav sig in i huset för att anmäla för Koskinen, att uppdraget hade fullgjorts.

Det stora rummet var fullt med folk. På bordet låg där några revolverar. Man samtalade livligt.

Framför de stängda dörrar, som ledde ifrån matsalen in till de små bostadsrummen, vandrade en skogsarbetare på vakt av och an, mens han då och då stötte geväret emot golvet. Vid ett hörn av bordet hade Koskinen påbörjat ett upprop — redan med bläck och icke med blyerts — till skogsarbetarna och den arbetande bondebefolkningen i *Pohjola*. När man såg honom, kunde man ej tro, att han icke hade fått en blund i ögonen på ett helt dygn.

När han tog emot Inaris rapport, stod han oppsträckt i enskild ställning. Så stod han där, kommissarien för *Pohjolas* skogshuggares första partisanbataljon, och alla, som befann sig i rummet, betraktade med aktning Koskinen, vilken åhörde de enkla orden i Inaris redogörelse.

„Inom en timme måste mötet börja, vi blir försenade,“ sade Koskinen.

In i rummet kom Olavi.

„Där är mycket fläsk och andra livsmedel i förrådet, även kläder och verktyg.“



„Allt, som tillhör bolaget, tar vi med oss. Lämna ut kläder till dem, som behöver sådana. Hur många hästar är här, som är statens eller bolagets?“

„Tretti.“

„Organisera då en tross med tretti slädar.“

„Gott,“ sade Olavi, gick ut och tänkte: »Jag skall organisera en sådan tross, att den skall ta med sig allt, vad här är!«

Koskinen gick ut på trappan. Ur de närbelägna barackerna och jordkulorna hade skogshuggarna redan börjat samlas. Koskinen förordnade, att där skulle göras opp ytterligare några bål på gårdsplanen framför huset.

Kallio sade, mens han tände en av eldarna:

„Utan tändved vill inte elden ta sig; det är som med oss och våra kamrater.“

„Nå, vi har då haft glöd, så det har räckt till,“ log Unha.

Sunila gick med raska steg. Dagen hade börjat bra för honom. Den oppgående solens svaga sken satte skogen i brand, den sprakade i frosten. En härlig dag! Han fick lust att sjunga med hög röst. Men han var rädd för att tappa andan, så han blott gnolade en kampsång för sig själv. Där var nu den barack, varest han hade tillbragt hela vintern.

»Troligen skall jag aldrig mer i livet övernatta där,« tänkte Sunila, och av denna tanke blev han än muntrare. När han hade slängt ifrån sig skidorna vid tröskelen, sparkade han in dörren.

„Goddag, kamrater!“ ropade han muntert till de redan vakna och på en ny dags vedermödor beredda skogshuggarna. „Goddag, kamrater! Strejk! Klockan åtta nu på morgonen blir där möte vid herrskapshuset. Alla skall komma!“

„Bravo, Hilda,“ gläder sig Sunila, „bra att du kom så snabbt! Jag, som inte trodde, att du också skulle komma!“

Men Hilda rodnar och svarar ej ens. Hon stegar så hastigt över snön, att det är svårt för skogshuggaren med kopparpannan på axlarna att hinna med.

„Har du tagit den med dig?“ förundrar sig en ung skogshuggare.

Men denne ser på ynglingen.

„En kopparpanna har tre uppgifter vid vart fälttåg: man kan koka kaffe i den, man kan spå vädret i den, och...“ Men han kommer icke till att tala om kopparpannans tredje användning.

Så vandrar de tigande, och främst går den av sinnesrörelse och upphetsning rodnande Hilda.

Sunila stöter kraftigt ifrån med skidstavarna, jagar ifatt Antti — skogshuggaren med kopparpannan — och flickan; han ropar till henne:

„Hilda, det är så kallt ute, men småmynten smälter undan i fickan!“

Av Hildas skratt faller där torr pudersnö ner ifrån grenarna. Hon tappar strax andan och kommer efter.

Hon går vid sidan om den unge timmerhuggaren, som har brått om att komma till herrskapshuset redan före den avtalade tidpunkten för att få träffa alla, fråga ut dem och snacka litet. Efter dem skyndar alla skogsarbetarna ifrån deras barack.

Det är blott Antti med kopparpannan, som icke jäktar.

## 25

### Elfte kapitlet.

Med kraftig, yvig stil skriver Koskinen uppropet, vars alla ord han uttänkt under långa vinternätter.

In i rummet kommer där skogshuggare från olika lotter, ifrån olika baracker — både skäggiga och sådana, vars hakor ännu ingen rakkniv har vidrört. Deras skjortor av flanell och ylle luktar köld, och snön smälter icke på deras mjuka kängors skarpa tåspetsar. All värme i rummet har dragit ut igenom den sönderslagna rutan. Folk samtalar högljutt, och vakten stöter geväret i golvet, mens han vandrar av och an framför de dörrar, bakom vilka fångarna sitter.

Koskinen har skrivit färdigt sitt upprop; han pustar på fingrarna för att värma dem och undertecknar ivrigt: »Finlands Kommunistiska Partis ombud, Jahvetti Koskinen«.

Strax därpå reser han sig opp. Han befäller, att man skall öppna dörren till chefens rum.

Chefens hustru, som redan är oppklädd och oppmålad med lätt sminskade ögon och läpparna markerade som ett smalt karminrött band, känner sig osårbar och frågar kränkt:

„Nå, vad har ni för nyheter att komma med, mina herrar?“

Koskinen låtsas icke höra hennes ord.

„Ni har antagligen en skrivmaskin och ni vet väl hur man arbetar med den. Jag befäller er att omedelbart skriva av detta upprop!“

Hans röst är sträng.

En minut senare ljuder en Remingtons ettriga knattrande i chefens rum.

„Vad är det, du håller på med?!“ frågar hennes man upprört och ögnar över hennes axel igenom det skrivna:

*»Vi, arbetare i skogarna i norr, uttrycker djup medkänsla med de kamrater, som arbetar i Sovjetkarelen och kämpar i Röda Arméns*

*led. Vi uppmanar alla klassmedvetna kamrater att inträda i våra led, ansluta sig till Norra Röda Partisanbataljonen och under Kommunistiska Partiets ledning tillsammans med oss bli till en organiserad kraft i kampen emot kapitalisterna. Stunden därför är i antågande. Vi har beslagtagit foror med vapen, som de vita banditerna har försökt leverera till Sovjetkarelen.«*

„Herregud, herregud! Vad är det du skriver, kära du?“ viskar chefen till sin fru.

„Det är så, det står här,“ pekar hon på det vita papperet. „Och om jag nu skulle råka förvränga något, så vore det vänligare från din sida om du ville diktera det för mig än viska mig i örat »Herregud, herregud!«.“

„Nej, skriv du bara så, som du har börjat.“

På nytt vidtar det torra knattrandet under de ljusröda, manikyrrade naglarna.

Ifrån andra sidan väggen, ifrån den lilla kammaren intill, hörs ett hetsigt gräl, som mest liknar ett utbyte av skymford.

Igenom maskinknattret kan chefen ibland de andra rösterna urskilja den unge mannen med den löjliga slipsen, föreståndaren för det konkurrerande skogsbolaget på den angränsande avverkningslotten.

„Jag är hitkommen särskilt,“ säger han ilsket, „för att tala om, vilken dåra politik man för här! Att hålla tillbaka löneutbetalningen, när man står inför sådana inbringande beställningar och snart skall få den karelska skogen för gott pris! Detta är rena, rama galenskapen. Skulle det börja en strejk hos er, kan den ett-tu-tre sprida sig över till oss. Jag har varnat er. Men ni har inte velat höra på det örat. Nu har ni ställt till det för er.“ (Konkurrentens skadeglädje höres på rösten.) „Men jag skall strax höja alla ackordspriser på min lott med tio procent.“

Andra röster avbryter gästens indignerade tal.

„Tyvärr är saken inte så enkel, som denne pojkspoling tror,“ ler chefen surt. „Ja, saken är allvarlig. . . Var är de förbannade skyddskåriterna? De festar alltid, när de borde vara på plats. Vad kan de inte redan ha kostat aktieägarna? Ja, saken är allvarligare, än denne unge åsna tror.“

„Alla samlade!“ anmäler Sunila för Koskinen.

„Alla samlade?“ upprepar Koskinen hastigt som en fråga; hans utmattade ögon glänsar.

„Omkring sexhundra man.“

Där är verkligen mycket folk; de larmar, de sträcker ut händerna mot de framför huset oppgjorda bålen; de står och hoppar ifrån det ena benet till det andra för att värma sig.

Omkring ibland de övriga irrar även den med sin släde nyligen anlände, kringresande handlaren Hjalmarsson. Han har utomordentligt gott väderkorn; han dyker alltid opp på skogsarbetsplatserna i samband med löneutbetalningarna, fastän dessa förekommer ytterst ore-gelbundet, och då brukar han breda ut sina enkla kortvaror för skogsarbetarna.

„Idag har du allt räknat fel!“ talar en av skogshuggarna om för honom. „Här är strejk.“

„Han ser väl alltid till att få sitt!“ utropar en annan.

„Vi får väl se, vi får väl se,“ försöker Hjalmarsson skämta bort saken. „Men jag gillar inte strejker.“

Han går omkring ifrån grupp till grupp. Han kommer fram till ett bål och ända framme intill elden tar han av sig mössan för att borsta av snö, som har lagt sig på den; till allmän förundran avtäcker han en väldig flint, som är så oväntad med tanke på, att han har ett sådant yvigt skägg.

„Det är nödvändigt att strejka!“ talar en äldre skogshuggare om för honom med tvärsäker röst. „Herrarna skall snart få ge med sig. . .“

Under muntra rop kommer några ynglingar släpande på en väldig, slaktad ox, som är alldeles blåaktig i kylan; några andra yxar till ett stekspett av en ung fura.

Alla samtalen röjer otålig förväntan och når såsom ett jämnt sorl fram till det rum, där Koskinen förbereder sig för sitt framträdande.

„Men vi då, som är arbetslösa, kan vi också strejka?“ hör han i öronvrån brottstycket av ett samtal.

Otålmodigheten griper även honom; han tappar på en gång bort alla de ord, han har samlat ihop och ordnat. Nu jäktar även Sunila — snart! Så han beger sig ut ur huset.

Kölden griper honom med det samma, den kryper in i lungorna och den nafsar honom i öronen. Rösterna dämpas något.

„Hitåt, hitåt!“

Man hjälper Koskinen att ta sig opp på en stor låda.

Han hör sprakandet ifrån de flammande bålen; han ser, hur det lyser i de uppmärksamma ögonen; han blickar ner emot sina fötter, på den improviserade tribunens brädgolv, och han ler; han står på en

låda amerikanskt fläsk.<sup>1</sup> Han hör sina egna ord, liksom vore det någon annan, bredvid stående, som yttrade dem:

„Kamrater arbetare, skogsarbetare, huggare, timmerkörare! Kamrater!“

Emot honom är hundratals ögon riktade, skogsarbetarna åhör honom uppmärksamt. Det är, som hade luften blivit varmare, liksom loge ögonen.

„... Jag talar i egenskap av medlem i Finlands Kommunistiska Parti och ombud för dess kommitté. Vi har ställt oss som mål för vårt revolutionära arbete...“

»Detta handlar om mig också,« tänker Lundström stolt. Ännu i går vid denna tid hade han gått vid sidan om en getdning och eskorterat de blankputsade vapen, som de nu skulle dela ut.

„... Läget i *Suomi* är det, att var arbetare nu måste bestämma sig: skall han kämpa för kapitalisternas intressen emot sina egna kamrater eller i enad front emot kapitalisterna?...“

»Varför frågar han? Kan en arbetare verkligen välja?« tänker Unha Soldat; han känner revolvern i fickan, och denna förnimmelse stärker hans tro på segern. Han vill ropa: »Vi har redan valt!« men orden kan inte slita sig loss ifrån de frusna läpparna. Han hör:

„Kapitalisterna i alla länder förbereder ett gemensamt fälttåg emot Sovjetryssland!... De tändar krigets brand... Men vi, finska arbetare, är för freden! Hela folket är för freden. Vårt *Suomi* behöver den! Alla arbetande behöver freden!“

Unha tänker:

»I Ryssland är där inga kappuletter, där finns inga aktieägare.«

Hans granne lyssnar och frågar viskande Unha:

„Är det sant, att de har drivit bort godsägarna och fabrikanterna i Ryssland?“

Men denne rycker på axlarna: stör inte, hör på.

„... Det är kraftiga band, som förenar oss med Rysslands kämpande proletärer. Vi vill visa vår solidaritet i handling, och vi säger: »Bort med tassarna från Sovjetkarelen!«“

»Fina kängor!« tänker en av skogshuggarna. Han har nyss bytt ut säckvävspåsarna på fötterna mot kängor, som är tagna ifrån skyddskåristerna, och nu står han och trampar med än den ene foten, än den andre, så att det knarrar i kängorna.

---

<sup>1</sup>Därav kommer sig, enligt uppgift bl.a. på Världsväven, att detta skogsarbetaruppror kallas för *Läskikapina* (Fläskupproret).

„De finska kapitalisterna beväpnar banditföljen och sänder dem till Sovjetkarelen territorium; detta är redan krig!“

„Tyst!“ ropar någon i de bakersta raderna.

Men där är så tyst, att man kan höra, hur veden sprakar i bålén, hur det fräser i det kött, som där stekes. Andedräkterna stiger till väders som en jämn rök.

„De har mördat ministern Ritavuori,<sup>2</sup> som uppträdde mot kriget. De tvingar regeringen att genomföra krigsförberedelser. Här och i de närmaste byarna har man redan räknat folk och hästar. Vilken dag som helst kan man även här överraska med mobilisering. . . “

„Åt helvete med mobiliseringen!“ ropar Unha.

„. . . Och ifall kriget bryter ut, ifall slaktarnas mobiliseringsapparat fungerar, och skyddskåristerna förföljer oss, och vi blir isolerade, då kan vi i så fall inte sätta oss till motvärn. Kamrater! Tiden är inne att handla! Kamrater! Vi skall inte ta i våra händer de vapen, man vill ge oss för att slåss emot de ryska och karelska kamraterna, utan vi skall gripa till vapen för att inte tillåta kriget!“

„Rätt! Tyst nu!“

Inari kan icke släppa Koskinen med blicken, mens denne talar.

»Där är en riktig man,« tänker han. »Så lycklig jag skulle vara, om jag kunde bidra till vår sak med bara en tiondel av det, Koskinen bidrar med!«

„Det har lyckats oss att skaffa vapen, som de vita banditerna i lönn-dom har försökt föra in i Karelen. Vi har beslagtagit dem. Jag skall inte säga, att det var lätt.“

»Nu talar han om oss.« Inari finner Lundströms ögon i hopen ibland hundratals ögon. De utbyter glada, menande blickar.

„Men vi skall vända dessa vapen emot de vita banditerna själva!. . . “

Unha Soldaten fingrar aktningsfullt på sin revolver.

„. . . Ni arbetare, ni är illa bespisade och illa klädda. Här har vi samlat ihop aktiebolagets förråd; och det är förråd, som är fulla med varor.“ („Tyst!“) „Vi konfiskerar dem och delar ut varorna till de behövande.“ („Rätt!“)

»Vem skall betala min restskatt? Varför har jag inte fått brev hemifrån på så länge?« tänker timmerköraren envist — han, som är Inaris granne i baracken.

„Jag har inga hela kängor!“

---

<sup>2</sup>Inrikesministern Heikki Ritavuori (hette tidigare Rydman) blev nerskjuten utanför sin bostad av affärsmannen Ernst Tandefelt (enligt Nordisk Familjebok, andra upplagan, supplementet). Ö.a.

„Det var på tiden!“

„... Vi rör inga personliga ägodelar. Vi tillåter ingen som helst oordning.“

„Riktigt!“

„Sant!“

Inari ser sig jublande omkring och stelnar plötsligt till. I hopen har han fått syn på Hilda. Deras blickar har mötts. Hilda är också här! Så härligt! Vilken lycklig dag!

„Där ser du, du kanske inte alls behöver betala restskatten,“ säger Kallio muntert till timmerköraren och klappar honom på axelen.

Tanken på denna möjlighet slår köraren helt plötsligt. Hur då? Kan det vara så? För första gången i livet har han fått denna tanke; dess nyhet och enkelhet slår honom.

»Hur kan det vara? Ja, det är riktigt, man kan ju låta bli att betala restskatten, men sedan... länsmannen... Nej!«

„... Vi tvingar ingen att gå med oss. Den, som vill gå med frivilligt, skall säga ifrån om detta. Där skriver man in sig...“

Koskinen pekar på herrskapshuset, och Kallio ser: på trappan till huset står Sunila med några blanka pappersark i händerna. Kallio ser det: den klarröda jackan sticker av emot trappan. Han tycker, det ser lustigt ut, och han skrattar högt.

„Vilken tur! Sunila, visar det sig, är redan här. Varför har vi inte träffats tidigare? Det är en bra pojke; jag förstår, att han vill skriva in sig först.“ Kallio räcker opp händerna, vinkar till kamraten och ropar: „Hej, Sunila, Inari är också här!“

„Tyst, tyst, för djävulen!“ Någon knackar honom i ryggen.

Men Koskinens röst klingar som förr i den klara februarimorgonens kalla luft:

„Aktiebolagets varor, hästar och kassa är i denna stund våra. Vi har kontrollerat alla förteckningar och skuldsedlar och upptäckt, att flertalet skogsarbetare efter vinterns arbeten redan står i skuld till aktiebolaget. Men där är även de, som bolaget har skulder till. Vi skall inte hålla någon vanlig avräkning. Var huggare skall få utbetalt etthundrafemti mark, var timmerkörare trehundrafemti, och det oberoende av vem, som är skyldig vem.“

„Bra!... Så skall det vara... Bra, bra!... Rätt“

Det bifallande sorlet rullar fram igenom hopen.

Olavi är i full gång och ordnar i förrådet av lådor med amerikanskt fläsk. Till hans sysslor hör även att räkna sågar, yxor, kängor, varma skjortor och kaffepaketer. Sedan måste man även se efter, hur den förman arbetar, som han har befallt att upprätta en förteckning över



löneutbetalningarna. Slädarna med vapen har han redan överlämnat Lundström.

Så förtretligt; han hör icke, vad Koskinen säger! Men där är så mycket att göra! I förrådet finns där så mycket gods!

Han beger sig till rummet med de arresterade basarna. I detta rum sitter mannen i kavaj och slips; man säger, att detta är chefen för grannlotten. Denne man har öppnat en fönsterglugg och försöker uppfatta, vad det är, Koskinen säger.

Olavi har icke tid med dem; han lämnar rummet och vakten låser efter honom.

Chefen för grannlotten har tänkt efter. Nej, detta är allvarligare, än han har trott. Denna strejk skall förvisso icke ge hans företag några fördelar. . .

„Men så stäng nu äntligen gluggen, fingrarna blir ju stelfrusna!“ förargar sig en av förmännen och fortsätter med att skriva förteckning.

Gluggen smäller igen. Igenom väggen höres nu tydligare knattret ifrån en Remington.

»Man får inte suppa,« tänker Kallio och för att skriva in sig i bataljonen går han fram till det bord, där Sunila sitter. Vad beträffar åhörande av tal, så är han ingen mästare. Han har ändå strax förstått, vad det är fråga om. „Din jacka kan komma väl till pass; det skulle gå bra att göra en röd flagga av den,“ säger han vänd till Sunila.

Koskinen har vinkat med handen och avslutar sitt tal långsamt och tydligt med pauser emellan orden:

„Nu vet ni allt; välj nu på vems sida, ni skall slåss.“

Han hade ännu icke hunnit hoppa ner ifrån lådan, innan man runt omkring började talade i munnen på varandra, larma och klappa i händerna.

Så blev det nu äntligen en gång strejk!

Det tycktes Inari, som hade Koskinen avslutat sitt tal misslyckat med »på vems sida«.

Behövde man verkligen fråga om det? Var detta något att fråga om? Var och en hade troligen avgjort den frågan för sig själv för länge sedan.

Nej, han, Inari, kom ihåg talen vid fronten!

Två världar står emot varandra.

Han kan fylla i och säga allt, som behöver sägas.

Vi skall segra!

Han tar ett språng upp på lådan och ser blickarna, som är riktade emot honom. Sinnesrörelse griper honom, hans hjärta stelnar. Han vet allt, han skall säga, men han kan ej uttala ett enda ord, och skogsarbe-

tarna väntar. Då tar han och vecklar ut den röda halsduken och ropar med hög röst, som når ända fram till hans avlägsnaste åhörare:

„Kamrater! Kamrater! Allt, som nu är sagt av kamrat Koskinen, vårt partis ombud (när Inari uttalar ordet *parti*, klingar stoltheten i hans stämman), är rätt. Vi skogshuggare är beredda att slåss för denna sanning och om nödvändigt dö för den! Leve Sovjetryssland och den proletära solidariteten i hela världen! Låt inte slaktarna kräla in i det fria Karelen!“

Han åhör, mens han viftar med sin röda halsduk, ropen:

„Hurra! Bravo!“

Han lägger märke till Kallio ibland de andre och vinkar till honom: »Ge mig ett gevär!« Som ett skott kommer där ett gevär ifrån hand till hand och fram till Inaris händer.

Denna frostiga morgon, som gnistrar i solens klara sken, fäster Inari sin röda yllehalsduk vid bajonetten. Han hör bifallsropen och lägger plötsligt på nytt märke till Hilda i hopen.

Den kringstrykande handlaren Hjalmarsson, som smyger omkring i mängden av skogshuggare, blickar emot herrskapshuset och märker, hur där bildas en lång kö framför ingången. Igenom den öppna dörren ser han, hur en bleklad skogsarbetare med skarpskurna anletsdrag sitter vid ett bord och skriver in folk i bataljonen.

Ut ur huset kommer där redan skogshuggare med gevär — såväl japanska som ryska. Några karlar har endast fått revolverar. Detta är tydligen befälen.

Hjalmarsson glör på kön, på de utströmmande, beväpnade timmerhuggarna och spottar lömskt i den opptrampade snön.

„Frivilliga!“

„Nej, kan du tänka dig,“ säger en ung skogsarbetare till Hilda, „jag hörde på så uppmärksamt, så jag inte märkte, att öronen frös till.“

Hilda tar en näve snö och börjar riva av hans vitnade öron.

„Och du har blivit vit om näsan.“ Han griper en näve snö.

„Sluta!“ skrattar Hilda.

Hon upphör med att skratta. Fram till henne kommer Inari och säger:

„Hilda, sök opp mig om en timme; där är mycket, jag behöver säga dig.“

Han går vidare, ty han är opptagen. Han är utnämnd till högste befälhavare för bataljonen och måste ta befälet över sin trupp.

„Vad är det, du vill säga, Inari?“ frågar Hilda redan efter honom.

Han vänder sig om; deras ögon möts och hela livet stannar opp för dem.

Så där stod de en liten stund, och hennes ögon svarade av sig själva på den fråga, Inari ej ens hade uttalat.

Sedan vände sig Inari om och gick, men hon blev ensam stående kvar i kylan.

„Så du har alltså känt den grabben tidigare?“ frågar den unge skogshuggaren svartsjukt.

„Ja!“

Han förstod, att det icke var lönt att fråga mer, och släntrade fram till det bål, där oxköttet stektes på ett vridspett. Köttet var nästan färdigt.

Löneutbetalning efter förteckningen pågick redan; därutöver fick var och en två kilo fläsk och ett halvt formbröd.

Lundström stod intill bordet, vid sidan om kassören, när Hilda kom fram till utdelaren.

Det var en fångslände anblick: Hilda med bajonett. Lundström hälsade på henne, som om de hade setts så sent som i går. När hon gick sin väg igen försiktigt hållande den mottagna ransonen och pengarna i händerna, följde han henne med blicken, tills hon uppslukades i mängden och försvann.

„Vi kan ändå inte göra något här, här är det slut på arbetet,“ sade de, som icke hade skrivit in sig i bataljonen.

„Då följer vi med tillsammans strax bakefter bataljonen.“

„Bataljon — uppställning!“ skallar kommandot.

Det är Inari, som kommenderar.

„På två led! . . . Vi fördelar oss på kompanier, sedan äter vi; därefter blir det några timmars stridsutbildning. I kväll avtågar vi,“ vänder han sig till Olavi.

Olavi nickar. Han förstår. Han har själv varit med, när man har utarbetat planen.

„Leve *Pohjolas* skogsarbetarens röda partisanbataljon!“

## 26

### Tolfte kapitlet.

Antti släntrade fram skramlande med kopparpannan och utan brådska, så att han kom för sent till mötet.

Redan innan han hade nått herrskapshuset, fick han veta av en bekant ifrån baracken, att mötet var slut. Denne inledde inget långt samtal med Antti, ty han hade brått om. Han hade fått i uppdrag att sprida det upprop till skogsarbetarna, Koskinen hade uppställt, till de angränsande avverkningsplatserna. . . Han skyndade sig. När Antti kom fram till herrskapshuset, stod männen oppställda där på två led linje över den tillplattade, opptrampade snön.

Det var Lundström, som förrättade upprop. Koskinen stod vid sidan om honom.

Inari befann sig på högra flanken.

„Hej, Kopparpannan, ställ in dig i ledet!“ ropade Hilda till honom.

„Men vad är detta för några? Vita eller röda? Till de vite vill jag inte gå!“

„Ställ in dig, var det!“

Antti ställde sig i ledet. Men först tog han av skidorna och lutade dem försiktigt emot en fura.

»Det är som år aderton,« erinrade han sig muntert.

Fördelningen på kompanier var redan klar. Kopparpannan, Antti, hamnade i första kompaniet. Det var Inari, som förde befäl över detta allra första lilla kompani. Här hade man samlat folk, som hade varit i strid förr. Den rödskäggade timmerkörare, som hade anlant tillsammans med Koskinen, blev befälhavare för andra kompaniet.

Där uppställdes inalles tre kompanier.

Unha var ställföreträdare och chef för Inaris första pluton. I första pluton hamnade även Kallio och Sunila. Det var de nöjda med.

Sedan vidtog exercisen. Den var besvärligare.

Inari och Unha Soldaten, som hade samlat sina mannar kring bålen, förklarade gevärens uppbyggnad och funktion för dem. Olavi förde befälet över trossen;<sup>1</sup> i stället han måste ordna med, så att bolagets hästar skulle gå först och därefter de enskilda; han måste utreda hur många av kvinnorna, som kunde ta sig fram till fots.

Lundström måste hela tiden hålla sig i närheten av Koskinen.

„Hej, Unha, mitt slutstycke går inte att få opp, det måste ha frusit fast!“ oroar sig Sunila.

„Hur skulle slutstycket kunna öppnas, när du inte har vridit på handtaget?“ suckar Unha. „Det har jag ju redan visat dig: man måste först föra handtaget oppåt och sedan bara dra det emot sig.“

Antti samlar opp snö i pannan och ställer den över eld.

Efter frukosten blir där mer exercis.

Alldeles intill herrskapshuset håller en lapp in sin ren, och pulkan stannar tvärt till. Ur den vältrar sig en fet, slätrakad liten karl med två enorma, fullstoppade portföljer.

Vad är detta för en ovanlig uppståndelse? Varför har man gjort opp bål i en sådan oordning och varför står där lådor med fläsk mitt på planen, på den tilltrampade snön? Kanske har han kommit fel? Men där är två, som redan har igenkänt honom. De rusar emot trappan.

„Kamrat Koskinen,“ ropar de. „Den ambulerande kassören har kommit!“

Ut ur huset kommer Koskinen. Han går fram till kassören.

„Var är chefen?“ frågar kassören.

„Den gamle är arresterad, den nye står här: det är jag.“

Med dessa ord drar Koskinen revolvern ur hölstret.

„Mina herrar, vakt, mina herrar, de rånar mig!“ skriker kassören för full hals.

Renen klipper med öronen. Lappen betraktar liknöjt den ovanliga tavlan.

Kassören förväntar sig uppenbarligen, att någon skall komma honom till undsättning; detta är ju ingen återvändsgränd. Här, vid bålen, står ju mer än hundratalet mannar. Han bringas ur fattningen av ett högljutt gapskratt.

---

<sup>1</sup>*Trossen*: enligt *Nordisk Familjebok*, andra upplagan, band 30 (Stockholm 1920), spalt 178, är *tross* ett äldre svenskt namn på *träng*. Enligt *Soldatinstruktion för infanteriet*, 1939 års upplaga, s. 264, kallas underhållstjänsten inom regemente och lägre förband dock *tross*, så att *träng* endast betecknar underhållstjänst såsom särskilt truppslag. Sådana underhållsenheter inom lägre enheter kallas i *Nordisk Familjebok* i stället *truppträng*. Ö.a.

Han blickar omkring sig. Lundström träder honom helt nära och frågar:

„Kamrat Koskinen, var skall vi göra av pengarna?“

Då begriper kassören, att allt är förlorat; han trycker de fullstopade portföljerna intill sig under armarna och med enträget viskande stämma halvt frågar han, halvt bönfäller han redan:

„Ger ni mig ett kvitto?“

„Det kan vi, förstås. Hur mycket är det, här är?“

Kassören har kommit med pengar till löneutbetalningen, icke alla förstås, utan blott för två veckor.

„Här är hundrafemtitusen mark,“ stammar kassören.

„Kvittot skall du få inom en timme. Lås in honom tillsammans med de andre,“ befäller Koskinen Lundström och utropar plötsligt: „Grip honom, snabbt!“

Det är lappen, som har kastat sig på pulkan och piskat på renen.

„Halt! Vi skjuter!“

Lappen stannar opp och vänder lydigt pulkan om.

„Mig behöver ni inte skjuta. Jag har inga mark. Jag har inte ens en penni. Bara en enda ren.“

„Din ren har vi inget bruk för. Men våga dig inte att ge dig av före oss. Du får åka i morgon bitti. Begrips?“

Lappen tiger. Han har icke förstått något; han fruktar, att man skall beröva honom hans ögonsten, hans ren. Hjalmarsson viskar honom något i örat; lappen lämnar honom utan ett ord.

„Pojkar, skall ni verkligen ge er iväg härifrån, när det är så kallt? Ni skall stupa på vägen av köld.“

„Skojar du, din krämare?“ grinar Kallio. „Överallt där, som finns ett träd och tändstickor, där skall vi ha det varmt.“

„När polisen dyker opp, så skall det gå er illa,“ fortsätter Hjalmarsson. „Det här är ju ett regelrätt rån, det med kassan!“

„Rån?“ förundrar sig Kallio. „Nu har vi bara fått lön för två veckor. Och vi har för mer än en månad till godo.“

„Du har glömt våra skulder,“ infaller Sara i samtalet.

„Där ser man!“ gladde sig Hjalmarsson. „Och sedan är jag fast förvissad om, att vårt socialdemokratiska parti skall vända sig kategoriskt emot ett sådant oförnuftigt tilltag.“

Koskinen trädde fram till honom.

„Vad för ett socialdemokratiskt parti är det, som är emot?“ röt han till, efter att ha åhört handlarens tal. „Det tyska? Som tillät, att kejsarns stövlar förtrampade vår revolution och förintade tiotusentals av våra kamrater? Eller kanske vår finska socialdemokrati? Kanske den,

som hjälper slaktarna att kämpa mot den Socialistiska Rådsrepubliken? Tanner, som nu tar emot skyddskårsparader? Till nyår föreslog vi en enhetsfront i kampen för freden och mot kriget, men den femte januari åsidosatte socialdemokraternas ledning de vanliga enkla arbetarnas vilja; den avvisade vårt förslag, den började baktala oss och våra ryska kamrater. Vad kan väl vi ha för gemensamt med ett sådant parti?”

Handlaren blev förlägen, drog ur fickan opp en väldig, omsorgsfullt ihopvikt röd näsduk med prickar på, vecklade ut den och började torka sig i pannan.

„Likväl har vi också våra meriter inför arbetarklassen,“ sade han.

„Meriter har ni nog, men bara i slaktarnas ögon och inte inför arbetarna,“ svarade Koskinen, och alla omkringstående grinade.

„Det är bäst att arresterera honom; fan ta honom,“ sade Kallio muntert.

„Det är inte lönt! Nu skall han tiga av sig själv, när han har fått se, att skogsarbetarna vet, hur mycket han är värd,“ skrattade Koskinen i sina välansade mustascher.

Han begav sig vidare till de andra bålen och andra skogshuggare. Vid sidan om honom gick Antti med sin oskiljaktliga kaffepanna.

Där stimmade överallt folk omkring, vilka samtalade högljutt och beskäftigt; och på samma gång som de var de samma, de hade varit föregående dag, så var de nu helt andra människor. Icke blott hade deras tal blivit högljuddare, utan även hade deras blickar förlorat sin sedvanliga likgiltighet. De kände sig som herrar över sina öden, över sina liv.

När Kallio sedermera sökte erinra sig allt det, som hade förevarit under dessa få och så förtvivlat kalla februaridagar, så yttrade han:

„Där är ingenting, som är skönare här i världen än skogens sus. Så den susar, skogen! Ja, så var det, alla dessa dagar liknade skogens sus. Det var, som om skogen hade susat i våra hjärtan.“

Rummet var fullt med folk. Matsalsbordet hade man fört undan tätt intill väggen. Vid bordet satt Koskinen och samtalade med Olavi, Lundström och den rödskäggade skogsarbetaren om någonting; Lundström bad alla lämna lokalen, ty här skulle nu stabens rådplägning äga rum.

»Åhå, på det viset!« tänkte Antti med tilltagande bitterhet, och kopparpannan skramlade bak skuldrorna på honom. »På så sätt! Man sammanträder avsides ifrån alla andra, cheferna har redan visat sig, men någon ordning är här inte. Mina skidor är det någon, som har ta-

git utan att fråga om lov. Sådant känner vi till!« Han begav sig raka vägen till Koskinen.

Lundström öppnade dörren till det rum, där arrestanterna satt. Inari förde dit den sjuke skogshuggaren, som han höll under armarna och stöttade.

„Res er opp ur sängen,“ befalldes han basen Kurki.

Denne reste sig motvilligt. Inari lade skogshuggaren på sängen.

„Så där, *herra* Kurki, denne sjuke kamrat, i vars ställe ni har lejt mig, lägger vi här. Han är redan på bättringsvägen. Om det händer honom något, eller om han inte tillfrisknar, så skall ni, *herra* Kurki, få stå till svars för det. Begrips?“

Kurki nickade till svar.

„Nu kan ni få tillbaka era dyrbara cigarrer, jag röker bara pipa, och om samvetet tillåter, så kan ni sälja dem omigen.“

Han slängde cigarrasken på det lilla bordet, gjorde helt om och lämnade rummet.

Mens han gick fram till bordet, hörde han Koskinen tala med någon partisan (nu kallade Inari alla de skogsarbetare, som hade skrivit in sig i bataljonen, för röda partisaner och ingenting annat):

„Vad då, jag bestämmer, att man skall söka efter dina skidor i hela bataljonen. Om du hittar dem, så ta dem då själv. Larma bara inte så mycket om det.“

Antti begav sig emot utgången utan att ha svarat honom.

Det är nästan mörkt i rummet. Lampan osar. Golvet är glatt av snö, som har följt med fötterna in; skuggorna fladdrar på väggarna och i taket.

„Du skall anförä första kompaniet och ta det som förtrupp, Inari; ni avtågar klockan tio i kväll. Vägen till Salla är den kortaste. Klockan två på natten avtågar andra kompaniet, strax efter det följer hela trossen med förnödenheter, kvinnorna, de svage och alla, som följer med oss, men inte är inskrivna i bataljonen. Sen tredje kompaniet. Vi upprätthåller ständigt samband, ömsesidigt. Övernattning sker företrädesvis i byarna; det är nödvändigt med patruller och vakter,“ föreskriver Koskinen med låg röst.

„Jag har en stor tross: tretti statliga eller bolagshästar, resten är timmerkörarnas.“

„Frivilliga?“

„Ja. Några av dem har jag mobiliserat.“ Det är Olavi, som säger detta beträffande den uppgift, som är anförtrodd honom.

„Meddela de mobiliserade, att de skall få betalt för allt till marknadsmässigt pris!“



Inari reser sig.

„Nu måste jag gå. Mitt kompani skall ju snart avmarschera.“

„Jaha, lycka till på vägen, då.“ Koskinen räcker fram handen till Inari. „Lycka till på vägen, kamrat!“ säger han milt.

På tröskelen vänder sig Inari om:

„Jag skulle över huvud taget helst göra processen kort med basarna, Hjalmarsson och chefen. Kom ihåg, hur sådant pack for fram med vårt folk 1918. Koskinen, kom ihåg det: 1918 var vi för milda mot slaktarna. Minns det: vi blev varse vårt misstag efteråt.“

Koskinen reste sig. I vinterkvällens halvmörker föreföll han ha blivit längre.

„Inari, bege dig till ditt kompani och... du skall veta, jag var med och undertecknade ett brev till kamrat Lenin den tredje september 1918; jag minns alla våra misstag och jag skall inte upprepa dem nu... Gå till ditt kompani, Inari, och meddela partisanerna allt, vad jag har sagt. Detta rör även dig själv.“

Inari gick ut och smällde igen dörren efter sig.

Där var ett myller av stjärnor på den vidsträckta, låga, svarta himmelen.

»Det skall gå bra på färden,« tänkte han, »om bara Hilda inte fryser sig på vägen.«

Lundström har vaknat till av, att någon har ryst honom i axelen. Han har mödosamt slagit upp ögonen; han har på en lång stund icke kunnat komma till sans och begripa, var han befinner sig och vad, som försiggår med honom. Endast en sak är klar: han sitter på en taburett och lampan osar. Sedan går det upp för honom, att det är Olavi, som har skakat om honom. Det luktar frost om Olavi.

„Vakna! Slädtåget står färdigt, det är dags att dra iväg!“

Någonstans långt bort ifrån trängde ljudet av en välbekant stämma fram till honom. Han for upp och kände, att benen icke ville bära honom, såsom hade han gungat på en bölja.

„Det är dags att ge sig av nu!“

Han gick fram till bordet. På en wienerstol satt Koskinen med huvudet fällt emot bordet.

»Jag borde inte ha somnat,« tänkte Lundström och stötte till Koskinen lätt.

„Det är tid nu!“

„Vad?“ for Koskinen upp, som om han inte hade sovit utan hela tiden varit på sin vakt och väntat på denna vidröring. Med en tjock urkedja av gediget silver fiskade han upp uret ur sidofickan och öppnade dess

lock med en knäppning. „Ja, hon är två. Jag har sovit tio minuter längre än jag hade bestämt mig för.“

Han hade sovit i fyrtio minuter, de första på fyrtyotre timmar.

För att förjaga sömnheten tvättade de sig med snö. För att kunna göra det fick de gå ett stycke bort ifrån trappan; vid trappan hade snön frusit till is. Det var förtvivlat kallt, och det började strax sticka i fingertopparna.

En mörk och för blicken ogenomtränglig skog omgav planen vid huset. De enskilda stammarna kunde man ej urskilja. Det var blott omkring de slocknande eldarna, som nattmörkret hölls på avstånd.

Lundström hörde knastrandet ifrån den havre, hästarna tuggade på, och kände lukten av hästsvett; djurens varma, ångande andedräkt omslöt honom.

„Konvojen har redan avgått,“ sade Koskinen belåtet. „Vi lever, och livet är härligt! Härligt! Med en varm fäll på släden kan man till och med under färden få någon timmes blund i ögonen,“ sade Koskinen muntert och lade handen på Lundströms axel.

„Livet är härligt, kamrat Koskinen!“ nästan vrålade denne och rusade tillbaka in i herrskapshuset.

Han rusade genom det stora, ostädade rummet och vred om nyckelen i låset.

I rummet låg chefen och sov på en väldig björnfäll tillsammans med sin unga hustru. I hörnet vid spisen slumrade Hjalmarsson och blänkta med sin vidsträckt flintskalle; där snarkade kassören, som lagt den tömda portföljen under huvudet till kudde.

„Opp att stå, vi behöver fällen,“ väckte dem Lundström.

Genom himlavalvens svärta tindrade stjärnorna, som liknade knappålshuvuden; av snön föreföll natten än mörkare och av det täta mörkret än kallare. I detta kalla mörker ljöd medarnas knarrande, människornas dämpade samtal, hästarnas frustande och där rörde sig pipornas glöd; det var slädtåget, som drog förbi.

„Nå, då kör vi, vad?“ frågade Koskinen.

En bondsläde kom körande fram till dem i mörkret. Det var en okänd man som körde.

„Det är jag, som är chefens kusk. Han har befallt mig att inte lämna kvar hästen någonstans,“ dundrade han med basröst.

„Det var bra,“ utropade Lundström glatt. „Chefens häst och chefens kusk; här är chefens madrass och täcke tillika.“ Han slängde den varma fällen och några renhudar på släden.

Koskinen tog plats i bondsläden, och när den redan tagit hade fart, tog Lundström ett språng upp i den. När han svepte in sig i hudarna för att strax därpå falla i djup sömn, hann han mumla fram:

„Det är skönt, vi lever, kamrat Koskinen, bättre kan det inte vara!“

**Del III**  
**Snöströmmen.**

## 27

### Första kapitlet.

Vinden slungade näve efter näve med stickande snö rätt in i ansiktena på dem.

Över den sköra skaren var de på väg söderut med gevär och små knyten på axlarna. Skogsarbetare plägar ej ha så mycket lösöre.

Den kalla aftonen övergick omärkligt i natt.

Inari gick främst. Han böjde sig, fattade av alla krafter om stavar-  
na, stötte ifrån, sträckte på sig och for ryckvis framåt.

Han tjusades av denna på en gång rytmiska och plötsliga rörelse. Han hörde den ivriga andedräkten ifrån de kamrater, som gick bakefter honom, han hörde suset och knarrandet ifrån deras skidor.

Vita, barrludna tassar hängde ner över vägen. De vidrörde ofta Inari. Då och då rös han till, såg sig om och märkte, att han hade löpt kamraterna långt i förväg. Inari stannade då opp och väntade otålmodigt, tills de övriga hade kommit närmare. De närmade sig; såväl Unha Soldaten som Kallio och de andre.

Kopparpannan jagade ifatt dem, sedan de redan hade lämnat avverkningsfältet; först framemot kvällen hade det lyckats honom att hitta sina skidor, vilka i den allmänna villervallan hade tagits med i trossen. Här var vidare den unge skogshuggare, som alla kallade för Ynglingen, liksom många andra, vilka kände varandra vid förnamn.

Det var en och samma känsla som upplyfte dem; det var en enda vilja som förenade och anförde dem. Om än var och en för sig skulle ställa sig frågan: »Varför har du ett gevär i händerna, när du inte förstår dig på att skjuta med det? Varför drar du iväg, vem vet varhän, i denna frostbitna natt i stället för att ligga och sova i en eldad barack?» så skulle var och en svara olika, ty var och en skulle finna sina egna bevekelsegrunder. Men allesamman visste de, att annorlunda kunde man icke handla!

När de hade tillryggalagt omkring två och en halv mil, tog de sig en kort rast.

De kalla barren ville icke ta fyr utan avgav en tjock rök.

„Usch, så trött jag är, pojkar!“ beklagade sig Sara.

„Ja, men bli då vid bålet och vänta på trossen,“ rådde honom Inari.

Men Sara blev förnärnad och teg.

„Se på Aino och ta henne till föredöme, hon vandrar duktigt på i ledet, fastän hon är kvinna.“

Aino, kockan, hade verkligen placerat sin fege karl tillsammans med öket i trossen men själv gripit till geväret.

„Skäll inte på vår familj; en ur den bär gevär.“

Sedan de hade vilat sig och värmt sig en smula vid bålet, drog de vidare. Fram till den första byn återstod två mil. De löpte raskt framåt längs en smal, igenfygd stig söderut i hopp om att kunna nå byn framemot gryningen.

Deras ivriga andedräkter avlagrade sig som isskorpa på halsdukarna, och om än de kände sig varma, stack dem tusende skarpa små nålar i öronsnibbarna.

Inari lyckades icke strax finna en lugn och jämn marschtakt för sitt kompani. Han gick själv i spetsen och glömde bort de andre, men de hastade efter, ty de ville gå strax bakom hans rygg och tappade snart andan, så att flera av dessa utpumpade alldeles förlorade krafterna, då de skyndade sig att jaga ifatt de kamrater, som hade löpt långt i förväg.

Om Inari hade sett sig om litet oftare, hade han icke glömt, att alla ej var lika flinka skidlöpare, som han; då kanske hans mannar icke hade varit så utmattade, då de kom fram till byn, kanske de icke hade knorrat så mycket, och kanske hade de kommit fram tidigare. Man hade icke behövt stanna opp var halvmil och länge stå och vänta på den långa, över snövidden utsträckta raden.

Nästan ända framme vid byn Koski upptäckte Inari eldsskenet ifrån en nying.<sup>1</sup> Vid bålet satt där några skogsarbetare från de angränsande avverkningsplatserna. Sjuttio man. De förenade sig med bataljonen.

Inari tar med sig Kallio och beger sig ånyo åstad framåt.

De arbetar sig mödosamt oppför en låg, översnöad och med tundraskog bevuxen höjd. Likt dunkla tärningar ligger här och där byggnader utströdda. Kallio förekommer det av någon anledning, som vore

---

<sup>1</sup>Nying: en slags stockeld. Det står *rakatulet* i ryska texten (skall tydligen vara ett finskt ord); därmed menas förmodligen en stockeld, så varför inte kalla det *nying*. Ö.a.

de levande och rörde på sig. Han gnuggar ögonen. Dumheter, stugorna står stilla, såsom de har stått sedan hundra år, minst. . .

„Så sömnig, jag är,“ säger Kallio en smula skamset över denna otillåtliga svaghet.

„Vi skall vila om en eller annan timme bara,“ lugnar Inari honom.

Själv har han på nära tvenne dygn, de sista, icke sovit.

Han stötte ifrån med stavarna och löpte nerför backen till byn Koski. I mörker får snötäcket ett bedrägligt utseende, liksom i mycket skarpt solsken, då klyftor, hålvägar, raviner och gropar samt drivor av dunig snö, som har fygat upp emot stubbarna, förlorar sina konturer. Om man då lugnt stöter ifrån och far ner för den mjuka slutningen, då undgår man ej obehagligheter; den lätta skuggningen visar sig vara ett djupt dike, varöver man plötsligt föres av de snabba skidorna; månljuset på snön ger sken av att vara en backe, man måste hoppa ifrån; man får passa sig och försöka hålla sig på benen.

Inari bromsade tvärt in, när han var ända framme vid infarten till bygatan. Gata var förresten bara något, det kallades. Vid dess ena ände låg där ett post- och telegrafkontor. Kallio jagade ifatt honom, och de blev stående ett tag för att hämta andan och se sig omkring. Sedan gick de lugnt, likt vanliga resande ifrån norr, vilka är på väg till båt-farten på Saima kanal, omkring i byn utan att ägna de sömndrucket gläfsande hundarna någon uppmärksamhet.

Så gick de där förbi boden och värdshuset, varest för blott några dagar sedan Olavi och Lundström hade dragit förbi med sin dyrbara last. I postkontorets fönster har lampan slocknat. Där tänds så sakteliga små hemtrevliga lyktor i de överisade fönstergluggarna på nordlandets höga timmerstugor.

Emot väggarna står långa skidor lutade. En gammal bybo, som just kommer hem, stampar snön av kängorna på trappan, mens han håller sig med ena näven i dörrhandtaget. Fåren bräker milt i fåhuset.

Där möter de två långa flickor, som samtalar stillsamt med varandra. Man kan väl icke låta bli att hälsa på dem, som är så vackra och vänliga! Sålunda gick de tvärs igenom hela byn till dess andra ände.

Ifrån ett utav de små husen, som på intet vis igenom sitt utseende särskilde sig ifrån de övriga, begynte telegrafstolparna sin högtidliga vandring.

Halvannat hundratal meter bortom bygärdet gjorde Inari halt vid en telegrafstolpe. Han lade örat tätt intill. Stolpen sjöng sin fina, melankoliska sång.

„Ge mig yxan,“ bad Inari, och Kallio drog upp sin yxa ur bältet.

Inari måttade och började sedan hugga ner en hög, välväxt ung fura, som stod alldeles intill vägen. Vid temperaturer under trettio grader Celsius dämpas ljudet redan i yxans närhet. Tänk om man i öronvrån hade kunnat höra telegrammen flyga genom ledningen; har månne *Suomis* regering förklarat Sovjetryssland krig, hur går det vid fronten, vad nytt ifrån *Helsinki*, och vad säger folk på företagen? Men stolpen bara fortsatte sjunga på sin hemlighetsfulla, melankoliska, sorgliga visa.

Inari skilde med raska hugg de kådiga grenarna ifrån stammen. Därpå lyfte han den lätta furan över huvudet, svingade den och slungade upp den på de fina ledningstrådarna. Ledningarna slets itu likt spindeltrådar och föll som sträckta spön till marken.

„Det är kölden, som gör det.“ sade Kallio. „Den får järnet att rämna och dräper fåglar i flykten.“

Nu var telegrafiförbindelsen bruten och upphörde två mil längre söderut. Ingen kunde nu underrätta krigsmakten om de röda partisanernas framryckning.

„Gå nu och säg till Unha, att vi kan inta byn, och att han skall skicka mig två man med gevär.“

När de två gevärsposterna, Kallio hade skickat, anlände till Inari efter en kvarts timmes tid, sade han till dem:

„Jag befaller er att se till, så att ingen lämnar byn utan min tillåtelse.“

Sedan han hade givit dem denna föreskrift, vände han sig om och gick tillbaka till byn.

„Där, som ligger snö, där blir också spår,“ sade Sunila och tillsammans med en annan timmerhuggarpartisan tog han första vakten. „Glöm inte att skicka oss avlösning snarast!“ ropade han efter Inari.

Inari trädde in i ett varmt oppeldat rum, där telegrafiapparaturen stod alldeles hjälplöst på ett bord. Luften var så kvav, att man kände ett tryck över hjärtat. Långsamt, som sökte han fram orden ur minnet, sade han till Unha:

„För det första: glöm inte att skicka avlösning till vaktpatrullen; för det andra: genomsök byn och konfiskera vapnen. Kungör för bönderna och torparna, för alla, som har hästar, att hästarna är mobiliserade och skall forsla last och foder till nästa by mot betalning, rättvis, självfallet, men, och meddela dem det, förstås, meddela alla, vad vi är för några och vad vi vill.“

Inari tyckte själv, att han gav snabba och precisa befallningar, men Unha hade svårt att uttolka meningen ur hans långsamma, snåriga tal.



Någonstans långt bort ifrån hördes det dämpade ljudet av ett ur, som slog sex.

Sedan han hade åhört alla föreskrifterna, var Unha så trött, att han hade förlorat känslan i fötterna; han undrade, hur många timmar, man skulle få vila, och när han hade åhört svaret »Sex«, hälsade han och avträdde militäriskt.

Unha kom ut ur huset, avdelade en partisan till vaktavlösning och gav sig iväg för att verkställa befälhavarens order.

Han begav sig till gästgiveriet. Några beväpnade skogsarbetare gick framför honom. Unha tog en matsedel med ett innehåll, som icke var lämpat för kräsna magar, ifrån ett av de små borden.

Ser man på, där var gästgivaren. Han är förskräckt över detta plötsliga och ovanliga intåg av beväpnade skogshuggare. Det är tvunget, att man meddelar polisen, så han griper telefonluren och vevar krampaktigt. Han måste komma i förbindelse med nästa apparat på linjen. Han måste ha fatt i länsmannen. Men ju snabbare han vevar, desto gladare ler Unha med hela ansiktet.

„Bravo, veva snabbare, veva på, bara; kanske kan du telefonera ända till himmelen.“

Då begriper gästgivaren, att han icke skall komma fram på telefon, att han är till narr; och han byter strax ansiktsuttryck. Ej ens hållningen är längre densamma som för en sekund sedan; redan andas den nu spelad välvilja.

„Var så goda, var så goda!“ fjäskar han. „Sade ni, att skogsarbetarna i norr har gjort uppror? Ja, en sådan usel betalning kan man inte stå ut med. Det är ju det, ni förtjänar, som vi också lever av. Det drabbar även våra fickor. Men kanske krig med Sovjetryssland skall höja lönerna en smula...“

Nu står Unha ej ut med mer:

„Fan ta kriget! Vi är emot kriget, åt helvete med kriget!“

Krögaren blir ett ögonblick förlägen, men finner sig strax igen:

„Ja, men så slå er då ner, pojkar, sätt er till bords! Hallå där, raska på, raska på och ställ fram kaffe!“ ropar han.

Ifrån ett avbalkat utrymme ljuder otydliga prasslanden.

„Vi övernattar här, i din lokal,“ avgjorde Unha. „En del av mannarna kan inkvarteras på postkontoret, de övriga får själva hysa in sig i några varma bondstugor.“

Jord åt torparna och arrendatorerna utan någon som helst inlösen: det budskapet får denna afton torpare, lantarbetare, småbrukare och övriga, som icke har någon makt, höra. Deras hjärtan bankar hårdare. Vidare får bönderna besked om, att de måste tillhandahålla de upp-

roriske hästar och slädar för skjuts till nästa kyrkby. Ja, det är sant, pojkarna säger visst, att det betalas väl.

Inari sov sött, där han satt på stolen med huvudet lutat emot armarna, som livlöst låg utbredda på bordet. Vid hans fötter låg de i byn konfiskerade vapnen oppstaplade. Överst låg där två björnbössor.

Då och då kom där in partisaner i rummet; de klampade runt och flyttade omkring de små borden; de staplade opp dubbelbössor, revolverar, studsare och krigsgevär.

Kallio inrättar sig en sovplats vid sidan om de andra ynglingarna, som ligger utsträckta på golvet. Överallt brinner lamporna. Denna natt låter man dem brinna och snålar icke på fotogenen.

Inari sitter och sover lutad emot bordet. Kallio erinrar sig, hur de på våren föregående år tillsammans hade sänt iväg timmerstockar med slagord och hur fåglarna hade drillat den gången. Han ler för sig själv.

»Gudskelov, jag har hittat alla mina kamrater på en gång. Inari, Sunila och Olavi; präktiga pojkar allesamman,« tänker han och somnar med ett saligt, trött leende.

Inari ryckte till och tittade på det runda vägguret. Klockan slog klart och sprött tio.

»Men då har jag ju sovit för länge, jag måste låta Unha också vila.«

På bordet framför honom ligger där en coltrevolver, ett krigsgevär av ryskt fabrikat, ett gammalt berdangevär och ett jaktgevär av märket Winchester samt en hög patroner. »Har de inte hittat fler?« tänker han besviket.

På golvet låg några partisaner utsträckta och sov i de mest oväntade ställningar.

„De är trötta,“ sade Inari och gick ut.

På trappan hade han så när stött samman med Unha.

„Skall detta föreställa samtliga vapen?“

„I byn, ja. Ser du, många av karlarna är helt enkelt inte hemma nu, de är ute i skogen: på jakt eller på timmerhuggning. Men en eller annan kilometer härifrån, utanför byn, ligger hemmanet Perttula. Där har man troligen vapen. Men jag har inte velat bege mig dit, så länge du har sovit. För övrigt är allt i sin ordning.“

„Då tar jag itu med detta; gå du och lägg dig nu, om fyra timmar så lämnar vi byn.“

Inari väckte Kallio och ytterligare två karlar. De for opp med det samma.

Aino anslöt sig till dem.

„Du borde vila dig litet till du, som är kvinna.“

„Fruentimmer behöver inte lika mycket sömn, som karlar.“

Hon följde med dem. Nattmörkret tycktes allt tätare. I gengäld var himmelen stjärneklar.

Vid bondgården omringade de stora gårdvararna dem och skällde ut dem av alla krafter.

De fortsatte in över gårdsplanen, passerade tillbyggnaderna och kom snart fram till boningshuset.

De trädde in i huset, gick tvärs igenom två rikt utstyrda rum, där ingen vistades, och hamnade i ett stort, ljust vardagsrum.

Lätt gungande i en gungstol satt där en mager, slätrakad och alldeles flintskallig gubbe med skarpa drag. I en mjuk fåtölj mitt emot honom satt en rundlagd, grånande kvinna, av allt att döma hans hustru, och läste högt ur ett brev.

Läsningen avbröts. Husbonden och hans hustru stirrade frågande på de nyanlända.

Inari högg tvärt av:

„På befällning ifrån befälhavaren över första bataljonen av *Pohjolas* röda skogsarbetarpartisaner konfiskerar vi härmed samtliga hos er befintliga vapen.“

Misstron lämnade icke herrskapets ansikten.

„Men var är länsmannen? Var har ni ordern om detta lagstridiga berövande? Eller kanske vi redan har förklarat ryssarna krig och det är de frivilliga, som behöver vapen? Då skall jag med nöje skänka bort dem, utan att de behöver konfiskeras.“

„Jag skiter i dina frivilliga!“ Inari kunde icke hålla sin vrede tillbaka.

Bondmoran blev beskäftig och enfaldigt pladdrande begynte hon ta ner ett gammalt jaktgevär ifrån dess plats på väggen. Högre opp hängde där greniga ren- och älghorn.

Hon sneglade på sin man. Trettio år hade hon framlevat sida vid sida med honom, men aldrig före detta ögonblick hade hon ens i mar-  
drömmar kunnat föreställa sig, att Kustaa Perttula, hennes make, skulle kunna visa opp ett sådant vredgat och av olidligt förakt förvridet ansikte. Hon hejdade sig. Hon hade kommit av sig i förvirring.

„Skaffa fram de riktiga krigsgevären och inga sådana fornminnen!“ röt Kallio.

Moran sneglade skuldmedvetet på mannen och slank feigt in i det angränsande rummet, makens arbetsrum; hon öppnade den breda skrivbordslådan och drog ur dess djup opp en ny, polerad browning samt tre ramar patroner. Hon lade dem försiktigt vid bordsskivans kant.

Inari gav tecken till partisanerna, och de rafsade åt sig allt: såväl antika gevär som krigsvapen. Ju mer moran oroade sig och fjäskade,

desto lugnare och vredare blev husbonden. Hans långa, beniga fingrar låg som klistrade på gungstolens armstöd.

I denna stund inträdde där i rummet en man. Att döma av hans klädedräkt och hans sätt att föra sig var han dräng eller lantarbetare.

„Var, *herra*, befaller ni, att jag skall driva hän renarna nu?“ vände han sig till husbonden med en underdånig bugning.

Men den tilltalade föreföll ha blivit döv och stum. Därför gentog mannen sin fråga lika vördsamt men med en biton av villrådighet. Husbonden fortfor emellertid att tiga.

„Nu är här ingen *herra* mer, ingen husbonde, utan här är de revolutionära skogshuggarna, *Pohjolas* röda partisaner. Det är också därför, han inte svarar dig,“ förklarade Kallio husbondens märkliga beteende.

„Inga fler vapen? Vi bränner ner gården, om ni har bedragit oss,“ säger Inari med hög röst.

„Nej, det svär jag er!“ bedyrar moran förskräckt.

„Jag har skrivit opp numret på browningen!“ väste gubben fram.

„Döda honom inte!“ kved moran och hängde sig på Inari. „Jag svär er, här är inte mer, bara yxor. . .“

„Och hur skall det bli med renarna?“ fortsatte renskötaren villrådigt.

„Driv dem varhelst du vill, fan i våld, om det så skulle vara,“ avgjorde Kallio mens han lastade på sig vapnen.

„Jag skulle gärna steka renbog till er, pojkar!“ sade Aino drömmande. „Med en sådan där välstekt, knaprig skorpa, en riktig läckerhet!“

De gick ut på vägen.

Det var mörkt.

Över natthimmelen slingrade sig dis och dimmor. Ut ur fähuset kom där en äldre man och sporde Inari:

„Får jag följa med er?“

„Vem är du, då?“

„Jag är dräng här på gården.“

„Ta då ut din slutlön och kom med.“

De gav honom storbondens gevär, och han inträdde i första kompaniets led.

I byn gick mannarna runt till stugorna för att värma sig. Utomhus pysslade bönderna med slädarna och vattnade hästarna.

Inari beslöt sig för att själv inspektera posterna; det var sista vaktombytet före uppbrottet ur byn.

Han höll sig i skuggorna från husen och gårderna för att kunna dyka opp helt oväntat inför vakterna. Plötsligt fick han höra, hur det skrapade till och någon smällde i en dörr vid sidan om postkontoret.

Han blev stående, lyssnade och såg sig omkring. Det var alltjämt helt mörkt. Inari förmådde med viss svårighet urskilja, hur någon skugga rusade utför trappan, böjde sig ner, spände på sig skidor och hastigt löpte åstad längs vägen. Inari drog iväg efter skuggan men försökte förbli oupptäckt.

Nu kunde han se, att skuggan var en kvinna.

Den okända hade passerat de sista byggnaderna och tog av ut på stora landsvägen söderut.

»Varför har hon givit sig iväg i lönndom ifrån byn och mitt i kalla natten?«

Inari skyndade på stegen.

Det var så kallt, att det ej ens knarrade i snön.

Där löper hon nu fram till vaktposten och stannar opp. Utmärkt! Längre skall hon ej få komma. Inari ökar farten.

Mellan vaktposten och kvinnan utspinner där sig ett livligt samtal. Av tonfallen och de enstaka ord, som når honom, får Inari intrycket, att kvinnan ber vakterna om något.

Han har redan slagit av på takten, men tvärt på en gång stöter han ifrån med bägge stavarna och tar sig ut till vägens mitt. Han sätter fart.

„Hur vågar ni släppa ut någon som helst ur byn?!“ ryter han för full hals, när han drar förbi de av hans plötsliga uppdykande och skarpa tillrättavisning skälvande vakterna. „Stanna!“ ropar han.

Men kvinnan vill icke stanna; hon hoppas på sin förmåga som skidlöperska och på vinternattens ogenomtränglighet; hon löper allt snabbare.

„Efter mig!“ ropar Inari vredgat till vaktposten.

En av dem skjuter iväg ifrån platsen och löper bakefter sin befälhävare.

„Stanna, kvinna!“ ropar Inari än en gång. „Vi skjuter!“

Han stöter kraftigt ifrån med stavarna, drar in luft i lungorna och kastar sig framåt. Skall han verkligen låta henne slippa undan?

Vakten hade stannat opp. Han hade slitit geväret ifrån axelen. Han lade an. Mörkret söndertrasades av skottets gula flamma. Ett skott. Ett till.

Kvinnan hade minskat farten och efter en eller annan sekund stannade hon opp helt.

„Du hade kunnat löpa ännu längre, din tossa,“ skällde Inari, „vi hade nog fått dig fast i alla fall!“

Sedan övergick han strax till den officiella tonen:

„Var skall fröken hän, skall ni lämna byn mitt i natten?“

„Till kyrkbyn.“

„Varför beger ni er dit så sent om natten?“

„För att komma fram till dagningen.“

Varför behövde hon ge sig iväg till grannbyn?

Nej, var så god att vända skidorna om. Hon skall icke få bege sig till nästliggande kyrkby förrän i övermorgon. Har hennes far hastigt insjuknat där? Har hon fått veta detta på telefon en halvtimme efter, att de har brutit telefon- och telegrafförbindelsen? Varför stannade hon icke, när han anropade henne? Trodde hon, att han skojade? Vad arbetar hon med? Är hon ortens postombud?

„Kära fröken, jag garanterar er, att er farsgubbe skall få lämna ifrån sig sin själ till Gud utan att ha fått träffa er, om ni inte rättar er efter våra föreskrifter!“

Inari befälde en av vakterna att ofördröjligen föra bort fröken och spärra in henne i gästgiveriets skafferi fram till dess, att första kompaniet skulle avtåga.

När den ene vakten hade fört bort arrestanten, vände sig Inari rasande till den andre:

„Vad hade ni för rätt att bryta mot ordern och släppa ut en människa ur byn?“

„Det var ju en kvinna, kamrat Inari.“

„Må det ha varit Gud själv. Du skulle ha gripit henne och fört henne till mig.“

„Jamen, hennes far var ju döende, och hon bad så bevekande, så att vi släppte iväg henne!“

„Du har brutit emot ordern. Är det första gången, du har ett gevär i händerna?“

„Ja, det är första gången, kamrat befälhavare.“

„Du har inte följt ordern. Jag förlåter dig för denna gången. Nästa gång skjuter jag dig. När du skrev in dig i bataljonen, kände du till vår disciplin.“

Inari började gå längs vägen emot byn. Så vände han sig om och frågade vakten:

„Ni har väl inte släppt ut några fler ur byn?“

„Nej, kamrat befälhavare.“

„Jaha, tänk då på detta: den slynan är medlem i *Lotta Svärd*. Hon skulle ha slått larm i kyrkbyn hos skyddskåristerna och i garnisonen. De skulle ha lagt sig i bakhåll på vägen, och vi skulle ha gått i fällan. De hade kunnat knalla ner oss som åkerhöns på grund av denna jäntunge. Och där stod du bara som en annan stubbe!“

Den unga postmästarinnan kände sig mycket illa till mods i gästgiveriets förrådsrum. Där var visserligen varmt; men mörkret — det var, som hade man stuckit ut ögonen på henne; hon hade icke lust att lägga sig, ty där var endast de råa golvplankorna att ligga på.

Förargat fingerade hon där i mörkret sitt emaljerade förbundsembem, »Lotta Svärd«; hon borde ha hakat av det, innan hon hade gått hemifrån! Hade det icke varit för detta märke, så kanske även han, den tredje, hade låtit henne passera. Hon hade med stolthet iakttagit, hur han hade blängt på detta märke. Det förekom henne redan, som hade *Suomis* stora fosterländska hjältinnas ära omstrålat henne själv. Men i stället hade hon så fånigt blivit inspärrad i visthusboden, tillsammans med saltsäckar, mjöl, socker, kaffe och råttor!

„Herre, gör så, att här inte är några råttor!“ bad hon viskande.

Det vore intressant att få reda på hur länge, de skulle hålla henne här i matförrådet. Löjtnant Lallukka skulle troligen snart få höra om detta uppror, komma hit, återställa ordningen och försätta henne på fri fot. Då skulle hon bli hjältinna. De där röda skogshuggarna höll förmodligen på med att genomsöka hennes bostad nu. Vad kunde de hitta där?

Gud give blott, att de icke komme fingrarna i hennes frimärkssamling! De där timmerhuggarna kunde ju icke begripa fulla värdet av det, som hade samlats ihop med så mycken möda och flit. Särskilt de unika, björnarna, de karelska märkena i olika valörer och färger. Där gick de, dessa olikfärgade björnar, omkring på bakbenen i snö, över dem brann norrskenet. . .

„*Neiti*, ni får gå till ert arbete nu,“ väckte henne en obekant kvinno-röst.

Hon slog opp ögonen. In igenom det lilla dörrhålet trängde där grått morgonljus. Hon hade träsmak och var öm i hela kroppen utav de råa och hårda golvplankorna; hon var för varm efter att ha sovit med kläderna på; men på en gång erinrade hon sig allt och kom kvickt på benen.

Gå till arbetet? Alltså hade denna absurda hallucination fördunstat? Om hon nu icke hade befunnit sig i detta trånga och mörka kyffe, så skulle allt det inträffade ha kunnat vara en ond dröm. Nu började alltså en ny dag. Hon skulle gå till arbetet, och alltihop skulle klaras opp.

*Neiti* trädde fram ur den mörka kroken och ut i gästgiveriets stora sal samt begav sig till telegrafan; men där blev det klart för henne, att mardrömmen alltjämt pågick och skulle fortsätta.

På taburetten vid bordet satt där en äldre skogsarbetare med ett gevär emellan knäna. Den kvinna, som just hade väckt och släppt ut

henne, var också beväpnad med gevär. I ett hörn låg där några vapen prydligt oppstaplade på golvet.

Sara hade blivit tröttare än de andre, och därför hade Inari lämnat honom tillsammans med Aino i telegrafstugan och gått sin väg, sedan han hade givit dem uppdraget att överlämna konfiskerade vapen till chefen för underhållstjänsten, Olavi.

Sara skulle också överlämna Koskinen en av Inari slarvigt ihopkratsad skrivelse, vari den senare meddelade, att allt hade gått som smort, att han hade ställt opp sitt första kompani vid kyrkbyn Salla och att han skulle invänta anvisningar ifrån befälhavaren. Det var känt, att en garnison gränstrupper var förlagd strax utanför kyrkbyn.

Sara blev kvar, stolt över den del av uppdraget, som hade fallit på hans lott. Han kände sig för första gången i livet som en nyttig människa. Hur underligt det än kunde vara, så kände han det, som visste han mer, som hade han förmått mer än någonsin, som om han mer än någonsin betydde något. Ja, bara det, till exempel, att nu hade man givit honom i uppdrag — och han tjänade denna stora sak — att bevaka de konfiskerade vapnen. Vidare skulle han överlämna chefen ett hemligt brev ifrån alla nordlandets modiga människor.

»Du har inte misstagit dig, kamrat Inari, gamle Sara skall fullgöra uppdraget!«



## 28

### Andra kapitlet.

Grå trädde dagen fram. De molnhopar, vilka skymde solen, seglade som gråa skuggor fram ovanom de snötäckta skogarna.

Alldeles i närheten av gårdarna på vägen till Salla möttes partisanerna av en släde. Den, som körde, drev på sin småvuxna men kraftiga märr, och hon travade ystert vägen fram; käckt pinglade bjällrorna: »se här,« tycktes de ropa, »vad det går undan!«

„Halt!“ spärrade partisanerna vägen.

Utan att ha förstått, vad det var fråga om, höll slädens förare in märren.

„Nå, stig ur,“ sade Inari.

Varifrån känner han igen denne man? Han har mött honom helt nyligen men nu kunde han varken erinra sig tidpunkt eller plats. När föraren steg ur, glodde han på Inari och det var, som hade också han dragit sig något till minnes.

„Efternamnet?“ frågade Inari.

Men namnet sade honom ingenting.

„Med vilken rätt håller ni mig kvar och visiterar mig?“ började slädköraren brusa opp.

Ur den varma pälsjackans ficka drog Kallio fram en stor, nött browning.

Sedan han hade blickat omkring sig och runt om endast fått syn på de beväpnade skogsarbetarna, teg slädköraren buttert.

„Vad sysslar du med? Var skall du hän?“

Han hade visst bestämt sig för att icke svara.

„Känn igenom honom, då, Sunila,“ befallde Inari. „Vi skall få se, vad det är för papper, han har på sig.“

Sunila fann i pälsjackans innerficka två stora tjänstekuvert med runda lacksigill, men redan innan Sunila hade överlämnat dem, kas-

tade Inari en blick på myndighetssigillen, slog sig med handflatan för pannan och utbrast muntert:

„Nej men, se god dag, herr länsman!“

Ty nu hade han kommit på det; denne länsman hade arresterat honom tillsammans med Olavi vid sjön och släpat iväg dem till tinget såsom hembrännare. Men den arme Lundström hade så när gått åt under tiden.

„God dag, herr länsman!“

Länsmannen, som nu icke var klädd i uniform, ryckte till; och mens han försökte påminna sig, var de hade råkats, skådade han Inari forskande rätt in i ögonen utan att besvara hälsningen; vad kunde denne veta mer?

„Nu så är det ombytta roller. Nu, ursäkta mig, är det inte ni, som arresterar mig, utan jag, som arresterar er. Ni kan med egna ögon övertyga er om, att jag inte är någon hembrännare.“

Nu kom även länsmannen själv ihåg sin höstmarsch igenom kärren, och hur dessa gossar, som det visserligen saknades bevis emot, hade undkommit lagens långa arm.

Inari mottog ur Sunilas händer de bägge kuverten. På det ena var sigillen redan brutna, och det var öppnat.

Detta var ett hemligt meddelande om, att där i *Pohjola* vid det rådande allmänna läget och med det socialistiska arbetarepartiets förhävanden tagna i betraktande möjligtvis skulle dyka opp farliga uppvigglare, agitatorer för »ryssät«.<sup>1</sup> Dessa agitatorer vore det nödvändigt att med stöd av »de lokala patriotiska organisationerna och skyddskåren« vid första påträffande arrestera och ofördröjligen vidarebefordra till därför anvisade tjänsteställen.

„Ja, ta du och vidarebefordra oss,“ grinade Inari, „vi är agitatorer allihop.“

Sunila, som hade gripit hästen i betset, skulle vända släden. Märren tittade snett och rörde litet på öronen men löd icke den främmande mannen.

„Se så, vänd henne om och åk tillbaka,“ befallde Unha.

Länsmannen vände ekipaget om utan invändningar.

Den andra försändelsens omslag var ännu icke brutet. Även denna var adresserad till länsmannen, men dess sigill var större, och kuvertet såg mycket vördnadsbjudande ut.

Inari föll i tankar över kuvertet. I skönskrift understruken med två blåa streck löd påskriften: »*Strängt hemligt*«.

---

<sup>1</sup>*ryssarna*; på finska i ryska texten. Ö.a.

»Det är nog bäst, om partikommitténs ombud, kamrat Koskinen, får bryta det statliga sigillet och läsa brevet först,« kom han att tänka och så stoppade han på sig det obrutna kuvertet.

„Uppställning!“ röt Unha Soldaten, Inaris medhjälpare.

Förtruppen satte sig ånyo i rörelse. I mitten körde de slädar, som hade frantagits länsmannen och krögaren. Partisaner, som blev trötta under vägen, hoppade då och då opp på dem i farten och turades om att vila. Två kunskapare<sup>2</sup> hade gått bataljonen ett stycke i förväg. Den ene av dem hade just återvänt och flåsade tungt.

„Kamrat befälhavare, vi har iakttagit fyra soldater en halv kilometer ifrån gården. Soldaterna är på väg till fots längs vägen hitåt.“

„Är de beväpnade?“

„Ja.“

Inari avdelar nio partisaner och följer själv med som tionde man. De övriga skall utan hast rycka fram bakefter dem.

Inari går främst. Snart möter han den andre kunskaparen.

„Soldaterna är helt nära, de är bortom kröken.“

Inari befäller, att alla skall gå undan ifrån vägen och gömma sig bak träden.

Med ens dyker fyra soldater fram runt kröken. De går makligt framåt längs vägkanten och blickar hela tiden oppåt.

En av dem drämmer under gåendet till telegrafstolparna.

Det ser ut, som om man i kyrkbyn har oroats av, att förbindelsen är bruten. Löjtnanten har ställt om att utsända fyra gränsjägare längs linjen för att utröna, var ledningen har gått av, och genomföra en flygande reparation. Så där går de nu, uttömmande sitt förråd av svordomar över snön, kölden, telegrafledningen och löjtnanten, mens de vandrar längs stora landsvägen och låter telegrafstolparnas palissad passera mellan sig.

Plötsligt växer där opp ur marken framför dem en skogshuggare (med en browning i vardera näven), och han ryter:

„Opp med händerna!“

De har ännu ej återfått fattningen, när han fortsätter befälla:

„Kamrater partisaner, ta dem på kornet!“

Helt nära rasslar det till i slutstyckena; bak de tjocka stammarna närmast vägen sticker gevärsmynningarna fram.

---

<sup>2</sup>*Kunskapare* är det samma som *spanare*. Ordet *kunskapandet* brukas liktydigt med *spaningen* i *Undervisning för infanteristen*, 1914 års upplaga (Stockholm 1914), s. 56. Ö.a.

Hur många är de? Det kan självfallet ingen här fundera ut, så tre av jägarna sträcker armarna i vädret. Bak deras ryggar sticker verktygen komiskt upp ur fältränselarna. Men den fjärde sölade och öppnade väskan, som hängde vid bältet.

Inari for fram och stack revolvern rätt under näsan på honom.

„Har du sett en sådan här förr? Opp med händerna!“

Jägaren ryggade med ett häftigt ryck förskräckt bakåt ifrån den blänkande revolverpipan och sträckte hastigt armarna i vädret.

Bakifrån träden svärmade partisanerna ut på vägen och avväpnade soldaterna.

Vid det laget hade redan hela första kompaniet kommit fram. Unha skådade uppmärksamt soldaterna i ansiktet. De var samtliga okända, icke en enda av dem hade han tjänstgjort tillsammans med.

Man sätter de fångna soldaterna i krögarens släde och kör dem till gården.

Soldaterna är av allt att döma vettskrämda. En av dem frågar läns-  
mannen:

„Vet manne ni, ärade *herra*, vad det är fråga om?“

Länsmannen vet och förstår verkligen vida mer än soldaten. Han har ju på vägen hunnit öppna och genomläsa en av de hemliga rundskrivelseerna.

„Pojkar, ni förstår, vi är ju inkallade,“ säger en annan soldat liksom beklagande.

Vid det laget hade Kallio hunnit förbi gården.

Dold för gårdsfolkets blickar av en tät, finmaskig snöridå hade Kallio passerat utan upptäckt. Han högg ner en ung fura och härmade därvid ofrivilligt till och med Inaris sätt att hålla yxan och hans hållning. Han förde yxan alltför högt över marken, två *versjok*<sup>3</sup> högre än normalt; och han fruktade, att han skulle fördärva trädet, att man icke skulle få fullt virkesutbyte. Sedan kom han att tänka på varför, det var, han skulle hugga ner trädet, och föll i grin.

Den mjuka snön, som vräkte ner ifrån himmelen, liksom tryckte alla ljud till marken. Kallio högg ihärdigt den lilla furans stam ren ifrån grenar och kvistar, höll den högt i vädret och så slet han av telegrafledningen.

Kompaniet höll på att inrätta sig för stor rast på hemmanet.

Här måste man vänta, tills andra kompaniet hade kommit fram. Vakter ställdes ut på vägen. De, som händelsevis icke hade fått något uppdrag, skulle kunna sova ända till sent på aftonen.

---

<sup>3</sup>Versjok: ryskt mått, c:a 4 1/2 cm. Ö.a.

Inari beslöt sända någon med fångarna och den förseglade försändelsen, vilken bokstavligt talat brände i nävarna på honom, för att möta Koskinen.

Ynglingarna skrattade:

„Det är allt en fin skänk, Inari sänder Koskinen!“

Men snart tystnade skämtet av sig själva (man blir uttröttad av att löpa på skidor i kyla), och alla, som icke hade tjänst, var så dödströtta, att de strax somnade.

Sådan var den, vår ungdom; den var enastående och kan ej upprepas; då snön täckte över alla vägar och stigar, då kompasserna slutade fungera och gevärens tändstift frös fast i slagfjädrarna; men vi, vi lade ett spår igenom snön, fann vår väg igenom ofarbara skogar och tog fienderna på kornet. Ja, sådan var den, vår egen ungdom. Men numera hamrar den med pneumatiska borrar i urschaktningarna, numera strålar den med elsvetsarnas bländande sken i fabrikskällarna, numera klingar den av munter sång.

Inari har sträckt ut sig för första gången på fyra hela dygn och han sover. Han drömmer icke, han hör inga samtal. Men likväl går han upp före de andre, väcker Kallio och tar honom med sig ut på spaning.

## 29

### Tredje kapitlet.

I skymningen marscherade andra kompaniet in i Koski.

I byn hade man väntat på dem. Alla tillgängliga hästar var klara för avmarsch.

Koskinen sken opp.

„Bra gjort av Inari!“ sade han till Lundström. „Man behöver knappt förklara något, så begriper han ändå, vad som behöver göras.“

Sara överlämnade Olavi alla bössorna och revolverarna enligt förteckning. Han begärde till och med kvitto på vapnens emottagande, och Olavi skrev ut ett på en liten lapp, han hade rivit ut ur en skrivbok.

På postkontoret, varest staben hade inrättat sig, köpslog Olavi med ortens bönder om hur mycket, man skulle betala dem i skjutspengar.

Vaktposter utställdes, och Lundström instruerade strängt andra vakten om deras åligganden. Tredje vaktpasset snarkade redan i det angränsande rummet, sedan de hade lutat sina bössor emot väggarna.

»En sådan röra,« tänkte Sara, »röra, det är, vad det är! Jag måste minsann försöka jaga ifatt mitt eget kompani.«

Då kallade Koskinen på honom och sade, att ifall han var utvilad och kände sig vid tillräckliga krafter, så skulle han bege sig åter till Inari med en skrivelse. Ute var det alldeles mörkt, och Sara hade icke lust att lämna det varma rummet, men han sade, att han hade vilat ut och gärna skulle bege sig tillbaka till sitt kompani.

Fotogenlampan osade igen; vid sidan om den flämtade ett rinnande stearinljus, vilket såg ut att vara format av snö.

Folk trängdes i rummet; de drog med sig köldens andedräkt utifrån. De samtalade högljutt om obetydliga ting och meddelade med viskning- ar de viktiga sakerna. Några tuggade på bröd och fläsk. Två ynglingar

försökte lägga sig att sova rätt på golvet. Man reste dem opp på benen igen.

„I staben sover man inte!“

»Röra,« tänkte Sara igen, tog emot brevet av Koskinen och stoppade det i mössan. Han drog ner den ända till öronen; sedan gick han ut i kylan.

På bygatan brann heta lägerbål, men blott ett kort stycke ifrån dem föreföll aftonen ännu mörkare och kallare.

Slädarna stod med skaklarna i vädret. Där ute tuggade de frånsända hästarna i sig sitt knastrande foder. Byns unga flickor kom nyfikt fram till bälarna och språkade med dessa trötta men glada ynglingar, som under dagen hade tillryggalagt fyra mil. Många av ynglingarna inrättade sig för övernattning i de varma stugorna, men samspråket med bönderna sköt opp tidpunkten för den sömn, man så länge hade väntat på. Några av pojkarna fann bekanta här. Dessa förundrade sig, då de betraktade partisanerna: var hade de fått vapen ifrån?

Sara lämnade byn. Efter tre kilometer var där någon, som anropade honom. Det var sju man eller så, som kom emot honom.

„Tillhör du partisanbataljonen?“

„Ja!“

„Är den här i närheten?“

„Hur så?“

„Vi kommer ifrån avverkningsplatsen Kemio.<sup>1</sup> Vi kommer för att förena oss med den. Räcker vapnen till oss?“

„Det vet jag inte. Kanske. Jag har nyss lämnat min andel till staben,“ sade Sara stolt och löpte vidare.

I detta ögonblick föreföll han helt ha glömt sina gamla föräldrars sorgliga öde...

De timmerhuggare, han hade mött, var för länge sedan framkomna till byn (de hade kommit ut på vägen ifrån en stig, som endast skidlöpare kunde ta sig fram på), men han bara gick och gick framåt, söderut, i spåren efter sitt kompani.

Redan innan de hade kommit fram till Koski, hade Lundström tagit ett språng ifrån bondsläden ut på en stig vid sidan och på en gång stått till knäna i snö.

Där kom en skidlöpare emot honom.

Lundström steg plötsligt fram bakifrån en översnöad buske och spärade vägen för den skidburne brevbäraren.

---

<sup>1</sup>*Kemio* ur den ryska texten bokstavsvist överfört till latinsk skrift. Skall kanske skrivas annorlunda på finska, t.ex. Keriö eller Kemiö. Ö.a.

„Opp med händerna!“

Den anropade underkastade sig förskräckt och villkorslöst.

„Har du något vapen?“

Men vapen hade han inga; och mens de tillsammans gick åt stora landsvägen, upplyste Lundström honom om de tilldragelser, som utspelade sig i *Pohjola*.

„Ja, ni behöver vapen!“ sade postiljonen förståndigt. „Min postmästarinna har en pistol. Jag vet inte, vad för slags system det är; den är liten och platt; hon håller den gömd på kontoret, i skrivbordet, andra lådan oppifrån, till höger.“

Då de kom in i byn, skyndade sig Lundström strax till posten. Han ville hinna dit före stängningsdags.

På samma plats och i samma ställning, som han senast hade lämnat henne här för fem dagar sedan, satt den unga postmästarinnan vid sitt bord.

„*God dag, fröken!*“<sup>2</sup>

„Å, är det ni igen!“ log *fröken* milt emot Lundström. „Vill ni kika litet i de svenska tidningarna? Men det har bara kommit post en gång, sedan sist ni var här.“ Hon gav åter den unge skogshuggaren en öm blick. „Å, om ni bara visste, vilka obehagligheter, jag har råkat ut för!“ sade hon och mulnade, när hon erinrade sig, hur hon hade tillbragt den senaste natten.

„Tack skall ni ha, *fröken*, idag har jag inte tid till att läsa tidningarna ifrån *Helsinki* eller ens Stockholmstidningarna; idag skall jag be er om en annan tjänst.“

„Var så god, *herra*.“<sup>3</sup>

„Var god överlämna mig det vapen, ni förvarar här hos er.“

*Fröken* stelnade till i bestört förvåning.

„Vasa?“ fann hon sig först efter åtskilliga sekunder. „Är också ni, en sådan bildad svensk, med dem?“ Sedan anlade hon en kränkt och otillgänglig min: „Jag har inga som helst vapen.“

»Hur vågar han fortfarande le efter allt detta?«, harmas *fröken* ända in i djupet av sitt hjärta.

Men Lundström icke blott ler. Han drar opp revolvern ur fickan och fortsätter artigt, mens han flyttar den fram och tillbaka från den ena handen till den andra:

---

<sup>2</sup>Hela frasen på svenska i ryska texten. Ö.a.

<sup>3</sup>*Herra* av någon anledning på finska i ryska texten, trots att samtalet tydligen föres på svenska. Ö.a.



„Skulle *fröken* vilja vara så vänlig att öppna skrivbordslådan, den högra, andra oppifrån, och plocka opp revolvern ur den?“

Hon stirrar storögt på honom.

Lundström träder fram till bordet, drar nyckelen ur låset på mellersta lådan, öppnar andra lådan oppifrån till höger och han finner ofelbart, som hade han själv lagt dit den, en browning för damer. Nå ja, det är sämre än ett gevär, men kan väl också komma till nytta.

„Ha det så bra, *neiti*,“ övergår han till finska.

Den unga flickan stirrar efter honom, och i hennes blick ligger såväl vrede som förundran: hur hade han fått reda på det?

Lundström är nöjd med sitt äventyr och går raskt gatan fram. Emot honom kommer där några beväpnade ynglingar körande.

„Var ligger staben?“

Vid ingången till gästgiveriet trängdes skogsarbetarna.

Inne på gästgiveriet har man skjutit in borden till väggarna. Aino tronar i triumf över högen med konfiskerade vapen, på några samman-skjutna bord ligger där en ung timmerhuggare och sover sött.

„Sätt dig, Lundström,“ sade Koskinen vänligt och vände sig strax till en grupp bönder ifrån byn. Den överdrivet högtidliga betydelsefullheten i deras tal tillsammans med deras långsamma rörelser rörde stor och med möda återhållen oro.

„Jaha, kamrater,“ sade Koskinen och vände sig till deras överhuvud, „vad kan jag göra för er? Är ni inte belåtna med skjutspengarna, som ni har blivit erbjudna av chefen för intendenturen, kamrat Olavi? Var så goda och sitt.“ Men sedan han hade upptäckt, att alla taburetter var opptagna, reste sig Koskinen själv opp.

Olavi stod vid sidan om Koskinen.

Gubben teg en kort stund och så yttrade han:

„Nej, betalningen är inte alls illa. Men, ser du, kamrat chef, här i trakten har vi väldigt mycket björn.“

„Hur så, vi kan ju inte ta med oss allihop härifrån.“

„Nej, det är inte heller det, vi ber om. Oavsett hur många ni dödar, så räcker det. Vi kan nog själva också komma till rätta med dem. Det är bara det, vi behöver.“ Gubben pekade på de mot väggarna oppstaplade vapnen. „Våra är konfiskerade. Där är väl annat, man i värsta fall kan klara sig förutan, men utan jaktgevär går det inte alls.“

Olavi gick fram till högen. Han hade ännu icke kunnat dela ut vapen till tredje kompaniet. Han behövde ej betrakta den länge, för övertyga sig därom, att omkring hälften verkligen var jaktgevär.

„De har rätt.“ menade Olavi.

„Lundström, plocka ut några jaktgevär och lämna ut dem till kamraten här emot kvitto.“ Koskinen pekade på gubben.

Bönderna nickade gillande och började viska sinsemellan.

„Här har blivit ett litet misstag, kamrater,“ förklarade Koskinen. „Vi tar inga ägodelar ifrån bönderna, vi är deras vänner, och när vi kommer till makten, då skall alla bönder strax få av statens och godsägarnas jord och skog. Förse er med bössor och skjut björnar, älgar och annat vilt utav hjärtans lust.“

Lundström utvalde några jaktgevär ur högen och skrev ett kvitto. Bybornas anförare läste uppmärksamt igenom det, sedan han hade skjutit opp glasögonen i pannan, räknade bössorna och plitade därpå dit sin underskrift med bläckpenna.

„Allt är i sin ordning, kamrater.“

»Inari förstår ännu inte, hur viktigt det är med böndernas stöd,« tänkte Koskinen och sedan vände han sig till några skogshuggare med röda armbindlar, befälstecknet, vilka var komna in i rummet; och han gav dem ordern:

„Andra kompaniet förenar sig med det första om fyra timmar. Trossen och tredje kompaniet följer efter, så att de anländer, efter att ha passerat gården, till Salla framåt kvällen.“

»Han talar, som om vi redan hade intagit Salla,« tänkte Lundström.

Gryningen höll ännu på att bryta in med sitt ljus, när bataljonens huvudstyrka tillsammans med slädtåget drog vidare söderut.

Koskinen åsåg ifrån trappan partisanernas förbimarscherande. Vid sidan om honom stod Lundström.

På gatorna brinner där eldar. Man hör hästarnas gnäggande och de högljudda samtalen emellan människor, man ej kan urskilja i mörkret. Men just därför, att man icke kan se dem, förefaller där vara mycket folk. Känslan av, att många människor går tillsammans i en och samma angelägenhet, genom samma mödor, lidanden och fröjder, det på en gång upprörde och lugnade sinnena. Det var icke så lätt att säga, hur många människor där kunde vara, som vandrade tillsammans här i dessa *Pohjolas* glesbefolkade, nordliga trakter!

Först gick kunskaparnas pluton. Därefter löpte andra kompaniets partisaner fyra och fyra efter varandra på skidor.

De var allesamman beväpnade. Nå ja, i de sista leden var det visst litet olika. Lundström räknade efter: där var tjugofem led.

Sedan, efter tjugo meter, följde slädtåget. I spetsen för de första gettoningarna löpte Olavi på skidor.

„God morgon, Olavi!“ hojtade Lundström ifrån trappan.

„Det samma!“ blev det korthuggna svaret.

Så kryper själva trossen framåt med kläder, fläsk, mjöl, konserver, foder, sågar, yxor och seldon.

»Rätt så!«

På bondslädarna sitter kvinnorna, de före detta kockorna och numera sjukvårdarinnorna. Hos kvinnorna sitter där till och med barn. Märkvärdigt, barn i en partisanbataljon!

Olavi har sagt, att där är sextio dragna enheter i trossen, men Lundström tycker, att de är många fler. Där drar slädarna förbi nästan så tätt intill varandra, att de kör opp på varandras medar; hela trossen har sträckt ut sig över icke mindre än en halv kilometer.

Så kommer där på nytt ett långt mellanrum.

Sedan kör där fram ekipager ur olika portar; detta är invånare i byn, som har anslutit sig till partisanerna; de kommer ur husen, ur gränderna; folk med knyten på axlarna eller helt utan packning, på skidor eller helt enkelt till fots; där går de i en oordnad hop längs den färdväg, andra kompaniet och trossen nyss har tillryggalagt.

Där är de, som icke har skrivit in sig i bataljonen, men, sedan de har lämnat hygget, följer efter i bataljonens spår. Där är även de, som i allt är överens med Koskinen, men vars kängor är i trasor och ej duger till långa marscher.

Där är även de, som först vill se, hur det skall arta sig hos kommunisterna. Om man talar fritt ur hjärtat med dem, så skall många av dem skriva in sig i bataljonen och uppställa ett fjärde kompani. Men Koskinen vill icke nu med det samma ta itu med denna sak, ty vapnen räcker ej ens till alla partisaner i tredje kompaniet. Sådant tal tjänar till intet, så länge där ej är vapen till alla. Det skulle i så fall vara, om där behövdes förstärkning, och någon anmälde sig frivilligt.

»Men var har tredje kompaniet blivit av? Ah ja, det har inrättat sig alldeles vid byns ände, så som det har fått order om, utanför bygårdet, sedan det hade släppt fram trossen; måste strax bege mig iväg efter dem.«

„Hallå där, kusk!“

Men han har för länge sedan kört fram chefens släde till trappan och väntar där. Koskinen och Lundström tar plats i släden, och kusken jagar iväg emot bygårdet.

Tredje kompaniet har intagit sin plats alldeles bakom den långa raden med slädar av olika slag.

Oåtkomlig tronar kusken på åkbrädan och ropar då och då i viktig ton. Det är icke första gången, han kör betydelsefulla personer.

„Kör bara utan att ropa och jaga inte iväg i sådan brådska,“ befaller honom Koskinen.

Kusken rycker oförstående på axlarna och släcker på tömmarna.

De har kört förbi tredje kompaniet, de har kört förbi trossens kö, de har passerat mitten och kört upp jämsides med täten.

„Hallå, Olavi, spara på krafterna, sätt dig hellre i släden så länge!“

„Så mycket folk!“ utbrister Lundström stolt.

„Slädtåget är inte heller så litet,“ svarar Olavi.

De åker några minuter under tigande, mens var och en av dem begrundar sina egna angelägenheter.

Lundström hoppar ner ur släden och vandrar vid sidan om bondslädarna, dit Hilda har tagit sin tillflykt tillsammans med några andra kvinnor och svept in sig i ett varmt hästtäck.

„Nu ser du, Hilda, att det var rena rama sanningen, jag sade dig då, den gången i skogen.“

Hon tiger. Han blir arg på sig själv. Vad skulle det tjäna till, att ta upp det samtalet igen, det, som icke ställde honom någon som helst glädje i utsikt? Han jagar ifatt släden, slänger sig upp i den och hör Koskinen säga till Olavi:

„Den föredömliga ordningen i bataljonen gläder mig.“

Ifall Inari hade befallt sitt kompani att marschera under fullständig tystnad (de var ju förtrupp, och äran av första mötet med fienden skulle tillkomma dem), då hade bataljonen ryckt fram både långsammare och bullersammare.

Samtalen i ledet blossade upp än här, än där. De pyrde över till trossen och förvandlades till skrik och larm i den oordnade hop, som vandrade bakefter bataljonen. . .

När Koskinen åkte ut ur byn, anropade honom plötsligt en gammal gubbe, nämligen den, som hade talat för den delegation, vilken var kommen för att hämta jaktgevären.

„Beger ni er åstad?“

„Ja.“

„När kommer ni tillbaka till oss igen, då?“ Han lät förhoppningsfull i rösten.

„Oroa dig inte, vi kommer tillbaka igen,“ svarade Koskinen och ryckte i tömmarna. „Vi kommer tillbaka, *Suomi!*“ upprepade han högt och ljudligt.

Ett par hundra meter ifrån bygårdet trängde ljusskenet ifrån den första patrullen fram till dem igenom snöridån. Vid bålet stod vakterna på post. Då de i mörkret icke hade igenkänt Koskinen, begärde de lösen.

„Allt är i utmärkt ordning,“ sade Koskinen, när de åter kört därfån.

Lundström hade i en av vakterna till sin förvåning igenkänt brev-  
bäraren. Hans fråga hade denne viftat bort:

„Låt breven ta sig fram själva bäst de kan.“

Ryggarna på sista ledet av andra kompaniets skidlöpare mörknar. Någon löper jämsides med släden och samtalar med Koskinen. Jag har mycket väl lagt på minnet efternamnen på partisanerna i min pluton; till och med i mörkret kan jag särskilja deras väderbitna ansikten. Men skall man verkligen räkna opp och nämna vid namn varenda en deltagare i denna vintermarsch med oavbrutet snöande, då vi tillryggalade tiotals mil i outhärdlig köld, genom tundran norr om polcirkelen, i februari år 1922, vi, som hade gjort uppror för att avvärja ett slag emot Sovjeternas Land?

Kan man verkligen så noga erinra sig, vad som tilldrog sig i varenda en by, vi passerade under dessa februaridagar?

Marsch och därefter sömn, vakthållning vid bålet, en rökpaus, en kall matbit och den iskalla vinden i ansiktet. Den ena byn är den andra lik. Dagen övergår i natt, natten i dag; det är svårt, att senare erinra sig, vad det har varit, som har tilldragit sig. Ty allt detta försiggick så hastigt och inträffade så plötsligt.

## 30

### Fjärde kapitlet.

Lundström vaknade av, att släden plötsligt gjorde halt. Han slog opp ögonen, och strax föll en luddig snöflinga ner på hans ögonlock, där den smalt bort. Det var mörkt. Det snöade.

„Inaris läckerbitar!... En gåva från Inari till kamrat Koskinen!...“  
ljöd en röst.

Lundström vände sig på sidan. Vid sidan om satt Koskinen.

„Kamrat Koskinen, enligt order ifrån kamrat Inari har vi skaffat hit till er fyra arresterade signalister ifrån Salla, en länsman, fyra gevär, en revolver, ett brev ifrån Inari och en försändelse med statens sigill.“

„Ge mig breven!“

„Vad skall vi göra med arrestanterna, då?“

„Lämna kvar en soldat här. Skicka de övriga till Olavi.“

Hur skulle man kunna läsa Inaris skrivelse i detta täta, snöblöta mörker? Det visade sig lyckligtvis, att Lundström hade en ficklampa med sig.

De stannade släden, lutade sig något över den lurviga fällen och sittande på huk tydde de med möda i ficklampans sken Inaris kråkfötter. Det skulle bli intressant att se, vad den »strängt hemliga« försändelsen kunde innehålla.

Koskinen bröt förseglingen och drog ur kuvertet ut ett dubbelvikt ark sprött papper.

Han genomläste uppmärksamt papperets innehåll två gånger; de andre stod vid sidan om och väntade på, att han skulle säga något...

„Kamrater!“ yttrade Koskinen högtidligt. „Vi har oimintetgjort mobiliseringen för dem i *Pohjola*. I denna papperslapp förordnas om omedelbar mobilisering av sju årsklasser och deras ivägsändande till Uleåborg. Men det blir där minsann ingenting av med! Inget folk får de

härifrån till sin armé och inte från grannsocknarna heller. Vi har oin-  
tetgjort mobiliseringen för dem,“ upprepade han.

Lundström satt där och hade stoppat den nu släckta lampan i fic-  
kan.

„Nu skall vi rådgöra om, hur vi skall övermanna garnisonen i Salla,“  
vände sig Koskinen till andra kompaniets chef.

Släden gled hastigt framåt längs den oppkörda vägen, vilken hade  
jämnats av de två förbimarscherade kompaniernas skidor.

När de hade lämnat Koski, hade snön fallit lodrätt, och där hade  
icke blåst någon vind. Nu yrde snön rätt emot ansiktet; den murade  
igen ögonen och satte sig tungt fast på kläderna.

„Hallå, stopp, stanna!“

Deras släde hade i mörkret så när kört opp på skidornas bakkanter  
i andra kompaniets bakersta led. Kusken lät tömmarna slakna. Hästen  
minskade farten.

Chefen för andra kompaniet föreslog, att man skulle omringa Salla  
från alla håll och inleda ett angrep enligt krigskonstens alla regler.

„Ditt förslag duger inte. Det blir onödigt skjutande. Onödiga förlus-  
ter. Vi måste ta oss fram i mörke till huset, där herrar officerare sover.  
Omringa det. Och så skicka en skrivelse till löjtnanten med ett ultima-  
tum om, att han omedelbart skall ge sig.“

„Det är onödigt att låta fienden veta, från vilket håll och hur man  
skall angripa honom.“

„Det skall vi inte heller; vi måste ta honom med överraskning och  
utnyttja förskräckelsen, innan han har fått läget klart för sig. Enligt  
min mening måste det ske med minsta möjliga buller. Vi skickar iväg  
de tillfångatagna soldaterna med brevet.“

Andra kompaniet kom fram till en bondgård.

Täten hade så när dragit förbi, ty de var förblindade av snöyran;  
men en av dem hade just i tid hunnit lägga märke till de låga, svaga  
flammorna ifrån en nying.

# 31

## Femte kapitlet.

„Det var för sent, Inari gick ut på spaning,“ muttrade chefen för andra kompaniet.

Han tänkte, att Inari, som tidigare hade tjänstgjort i armén, skulle understöda hans plan, så att Koskinen skulle få ge med sig och icke genomföra de ogenomtänkta åtgärderna. Men Inari, som hade tagit Kallio med sig, hade gått i förväg för att avbryta telegrafiförbindelsen utan att invänta andra kompaniet. Han borde redan ha återvänt men var ännu icke återkommen..

„Jaha, i så fall får vi handla utan Inari,“ sade Koskinen. „Vi måste begagna oss av vädret.“

Snöstormen ylade till i skorstenen, och det kändes, såsom droge en kall vind till och med tvärs igenom det hett oppeldade rummet.

Alldeles intill dörren stod gevären kopplade.

Koskinen var i färd med att skriva meddelandet.

„Så där ja,“ sade Koskinen, när han reste sig, och så läste han opp skrivelsen:

*„Herr löjtnant! Kyrkbyn är omringad. Era soldater är samtliga arresterade. Sambandet är brutet. Gå ut på trappan med händerna över huvudet. Då skall intet ont drabba er... Vi skall vänta fem minuter ifrån det ögonblick, då dörren stänges om vår budbärare. Era soldater kan försäkra er, att vi förfogar över tillräckliga styrkor för att övermanna er.*

*Staben för Pohjolas partisanbataljon*

*Befullmäktigade ombudet för Finlands Kommunistiska Partis CK*

JAHVETTI KOSKINEN.“



„Du tar med dig, Lundström, ett tiotal man och så omringar du huset, där herrar officerare befinner sig. Ta med dig denne tillfångatagne jägare till löjtnanten. Han skall få bekräfta allt det, som jag har skrivit. Om Inari inte kommer tillbaka inom en halvtimme, då så får andra kompaniet omringa förläggningen.“

Det hus, som var avdelat till förläggning, låg i kyrkbyns ena ände. Officerarna hade inkvarterat sig i den andra änden.

„Skall ske, kamrat befälhavare,“ bemödade Lundström sig om att vara militärisk, när han svarade.

Sedan han hade mottagit skrivelsen ur Koskinens hand, begav han sig åstad för att välja ut de tio man, han skulle ha med sig. Sedan, när han hade släppt ut den fångne jägaren ur förrådet och förklarat för denne, vad som gällde, begav sig Lundström ut på trappan.

Det var första gången i sitt liv, han förde befäl över väpnad trupp, första gången i livet, han fick tillfälle att lösa en militär uppgift.

A, om grabbarna på fabriken hade sett honom nu!

Han smällde igen dörren bakom sig och blev på en gång alldeles såsom blind. Med ett lätt susande drev snön i en ström ner ifrån taket, fög opp nerifrån fötterna och blåste in under halsduken; snön blev strax tung, förblindade ögonen, smalt på kinderna och försökte krypa in under kragen.

De gick långsamt med ansiktena vända bort ifrån vinden.

Det var den fångne jägaren, som visade dem vägen, fastän det snart uppdagades, att två av partisanerna kände byn väl; de kände till och med till det hus, officerarna bebodde.

»Där är ju den stugan, där jag förgäves försökte raka mig,« igenkände Lundström.

Den lilla bastu, varest han och Olavi hade tillbragt så många ansträngande dagar i avskildhet, kunde man icke se i mörkret. Efter halvannat hundratal steg kommer de fram till officersförläggningen. I ett av fönstren lyser det.

Lundström befallde, att man skulle omringa huset ifrån alla håll. Han ställde själv ut några kamrater nedanför fönstren; en placerade han intill trappan.

Lundström tog med sig Vainonen, en atletiskt byggd skogsarbetare, vilken för icke så länge sedan hade uppträtt som boxare på sydkusten.

Då han kom opp på yttertrappan, knackade han försiktigt på dörren.

Intet svar följde. Lundström knackade en gång till — fortfarande tyst. Då tryckte han ner dörrhandtaget, och dörren gav efter av sig själv. Fältväbelen hade denna dag gått till sin flicka och lämnat dör-

ren olåst för att icke behöva störa herr löjtnanten framåt morgonen. Löjtnanten hade sänt sin ställföreträdare att inspektera posteringarna längs gränsen. Man hade fått ett hemligt meddelande om, att enstaka förband av »upproriska karelare«, trängda av röda enheter, möjligen även tillsammans med boskap och med våld fördrivna delar av befolkningen, inom kort kunde komma att anlända till Finland. De kunde komma att uppenbara sig även på detta gränsavsnitt.

Således var endast löjtnant Lallukka hemma nu, och av den tunna ljusstrimma, vilken igenom dörrspringan tränger ut i farstun ifrån hans rum, framgår det, att han icke sover.

Där hörs till och med, hur han sakta visslar på »Björneborgarnas marsch«, en klingande utmaning emot allt ryskt.

Sjuksköterskan har gått sin väg för blott en halvtimme sedan.

„Stig på,“ sade han, när han hade hört den lätta knackningen, och han tänkte: »Vem kan det vara, som kommer så sent? Måne den kära *neiti* har glömt någonting?«

Det var icke nödvändigt att upprepa inbjudan. Dörren slogs opp, och först kom soldaten in. När han fick syn på löjtnanten, som låg under sängtäcket, gjorde han honnör, sade „Anhåller att få överlämna detta“ och överlämnade löjtnanten Koskinens skrivelse.

Lundström och Vainonen kom in bakefter soldaten.

„Vad är detta för folk?“ rynkade löjtnanten misslynt pannan.

Men Lundström sade med fast stämma:

„Herr löjtnant, läs brevet.“

Soldaten tog tjänsteaktigt lampan ifrån bordet och hängde den vid sängens huvudgärd. Löjtnanten började med viss förvåning läsa igenom skrivelsen.

Han genomläste den utan avbrott och höjde därpå sin förundrade blick emot de inkomna. Emot honom blickade två mynningar.

»Det är så, de tar Alexander: i underkläderna, på sängen,« tänkte han bittert, och hans blick föll på det porträtt, som hängde på väggen. »Nå, då är det bättre att göra slut på det genom självmord, som Schaudman,« skymtade en tanke till inom honom, och hans hand kröp med en van rörelse (så, som den plägade göra om morgnarna) in under kudden efter hans naganrevolver.

Men i samma ögonblick kände löjtnanten ett hårt slag över armbågen, så att armen föll och sedan hängde livlös.

„Så slår jag,“ sade Vainonen muntert, „detta kan jag, den blir bra igen tills i morgon.“

„Var god kläd på er,“ bjöd Lundström hövligt.

Med mynningarna riktade emot sig begynte löjtnanten hastigt kläda på sig.

Han kastade en blick på soldaten. Soldaten stod som tidigare oppsträckt i enskild ställning. Hans axelklaffar var avslitna.

»Varför märkte jag inte det med det samma?« undrade löjtnanten.

Lundström släppte naganen, vilken ännu var varm efter att ha legat under kudden, ner i sin rymliga ficka.

Några partisaner kom in i rummet. Deras ansikten strålade av oförställd nyfikenhet. Officeraren befann sig nu i deras händer.

„Vad skall vi befatta oss med honom för, det är spilld möda.“

„Hur bar inte de sig åt med våra pojkar 1918!“ menade någon tvärsäkert.

»Mätte de bara helt enkelt skjuta mig, utan tortyr!« tänkte löjtnanten, mens han blickade omkring sig.

Hans rum, som var välbekant intill sista lilla blåa blomman på tapeten, föreföll honom nu alldeles främmande, såsom hade det framträtt i en mardröm, vari han hade måst springa för livet, men benen hade underlåtit att röra på sig.

„Vi för honom levande till Koskinen,“ sade Lundström i en ton, som icke tålde motsägelse.

Koskinen borde redan ha anlant med sin trupp till bygärdet.

Lundström sände ett ilbud till honom. Budet skulle meddela: uppdraget är fullgjort, officeraren är gripen.

Sedan han har åhört ordern, försvinner skogsarbetarpartisanen ut i natten.

Efter några minuter är Koskinen och chefen för andra kompaniet på väg in i rummet. De är alldeles vita av den snö, som har lagt sig på dem och häftat vid dem; de ryster den av sig, stampar den av kängorna och hjälper varandra med att borsta ryggarna rena.

„Är inte Inari här ännu?“ frågar Koskinen. „Det är länge, han är ute och kunskapar! Vem var det, han gick ut tillsammans med? Kallio? Har inte Kallio heller kommit tillbaka?“ Koskinen är påfallande bekymrad.

„Ingenting att göra åt det, vi måste genomföra din plan utan honom,“ säger den rödskäggade chefen för andra kompaniet och tillägger vänd till löjtnanten: „*Herra* löjtnant, skulle ni vilja vara så älskvärd (»Nu börjar den, tortyren!«) att skriva en liten order till era underlydande i förläggningen (»Vad, är de verkligen inte arresterade än?«), att de omedelbart skall överlämna oss vapnen utan någon som helst strid, eftersom allt motstånd är lönlöst? (»Herregud, vad de har dragit mig vid näsan!«)

„Nej,“ virrar löjtnanten på huvudet.

„Jaha, då skall jag själv skriva ut ordern, så får ni underteckna den sedan.“ Koskinen sätter sig vid löjtnantens bord.

För blott en timme sedan har där vid detta bord suttit en ung, behaglig flicka.

Så länge Koskinen skriver, tiger alla.

„Unha och Lundström, ta med er en tio–tjugo man och inta förläggningen på samma sätt, som ni har tagit herr officeraren. Här har ni skrivelsen. Ta med er vittnet,“ han pekar på soldaten, „och glöm heller inte att gräva ner er i värn framför förläggningen. Utsätt er inte i onödan för kulor!“ förmanar chefen för andra kompaniet.

Lundström och Unha lämnar rummet; men strax är andra män på väg in.

„Kamrat befälhavare,“ säger Sara, „under sängen i rummet intill ligger där tre stora patronlådor.“

„Ta med dem till förrådet. Överlämna dem till Olavi. Har soldaterna några patroner hos sig i förläggningen, *herra löjtnant?*“

Men löjtnanten tiger. Koskinen höjer blicken och upptäcker Schau-mans bild på väggen.

„Jaså, är den hjälten också här!“ ler han.

„Ja, verkligt hjältemod är ni oförmögna att begripa,“ säger löjtnanten föraktfullt. „Hans skott gjorde folk av många finnar; det var han, som gjorde mig till man. Han hjälpte finnarna att bli finnar!“

„Det, som gjorde mig till man, var generalstrejken 1905!“ säger Koskinen vredgat. „Jaså, Schauman hjälpte er att bli finnar och driva ut allt utländskt? Ingalunda! Er överbefälhavare, Mannerheim, är svensk och har varit general i tsarens armé; chefen för er flotta, Schultz, är tysk och före detta officer i hans kejsrerliga majestäts, imperator Nikolajs den andre flotta! Det är officerare ur de ryska svarta hundradena och kaiserns krigsherrar, som mördar finska arbetare eller sätter dem i fängelse. Jag skall inte kalla er agent för den ryske tsaren eller för de svenska och tyska godsägarna, nej då, ni är rätt och slätt en finsk borgare, som till och med skulle ta djävulen till bundsförvant och välja den kejsrerlige guvernören Bobrikov till anförare, om bara detta hade kunnat hjälpa er att öka på arbetande finnars börda och slita dem i stycken.“

Hans vrede stillades något.

„Nej, aldrig skall vi bära hand på våra bröder!... Ni, herr löjtnant, räknar som företrädare för finska intressen endast dem, som hjälper till med att massakrera finska arbetare och karelska bönder. Inte sant? Vi är utav en annan uppfattning. När där i *Helsinki* år 1918 inte fanns något bröd, då vände vi oss till de ryska kamraterna efter hjälp... Och

då avstod petrogradarbetarna, som själva hungrade, frivilligt av sin redan jämmerliga ranson; då sände de oss flera tågsätt med mjöl. De räddade livet på tusen och åter tusen människor! Detta är verklig vänskap, och vad vore väl vi för några, om vi nu skulle glömma bort dem! För oss är det herrar aktieägare, de finske, de ryske, de svenske, de tyske, utav vilken som helst kulör, som är våra fiender. För oss är det de ryska arbetarna, som är våra bröder!“ sade Koskinen. „Vår fana, det är Lenin!“

Koskinen hade därvid uttalat det namn, som förenade och anförde dem alla, det, som var både valspråk och lösen; det namn, som fyller hjärtat med tro och hopp såväl i det heta Afrika under trasiga skjortor som under nersmorda, blåa nankingblusar i Kinas fabriksbussar och under ylletröjorna i den fjärran norden, i *Pohjola*:

„LENIN!“

Lundström och Unha teg en stund, mens de kämpade sig fram igenom snöstormen.

Efter några steg hade de icke längre kunnat se varandra; därför gick de vid sidan om varandra. Som tredje man följde dem den tillfångatagne jägaren.

»Varför försöker han inte rymma?« tänkte Unha. »I soldatens ställe hade jag helt bestämt lagt benen på ryggen.« Han kramade revolverkolven ännu hårdare.

Men soldaten hade ej en tanke på att rymma; han gick med hela överkroppen framåtböjd emot vinden. Bakom sig snarare kände de på sig än såg de partisaner ur första kompaniet, vilka Unha hade tagit med sig. Sålunda rörde de sig framåt i motvind emot förläggningen, som var belägen vid byns ena ände.

Unha fick syn på någon mörk gestalt, som kom gående emot dem.

„Halt!“ anropade han och smällde med slutstycket.

Den mötande smällde också med slutstycket men hann i tid utropa:

„Är det inte du, Unha?“

„Jaså, är det du, Kallio? Det var länge, du har varit ute på spaning! Var är Inari? Koskinen oroar sig mycket för honom.“

„Det vet jag inte, var han har blivit av. Jag blev själv av med honom efter telegrafan. Det var snöstormen, som skilde oss åt. Jag gick nästan vilse, när jag letade efter honom. . . Jag trodde, han redan var framkommen till staben.“

„Nej, Inari är inte där,“ sade Lundström bekymrat.

„Inari kan inte bara ha försvunnit i tomma intet,“ sade Kallio tvärsäkert. „Jag har sett honom på en timmerbråte en gång.“

Lundström höll med honom om detta.

Han erinrade sig, hur Inari dykt i sjön efter gevären. Det kändes kusligt bara att tänka sig, att Inari skulle stupa.

I nästan en halv timme vandrade den lilla truppen fram igenom snöstormen, innan den nådde förläggningen.

Ett femtiotal steg ifrån huset ställde Unha ut partisanerna. De skingrades åt sidorna och omringade förläggningen.

Vainonen hade redan börjat gräva sig ett skyttevärn i snön. Två–tre andra partisaner hade också förberett sig på den förestående drabbningen. Detta var de, som hade angripit skyddskåristernas skogsbarack.

Lundström tog sig upp på den hala yttertrappan tillsammans med den fångne jägaren. Igenom den överisade fönsterrutan syntes där ett ljussken. Det var alltså där, den vakthavande vakade.

Så hörde Lundström plötsligt den tunna stämman ifrån en fiol. Ut igenom dörren, som stod på glänt, trängde tonerna av Griegs »Solveigs sång«. »Detta hade jag då inte väntat mig att få höra,« tvivlade han.

Det var rentav osannolikt, att man i den mörka vinternatten, då alla arméer i världen reglementsenligt plägar sova, skulle spela fiol i förläggningen.

Lundström fattade om dörrhandtaget. Han lyssnade; och genom den kalla stormens dån hörde han, hur några partisangevårs slutstycken rasslade till i dissonans.

## 32

### Sjätte kapitlet.

Inari hade heller icke haft för avsikt att stupa. När han tillsammans med Kallio hade vandrat rätt igenom hela byn och kommit ut på landsvägen, letade han opp en liten fura, som var något högre och smalare än de andra, högg ner den, kvistade den och så slet han av telegraftråden.

Ända fram till den tidpunkten hade snöfallet och vindens raseri tilltagit. Det var tid att återvända. På återvägen fick Inari lust att övermanna förläggningssvakten.

Vaktombytet skulle ej äga rum förrän om ett par timmar, men under den tiden skulle andra kompaniet säkert hinna fram, och den militära operationen skulle vara avslutad. Men när Inari redan var på väg fram emot förläggningen, märkte han, att hans medhjälpare och högra hand Kallio var försvunnen, helt enkelt liksom uppslukad av jorden. Kallio hade utan att varna kamraten under blott en halv minuts tid stannat opp för att rätta till bindningen på högra skidan. Men detta var tillräckligt, för att snöstormen skulle skilja dem åt. När Inari plötsligt fann sig nära förläggningen, upptäckte han, att han var ensam. Att med hög röst kalla på kamraten, att ropa högt, det var icke möjligt; då skulle man väcka soldaternas uppmärksamhet. Det återstod honom blott att vänta några minuter; kanske skulle Kallio komma dit av sig själv; men om denne icke kom, då skulle Inari återvända till staben och där tillsammans med Koskinen besluta, hur man skulle handla.

Även utan denna blåst skulle natten ha varit kall; den snö, som vräkte ner ifrån himmelen, förmådde blott föga dämpa kölden. Efter två minuters väntan började Inari huttra.

Han kramade skidstavarna och skulle just ge sig av, men förläggningens opplysta fönsterglugg lockade till sig hans uppmärksamhet. På den med ormbunkslika ismönster täckta glasrutan lyste där ett

platt, slätt ställe, liksom hade någon andats på rutan och fått opp ett litet runt titthål för att kunna se ut. Inari smyger sig ända fram till fönstret. Den runda fläcken på rutan har redan hunnit täckas av en tunn, slät, dimmig ishinna. Genom detta skikt syns där en fotogenlampas jämna och stadigt lysande låga.

Inari ser ett opplyst bord. På en stol sitter där en soldat; han har lutat huvudet emot bordet; geväret har han ställt emellan knäna. Detta är tydligen förläggningvakten, och han sover. Att ej övermanna honom nu skulle vara ett misstag; men Inari känner, att fingrarna har blivit alldeles stela.

Så här går det ej att övermanna vakten; han måste värma sig. Inari tar på sig skidorna och börjar löpa hastigt av och an på vägen vid förläggningen. Men den satans vinden blåser ifrån nordost som på ren djävulskap.

Denna vind, som försöker slita av honom halsduken och ta strupgrepp på honom. Denna vind, som tycks vilja, att Inari skall bli blind; den slungar näve efter näve med snö rätt i synen på honom. Men Inari stannar ej opp en endaste sekund; efter hand har han blivit varmare. Han gnider händerna och ansiktet med snö och går ända fram intill förläggningen.

Fingrarna lyder honom redan. Men tänk om vakten har vaknat? Inari närmar sig titthålet. Nej, allt är i ordning.

Inari stiger av skidorna, lutar dem försiktigt emot väggen och tar sig opp för den hala, nerisade trappan.

Vinden blåser ner lösa snöklumpar ifrån taket och strör ut snön över huvudet på honom. Inari träder in i huset.

En kort, mörk gång. En dörr till. Det var ju som själve djävulen, att hans kängor skall knarra så av frosten.

Dörren in till rummet är öppen. Där hänger en lampa.

Över det målade bord, som står under denna, strålar en jämn halvkrets av ljus.

Längs väggen står där några långsmala skåp, som påminner om skåpen i fabriken och badhusens omklädningsrum. Det är ett stort rum. Just nu är dess halvmörker oppfyllt av några tiotal unga, friska pojkars snarkningar.

Den varma andedräkten kommer ifrån sängar i två våningar, som står tätt intill varandra ut ifrån en av förläggningens breda väggar. Här kan femtio man sova lugnt utan att störa varandra.

Ett ögonblick ryser Inari till invärtes, sedan han har kommit att tänka på detta. Men det är för sent, tycker han, att retirera.

»Lugn, Inari, lugn!« viskar han för sig själv.



Rummets värme omsluter honom; med knarrande kängor går han fram till förläggningssvakten, som sitter och sover vid bordet.

Så tung, hans sömn är!

Inari håller revolvern i ena handen. Med största möjliga försiktighet tar han ifrån den daghavande geväret. Den sovande släpper det utan vidare, suckar förnöjt och lägger vänstra handen på bordet.

Inari lägger geväret bakom sig på golvet intill dörren och går på nytt fram till den daghavande förläggningssvakten.

Hans eget hjärtas slag ter sig för honom som en öronbedövande trumvirvel. Den skulle kunna väcka dessa taktfast snusande soldater, och då . . . då är allt slut. Han känner, att hans kläder har blivit fuktiga.

Inari för revolverns mynning tätt intill den sovandes panna.

Den daghavande, som förnimmer kylan emot huden, rycker automatiskt och mekaniskt undan huvudet och mumlar i sömne:

„Nej, lägg av, grabbar, sluta!“

»Han kan komma till att väcka allihop,« fruktar Inari och trycker ihop munnen på honom med vänsterhanden.

Förläggningssvakten öppnar till slut ovilligt sina hopklibbade ögon; och liksom hade han erinrat sig, att han sitter på vakt, försöker han fara opp. Men Inari sätter honom tillbaka på sin plats. Nu har soldaten fått syn på den revolver, som är riktad emot honom, och han har begripit, att det är en vilt främmande människa, han har framför sig.

„Stilla! Ifall du rör dig eller säger ett enda ord högt, då skall det bli ditt sista ord här i världen,“ viskar Inari hotfullt.

Men den daghavande är redan dödsförskräckt.

„Hur många man är här?“ viskar honom Inari envist i örat, fortfarande med revolvern emot hans panna.

„Vi var tretti till kvällsmaten.“

„Var är de övriga?“

„Arton man är ute och bevakar olika fältposteringsar, fem man är utsända för att kontrollera telegraflinjen.“

»Det var som fan; vi har bara infångat fyra,« svor Inari för sig själv. »Var kan den femte ha blivit av?«

Han fortsatte förhöret med sakta stämma:

„Var är vapnen, gevären?“

„Där i skåpen vid väggen.“

„Är skåpen låsta?“

„Ja. Nyckel till vart och ett finns hos dem, gevären tillhör.“

Inari ryggar tillbaka något litet, mens han håller vakten på kornet.

„Ta av livremmen!“

Den tilltalade drar av sig livremmen.

„Ge mig den.“

Fumligt, med en hand, snor Inari livremmen om förläggningssvaktens händer.

„Sitt nu tyst och stilla på stolen. Allra bäst är det, om du somnar om. Om du rör dig eller gör något buller, då så har du satt din sista potatis. Begrips?“

Den tilltalade nickar till svar.

Ja, det är verkligen bäst att sova, och sedan, när man vaknar, kanske alltsammans visar sig ha varit en befängd dröm, för vilken fältväbelen icke skall ge en någon straffkommendering.

Mens han oroar sig för den förestående bestraffningen, följer han ändå med synlig nyfikenhet varenda rörelse, denne länge yngling gör.

Med revolvern i näven har han gått fram fram till kojerna och petat försiktigt på den, som sover på yttersta överslaffen bak trappan.

„Vad i helvete!“ svor den väckte soldaten sömndrucket och satte sig opp i sin bädd. När han hade fått syn på den emot honom riktade revolvern, nyktrade han liksom till på en gång. „Vad är det fråga om?“

„Om du säger ett enda ord, så blir det locket på för dig!“ viskar Inari hotfullt med ett ansiktsuttryck så skarpt, att soldaten stelnar. „Var är ditt skåp? Nummer åtta? Ge mig nyckelen.“

Därefter får förläggningssvakten se, hur timmerhuggaren med den nyckel, soldaten har överlämnat honom, öppnar skåpet och drar ut geväret därur.

»Fan också, hur har jag kunnat ställa geväret i skåpet utan att ta av slutstycket? För det hade jag fått en blåsning av korpralen i morgon« tänker soldaten, och det är med en viss känsla av lättnad, han kikar på Inari.

Inari lägger även detta gevär vid dörren, vid sidan om det första, han har konfiskerat.

„Ligg still. Sov helst,“ befäller han soldaten och ser till, så att denne vänder sig med ryggen emot ljuset och ansiktet emot väggen.

Därpå försöker Inari väcka hans granne. Denne vänder sig på andra sidan och vill ej vakna.

Hans nakna fotsulor sticker ut under filten. Inari kittlar ena fotsulan med revolvermynningen. Då vaknar soldaten.

„Vad nu, alarm?“

„Tig,“ säger Inari till honom och hotar med revolvern.

Det är bäst, att denne soldat icke klättrar ner ifrån sin plats; han kan råka väcka de andre, och då. . . Men Inari tänker icke på, vad som skulle kunna hända då. Han avkräver även denne soldat nyckelen till

skåpet. Soldaten drar efter en halv sekunds eftertanke fram en liten nyckel underifrån kudden och omtalar skåpets nummer.

Dörrarna till flera skåp är icke låsta. Deras ägare är alltså ute på posteringar, eller så är de utgångna för att felsöka på telegrafledning-  
en.

Inari tar fram det tredje geväret och lägger det vid sidan om dem, han tidigare har skaffat fram.

Den vakthavande ser, hur den obekante (tänk om alltsammans bara är ett spel, och han den där i hemlighet är utsänd av befälet!) försiktigt väcker den ene efter den andre av soldaterna i tur och ordning, samlar opp nyckelen av var och en, tar fram gevär efter gevär ur skåpen och lägger på hög vid dörren.

De mannar, som har fråntagits gevären, kan icke strax somna om, utom Tanninen, som i alla fall skiter i allt, och hur som helst så tiger allihop.

Förvisso vore det mycket svårt att överfalla denne man, även om man sinsemellan lyckades komma överens om något, eftersom de alle-  
samman ligger i kojerna, mens den okände står opp.

Visst, någon av dem, som ligger på överslafarna, skulle kunna kom-  
ma på att slänga en kudde på lampan, men då, ifall alla tillsammans i  
mörke kastade sig över denne skogsarbetare, så skulle sex man, en för  
var patron i revolvern, få begravas efteråt.

Den daghavande förläggningssvakten har utmärkt väl begripit, att  
han satsar sitt liv emot tre års fängelse i värsta fall; för dem av pojkar-  
na, som är frivilliga, blir det inte mer än två-tre år, men nu sover de  
och drömmer sköna drömmar.

Turen att lämna ifrån sig nycklarna har ännu icke kommit till dem.

Inari väcker de sista soldaterna på underslafarna.

När de får syn på gevären, som ligger oppstaplade vid dörren, läm-  
nar även de undergivet ifrån sig sina nycklar.

Men vad försiggår där, i det fria, ute på bygatan? Inari känner sig  
fjättrad här med sina fångar; ut härifrån kan han icke gå; det går ej  
an, att slita sig ifrån vapnen.

Han är till och med rädd att vända ryggen emot kojerna, för att man  
icke skall kasta sig över honom bakifrån, icke kasta över honom en filt,  
icke vira in honom, innan han alls hinner röra sig.

Om han skulle ropa högt nu, vem skulle då komma till hjälp?

Vem av partisanerna vet, var han befinner sig?

Så då börjar han tala högt, vänd emot dem, som ligger i kojerna.  
Fastän alla tiger eller nästan omärkligt försöker viska något litet ord  
i grannens öra, förekommer det honom, som talade man högt med

varandra i kojerna. För att avbryta samtalen och avleda deras uppmärksamhet beslutar han sig för att själv tala till dem.

Han måste hålla ut så där på egen hand i mer än två timmar; sedan måste nödvändigtvis hans mannar komma.

Kompanierna hade troligen redan förenats.

Koskinen inväntar hans återkomst ifrån rekognosceringen, innan han inleder operationen, för att få reda på resultaten och ge honom anvisningar. Men själv har han blivit sittande här i kasernen.

Han erinrar sig en barnsaga:

„Antti, jag har fångat en björn!“

„Nå, dra hit honom då.“

„Det kan jag inte, han vill inte släppa mig!“

»Så är det med mig nu,« tänker Inari. »Men varifrån kommer då skjutandet?«

Han vänder sig till dem, som ligger i kojerna:

„Pojkar, jag handlar på uppdrag av *Pohjolas* röda partisanbataljon. Våra kapitalister vill dra ut er i ett brodermördarkrig emot de ryska arbetarna för att kriga till sig skog och nya trälar. Vi, *Suomis* revolutionära arbetare, har beslutat att inte tillåta detta äventyr. Vi tar era vapen för att kämpa mot de inre fienderna, våra gemensamma fiender: officerarna, godsägarna och fabriksägarna. Ifall ni håller er lugna, så skall vi inte tillfoga er någon skada. Den, som vill, kan till och med gå med oss i vår bataljon; vi behöver soldater. Hos oss finns till och med redan er tidigare kamrat, soldaten Unha.“

„Jag känner Unha,“ sade någon ifrån överslafarna.

„Varenda en emot oss riktad handling skall vi bestraffa med döden. Nu vet ni, vad saken gäller, så nu kan ni sova till reveljen.“

„Är du inte hitskickad av befälet, då?“ undrar en av soldaterna blygt.

„Är ni allihopa så klyftiga?“ svarar Inari med en fråga.

„Då kan du lugnt sova vid sidan om oss i kojerna,“ säger soldaten, som är nöjd med hans svar. „Vi skall inte börja slåss med dig. Vi är inga frivilliga. . . Inga skyddskårister. . . Vi är inkallade beväringar. . . Förstår du? Här var två skyddskårer, men de har dragit iväg. Korpral är här heller ingen. . . Ja, med dem är det en annan sak. . .“

I rummet inträdde tystnad.

„Hallå du, röde partisan, jag vet inte, vad jag skall kalla dig,“ ljud åter rösten ifrån överslafen. „Jag tror, att efter allt detta, alltså det, att

du har tagit ifrån oss nycklarna, och det, som du har berättat för oss, så kan ingen av oss så snart somna om.“

„Vad är det nu fråga om?“ undrade Inari med hög röst, ty han vädrade något rackartyg; han spände hanen.

„I så fall skulle jag vilja be om tillåtelse att spela litet på min fiol.“

„Är han alltid på det viset?“ frågade Inari soldaterna, som låg i kojerna, ty han fruktade i alla fall något djävulstyg i denna ovanliga begäran.

„Fiolen är hans liv,“ lät det ifrån såväl över- som underslafar.

„Jaha, spela då; men passa dig: blir det skyddskårsmusik, så slår jag itu fiolen.“

„Han spelar hellre sorgliga stycken eller danslåtar.“

Fiolen låg i ett fodral vid sidan om fiolspelaren. Han befriade den försiktigt ur dess fängelse och spelade sedan flera sorgmodiga gamla folksånger.

„Spela hellre något litet muntrare,“ rådde honom Inari, som fortfarande höll revolvern i högsta hugg med spänd hane. Inari fruktade, att långsamma låtar skulle söva honom.

Inari blickade åt sidan, emot gevärshögen, som låg vid dörren, åhörde fiolens tunna stämma, tänkte och väntade; han väntade på avlösning, han väntade på hjälp ifrån kamraterna och han visste icke, när denna äntligen skulle komma.

Vad tilldrar sig just nu ute på bygatan, kanske allt redan är förbi? Kanske har där kommit en stor slaktarbataljon, plötsligt överfallit första och andra kompanierna, slaktat alla partisanerna eller hejdat dem på marschen i Koski; och där står nu ett slag; och han, här sitter han och ruvar, likt en höna som ligger på ägg, här sitter han på dessa vapen och väntar med armarna i kors. . .

»Solveigs sång« tyckte han var alltför långsam; det runda vägguret slog liksom med avsikt av på takten och tickade utmanande långdraget.

Han väntade och fruktade värst av allt, att han skulle falla i sömn i denna varma lokal. Och så knarrar det plötsligt till i dörren. Inari rycker till, vänder sig emot dörren och höjer mausern.

På tröskelen står där en soldat; han är obehäpnad, det märker Inari strax. Men bak soldatens rygg kommer där mer folk; även det uppfattar Inari med det samma, sedan han har varseblivit, hur villrådigt den nyanlände blickar omkring sig efter att i kasernen ha mött en främmande, behäpnad man.

„Halt! Jag skjuter skarpt!“ sade Inari med låg röst och fick höra jägarens svar:

„Skjut inte. Jag har med mig en skrivelse till er ifrån staben för *Pohjolas* röda partisanbataljon.“

„Jag är själv kompanichef i den bataljonen. Ge mig brevet!“

Till svar på dessa ord får Inari höra en välbekant stämma:

„Inari, är det alltså du!“

„Lundström!“

Ja, in i rummet bakefter soldaten kom Lundström rusande.

„Här har du gevär, ta för dig!“ sade Inari och pekade på skåpen.

„Unha! För hit mannarna! Inari har kommit till rätta!“

Vainonen steg opp ur sitt lilla snövärn, ropade „Bravo! Nu skall vi värma oss litet!“ och så sprang han efter Unha mot trappan.

I den kalla natten uppenbarade sig partisanernas dunkla gestalter, som rusade fram emot förläggningen.

Inom en halv minut var hela Unhas och Lundströms trupp redan inne i lokalen.

„Håll fångarna kvar i kojerna, för det första. Ta ifrån dem stövlarna, för det andra. Bär ut vapnen i rummet intill, för det tredje. Lämna kvar tre beväpnade vakter här i rummet. Avlös vakterna en gång i timmen. Ställ ut två vakter utanför,“ anvisade Inari.

När allt detta hade börjat verkställas, lämnade han kvar Unha som befäl, tog Lundström i armen och lämnade förläggningen.

De måste skynda sig till Koskinen.

Snöstormen fortfor att rasa som tidigare. Där de hade lutat sina skidor emot väggen, fann Inari en snödriva. De tog på skidorna och rände iväg.

Vinden blåste snön emot dem och dämpade orden; men de försökte löpa vid sidan om varandra för att icke förlora varandra ur sikte, och vartenda ord, de sade till varandra under samtalet, vrålade de med hög röst.

Inari berättade kortfattat om sitt äventyr.

Täckta med snö, som liknade tunga dun, trädde de in i löjtnant Lallukkas kammare.

På sängen satt Koskinen. Några beväpnade skogshuggare trängdes i rummet, av allt att döma var de sysslolösa.

Den nyss anlände signalisten inberättade, att följande morgon vid tiotiden skulle Olavis tross och tredje kompaniet komma fram.

Lundström trädde fram, sträckte opp sig i enskild ställning och anmälde, att ordern var verkställd.

„Kasernen intagen utan någon som helst skottlossning, vi har tagit vapen och trettien soldater. Inari kan redogöra för enskildheterna.“

Men Inari frågade:

„Vad innehöll länsmannens kuvert med statssigillet?“

„Order om mobilisering i *Pohjola*! Vi har omintetgjort deras mobilisering.“

Inari började berätta om, hur han hade tillbragt de senaste tre timmarna.

Han berättade ogärna; ty han fruktade en tillrättavisning för sin dumdrighet. Men när han hade berättat färdigt, gav Koskinen chefen för andra kompaniet en knipslug blick och sade:

„Ser du, vår teoretiska tvist om krigskonsten har Inari löst på sitt eget sätt. Så kan det gå till i krig!“

„Över huvud taget är detta regelvidrigt,“ fortsatte Rödkägget att stå på sig.

Inari gav sig icke in på att utforska, vad tvisten hade gått ut på. Han hade blivit sömnig igen. Lundström lade sig vid sidan om honom på löjtnantens säng, och bägge begynte strax att snarka.

Några timmars sömn...

## 33

### Sjunde kapitlet.

Följande morgon hade snöstormen alldeles bedarrat, och ute på gatorna glittrade solens reflexer likt paljetter i varenda snödriva.

Lundström gick gatan fram och kisade mot återskenet ifrån snön uti ett rus av ungdomlig fröjd. Kölden knep honom i näsan, ryckte honom i hakan och stack honom i öronen. I takt med gången dunkade två gevär emot ryggen; det ena var hans eget och det andra hade han nyss tagit hemma hos prästfrun.

Men längs gatan kom där även en, såsom det föreföll, ändlös ström, trossen: getdoningar, bondsläddar, släddar av alla slag, varuppå man hade oppstaplat allehanda gods.

Under natten hade snön fyggt omkring mycket och taken fått en brantare lutning; husen såg liksom ut att ha vuxit opp ur marken.

Lundström gick in på postkontoret.

Telegraflinjen var satt i stånd igen med hjälp av de tillfångatagna signalisterna, och Koskinen dikterade ett telegram för den sura och icke längre unga telegrafistdamen.

Hon arbetade enligt föreskrift i en rund liten uniformsmössa med sammetsbård.

*»Upproret har bemäktigat sig Nordlandet.*

*De upproriske har bildat militära styrkor att räkna med, vilka rycker fram söderut.*

*Skogsarbetare från alla avverkningsplatser har förenat sig med de upproriske. Ordningen är fullkomligt tryggad. Förband ur de reguljära trupperna är till en del slagna på flykten, varemot en del av dem förenar sig med de upproriske.*



*Tillåt icke något brodermördarkrig emot Sovjetrepublikens arbetande folk! Bort med tassarna från Sovjetkarelen! Jorden åt torparna, lantarbetarna och de fattige! All makt åt det arbetande folket! Ner med krigsäventyren!*

*Upprørsstaben manar alla arbetande att omedelbart förena sig i upproret och på alla orter uppställa truppförband, jaga skyddskåristerna på flykten, förklara upprorets mål för soldaterna och målet för det brottsliga krig, som fäderneslandets kapitalister vill dra in dem i.*

*Bort med tassarna från Sovjetryssland!*

*Staben för Pohjolas partisanbataljon.«*

„Har ni sänt iväg detta?“

„Ja, det är ivägsänt,“ mumlade telegrafistdamen blygt.

„Inte så litet oro bak deras linjer skall där bli utav detta telegrammet, och det skall gagna oss. . . “ grinade Koskinen.

# 34

## Åttonde kapitlet.

När Lundström och Inari hade stampat snön av kängorna och kommit in till Olavi i Elviiras fars hus, fann de hela familjen inbegripen i ett gräl. Gubben själv, som redan var alldeles grå, satt vid bordet; den beställsamma morsgumman dukade bordet med tallrikar och mat.

Heli och Nanni kikade på sin far med återhållen förvåning och hållande varandra i händerna.

Han var just inkommen ifrån kylan, och Elviira dolde icke sin glädje, när hon betraktade honom.

Hennes äldre syster satt redan till bords vid sidan om fadern. Hennes man, som också var timmerhuggare, arbetade nu i skogen i landets mellersta delar.

Elviiras familj hade under dessa år hunnit delas upp; såväl hennes bröder som systrar bodde i samma kyrkby men i olika stugor och i olika ändar av byn.

Det strålade om Elviira; hon var rödkindad, blåögd, ljushårad och välväxt.

„Nu är vi för alltid tillsammans, Olavi!“ sade Elviira.

„Nu är vi för alltid tillsammans,“ upprepade Olavi och hejdade sig plötsligt. „Nu måste vi för alltid vara tillsammans, Elviira.“

Till sin egen överraskning omfamnade Olavi Elviira hårt rätt inför de främmade och kysste henne till och med.

„Far,“ sade Olavi därpå, „din släde är rekvirerad, liksom alla slädar i byn, till att forsla vårt gods fram till nästa anhalt. Men oro dig inte, du skall få skälig betalning för allt besvär.“

„Jag oroar mig inte iheller, jag har redan fått betalt,“ svarade gubben lugnt.

Han var i hemlighet stolt över, att hans svärson var en av upprorets anförare. Kanske skulle upproret segra och Olavi bli en stor man.

När Lundström och Inari trädde in i rummet, sken Olavi opp.

„Vi är gamla bekanta,“ log Elviira, när hon tryckte de inkomnas händer.

„Det var han, som bodde tillsammans med mig i bastun,“ pekade Olavi på Lundström för att visa gubben.

Nu, när saken var oppklarad, var det många trätoämnen, som försvann av sig själva.

„Sätt er, pojkar, och ta för er.“

Kamraterna bänkade sig omkring bordet. Ur en stor panna med fisksoppa steg där en väldoftande ånga opp. Gumman öste opp fisksoppa på tallrikarna. Hon gladdde sig över, att där idag satt så många gäster vid bordet, och att dottern var lycklig.

Lundström visste icke, hur han skulle bete sig; där låg inga skedar på bordet, och ingen bekymrade sig över frånvaron därav. Inari sneglade på Olavi och förstod, böjde sig ner emot tallriken och satte läpparna till kanten. Fisksoppan var fet och simmig av bärnstensfärgade fettpärlor, som låg och flöt på ytan. När gubben hade lagt märke till Lundströms hjälplösa blick, som irrande sökte efter en sked, frågade han artigt, om gästen måne saknade något, kanhända saltet.

„Nej, tack, jag tror nog, att fisksoppan är saltad, så det räcker. Jag har inte smakat på den ännu,“ sade Lundström förläget. „Jag behöver bara en sked.“

När gubben hade fått höra detta, skakade han förebrående på huvudet.

„Om du inte tycker, det är för svårt, min gosse, så drick bara soppan rätt ur tallriken. Här hos oss gamlingar i *Pohjola* är seden sådan. Åter man soppan med sked, så fångar man inte mycket fisk; där nere hos er i söder, i städerna, känner man inte till sådant. Sen börjar de beklaga sig över, att där blir mindre fisk i näten ifrån år till år. Men här hos oss i *Pohjola*, här låter sig fisken, tack och lov, ännu fånga.“

Lundström, som var rädd för att spilla ut ens en droppe av den feta fisksoppan på bordet, började sörpla i sig den rätt ifrån tallriken. Därav blev soppan ej mindre smaklig.

Det var en mycket lyckad middag, fastän modern hela tiden talade om, att ifall hon hade blivit varnad en dag i förväg, så hade hon åtminstone slaktat ett får eller en smågris.

„Ja, du Elviira, nu skall vi allt vara tillsammans hela tiden,“ sade Olavi en smula förläget, „om du går med på att följa med mig på vandring igen.“

„Vad talar du om?“ undrade Lundström.

„Var måste nu Elviira bege sig hän igen?“ oroade sig fadern.

„Jag har nyss talat med Koskinen,“ svarade Olavi bägge två på en gång. „Han säger, att där har kommit oförutsedda underrättelser. Han har befallt mig att göra alla partisanerna beredda. Vi skall antagligen avtåga över gränsen, till Sovjetkarelen!“

„Det är inte möjligt!“ sade Inari och Lundström med en mun.

„När, vi skall återvända till *Suomi*, vet man inte så noga, men vi kommer tillbaka till *Suomi*, självfallet, snart. . . Kvinnor och barn kan vi ta med oss — dem, som inte är rädda för besvärligheter. Ja, det var allt. . .“ När han hade hållit detta för honom ovanligt långa tal, tystnade Olavi och såg frågande på Elviira.

„Så kan det inte vara, att vi skall dra iväg till Karelen,“ sade Inari tvivlande och ryckte på axlarna. „Vi skall upprätta arbetarmakt i hela *Pohjola* för eviga tider. Det kan inte vara sant. Jag skall strax gå till Koskinen och tala med honom.“ Han reste sig opp ifrån bordet och började vira halsduken om halsen.

Svårmod tryckte Lundströms hjärta. »Hur skall jag då komma att leva där borta? Jag kan ju bara ett finskt språk.«

Där glimmade till ett hopp inom honom, att kanske skulle man bara föra över trossen; han for opp och utan att ordentligt tacka värden, utan att ta farväl, rusade han ut ur stugan för att jaga ifatt Inari.

Inari hade redan varit i Sovjetryssland. Han kände till det; de senaste månaderna hade han drömt om, hur det arbetande folket även i *Suomi* skulle komma till makten. Och nu så måste man ge sig av, till och med utan strid, efter sådana huvudstupa segrar.

Han nästan sprang fram emot det hus, där partisanstaben nu hade inhyst sig. Lundström blev efter, sedan han hade stannat för att värma händerna vid ett lägerbål.

De unga partisanerna trängdes omkring elden. Kaffet var klart, men där var ingen, ingen värdshusvärd, ingen gästgiverska, som hade kunnat skaffa fram så många koppar på en gång.

Aldrig sedan världens skapelse hade där varit så mycket folk på en gång i Salla, som nu. Var skulle man nu skaffa fram kaffekoppar till allesamman! Karlarna, de röda partisanerna, de kämpande skogsarbetarna, de sörplade kaffe ur koppar, ur bleckmuggar, som brände läpparna, ur lerskålar, tallrikar, lerkrukor och soppskålar.

En tät ånga steg opp ifrån den välsmakande brygden.

Här norr om polcirkelen på en kall februaridag fröjdade sig manna över att få dricka denna underbara, heta dryck.

När Lundström steg in i det hus, varest staben hade inrättat sig, och kastade en blick på Inaris upphetsade uppsyn och Koskinens lugna, trötta ansikte, vari ögonen brann med en outhärdlig glöd, förstod han

med det samma, att Olavis budskap hade varit sanningsenligt; och han kände på nytt ett plågsamt tryck om hjärtat.

„Stäng dörren,“ befallde honom Koskinen.

I rummet befann sig vidare Sunila och en okänd, vilken trött sträckt ut sig på löjtnant Lallukkas säng.

Återsken av den sjunkande vintersolen trängde in igenom det överisade fönstret och hade brett ut sig på golvet likt stora, purpurfärgade lakan.

„Men det betyder ju, att vi till och med utan strid i förväg erkänner oss besegrade och flyr fältet,“ sade Inari dystert.

„Hur vågar du uttala några som helst sådana ynkliga ord om nederlag, när vi har segrat!“ svarade Koskinen skarpt. „Vi har omintetgjort mobiliseringen för dem i norr. Detta för det första! Vi har tvingat dem att avdela hit, emot oss, en del utav sina stridskrafter! Och kamraten här,“ han nickade åt den okände, som hade satt sig opp på sängkanten, „kan bekräfta för dig, att deras styrkor inte är så små. Alla vägar ifrån södern och norrut är fulla utav dem. Detta för det andra. Vi har visat dem, så att detta står klart för hela världen, hur arbetarklassen i *Suomi* förhåller sig till detta äventyr, de har funderat ut! Detta för det tredje. Vi har gett alla arbetande människor ett föredöme för hur, de bör uppträda, när fara hotar Sovjeternas Land! Detta för det fjärde. I alla land har vår sak gett genljud. Vi har framkallat panik bak deras linjer, och det framträder utan tvivel klart. Det var det femte... Hur kan man då överhuvud taget tala om något nederlag?! Ryck opp dig, Inari!“

Sunila hade följt med efter hand som Koskinen hade räknat och böjt på fingrarna. Där hade i hans skarpa ansikte hela tiden lyst ett leende, vilket för Inari nu tedde sig meningslöst och dumt.

Hur hade icke Sunila alltid drömt om att någon gång, om så bara med en enda kärleksfull blick, få ta sig en titt på Sovjetrepubliken och tillbringa en kort tid i den; nu yppade sig så ett tillfälle, som knappast någonsin skulle upprepas! Att gå över till Sovjetryssland tillsammans med en bataljon upproriska skogsarbetare — det vore underbart! Släktingarna, modern och systemen, vilken var textilarbeterska från *Tampere*, skulle han kunna skriva efter senare. Han kanske skulle få lyssna på självaste Lenin! Bravo, Koskinen!

„Men vi kunde ju dra söderut med den beväpnade bataljonen och förmå folket längs vägen att resa sig i uppror!“ framhärdade Inari.

„Hade det känts bättre för dig, om alla våra partisaner, alla dessa präktiga ynglingar, skulle stupa i strid?“ frågade honom Koskinen. „Arbetarklassen har omintetgjort slaktarnas skändliga krigsäventyr emot

Sovjeterna. Röda Armén har tillintetgjort skyddskårspacket i Karelen. Slaktarna retirerar i oordning. Ifrån söder rycker truppavdelningar fram och avskär oss ifrån övriga landet. Hitåt strömmar vitgardistiska truppstyrkor, som Röda Armén har drivit ut ur Karelen. Alla dessa skall kasta sig över oss. Varför skall vi gå i fällan, varför störta folk i fördärvet?“

„Är det riktiga underrättelser, du har fått, både beträffande segern i Karelen och beträffande hur stora styrkor, de har kastat in emot oss?“

„För att överbringa oss dessa uppgifter och rekommendationen ifrån vår Centralkommitté, att vi inte skall inlåta oss på strid här, så har denne kamrat tagit sig hit till oss efter att ha tillryggalagt aderton mil på skidor.“ Koskinen pekade på den okände, som satt på sängen. Denne nickade.

„Det stämmer alltsammans,“ sade han. „I Uleåborg hålles stora möten med mycket folk, i *Helsinki* har de arbetslösas kongress uppträtt emot regeringen, emot äventyret. Enbart i *Helsinki* var där sextusen, som gick i demonstrationståg. Överallt hålles protestmöten emot äventyret. De har arresterat redaktören för arbetartidningen, Luito. De har arresterat flera medlemmar av vår Centralkommitté. Men likväl har de tvingats avstå ifrån krigsäventyret. I flera dagar framåt kommer alla vägar öster- och söderut, som bataljonen skulle ha kunnat begagna sig av, till att vara fulla med slaktare på återtåg ifrån Sovjetkarelen. De släpper inte fram er söderut. Avskurna från södern kan ni, sexhundra skogsarbetare, inte hålla stånd, inte ens om samtliga övriga arbetare i *Pohjola* skulle förena sig med er.“

„Nu, kamrater, gå nu ut till lägerbålen och förklara läget för alla partisanerna,“ sade Koskinen. „Vi avtågar i morgon bitti. Riktning emot byn Kurtti, därefter gränsen<sup>1</sup> och på andra sidan i Sovjetkarelen byn *Konjets Kovdozera*<sup>2</sup>. Där är mindre än tjugo mil kvar. Och även du,

<sup>1</sup>Gränsen gick på den tiden öster om Alakurtti, varemot nuvarande gränsen går något väster om det dåvarande *Salla*, som på nyare kartor heter *Kuolajärvi*. Ö.a.

<sup>2</sup>*Konjets Kovdozera*: (förmodligen sv. *Koudaby*) på ryska i ryska texten; ligger vid sjön Koutajärvi (ry. Kovdozero). I andra upplagan (uggleupplagan) av Nordisk Familjebok, band 14, sp. 1156 står under uppslagsordet *Koudaälf* följande:

**Koudaälf** [kå'õda-], fi. *Koutajoki*, ry. Kovda, utfaller vid Koudaby i Kandalaksviken af Hvita hafvet, har stort flodområde och tre stora källarmar: *Tuuntsajoki*, Oulankajoki och Tuoppajoki. (Med Kitkagrenen är längden omkr. 340 km.) Tuuntsajoki upprinner på Värrötunturi fjäll, är på långa sträckor af sitt öfre och mellersta lopp mycket lämpad för båt fart, har delvis goda skogar vid stränderna (mest gran), är en god flottningsled, men har öde stränder (endast en by, Kurtti). *Oulankajoki* och dess biflod Savina rinna i mycket djupa och särdeles natursköna cañondalar (afsedda till 'nationalpark') och förena sig med den vattenrika Kitkajoki (delvis cañondal), från de stora Kitkasjöarna; god flottningsled. Oulankajoki tömmer sitt vatten i den långsmala fjordlika, 128 m. djupa Paanajärvi, hvarifrån vattnet strömmar till den vida Pääjärvi, på ryska sidan af gränsen. Vid

Inari, skall strax bege dig till dina karlar och förklara allt för dem.“

„Men hur skall det gå för *Suomi*? Är verkligen revolutionen krossad även denna gång?“ sade Inari bedrövat.

„För revolutionens skull är vi tvungna att ta vara på allt folket i vår bataljon. Försök fatta detta, Inari!“ Koskinens stämma klang ovanligt milt. „Vi har gjort vårt. Att nu bli här, det innebure att endera inlåta sig på strid och säkert nederlag eller också helt enkelt skicka ungefär femhundra man till straffarbete. Om regeringen skulle förklara krig emot Sovjeterna, då skulle vi inte kunna ta oss iväg härifrån någonstans alls, så att vi skulle få slåss till siste man. Men nu är det inte nödvändigt med någon sådan blodsutgjutelse. Där borta, i Karelen, skall alla dessa människor få leva riktiga liv. . .“

Lundströms hjärta snörptes ihop. Nu visste han alltså, att bataljonen säkert skulle avtåga; han skulle följa med alla de andre, och det var okänt, huruvida han snart skulle återvända till sina kompisar i *Helsinki*, ja till och med huruvida han över huvud taget någonsin skulle återvända!

„Jaha, och hur skall man bemöta oss där, då?“ frågade han med låg röst.

„Som stridskamrater. Nå, gå nu, gå nu då,“ klappade Koskinen Inari på axelen milt, till och med liksom oväntat ömt. „Gå nu och förklara läget för skogsarbetarna. Du också, Lundström.“

Lundström och Inari lämnade staben.

Efter dem reste sig Sunila; han vill också bege sig till bålen med det samma, gå omkring i stugorna och glädja alla: »Vi skall bege oss till Sovjetrepubliken!« Han hade så länge dagdrömt om att få vistas en tid i Sovjetryssland.

„Vänta ett tag, Sunila, vi måste tala allvarligt en stund,“ hejdade honom Koskinen. „Sätt dig.“

Så Sunila blev kvar.

---

Oulankajoki och Paanajärvi anstå kopparmalmer. Pääjärvis och Paanajärvis stränder äro väl bebyggda; på den förra håller ett svenskt stockbolag bogserångare. *Tuoppajoki* hämtar vattnet från den stora ödemarkssjön Tuoppajärvi i norra Karelen. Från Pääjärvi rinner den förenade Koudaälf genom flera sjöar och bildande flera forsar till Koutajärvi, upptagande under vägen Tuntsajoki. *Koutajärvi* (ry. *Kovdozero*) är en 584 kvkm. stor, holmrik sjö, som från s. mottager en vattenstråt med flera vida sjöar från en starkt försumpad trakt. K. har i sin mynningsdel synnerligen goda laxfisken; laxen går icke uppför Kivakkafors till Paanajärvi. Många sjöar (Tuoppajärvi, Tavajärvi m.fl.) äro mycket fiskrika. Den ryska andelen af flodområdet har ännu mycket goda skogar.

„Ser du, Sunila, det är inte för alltid, vi ger oss iväg här ifrån. Vi kommer tillbaka till *Suomi* igen. Är du klar över, att alla arbetare i *Pohjola* inte skall dra till Karelen tillsammans med oss? Om det så bara är några få arbetare, som blir här, så måste här hos dem också bli kvar en kommunist. Förstår du?“

„Jag förstår. Överallt, om där så bara finns en liten grupp skogsarbetare, där måste också vår kamrat vara.“

Sunila hade likväl ännu icke förstått varför, Koskinen talade med honom om detta. Men Koskinen fortsatte:

„Jag vet för närvarande ingen av våra kamrater, som är så väl hemmastadd med läget, folket och arbetet i *Pohjola*, som du. Det är du, som måste bli här. Vi skall gömma undan några vapen för framtida strider. Du skall upprätta en sambandslinje, ordna med hemliga mötesplatser och så tar du på nytt itu med allt nödvändigt arbete. Jag skall snart ge dig tre adresser och tre namn. Lägg dem på minnet.“

„Jag skall alltså inte följa med till Sovjetkarelen?“ undrade Sunila.

„Du kanske måste sitta av ett halvår eller ett år i isoleringscell, ifall någon anger dig. Men i allas ögon har du förblivit en menig deltagare, och den omständighet, att du inte har följt med oss, kan i nödfall andragas till ditt försvar.“

„Jag skall alltså inte följa med er allesamman till Sovjetryssland?“ upprepade Sunila.

„Någon måste stanna här, och du är den, som är bäst lämpad för detta arbetet.“

Sunila suckade.

„Du har rätt.“

Koskinen drog honom till sig och kramade honom hårt.

Sunila kände i ansiktet den sträva borsten ifrån Koskinens kortklippta mustasch.

„Jaha, lycka till då, arbeta av alla krafter. Du är en hedersman, det skall du veta. Där, kamrat, har du din kontaktman.“ Koskinen pekade på den man, som vilade sig på löjtnantens säng. „Hälsa på varandra!“

Men det var svårt att hälsa, ty kamraten njöt en god sömn.

När det mörknade, tog sig Sunila och den obekante ut ur byn längs bakgator utan att gå ut på stora landsvägen och utan, att vakterna märkte dem.

„Det är dåligt, de håller vakt; vakterna har tappat disciplinen,“ anmärkte den obekante.

Längs en skogsstig begav de sig norrut.



## 35

### Nionde kapitlet.

»Hela bataljonen har som en man beslutat att avtåga till Sovjetkarelen,« sammanfattade Lundström i tankarna sina intryck.

Det var värre med det oorganiserade folket, som följde med bataljonen i kön. Hur många skulle bli här, hur många skulle följa med bataljonen; detta var det svårt att reda ut.

„Jag har lantbruk här, skall jag överge det?“

„Jag har familj och släkt här; där borta har jag ingen!“

„Ryska skogsarbetare levde sämre än vi,“ sade någon av skogshugarna. „En säsong år 1912 arbetade jag händelsevis i skogen för Kovdaverket. Där bodde de i rena rama jordkulorna.“

„Så då tänker du alltså inte följa med oss?“

„Vem har sagt det? Varför inte? Det vill säga,“ sade han förnärligt, „tvärtom, jag måste ge mig av och se, vad som kan ha förändrats där borta på alla dessa år. Vägen tillbaka hittar jag alltid.“

I alla klungor, i alla stugor, där de oorganiserade hade tagit in, gällde samtalen enbart detta.

Partisanerna talade mindre. För dem var saken klar.

„Jag ger mig inte iväg till Ryssland och jag råder er att heller inte göra det,“ uppmanade en av de mobiliserade formännen en annan.

„Det är där heller ingen som begär av dig,“ fräste Lundström. „Du är mobiliserad, du forslar godset, för det får du pengar och sedan så kan du vända skaklarna om och köra samma väg tillbaka.“

Några andra ynglingar menade, att de nog gärna skulle följa efter bataljonen, men kläderna vore så nötta och kängorna så söndertrampade, att de vore rädda för att anträda en sådan lång marsch. Det var ju icke juli månad utan februari.

„Nå ja, i juli hade det varit ännu värre, då hade vi blivit oppätta av myggorna.“

Även om detta måste man underrätta Koskinen, om än han sannolikt redan hade tänkt på att köpa kläder av de mer välmående bönderna till dem, som skulle vilja följa med bataljonen.

Enligt uret var det alltjämt dag, men utomhus hade det alldeles mörknat, när där avlossades tre skott i rad; sedan var där någon, som på nytt sköt med gevär; redan efter några sekunder tappade Lundström räkningen på skotten.

Några partisaner med gevär kom rusande gatan fram.

Lundström följde springande efter de andre.

Det blev förtvivlat tyst. Snön knarrade under fötterna.

Så var där någon, som utropade:

„Där är han! Han rymmer sin kos!“

Liksom för att bekräfta dessa ord krossades en glasruta i den närmaste stugan; ur det sönderslagna fönstret blossade en mynningsflamma.

Där ljud ett högt och gällt, hysteriskt kvinnskrik.

„Tyst, hallå, ni där!“ ropade Lundström och märkte med viss förvåning, att han blev åtlydd.

Han befalld de beväpnade skogsarbetarna att omringa huset. Raskt och en smula beskäftigt verkställdes ordern. Med hög röst, för att det skulle höras in i huset, ropade Lundström:

„Alla, som är i huset, kom ut med händerna i vädret! Den, som kommer ut, får behålla livet. Den, som inte kommer ut, blir skjuten. . . Jag lämnar en minuts betänketid.“

Med ett skrik kom en kvinna utrusande ur huset.

Hon bönföll:

„Döda inte min man; han har gömt sig i skafferiet och har inte hört ordern!“

Hon rusade tvärs igenom kedjan.

Lundström upprepade med hög röst ordern.

Ur fönstergluggen blixtrade en mynningsflamma till. Den, som hade gömt sig, sköt efter rösten.

Kallio, som plötsligt stod vid Lundströms sida, kunde icke hålla sig, utan sköt utan att ha fått order därom in igenom fönstret.

För de övriga partisanerna tjänade detta skott till signal, och åter öppnades en oordnad eldgivning ifrån alla håll.

När allt kom omkring var detta helt enkelt farligt; folk sprang omkring hit och dit under skjutandet.

Dörren, som hade slagits opp av det utrusande fruntimret, gnisslade på gångjärnen. Dörrhålet gapade mörkt innanför tröskelen.

„Eld upphör!“ befalldes Lundström, och hans röst lät kommenderande på befälsvis. „Följ mig!“ ropade han och begav sig springande hän emot trappan.

Kölden kände han redan icke alls. Han såg sig ej ens om för att se efter, huruvida några partisaner hade följt hade efter honom. Han visste, att det nu icke var möjligt att underlåta följa efter honom.

Han for oppför trappan över de översnöade, glatta trappstegen och fortsatte in i rummet.

„Opp med händerna!“ ropade Lundström med rösten halvkvävd av raseri.

Han avfytrade sitt gevär i taket.

I en stång under det låga, mörka taket hängde där en lykta med matt sken.

Framför honom stod där en lång karl i full jägaruniform med något slags underliga galoner på axelklaffarna. Mannen stod där som en annan stolpe; han hade sträckt ut armarna åt sidorna (han trodde antagligen, så föreföll det, att han hade sträckt opp dem i vädret) och höll händerna öppna med spretande fingrar. Vid hans fötter låg där ett gevär.

Kallio stod redan vid sidan om Lundström.

„Slå ner honom, slå ihjäl honom!“ framvisade han i vredgat raseri.

Men Lundströms vrede hade redan lagt sig. Han kände sig plötsligt otroligt trött.

„Man måste göra sin plikt,“ ropade Kallio då, fattade gevärspipan med bägge händer, höjde kolven över fältväbelens huvud och sänkte den med kraft. „Han har dödat, han har dödat Unha! Fattar du, han har dödat Unha!“ vrålade Kallio förtvivlat, liksom önskade han driva ut en ond ande ur sig själv.

Rummet var redan fullt med folk. Partisanerna lutade sig över fältväbelens kropp.

„Genomsök honom, ge Olavi vapnen!“ kommenderade Lundström.

„Han har dödat Unha...“ upprepade Kallio bittert. „Kom, Lundström, så går vi härifrån... Där ligger han, min vän, Unha Soldaten... Han har sårat Sara.“ Äcklat sparkade han till fältväbelen och tog opp den av skjutandet ännu varma bössan, där den låg slängd på golvet. „Med denna, här!“

De gick ut på gatan.

Kallio hade velat gå och besöka Elviira på kvällen; så länge, det var sedan de träffats! Men nu hade han helt glömt bort detta och liksom blivit förryckt av sorg.

„Jag gick gatan fram och tänkte inte på något särskilt,“ berättade Kallio för Lundström. „plötsligt får jag se denne man springa emot mig och ropa något. På en tjuge–tretti stegs avstånd bakom springer några av våra karlar efter honom och ropar: »Skjut honom, skjut!« Jag slet geväret ifrån axelen och sköt. Jag bommade. Jag skall skjuta en gång till, men slutstycket har fastnat, och mens jag krånglar med slutstycket, ränner detta avskummet rätt fram emot mig (jag har glömt allt, och har bara slutstycket för ögonen) och när han springer förbi, så sparkar han till mig på benet med tåspetsen på sin stövel; jag griper om det träffade stället, men i det ögonblicket rycker han min bössa ifrån mig och rusar vidare med den. Så blir där skottlossning ifrån alla håll, och denne jägare galopperar in i en stuga och skjuter på måfå med min bössa!“

Lundström föreföll ej alls ha lyssnat på Kallios berättelse. Han skyndade till Unha, som man redan har lyft och försiktigt burit iväg till sjukstugan.

Tillsammans med den grupp timmerhuggare, som bar på Unha, gick en ung, varmt klädd kvinna med Röda Korsets vita armbindel om armen.

Ur stugan lyfte man ut fältväbelen och bar på Lundströms anvisning iväg även honom till sjukstugan.

Vid sidan om sjuksköterskan gick den bedrövade Kallio.

„Han har dödat Unha,“ sade Kallio omigen till Lundström, som om han hade träffat denne för första gången efter katastrofen.

„Nej då, er Unha är bara svårt sårad, och kanske inte alls dödligt,“ sade sköterskan.

„Bara sårad? Kan han överleva?“ glädde sig Kallio.

„Jag tror, han skall överleva, om han får ligga lugnt och stilla i sängen och han får läkarhjälp i tid,“ sade sköterskan lugnande.

„Då är ni en ängel, kära syster!“ sade Kallio och tog nästan ett språng på stället. „Jaha, nu är vi framme! Jag ber er, fröken, bli inte arg på Unha, det är den allra mest renhjärtade människa. Bota honom. Ifall han dör, så skall vi riva ner denna sjukstuga till sista stock!“

„Förlåt våra pojkars grovhet, *fröken*, de är bara enkla skogshuggare, de har ingenstans drillats i fina manéer och bemästrar yxan bättre än tungan, men de är präktiga gossar, och deras hjärtan är fyllda med oro över kamratens liv, *fröken*,“ sade Lundström på svenska och tänkte: »A, om grabbarna i fabriken hade fått se, hur jag tillbringar denna kväll, de skall inte tro min berättelse!« Han upprepade: „Förlåt dem, *fröken*.“

„Grobianer!“ framvisade flickan föraktfullt.

De inträdde i sjuksalen.

„Klä av honom,“ pekade sköterskan på Unha.

Hilda störtade fram emot honom.

Unha öppnade ögonen, blickade omkring sig, fick syn på Kallios bestörta ansikte, kämpade emot smärtan och försökte le.

„De har i alla fall inte dödat mig, de kappuleterna!“

## 36

### Tionde kapitlet.

Sedan han hade gått runt till alla de stugor, varest hans folk befann sig, och underrättat dem om avmarschen till Sovjetkarelen, gick Inari till kasernen och lade sig att vila en stund på en säng i gränstruppens kansli, som nu var vaktstuga.

Men han hade ej ens hunnit slumra till, innan en vakt kom instörtande tillsammans med en av timmerkörarna.

„Kamrat befälhavare, vi grep honom, när han försökte lämna byn. Han höll inte in hästen, förrän vi hade skjutit i luften,“ meddelade vakten.

Inari kom mycket väl ihåg denne timmerkörare från den dag, då denne hade muttrat om, att folk, som icke väntade på brev, fick sådana, men de, som ovillkorligen behövde brev hemifrån, de försmäktade i ovisshet.

„Varför har du trotsat ordern?“ frågade Inari strängt.

„Ser du,“ timmerköraren blev förlägen, „jag bestämde mig först för att inte betala restskatten.“

„Ett riktigt beslut!“

„Sedan fick jag reda på, att alla de våra skulle dra iväg härifrån. Jaha, öket har jag ju med mig, men kon, frun och lillen är kvar därhemma. Min lilla by ligger halvannan mil härifrån. Det är det hela.“

„Var det därför du, som är mobiliserad i trossen, bestämde dig för att rymma?“

„Nej då, Inari! Hur lever jag här? Ur hand i mun. Vad jag förtjänar, går rätt in i munnen. Ingenstans kan jag ha det sämre. Nå, så är det, och så har jag beslutat mig för att inte betala restskatten.“

„Ja, jag har hört det nu!“ Inari började bli arg.

„Om nu pojkarna ger sig iväg allesamman, så har jag bestämt mig för att följa med dem allihop och ta med mig min hustru och Mikki. Låt

mig köra. Dit tar det tre timmar men tillbaka fyra, och så två timmar där för frun till att göra sig i ordning. Efter allra högst åtta timmar kommer jag tillbaka. Nu är hon fem; på hedersord, jag skall vara tillbaka till klockan ett. Ge mig bara ett litet mått havre till valacken.“

„Släpp ut honom ur byn,“ beslöt Inari, sedan han hade kommit på, att timmerköraren skulle kunna bli en härold för upproret på sin hemort.

Timmerköraren tackade, glad i hågen.

„När du lastar på sonen, frun och all din bråte, så får trossen ingen nytta av din slåde. Det blir bara onödigt besvär... Men ifall du har bestämt dig för att följa med oss, så skall vi hjälpa dig.“

Men efter två minuter knallade där skott, så att det hördes i hela kyrkbyn. De small i närheten, såsom det föreföll alldeles intill kasernen.

Därpå blev det alldeles tyst.

I vaktstugan blev folk oroliga; de ville rusa ut efter skotten för att deltaga i skärmytslingen. Men i kasernen befann sig de tillfångatagna soldaterna, och hur väl dessa än hade förhållit sig, så måste man vara på sin vakt!

Inari tog ut den lugnaste och mest sansade av alla dem, som befann sig i vaktstugan, och befallde honom, fastän lyckligtvis skjutandet hade upphört:

„Antti, gå ut på gatan nu med det samma och ta reda på, vad det är fråga om, och inberätta omedelbart till mig om allt, som pågår. Jag skall vara här.“

Antti reste sig, slängde geväret på axelen och fäste kopparpannan vid bältet.

„Kaffepannan har du ingen nytta av nu.“

„Jodå, kamrat Inari, den skiljer man sig inte från!“

Kopparpannan gick lugnt ut på trappan, stängde dörren efter sig och drog ur fickan fram sitt blåa band ifrån nykterhetslogen samt fäste det i knapphålet. Han försäkrade sig om, att det lilla bandet satt ordentligt fast i knapphålet, och så begav han sig åstad längs den folktomma gatan.

Där förekom ingen skottlossning. Antti gick åt andra hållet, som var motsatt det, varifrån där tidigare hade ljudit skott. Det kunde man icke veta än, hur det skulle sluta här, och hans uppgift vore icke så viktig. Han ville icke bli inblandad i någon som helst blodsutgjutelse och beslöt sig för att omärkligt slinka undan.

Inari, som väntade på Anttis återkomst, var nervös.

»Jag skall ge honom en blåsning vid uppställningen för sådan försumlighet,« tänkte han argt, när Lundström kom in i vaktrummet.

„Koskinen har skickat mig efter dig. Kom nu med det samma. En liten rådplägning.“

„Jag har vaktavlösning om en halvtimme, och min ställföreträdare Unha är inte här. Jag kan inte komma.“

„Det blir bara en kort rådplägning; du kommer tillbaka inom en halvtimme. I nödfall får du skjuta opp avlösningen en kvart. Vänta inte på Unha. . . Unha kommer inte. . .“

Inari tittade obeslutsamt på Lundström.

När de kom in till Koskinen, befann där sig i rummet förutom han själv även Olavi samt den rödskäggade chefen för andra kompaniet, och vid bordet under det emot väggen vända porträttet av Schauman satt den förvirrade löjtnant Lallukka.

„Till Sovjetkarelen tar vi med oss,“ sade Olavi, „herr löjtnanten som gisslan, för att man här skall ge våra sårade, som vi inte kan ta med oss, en människovärdig behandling. När de har blivit återställda, skall vi utväxla dem emot herr löjtnanten. Detta är enligt min mening den förnuftigaste och ändamålsenligaste utvägen ur det uppkomna läget. Vad har herr löjtnanten att säga om det?“

„Mina herrar, jag har funnit en ädelmodig utväg för er såväl som för mig. Jag ger er mitt hedersord som finsk officer, att ifall ni lämnar kvar mig i frihet här, så skall intet hår krökas på ert folks huvuden; jag garanterar dem full personlig säkerhet, jag borgar för gynnsammast möjliga uttåg och därefter utresa till Sovjetkarelen, om de så vill,“ sade löjtnant Lallukka, mens han lät blicken vandra ifrån ansikte till ansikte.

„Reella garantier?“ frågade Koskinen lugnt.

„Det har jag ju redan sagt er: en finsk officers hedersord.“

Rödskägget grinar högt och öronbedövande, Koskinen ler.

»Detta yngel till officerare värderar sitt ord högre än Unhas och Saras liv!« tänker Inari mörkt. Han tycker icke, det är ett enda dugg lustigt; han vet utmärkt väl, vilka förträffliga kamrater Sara och Unha är.

„Men tänk, om då myndigheterna inte bryr sig om att hålla en finsk officers hedersord?“ fortsätter Koskinen lika lugnt.

»Herregud, så trött, han är!« tänker Olavi, när han betraktar Koskinen.

„Så kan det inte bli! Jag är beredd att gå ed på, att jag skall lämna ifrån mig allt, jag har — mig själv till sist — till försvar för, till



uppfyllande av mitt hedersord, ifall ni inte för bort mig härifrån till Ryssland.“

„Vi skall överväga ert förslag, herr löjtnant,“ säger Koskinen. „Lundström, för ut herr löjtnanten.“

Lundström för ut löjtnanten. Det knäpper i låset, och man hör vaktens steg i gången.

Tills Lundström har återvänt, tiger alla.

Den lilla eldtungan på lampans veke fladdrar till, när Lundström stänger dörren bakom sig.

„Menade du allvar med, att vi överväger detta förslaget?“ frågar Röds-kägget.

„Fullt allvar, kamrater. Saken är den, att Finlands regering inte officiellt har förklarat Sovjetryssland krig. Sovjetryssland vill fred. Det är i det fredliga uppbygget, slutsegern kommer att vinnas. Om vi tar en finsk gränstruppsofficer med oss, så måste de sovjetiska myndigheterna enligt alla diplomatiska regler utlämna honom. Då blir alla våra sårade, som har blivit kvar i Salla, helt och hållet försvarslösa. Löjtnanten däremot, ifall vi får honom att svära i vittnens närvaro, han skall skämmas över att senare bryta sitt högtidliga löfte och han skall anstränga sig för att uppfylla det. Jag skulle inte vilja rekommendera, att vi tar löjtnanten med oss, även om han inte vore införstådd med några som helst löften. Då är det säkrare att helt enkelt skjuta honom, ifall det är nödvändigt. Vi är skyldiga till att göra allt, för att där inte skall bli minsta antydning till något, inte ens den allra minsta lilla gränsincident.“

Lundström sade:

„Jag är inte alls med på, att vi skall lämna våra kamrater här utan några som helst garantier.“

„Men vi kan inte ta dem med oss! De klarar inte färden.“

Chefen för andra kompaniet anslöt sig till Koskinen.

„Jag skulle med nöje skjuta löjtnanten,“ sade Inari.

„Då blir Unha och Sara troligen skjutna.“ Koskinen reste sig. „För övrigt, om ni vill, så kan vi fråga, vad de sårade själva tycker om allt detta; och så kan deras uppfattning få avgöra saken.“

Samtliga reste sig.

I den mörka lilla gången trädde Inari nära intill Koskinen och framvisade nästan rätt i örat på honom:

„Jag tror, att du, när det kommer till kritan, har rätt, Koskinen. Jag kan inte följa med er till sjukhuset; jag måste gå och ordna med vaktombudet; men jag röstar för ditt förslag.“

De gick allesamman ut på gatan. Där glimmade alltjämt ljussken i en del fönstergluggar. Inari tog av åt höger. De övriga gick under tystnad rätt framåt emot sjukstugan.

„Kamrat befälhavare, var har Sunila blivit av, varför var han inte med vid rådplägningen?“ erinrade sig plötsligt Lundström.

„Det vet jag inte,“ svarade Koskinen torrt.

## 37

### Elfte kapitlet.

Vid sidan om varandra i var sin sjukhussäng låg Sara och Unha.

Unha tyckte, det kändes, som låge där ett stycke glödgat järn emot nyckelbenet.

»Ja, gå tillsammans med bataljonen, det kan jag inte,« tänkte han; mens han försökte hålla tillbaka ett stönande, sneglade han åt bädden till höger.

I den låg Sara och yrade. I sin feberyra drömde han om sina gamla föräldrar, vilka nu ingen längre hade, som kunde hjälpa dem.

På bädden till vänster låg sjuksköterskan och sov lugnt, och hennes gyllene hår låg utslaget över kudden.

»Det är löjtnanten, hon drömmer om,« tänkte Unha, men han log ej; han försökte att icke skänka smärtan någon uppmärksamhet, utan somna in, om så bara för någon enda minut.

Sjuksköterskan gjorde sig verkligen möda — men huvudsakligen för herr löjtnanten. När hon, efter att ha lagt förband och visat Hilda, hur denna skulle sköta om de sårade, redan hade gjort sig i ordning för att gå hem, trängde några för henne okända människor in i sjukstugan; det var några beväpnade skogsarbetare, som kallade sig »staben«. Av dem alla var det bara den långe, Olavi, som var henne en smula bekant; det var han, över vars uppförande, som den gamle, Elviiras far, nyligen hade beklagat sig. Men så här fick man se, vad det var för sjuka, han lidit av, och där hade hon, dum som hon varit, givit dem medicinska råd!

„Vänta litet, *fröken*,“ tilltalade henne med mild stämma den man, som redan tidigare samtalat med henne på svenska, „vänta ett tag, *fröken*, gå inte än på någon minut, vi skall komma att behöva er.“ Därpå frågade han helt sakta, för att bara hon skulle höra det: „*Fröken*, är

inte postmästarinnan i Koski händelsevis i släkt med er? Ni är mycket lik henne. . . “

„Min syster,“ log *fröken* men stelnade strax till.

Man förde in löjtnanten i rummet, och efter honom kom kyrkovärden.

Unha slog opp ögonen. Han hade varit vid fullt medvetande och kom tydligt ihåg allt, som hade tilldragit sig omkring honom. Han hade klart och tydligt hört sjuksköterskan tala om, att man icke finge störa de sårade. Men han visste ännu ej om, att bataljonen skulle avtåga till Sovjetkarelen.

Sara kom emellanåt till medvetande och bad om vatten. Sköterskan var rädd för att ge honom dryck före doktors ankomst. Kulan hade, enligt vad hon förmodade, tagit i buken. Men nu rörde han med möda på sina uttorkade läppar och bad:

„Ge mig en liten slurk vatten!“

„Sara, hör du mig?“ frågade Koskinen.

„Ja,“ framvisade Sara och stönade till.

„Unha, hör du?“

„Ja, jag hör dig.“

„Vi skall ge oss iväg härifrån till Sovjetkarelen. Vi kommer tillbaka — men när, det vet vi inte. Vi kan inte ta er med oss. Vi vill försäkra oss om er okränkbarhet. Vi tänkte ta med oss herr löjtnanten som gisslan, och när ni har tillfrisknat, utväxla honom mot er. Förstår ni det? Men herr löjtnanten föreslår, att han skall lova under ed, att han skall trygga er avfärd i full säkerhet och inte skona sitt eget liv för att säkerställa detta, om vi lämnar kvar honom här i *Suomi* och inte tar honom med oss till Karelen.“

„Jag litar inte på löjtnanten. . . “ svarade Unha otydligt. „Jag litar inte på löjtnanten. Denne förbannade kappulett satte mig i kall arrest, för att jag hade gått på föreställningen *Romeo och Julia*. Fältväbelen gör med dem, vad han vill. Jag har tjänstgjort under hans befäl. Den hunden. Aj! . . . “

„Fältväbelen är dödad,“ avbröt honom Lundström, som själv icke var mindre upprörd än Unha, „dödad!“

Koskinen hejdade Lundström med en handrörelse, som betydde: »Avbryt honom inte.« Alla hörde väggurets tickande; var och en av dem hörde Saras rosslande andhämtning och hans hjärtas bankande.

„Unha,“ frågade Koskinen, „hör du mig, förstår du?“

„Jag hör, jag förstår!“

Koskinen förklarade alltsammans för honom.

Unha tänkte efter. Det brände i hans sår, och det var svårt att samla de omkringirrande tankarna.

„Herr löjtnant, ni har väl inte tänkt om beträffande ert hedersord?“ frågade Koskinen strävt.

„Nej.“

Löjtnanten satte sig på kanten av en taburett. Nu var det denne menige vid namn Unha, som ensam med sitt ord skulle avgöra hans, löjtnantens, öde. I detta låg någonting för löjtnanten outhärdligt kränkande. Han tänkte, att ifall denne Unha bestämde, att han, löjtnanten, skulle bortföras av skogsarbetarna till Ryssland såsom gisslan (och hur skulle annars Unha kunna uppträda, när det var fråga om hans eget skinn!), då skulle han slita sig loss, rycka revolvern ur handen på deras anförare, och då skulle de kanske skjuta honom i strid eller kanske bara såra honom svårt och i så fall lämna kvar honom här i sjukstugan där på den tredje sängen.

»Var är mina anhöriga nu?« tänkte Unha. »Vad vet de om mig? Var är min far och mor, hon, som så höll av mig? Vad vet jag om dem och om mina bröder och systrar, som är skingrade över hela Finland?«

Ånyo begynte den förskräckliga smärtan.

»Herregud, ifall jag inte dör, så gott det skall vara att leva! Nu har jag riktiga kamrater; jag har fått veta, hur man skall leva.«

Han betraktade med tacksamhet Koskinens ansikte och de andra skogsarbetarnas ansikten, deras, vilka stod oppställda likt en tät vägg, så kära, stående där av någon anledning barhuvade. Han ansträngde sig att ur Koskinens ögon utläsa vilket svar, denne förväntade sig av honom. Men Koskinens ögon var alltjämt tillslutna av ögonlocken.

„Jag tror inte på någon enda ed av löjtnanten: den skall någon fältväbel eller någon general omintetgöra,“ klang hans stämma liksom ur fjärran.

„Så då föreslår du alltså, att vi tar löjtnanten som gisslan?“ glädde sig Röds-kägget.

Sköterskan rös till.

„Nej,“ sade Unha lugnt och suckade lättat; hans tankar blev fullkomligt klara. „Nej... Lämna kvar löjtnanten här. Sovjetrepubliken har många egna omsorger även utan mig.“

„Tack!“

Koskinen reste sig häftigt.

„Och vad menar du, Sara?“

„Så, som Inari säger, så skall det också bli. Jag litar på Inari. Ge mig vatten.“

„Inari är i allo införstådd med Unhas beslut,“ sade Koskinen högt, och Unha uppfattade rörelsen i hans röst.

„Herr löjtnant, är ni redo?“

„Ja, jag är beredd,“ svarade löjtnanten belåtet.

„Er, herr kyrkovärd, och er, *neiti* sjuksköterska, ber vi närvara såsom vittnen till löjtnantens högtidliga löfte.“

Sjuksköterskan kom vid dessa ord att tänka på Alexander den Stores upphöjande av den nordliga finska världen, och löjtnanten, som därvid hade uppställt sig själv i spetsen, förekom henne nu ynkelig och obetydlig.

„Börja då. Vi skall inte föra protokoll, vi förlitar oss på vittnenas heder.“

„Inför den allsmäktige Herren Guds ansikte och i närvaro av mina ärade vittnen avlägger jag, löjtnanten i Finlands armé Lallukka, härmed en högtidlig ed därom, att jag skall trygga okränkbarhet, personlig säkerhet och en god, värdig behandling av de sårade partisanerna Sara och Unha, vilka har kvarlämnats här i min vårdnad av staben för *Pohjolas* partisanbataljon. För uppfyllandet av detta löfte förbinder jag mig att i mån av behov göra allt, som står i min makt. Ifall jag icke håller denna ed, må jag hållas för usling och skurk av envar, och av Herren Gud för edsbrytare.“

„Amen!“ sade kyrkovärden högt.

„Amen!“ upprepade sköterskan sakta.

„Herr löjtnant, er heder ligger nu i era egna händer.“

„Det tjänar ändå ingenting till,“ sade Unha, „jag tror inte på hans ed.“

Han hade alldeles glömt bort det onda nyckelbenet och försökte vincka föraktfullt. Han stönade till av smärta och förlorade medvetandet.

Även Sara slöt ögonen.

Sköterskan tog itu med sina åligganden. Hon släckte en av lamporna, och rummet sänktes på nytt i halvmörker.

„Skynda er ut, de sårade behöver först och främst lugn och ro,“ sade hon till alla. „Och sedan vill jag verkligen hjälpa herr löjtnanten med att uppfylla sitt löfte.“

Partisanerna, som stötte emot varandra men ansträngde sig att icke göra något buller, lämnade sjukstugan och gick ut i den frostiga natten.

„Om ni, herr löjtnant, lovar mig att under loppet av tretti timmar räknade från denna stund inte företa er några som helst fientliga handlingar emot vårt förband, så skall jag befria er ifrån bevakning.“

„Det lovar jag,“ svarade löjtnanten.

När det kom till kritan, hade han lyckats rätt väl med att krångla sig ur denna eländiga historia.

„Jag skall gå och göra i ordning min familj för avfärden,“ sade Olavi.

„Ja, gå du bara,“ beviljade honom Koskinen och tillade till avsked: „Sådana präktiga pojkar vi har, Olavi!“

# 38

## Tolfte kapitlet.

Olavi gick för att förbereda sin familj för resan.

Ifrån denna gård skulle två slädar avgå. Hästarna var redan förspända. Den ena tillhörde Elviira; det var hennes hemgift, det bekanta skäckiga fölet, som redan hade blivit en utmärkt springare. I första släden gjorde sig Elviira klar för avfärd tillsammans med sin man samt döttrarna Heli och Nanni.

Den andra släden hade mobiliserats i vanlig ordning, och formannen var Elviiras far själv. Han hade åtagit sig att forsla fram en last på 400 kg till sista anhalten. Det blev en stor låda med amerikanskt fläsk. Även Elviiras svåger, dragspelaren Leino, hade bestämt sig för att fara med Olavi till Karelen.

„Jag skall se, hur folk lever där; tycker jag inte om det, så återvänder jag!“

Denna ström av slädar och hans bekanta bland timmerhuggare och timmerkörare hade lockat honom till sig. Det hade alltid utövat dragningskraft på honom, ett fritt och obundet liv i sällskap med mycket folk, där han kunde få visa upp sin förmåga att supa och, när han supit mer än de andre, spela dragspel bättre än de nyktra dragspelarna. I det stora hela var han en bra grabb, fastän han icke såg längre än näsan räckte, såsom de gamle plögade säga.

Leino beslöt sig för att följa med dem allesamman på färden och ta med sig en del utav sitt lösöre, desto hellre som han skulle få köra med i alla fall, om icke med sitt eget bohag, så med något gods, han hade beordrats frakta, och Leino räknade icke så mycket med att få betalt. Han var litet missnöjd med, vad hustrun tog med sig på denna resa, men det var där ingenting att göra åt; sådant tycker kvinnorna ej om, att man förvägrar dem. När Elviira fick reda på, att även hennes syster och svåger skulle följa med tåget, gladde hon sig mycket; sedan



hon nästan hade kysst sönder flickorna, satte hon igång med att pälsa på dem. Det var en ansträngande färd, som låg framför dem.

„Var skall vi hän, mor?“ frågade Heli Elviira. „Var skall vi hän så sent om natten? Klockan är väl redan nio?“

Detta var det senaste klockslag, Heli kunde föreställa sig.

„Ännu senare, min lilla flicka, nu är hon redan över tre. Nu skall vi till ett annat land, till Sovjetiska Karelen.“

„Men mor, har där då kommit flytande en badkvast på älven till oss igen?“ frågade Heli muntert.

Elviira, som icke hade hört, vad dottern hade frågat om, svarade jakande för att slippa fler frågor, i synnerhet som Olavi redan skyndade på henne:

„Vi måste ge oss av nu, så att vi får plats mitt i tåget. Raska på nu, Elviira!“

Fadern hade kört ut med sin lastade släde för en halvtimme sedan.

Elviira rusade ut på gården. Porten emot gatan var redan oppställd på vid gavel.

Elviira lyfte av tornistern med havre ifrån hästens mule, kysste likasom i barndomen de ludna, sämskskinnsaktiga läpparna och förde honom vid betslet emot utgången.

Olavi bar i famnen ut den påbyltade Nanni; hon sov sött. Heli kravlade sig själv upp i släden och somnade också strax.

Längs den alltjämt alldeles mörka gatan drog redan ett ändlöst tåg förbi.

I en korsning kom där in en släde ifrån en sidogata och körde opp bakefter Elviiras bondsläde.

„Vem där? Varifrån kommer ni?“

„Det är jag!“ kom svaret ur mörkret. „Kamrat Inari lät mig köra hem efter frun, pojken och varma kläder.“

„Ja, här sover pysen, jag har stoppat om honom i täcket,“ tillfogade kvinnan, som satt på släden med ryggen emot föraren.

Bataljonen marscherade österut.

Vägen var illa oppkörd. Det var en mödosam vandring, hästarna hade framför sig. Den sista bybebyggelsen i Finland befann sig nästan fyra mil ifrån gränsen, och därefter återstod lika mycket, om icke mer, ifrån gränsen och fram till den första bebyggelsen i Sovjetkarelen.

Konvojen drog fram i en till synes ändlös ström, och det var icke lätt för Olavi, när han förde in sin släde däri.

Sålunda inträdde Elviira tillsammans med sina små döttrar i bataljonen, och sålunda började för andra gången ett nytt liv för henne.

Faderns släde körde ett sjuttioal meter längre bak, men Elviira upptäckte icke detta, förrän det hade blivit alldeles ljust.

Inari gick för sista gången ut att avlösa vaktposterna i Salla.

Vakternas patrullering hade börjat. Tidpunkten för vaktavlösning var redan förbi, och några av dem, som hade iakttagit trossens och kompaniernas avmarsch, hade börjat oro sig. Men även denna gång hann Inari med.

Det dagades redan, när han ledsagade de från vakttjänsten avlösta partisanerna till vaktstugan i kasernen.

Han sade till Legionären, som vaktade de tillfångatagna:

„Gå av och an i korridoren och slå hela tiden med kolven emot golvet.“

„Vad skall det vara bra för?“ undrade Legionären.

„Gör det bara, så får du se sedan. Men du, Kallio, skall kalla till mig Sipiläinens pojke, Antti, som bor i tredje huset härifrån på vänstra sidan.“

Antti Sipiläinen hade råkat i luven på sin far föregående kväll. Samma vecka hade han fyllt femton år; han höll sig själv för en fullvuxen karl; när han hade fått se den under gårdagen till byn anlända bataljonen med upproriska skogsarbetare, då hade han bestämt sig för att ansluta sig till partisanerna; och han hade bett Inari om en bössa.

Inari hade erinrat sig sin hemlösa barndom, klappat gossen på axelen och sagt honom, att bössorna icke räckte till de vuxna krigarna i bataljonen, men ifall han, Antti, behövdes, då skulle Inari komma ihåg honom.

Om aftonen, när det hade blivit klart, att skogshuggarna skulle lämna Salla, hade Antti meddelat fadern, att han skulle dra iväg tillsammans med partisanerna. Fadern hade förbjudit honom detta, varpå de hade rykt ihop och grälat så, som de aldrig förr i livet grälat.

Om natten, när sonen sov tungt, glömsk av alla sina oförrätter, tog faren ifrån honom kängorna och gömde dem på ett hemligt ställe, som blott han kände till.

När Kallio om morgonen knackade på dörren, sov Antti ännu, men hans far satt och lagade sönderslitna fiskenät.

När det knackade, rörde sig fadern ej ur fläcken utan fortsatte med att laga nät. Men Antti vaknade. Han for opp. När han icke hittade sina kängor i närheten, insåg han strax, att det var faren, som hade gömt dem, och så utbröt där en strid.

Under tiden fortfor Kallio att banka på dörren med gevärskolven.

„Öppna, annars skjuter jag!“

Det blev tvunget att låsa opp; gubben jämrade sig, mens han ovilligt begav sig emot tröskelen över de nötta tiljorna.

„Vad vill du?“ frågade han.

„Sipiläinens pojke, Antti!“ ropade Kallio. „Chefen kallar!“

»De har kommit ihåg mig! Jag behövdes!« gladde sig Antti och skuttade barplatta över golvet.

„Far, ge mig kängorna!“

„Order ifrån chefen, med språng!“ jäktade Kallio.

„Ni tar sonen ifrån mig...“ muttrade gubben, som var rädd för att tala högt med den beväpnade mannen.

Suckande tog han fram ett par gamla kängor och slängde dem till sonen.

Denna gång teg pojken.

Efter någon minut stegade de oppför förläggningens yttertrappa.

„Bravo, Antti, du kan vara oss till nytta.“

„Tar ni mig med er?“ gladde sig ynglingen.

„Inget sådant! Vi lämnar dig kvar här. Hetsa nu inte opp dig, för vi skall ge dig ett ansvarsfullt uppdrag. I rummet här intill sitter där tretti soldater fångna. Nu skall vi bege oss härifrån. De här soldaterna kan man inte utan vidare släppa ut; de skulle kunna ställa till med mycket ofog. Det skulle heller inte vara så lyckat att lämna kvar en vakt; det skulle bli svårt för honom att hinna ifatt oss. Så då kom jag till att tänka på dig. Du skulle mycket väl kunna vakta dem en eller annan timme, efter att vi har avmarscherat, och sedan så kan du lugnt gömma dig, så att ingen av dem märker dig. Sedan så måste du förstås hålla tyst.“

„Ja, men hur skall jag kunna klara av tretti soldater?“ undrar Antti, glad över det viktiga uppdraget.

„Mycket enkelt.“

Inari tar ynglingen med sig ut i gången. Framför den stängda dörren marscherar Legionären med jämna steg av och an. Rytiskt stöter han kolven i golvet.

„Du skall bara gå fram och tillbaka och slå med en käpp emot golvet. Det är allt.“

„Kamrater,“ säger Inari till sina partisaner, „lämna lokalen en i stöten och följ sedan bataljonen i spåren. Där blir allmän samling utanför bygärdet.“

En och en lämnar samtliga lokalen; försiktigt försöker de undvika att åstadkomma något buller på väg nerför trappan och så söker de ut sina skidor ibland alla dem, som står lutade mot väggen. De spänner dem på sig och löper vägen fram, löper i bataljonens och slädtågets

breda spår. Till sist drar Inari iväg. Han ersätter Legionären med Antti Sipiläinen och ger den senare en käpp i näven. Antti härmar Legionären och vandrar fram och tillbaka i korridoren, mens han stöter käppen emot golvet i takt med sina steg. Det låter, som stötte man en gevärskolv emot golvet. Skillnaden är bara den, att ett gevär hade det räckt att släppa till golvet, men käppen måste man själv stöta emot det.

Där försvinner även Inari och Legionären runt kröken.

Antti vandrar av och an i den korta gången. Han tänker på, att han måste återvända hem och be far, att denne skall hemlighålla, att sonen har följt med partisanerna hemifrån och sedan oväntat kommit tillbaka.

Han hade icke lust att ödmjuka sig inför fadern.

Vid det laget för Inari redan den av Legionären utanför byn oppställda eftertruppen längs vägen, där alla tre kompanierna av *Pohjolas* upproriska skogsarbetare redan har löpt vidare, där de fullastade slädarna i Olavis konvoj har glidit fram, där den ända till ögonen röd-kindade Hilda har åkt förbi.

Herregud, hur skall man förjaga den trötthet, som går ända in i mårgen, och den sömnighet, som ligger och tynger på ögonlocken?!

Där lyfter Legionären geväret ifrån Inaris skuldra och trär remmen över sin egen axel.

Tunga granar sträcker ut sina barrludna, vitpudrade tassar, som sticker en i ansiktet, om man ej i tid håller undan.

Kallio tar ifrån Inari hans axelväska med proviant och rena underkläder; han lastar den på sig själv i stället.

„Det är bättre, om du får löpa utan last, Inari; du ser trött ut.“

Inaris krafter räcker icke till för att sätta sig emot; han löper jämnmodigt framåt i kamp emot alla anfall av sömnighet.

Men det är märkvärdigt; han behöver blott låta de inflammerade ögonlocken falla, så ser han Hilda framför sig. . . Hennes ansikte, upprört och oroad, ömt och förskräckt, alldeles så, som han en gång i tidiga barndomen har sett sin mors ansikte, när hon har böjt sig över honom en gång, då han låg svårt sjuk. Modern hade trott, att han hade sovit, men så hade han kommit att minnas detta ansikte under återstoden av livet. Hildas ansikte hade varit likadant den gången på hösten, då han hade ledsagat henne till järnvägsstationen. Varför hade han icke kommit på det då? Hilda! Om man nu till och med skulle vilja befalla sina ben: »Stanna, rör er inte«; då skulle de i alla fall lugnt och utan att bry sig om det fortsätta med att i tur och ordning driva vardera sin skida framåt längs den oppkörda, snötäckta vägen.

Eftertruppen löper vägen fram, nu är den redan så oppkörd, att ifall man till och med skulle vilja fara vilse, om man till och med slöte ögonen, så skulle man ej ens då glida ur spår.

Kallio tänker: »Nu har vi allt lärt dessa slaktare en läxa, en näsbränna har de fått. Nu hade det inte skadat att tömma ett spetsglas eller två.«

„Hallå, mannar, öka takten,“ säger Legionären, „det gäller att få opp värmen.“

De skyndar på stegen.

Där intill vägen har tydligen trossen med avsikt lämnat kvar en nying till dem.

„Bravo, de har tänkt på allt! . . . Detta är det säkert Olavi, som har ordnat med.“

Man kan stanna en halvtimme eller en timme vid stockelden, värma händer och fötter, vira av halsduken, koka kaffe och äta en bit fläsk, litet torkad strömming och ett stycke knäckebröd.

Hurra för den länge efterlängtrade och alldeles oväntade rasten vid skogsvägen!

Tre av de fångna soldaterna behövde gå på dass.

„Det har redan gått två timmar, vi måste få röra på oss,“ sade en av dem.

„A, vakten har somnat, har du inte hört det? Han har slutat opp med att gå omkring för länge sedan.“

Sedan de hade väntat ytterligare någon minut, började fångarna kika ut igenom nyckelhålet och knacka på dörren. När de icke fick något svar, blev de till och med en smula rädda. Därpå öppnade de en fönsterlucka, och sedan en av dem hade stuckit ut huvudet, kunde han övertyga sig om, att där icke var någon vakt.

Fångarna, som fortfarande var rädda för, att någon skulle sticka fram bak hörnet och beskjuta dem, ställde opp fönstret och började en och en i tur och ordning klättra ut på gatan.

En av soldaterna gick till Antti Sipiläinens hus, tog där ett par skidor och begav sig iväg i partisanbataljonens spår. Han skyndade sig efter den eftertrupp, som Inari ledde.

Barrtäckta tassar piskar Inari i ansiktet och överströr honom med finkornig snö; benen bär honom framåt längs det redan oppkörda skidspåret; nej, han har icke förfrusit sig (två av tårna har han ej längre någon känsel i); nej, han är icke hungrig (gott, svart kaffe och en tugga fläsk vid nyingen); nej, han är ej ens trött (så skulle han kunna gå dag, natt, dag, natt, i all oändlighet); han är bara så förtvivlat sömrig.

Vägens snötäcke är så blått; grenarna stryker över ansiktet.

Framåt, kamrater! Framåt! Vi skall försvara *Pohjolas* skogsarbetares oövervinneliga röda partisanbataljon emot angrepp i ryggen.

## 39

### Trettonde kapitlet.

Ungdom är alltid ungdom; till och med efter en aldrig så utmattande marsch kräver den sitt.

När eftertruppen löpte in i byn Alakurtti, hade redan dragspelsmusiken spelat opp; man förberedde den sista festen på *Suomis* territorium, det sista firandet på fosterjorden.

De unga flickorna och de unga fruarna, ja till och med småflickorna, tog på sig sina bästa kläder och flätade omsorgsfullt sina ljusa lockar. Alla flickorna hade brokiga kjolar; var och en av dem hade många, den ena utanpå den andra, likt bladen på ett kålhuvud.

Så bra, att ingen av flickorna behöver snurra runt i valsen med armen om livet på någon väninna; kavaljerer är här då ingen brist på!

Ikväll skall de dansa runt och leka skojiga lekar. Så många stiliga, kraftiga pojkar, som har kommit hit!

Med sig har de folk ifrån orten, som har gått ut på hyggena under hösten och så oväntat dykt opp här redan före våren. Folk här hemma hade ju väntat dem hem först till sommaren, när alla de otaliga, strida älvarna och bäckarna sinar och flottningen upphör.

„Rast, vila!“ befallde Inari.

Nu, när marschen väl hade kommit på benen, så kunde han vila på riktigt.

„Legionären är min ställföreträdare i stället för Unha!“ sade han till alla.

En sådan underbar flicka hon var, Hilda! Hon visade Inari ett präktigt höloft. Med björn- och renfällar över sig, nergrävd i höet, där kunde han sova riktigt gott. Hilda hjälpte honom till rätta på loftet.

„Hilda,“ sade Inari, mens han grävde ner sig i höet, „Hilda, du måste bli min hustru.“

„Klart, Inari,“ svarade hon och kysste honom på läpparna. „Klart, Inari, jag har länge tänkt på det, jag har drömt om dig många gånger i baracken på skogshygget.“ Det syntes, att hon menade allvar. „Men vila dig nu, Inari!“ Hon ordnade till en kudde av hö under hans huvud och kysste och kysste honom om och om igen.

„Jag är mycket trött, Hilda,“ sade han. „Jag skulle vilja gnida de förfrusna fingrarna och tårna med sprit; de kanske går av... Jag har också drömt om dig.“

Hilda klättrade ner ifrån höloftet och rusade iväg med en kaffekanna för att skaffa litet denaturerad sprit.

Han var faktiskt mycket trött och därför somnade han inom några minuter utan att invänta Hildas återkomst.

I trossen hade man med sig en stor kagge sprit, som man hade konfiskerat ur apoteket i Salla. Så rädd han hade blivit, den fete, glasögonprydda farmaceuten! Han hade reglat dörren med alla lås och skrikit igenom luckan:

„Här är allt statens, jag har ingen rätt att sälja några som helst läkemedel utan recept!“

De hade blivit tvungna att slå in dörren. De hade tagit med sig vadd, bindor, ett dussin flaskor eau-de-cologne, något tvål och en kagge denaturerad sprit.

„Fyllehundar!“ hade den tjocke apotekaren skrikit. „Fyllehundar är ni, men ni skall straffa er själva: det där kan man inte dricka, det är giftigt, se bara på dödsfallen och benknotorna!“

De hade föst apotekaren till sidan och lastat det konfiskerade godset på släden.

„Är detta er egendom eller statens, herr apotekare?“ hade Röds-kägget hövligt förhört sig.

„Det säger jag ju till er, att det är statens!“ hade apotekaren skrikit på nytt, då med en glimt av hopp i rösten.

„Det var väl, att det är statens: då kostar det oss inte en enda kopek,“ hade Röds-kägget sagt med ett leende och förklarat för den oförstående farmaceuten: „För privat egendom betalar vi normalt pris, statlig konfiskerar vi utan vederlag.“

Så hade han lämnat den förtvivlade apotekaren på trappan och pisakat på hästen.

Medikamenterna hade tillhört apotekaren, men han hade påstått, att de var statens, för att skrämma partisanen.

Den denaturerade spriten kom till nytta under vägen; på mer än en skogsarbetare räddade den tår, fingrar, öron och näsa. Nu hade man



ställt kaggen i den stuga, där barnfamiljerna var inhysta. Det var den beväpnade Aino, som hade hand om spriten.

„Tänk dig bara, min lille gubbe kommer hit till mig. Och så ber han mig: »Ge mig en liten mugg till att skölja strupen med«,“ började hon beklaga sig för Hilda, som hade kommit dit med kaffekanna i hand. „Behöver du också sprit? Du har väl inte förfrusit dig?!“ förundrade hon sig över Hildas begäran. „Hur så till din man? Ligger din man? Tårna och fingrarna förfrusna? Tänka sig, det trodde jag inte, att du, min duva lilla, var gift,“ pladdrade Aino på, mens hon sparsamt och försiktigt tappade opp sprit och ansträngde sig att icke spilla en endaste droppe.

Hilda klättrade opp på höloftet, steg försiktigt över höet och kom fram till fällarna, där Inari låg omstoppad. Han sov tungt som en liten pys.

Hon lutade sig över honom och kysste honom på ögonen; över hans läppar gled där fram ett knappt märkbart, lycksaligt leende, som sedan smalt bort likt en snöflinga.

Hilda skrattade tyst för sig själv.

Eftersom hon icke har lust att väcka Inari nu, så väcker hon honom icke. Låt honom sova. Han är ju så trött.

Där nere, i stugan, har nästan hela eftertruppen, Inaris trupp, inkvarterat sig.

Där kommer nu Legionären och en ung timmerhuggare ut ur det opplysta rummet. De ser Hilda klättra ner för den emot höloftet framställda stegen; hon har små strån av hö och halm i håret.

„Var kommer du ifrån? Vem har du varit i lag med där oppe? Vem är det, som är där?“ skojar Legionären och Ynglingen med henne.

»Det säger jag inte,« tänker Hilda. »Väcker de honom, så får han inte sova tillräckligt.«

„Följ med oss på festen,“ säger Ynglingen till Hilda. „Visst är här flickor, men med dig är det något särskilt, och sedan så tycker jag bättre om dig än de andra.“ Han försöker kyssa Hilda.

„Dansa med dig skall jag kanske, men kyss mig bara inte,“ skjuter Hilda honom ifrån sig.

„Jaså, vad skall det då vara bra för?“ anmärker Legionären.

Alla tre går tillsammans ut på bygatan.

Kallio far ut ur rummet och ropar efter den unge skogsarbetaren:

„Du har ju inte gjort vapenvård!“

„Det skall jag göra, när jag kommer tillbaka!“

„När skall du vila dig, då?“

„Man lever bara en gång!“ ropar Ynglingen.

Där ute spelar ett dragspel, man smäller i dörrarna ut till gatan och in till rummet; höloftet omslutes av mörkret. Endast en frostig stråle från februarimånen banar sig väg in igenom den halvkretsformiga, överisade fönstergluggen.

I byn är där bullersamt och muntert. Det sprakar i de längs gatan oppgjorda bålen. Vid eldarna värmer de förbipasserande händerna, liksom folk, som icke har fått plats till övernattning i någon lokal; överallt är där fullt över all måtta.

I en stor stuga, där man har stuvat in familjer ifrån bataljonen och slädkonvojen, luktade det av blöjor.

Heli beklagar sig så lustigt över timmerkörarens son:

„Mor, han retar mig!“

Gossen var sju år, och det kringflackande livet behagade honom uppenbarligen mycket.

„Alla älvar i världen har frusit till, och det är inga badkvastar, som har kommit flytande till oss. Vi ger oss allesamman av därför,“ säger han, „att ingen vill betala restskatten och vänta på, att länsmannen skall komma och ta allt ifrån oss. Så är det.“

Men den lilla Nanni har svept in sitt lilla ben och gungar det i takt med den fjärran dragspelslåten:

„Vyss-vyss, lillan; sov, sov, min lilla fossing! Där ute är det mörkt.“

„Ja, därute har det varit mörkt länge, så sov nu, barn, det är hög tid,“ log Elviira och började natta den lilla flickan.

„Du vet kanske, Elviira, vem som är Hildas man?“ sporde Aino. „Det vore intressant att få reda på det.“

„Nej, det vet jag inte; jag känner inte ens Hilda.“ Hon lyfte opp sin lilla dotter. „Sov nu.“

Igenom fönstret trängde dragspelslåten både muntert och sorgset, liksom på den där minnesvärda sista dagen för faderns dragspel. . .

„Sov, Nanni, vi är redan stora. . .“

Dragspelaren spelar muntra låtar; ynglingarna och jäntorna snurrar runt i en stojande ringdans, så att marken bävar.

„Varför måste ni tvunget lämna byn idag?“ frågar den flicka, som trycker sig emot Lundström.

På de bänkar, man har ställt opp längs väggarna, sitter de mer stadgade partisanerna och de litet äldre bönderna; där sitter de och trängs, torkar svetten och vilar sig emellan danserna, mens de röker sina hemmagjorda pipor.

„Varför skall ni dra iväg idag? Vänta på bättre väder och roa er litet med flickorna; så lustigt har det inte varit i vår by så länge, som jag har levat,“ upprepade flickan och tryckte sig ännu närmare Lundström.

„Ser du, alla är emot, att ni skall ge er iväg. Månen lyser alldeles för klart; det är, för att det är så kallt! Se in i elden; den är alldeles för röd, det är emot frosten. När jag gick hemifrån, så for vår hund ut ur stugan för att rulla sig i snön; det är också emot den rysliga kylan,“ försökte flickan övertala honom.

„Allt är redan bestämt.“ Lundströms heta läppar trycktes emot flickans panna.

Men i byskolans skumt opplysta och överfulla samlingsal var alla opptagna med sitt, med sina flickor eller med sina kavaljerer, så att ingen lade märke till den hastiga kyssen.

Aldrig kan jag glömma den kvällen innan vi gick över gränsen, aldrig kan jag glömma min flicka, så munter och så förlägen, i sin varma jacka av grovt, blått ylle.

Det är nästan som om jag än i dag hade hållit min arm om hennes smala midja och känt hennes varma andedräkt emot mina nyrakade kinder.

Det var lyckliga dagar.

Hennes namn kan jag inte påminna mig; månne det var Martta, hon hette, eller Eliisa, Marja eller Tyyne. . .

Om du fortfarande är i livet och du någon gång råkar få syn på dessa rader, försök då komma ihåg den tafatte unge skogsarbetaren, den litet grovhuggne men ömme, som av tankspriddhet eller gammal vana till och med dit, till festen, hade tagit med sig sin yxa. Minns du, hur jag hade den instucken i bältet, och hur den hindrade dig ifrån att trycka dig närmare intill mig, men att jag inte visste, var jag skulle göra av den, och det var olägligt för mig att skiljas ifrån den.

Försök också komma ihåg, vad han sade, den raske gosse i pälsjacka, som dansade vid sidan om oss. Jag själv har glömt, vad det var, han skojade om, men jag minns, att vi hade mycket roligt och grinade oss halvt fördärvade.

Så han spelade, dragspelaren!

Så härligt det hade varit, att minnas alla hans skämt! Och hur en av de skogshuggare, som satt på bänken intill väggen, for opp och utropade: »Låt mig riva av en gammal goding! Hör på, Inari! Hör på, Kallio!« och så ryckte han dragspelet ur dragspelarens händer och spelade själv opp.

Inari var inte med på festen, men vi hade redan fått vårt lystmäte på dragspelaren Leinos förnämliga spel, när dennes fru kom och hämtade honom.

Han virade en grön halsduk om halsen, drog ner mössan till ögonen och styrde mot utgången, mens vi blev kvar.

Kommer du ihåg, att vi lämnade rummet först då, när lamporna flämtade varnande till följd av, att luften hade blivit skämd med tobaksrök och många människors utandning. Först då, och bakom oss hade vi redan nattliga marscher igenom snö; tre–fyra timmar senare skulle den sista och mödosammaste ta sin början.

Men framför oss hade vi hela härliga livet.

Minns allt detta, min kära flicka, och förlåt mig, att jag inte har skrivit några brev, inte underrättat dig, och du kanske har glömt mig. Men jag tänker på detta avlägsna minne av en nattlig fest i den lilla byn Kurtti, där avsides oppe i skogarna norr om polcirkelen, och det snörper till i hjärtat.

Jag tänker på den vackra dag, då *Suomi* skall bli fritt och jag kommer till den fjärran, avsides belägna byn Kurtti och börjar söka efter min kära flicka, som jag den gången lämnade rummet tillsammans med.

Men då skall jag heller inte komma ihåg hennes namn, bara hennes späda gestalt, hennes ivriga andedräkt skall säga mig: där är hon. Jag skall gå fram till henne och jag skall fråga:

»Kommer du måne ihåg den unge skogsarbetaren? Visst, rynkorna har farit fram över ansiktet, visst, igår slet jag ut några gråa hårstrån, men jag är lika ungdomlig som den gången och anblicken av dig behagar mig lika mycket som den gången, och jag vill ta dig i armen, liksom den gången på natten till den sjunde februari.«

Det är bara en sak, jag är rädd för: att du, när du har kastat en blick på mig, skall skratta lika klingande som den gången, i kölden, och så skall du säga:

»Jag har inte tid att snacka med dig så länge, jag har brått; det är dags att mata min lilla dotter.«

Jag begriper utmärkt väl, att du måste ha förälskat dig i någon och gift dig; jag har ju själv också haft annat att göra än vänta på detta sammanträffande. Ändå kränker det mig, min kära *neiti*. Men bli inte ond på mig, jag känner mig inte förolämpad så lång stund. Man skall väl inte gå omkring och sörja under de dagar, när *Suomi* blir fritt?

Månen sken ifrån den mörkblåa himmelen, snön låg alldeles mörkblå, och emot oss kom där en släde körande.

Pojkarna hejdade den; det var våra partisaner; de forslade vapen, som de hade tagit ifrån en gränspostering.

De hade varit lustiga, dessa soldater. Efter litet skottlossning hade de slängt opp alla vapen, de hade haft, i en hög, och själva hade de skingrats i alla väderstreck. Inte en enda utav dem hade man lyckats

få syn på; de hade gömt sig, de kanaljerna. Nå, vapnen hade man lastat på, telefonen hade man kopplat loss, och så hej hopp, iväg tillbaka!

De körde vidare för att överlämna Olavi bytet, men vi vandrade fram i en munter hop och värmdes oss vid vartenda bål, vi kom förbi, så vi frös inte. Vi kunde inte hitta något enda ställe, där vi kunde tränga oss in och få sitta tillsammans.

På så vis vandrade vi omkring på gatorna och blickade oppåt emot de blåa, blinkande stjärnorna.

Sedan, minns du det, mötte vi en soldat i full uniform, men utan axelklaffar. Han kom gående på skidor och flåsade tungt. Han frågade oss:

„Hur kommer man till högsta befälet?“

„Vad vill du högsta befälet?“

„Jag är före detta soldat ur garnisonen i Salla, menig. Jag har lämnat mitt förband och vill följa med er till Karelen. Jag vill skriva in mig som frivillig i *Pohjolas* partisanbataljon.“

Så vi följde honom ända till staben. Vi tyckte, det var konstigt, att Koskinen inte låg och sov vid den tiden. Sedan drev vi omkring på gatorna igen; vi såg halvmånen återspeglas i varandras pupiller, och hur snöflingorna lade sig i våra handflator.

Så gick vi omkring, tills konvojen började göra sig klar igen och formännen började spanna för sina hästar.

Då skildes vi åt.

Jag tillhörde eftertruppen. Jag kunde alltså få mig fyra timmars blund i ögonen eller så.

Kallio lade sig vid sidan om mig.

Så bittert, att jag har glömt hennes namn!

# 40

## Fjortonde kapitlet.

Legionären tvättade sig med snö.

Denna morgon var det svårt att hitta färsk snö, som icke var tilltrampad. Det var rent för mycket folk och hästar, som under natten hade dragit fram igenom denna lilla by. Fastän bataljonen redan hade avmarscherat (för mer än en timme sedan hade ryggarna på tredje kompaniets bakersta skidlöpare försvunnit runt kröken bortom en skogsdunge), hade där i byn blivit kvar icke så litet folk, personer, som redan hade hunnit tröttna på vägförandet.

Inari syntes ej till.

Men frånvaron av chefen för eftertruppen oroade icke hans ställföreträdare, Legionären, särskilt mycket. Han hade förtroende för befälhavaren, och ifall Inari icke dök opp, så betydde det, att denne hade begivit sig ut på spaning eller på något hemligt uppdrag, han hade fått av Koskinen och i vederbörlig ordning utan att yppa det. Men ställföreträdarens uppgift var att tillfälligt ta befälet och fullgöra stabens plan, som han hade blivit invigd i.

Legionären kom in i rummet.

Där låg folk och sov med kängorna på och utan att ha lossat livremmarna. Den sena gryningen trängde in genom fönstren.

Han slog igen dörren bakom sig med en kraftig smäll.

Ingen av dem, som låg på golvet, rörde sig ens. Då tog han sitt gevär ur det ställ, som hade anordnats mitt i stugan, höll det högt över huvudet och avlossade ett skott i taket.

Knallen ifrån gevärsskottet fick alla att rysta till. Kallio for strax opp på benen och störtade fram till gevärsstället.

„Givakt!“ kommenderade Legionären. „Givakt! Om fyrti minuter avmarscherar vår enhet, eftertruppen. Alla skall vara klara i tid!“ Li-

tet tystare, utan kommandoton, frågade han: „Pojkar, är det ingen av er, som har sett Inari?“

Nej, där var förstås ingen, som hade sett Inari, och ingen, förutom Hilda, visste, var han befann sig. Men Hilda var på väg med trossen. . . Trossen hade avgått tre timmar före eftertruppen. När Hilda begivit sig åstad, hade hon bestämt sig för att icke väcka Inari; han kunde gott få sova ännu en stund.

I sin släde mötte nu Hilda den kalla, purpurröda vintersolen; det var en sol, man kunde skåda rätt in i.

Koskinen åkte förbi i en bemålad släde med bjällror, och Lundström vinkade till Hilda.

När någon häst där framme stannade opp, måste hela trossen bli stående; ty de körde i ett och samma spår.

Första kompaniet var kommet långt i förväg. Andra kompaniets eftersläntrare satte sig då och då på kanten av en släde för att få åka ett stycke och vila sig, mens de försökte jaga ifatt sin trupp.

Bataljonen marscherade genom orörda skogar. Vägen förde så småningom och nästan omärkligt oppför backe. Här började vattendelaren emellan Östersjön och Vita Havet.

Ja, Hilda åkte nu vid pass en mil framför eftertruppen, och hon hade mycket att stå i.

Man kunde icke vänta längre, så eftertruppen fortsatte marschen utan Inari.

När de lämnade byn, sprang där efter dem några småpojkar som bockade sig och tog farväl. En gubbe sporde med förhoppningsfull röst: „Kommer ni snart tillbaka?“

„Ja, far, det gör vi snart.“

Bönderna beklagade, att de upproriske gav sig iväg.

»Det måste man berätta för Koskinen,« tänkte Legionären.

På nytt letade sig morgonsolens rosenröda ljussken fram igenom skogen, som reste sig likt täta väggar längs vägen; å nyo knarrade skidorna i frosten, och det var gott för partisanerna att känna fastheten i de muskler, som redan hade börjat värka av trötthet.

Sålunda löpte de en halv mil på skidor nästan utan att växla ett enda ord; och de fann på vägen tusentals vittnesmål om, att här alldeles nyligen hade dragit förbi en stor folkmassa.

Den unge skogsarbetaren, som ännu icke hade fått sova ut efter festen, började känna trötthet. Kallio frågade grannen, om flickorna var fina i Kurtti, och försökte övertyga honom om, att de måste vara ännu bättre i Sovjetkarelen.

I en sluttning oppför en backe uppenbarade sig några ensliga timmerbyggnader. Här låg tre hemman, tre förmögna gårdar.

Truppen tog ifrån byvägen av in på en opptrampad stig. Detta hade nu varit en utmärkt väg även för slädar, ifall där icke tvärt mitt i vägen hade uppenbarat sig översnöade furor. Slädarna måste göra omvägar förbi dem, men skidlöparna behövde ej ägna dem någon uppmärksamhet. Spåren efter bataljonen var alltför tydliga, för att man skulle råka gå vilse.

„Jag skulle vilja vända om,“ sade en av partisanerna, „och bränna ner de djävla bondgårdarna.“

„Har du glömt, att Unha och Sara har blivit kvar i Salla?“ undrade Kallio.

Så de fortsatte.

Vid den tiden började tät, kram snö vräka ner.

»Det var väl, att vi hann vika av ifrån byvägen,« tänkte Legionären, »hade vi blivit en halvtimme försenade, så hade vi lätt farit vilse. . . «

Överallt runtomkring var det vitt. De eljest strida bäckarna låg nu fjättrade i hård is; de om våren, sommaren och hösten ofarbara tundraskogarna, sumpmarksskogarna och kärren kunde man nu gå raka vägen tvärs igenom. Backarnas krön var höljda i snö, och det vore icke lätt, att här avgöra, var den osynliga statsgränsen kunde gå! Var började det enda land, som tillhörde de arbetande, och var upphörde *Suomi*?

Det verkade, som om det snöade i hela världen; det föreföll, som funnes där på hela jordklotet ej ett endaste litet hörn, som icke var översnöat. Ett likadant snöfall hade det varit den gången, när fadern hade hämtat hem Elviira, och då hade hon varit lika rädd som nu, för att hennes små döttrar skulle förkyla sig. Nu hostar mycket riktigt Heli; Nanni sover tungt; detta är en alldeles särskild liten flicka; hon har fått resa omkring alldeles för mycket för sina späda år och ständigt i släde, i kyla.

Hur många mil kunde där vara kvar till första byn i Karelen?

Elviira fick ideligen blunda; hon bländades av återskenet ifrån den ändlösa, vita snön.

När Elviira öppnade ögonen, då förekom det henne, som forslade fadern hennes ko, vilken låg övertäckt med ett hästtäck på den framförvarande släden. Hon kunde av någon anledning blott icke se hornen. Hon kände det, som vore hon på väg hem över den knarrande skaren. Men fadern satt i en släde, som gick i täten av det långsträckta tåget; i den hade man ställt en tung låda med fläsk.

Han ville icke driva på öket.



Denna gång lämnar Elviira med barnen och hans äldsta dotter Heli hans hem.

»Allt, vad vi har förmått, jag och gumman, har vi samlat ihop till dem för resan,« tänkte fadern, »någon osämja har där inte blivit.«

Likväl, när han erinrade sig, att han skulle återvända hem ensam, de små töserna icke skulle vara i stugan och gräddbyttorna nedanom fönsterbrädet skulle få förbli orörda, så att ingen vid bordet med hotfull stämma skulle få fråga: »Men vem har tagit av min grädde?« då blev han dyster och orolig till sinnes. »Vilka oroliga själar till män, som har fallit på mina döttrars lotter!« tänkte han harmset.

Framför honom körde en släde med den sårade Vainonen och en smärre last.

När man körde över gropar och ojämnheter stönade Vainonen högt, och hans stönande gjorde gubben utom sig: »Skall det där föreställa en karl! Varken Olavi eller Leino skulle ha stönat i ett sådant fall.«

Baketter honom körde Ainos man sin släde, varuppå han tronade i trossen medan hans med gevär beväpnade hustru dristigt löpte på skidor i första kompaniets led.

Det dög att grina åt, och därav kom det sig, att någon av de unga pojkarna hade givit honom öknamnet *Käringen*, vilket han aldrig skulle få bli kvitt.

De gamla timmerkörarna tänkte emellertid annorlunda. De menade, att det bara vore en karl, som riktigt med själ och hjärta kunde gå in för att handskas med en häst. Ja, en häst utan herre arbetade också sämre och förtog sig mer.

Det var klart, att man icke kunde anförtro hästen åt en kvinna. När sedan käringen nu en gång var så stridslysten till sitt skaplynn, så låt henne då marschera i ledet, eljest skulle hon blott driva hästen i sken. Därför satt han på sin getdoning och spottade i snön utan att fästa sig vid detta och utan att bli förnärmad.

Efter honom körde där en släde, som tillhörde den körare, hos vilken Inari och Kallio hade varit huggare. Denne timmerkörare var stolt över sin nära anknytning till männen ifrån staben. Han talade i viktig ton vid uppehållen, mens han torkade av kinden med tumvanten:

„På spånorna känner man trädet. Jag visste strax, när Inari bad mig, vad det var för virke, han var gjord av. Jag tyckte om honom med det samma: »Arbeta av alla krafter, säger jag, vi är ju människor, gudskelov.«“

Därefter körde slädar med okända formän; ibland dem var där även sådana, som hade mobiliserats; sedan kom Elviira med sina döttrar.

Strax bakom Elviiras släde knarrade den timmerkörarens medar, vilken hade bestämt sig för att icke betala restskatten. På hans getdo-ning, som var fullastad med allsköns bohag, satt hans fru med deras lille son. Gossen hade länge icke kunnat somna; han krävde hela tiden, att man skulle visa honom gränsen, varest *Suomi* tog slut och Karelen började.

Fadern kunde ingenting förklara av innebörden för honom, utan sade var gång: „Det får du se själv“, och frågade sedan, om han icke hade förfrusit fötterna.

Gossen föreställde sig, att så snart slädtåget gick över gränsen, så skulle det på en gång bli varmt, det skulle bli sommar; på gröna kvis-  
tar skulle främmade, okända fåglar sitta och kvittra; i forsarnas skum skulle silverglänsande foreller leka; det skulle bli lättare för hästen; framför den skulle vägen ligga oppkörd och slät som en utbredd hand-  
duk.

»När vi går över gränsen, då skall allt ändra sig på en gång.« Så var där fler än bara pojken, som tänkte.

Sådana behagliga tankar var det också, som rörde sig i många vux-  
na skogsarbetares huvuden, fastän de dock mycket väl visste, att det nu även där, i Sovjetiska Karelen, var vinter, att flottningsälvarna var tillfrusna, och att man skulle få vänta länge än på töväder.

Många av dem hade ännu år 1917 arbetat på hyggena vid de älvar, som rinner emot Vita havet, emot Kandalaxviken, emot Keret, emot Kovda, mot Soroka<sup>1</sup>; de kände väl till dessa trakter; men likväl tänkte dock några av dem det samma, som gossen.

Den lille pojken hoppade ner ifrån sin släde, sprang ifatt den fram-  
förvarande och retade Heli:

„Din björnunge har de slaktat!“

Heli sade:

„Nej då, de har visst inte slaktat den!“ men hon kunde icke hålla tårarna tillbaka.

Elviira tröstade henne och jagade iväg pojken tillbaka till hans för-  
äldrar.

„Mor,“ försökte Heli med gråten i halsen, „får jag björksaft i min nya by?“

„Det skall du få, lilla vän.“

„Och tranbär i enbärskräm?“

„Det skall du få, min lilla flicka.“

Därefter kom några slädar med tystlåtna, mobiliserade formän.

---

<sup>1</sup>*Soroka*: på finska *Sorokka*, på ryska nu *Bjelomorsk*. Ö.a.

De litade icke på Olavi, som hade lovat betala rikligt för transporten, och därför teg de samlat och surmulet, mens de underhöll glöden i sina pipor. De var samtliga opptagna med sina egna tankar. Några fruktade, att deras hästar skulle bli sjuka utav det alltför kalla vatt-net.

Den bortersta släden uppslukades av skogen.

När det snöade, kunde man ej urskilja mer än två getdoningar framåt och bakåt.

Det var den raske skidlöparen Olavi som ledde och överallt höll ordning på hela detta slädtåg; det föreföll, som vore han samtidigt överallt i konvojen på sina skidor, och där, som uppstod missförstånd, klarade han snabbt opp dem.

Han anvisade rastplatser, som alltid låg i närheten av någon bäck; sedan man hade slagit hål på isen, kunde man skaffa opp vatten; och det var inget besvär att bryta grenar i skogen till en lägereld.

Han löpte längs slädarna och uppmuntrade de surmulna formännen med sin muntra uppsyn enbart, när han hastigt växlade två-tre ord med några bekanta. Men vem kände väl icke honom?

»Var har han fått så många ord ifrån? Han har ju alltid varit så tystlåten,« tänkte Lundström flera gånger.

Lundström befann sig liksom tidigare vid Koskinens sida.

Olavi var hela tiden opptagen; än måste han ta ett snabbt och precist beslut, än måste han lugna ner några grälände formän, än måste han hjälpa till att återställa lastens jämvikt; till den ene fick han lämna ut en bit fläsk eller bröd, till den andre ett par vantar, till den tredje ett par kängor. Men även när han icke såg Elviira, kände han hela tiden, att hon var där i närheten, och detta fick slädtåget till att bli liksom ett trivsamt hem för honom. Var gång, när han på vägen fick syn på Elviira, kändes det för honom, som hade de alldeles nyss lämnat hennes fars hem efter festen, som hade de aldrig skilts åt.

Han kom fram till Elviiras släde.

Elviira hade omsorgsfullt övertäckt de små flickorna med ett varmt, brunt täcke. Det var alldeles översnöat.

Den första släden gled hastigt nerför backe, ut över isen på en liten älv och så körde den fram över denna isväg. Den var ojämförligt mycket bekvämare än skogsvägen; här var varken träd eller ojämnheter. Men redan efter några minuters lugn körning fick Elviiras far höra något underligt knakande.

Kölden hade icke förutsett en sådan last, när den hade byggt sin isbro över älven.

Där trängde opp vatten igenom isen.

Gubbens släde jagade fram igenom detta vatten, och han drev strax på märren in emot stranden.

Men den forman, som kom efter, var icke lika rask; tvärtom, han till och med slog av på takten och tittade förfärat åt sidorna; med ett brak rämnade isen under den tunga, med fläsk lastade släden, och hästen blev plötsligt mindre till växten. Den målarfärgsvita snön mörknade, och skaklarna sjönk ner under ytan.

Han måste kasta sig av släden med det samma, gripa den smutsgula hästen i betset, snabbt leda den framåt och detta förvisso med fara för att bli våt om fötterna eller till och med gå ner sig i det iskalla vattnet. Men formannen var trögtänkt; innan han hunnit bestämma sig för att göra något, hade han dragit två bloss på sin hemmagjorda pipa. Vid det laget hade öket redan hunnit sjunka ända till buken i vattnet.

Konvojen stannade opp.

Formännen skockade sig runtomkring och började försöka dra opp hästen. Utan att röra sig blickade den med sina stora, mörka, oförstående ögon omkring sig på den värld, som kretsade omkring den. Vartenda litet hårstrå på dess mule var överdraget med rimfrost och stod på ända. Man skaffade fram långa störrar någonstans ifrån och stack in dem under hästens buk, för att den icke skulle sjunka djupare i vattnet; och så började man hjälpa den med att ta sig opp. Det var blott djuret självt, tycktes det, som var likgiltigt för sitt öde. Det gjorde ej en endaste ansats till rörelse för att hjälpa sina räddare.

„Vem skall betala mig för märren?“ frågade formannen bittert Olavi.

„Tänk på hästen och inte på betalningen. Ser du inte, att de andre arbetar mer, än du själv, för att rädda den.“

Ja, här var ingenting att orda om.

Olavi befallde, att man skulle vända tillbaka i samma spår och fortsätta längs älvbrädden.

Det var besvärligare att köra längs älvbrädden, det var mer ansträngande men i gengäld säkrare.

Sedan han hade utdelat nödiga anvisningar, beslöt Olavi begagna sig av den oförutsedda rasten till att ordna det litet bekvämare för de sina.

Hos Elviira i släden hittade han några käppar. Olavi anbragte dem längs slädens sidor, fäste dem ordentligt och drog ett täcke över dem. På så vis skyddades barnen ifrån snöfallet.

I släden låg där ytterligare täcken, filter och renfällar. Gumman hade icke knusslat utan skickat med dottern och barnbarnen allt varmt, som stod att finna. Nu kom det medhavda väl till pass. På sidorna av

de opprättstående käpparna hängde Olavi ett täcke och en renfäll. På så vis fick man en trivsamt, halvmörk liten kåta till skydd emot vind och snö. Ljuset kom bara in framifrån.

Det började skymma.

I februari är dagarna korta vid polcirkelen.

Mens Olavi ägnade sig åt släden, hann Elviira springa en vända till det närmaste lägerbålet och värma den hemifrån medhavda mjölken.

Nanni sov, liksom om ingenting hade hänt runtomkring. Heli började dock girigt klunka i sig av den varma mjölken. I mörkret tog Elviira en smula klumpigt ifrån Heli flaskan och kom till att spilla ut litet mjölk.

„Ja, här är för mörkt,“ säger Olavi och skaffar fram ett stearinljus ur en väska på slädens golv. Svärmorsgumman har då tänkt på allt! Han sticker ner detta ljus i en flaskhals. Så, då är också belysningen klar, den duger till ljusstake.

Han stryker eld på en tändsticka, och stearinljusets flämtande låga skär igenom kåtans mörker.

Olavi drar vidare fram till täten.

Formannen torkar av sin häst, som har dragits opp ur vattnet, med ett hästtäcke. Olavi fördelar denna slädes last på de närmaste slädarna.

Hästarna pulsar fram med snö ända opp till bukarna. Glödena glimmar till i piporna; man hör svordomar.

Det fortsätter att snöa.

Slädtåget kör långsamt framåt.

# 41

## Femtonde kapitlet.

Inari drömmer... Djupt, kallt vatten... Han har dykt opp ur djupet, och hans hjärta bankar liksom en klocka tickar, som hade det velat ta ett språng ut ur bröstet. Framför hans ögon gungar där en båt på det mörka vattnet. Över kanten lutar sig Koskinen emot Inari.

„Vem vill du träffa? Vem vill du se, kamrat Inari?“ frågar han.

Det var intressant; hur kan Koskinen ha hamnat i denna med så hemlighetsfullt gods lastade båt, som seglar fram igenom mörkret? Men varifrån han än har kommit, så måste man likväl dölja för honom, vad det är, man forslar i båten; och Inari säger, mens han kravlar ombord:

„Titta, du har blivit alldeles gråhårad, och bara dina mustascher är mörkgula...“

„Det är rökningen,“ svarar Koskinen och visar opp fingertopparna; de är också rödbruna av tobak. „Vem kan det vara, min vän, som du vill träffa nu?“

Hilda kommer emot Inari med händerna framsträckta. Bakifrån hennes huvud skiner solen. Strålarna tränger fram igenom svallet av ljusa lockar, och själva hårstråna lyser med ett jämnt, mildt sken. Han går fram emot henne och griper hennes kraftiga armar; han erfar igenom fingertopparna och med hela sitt eget hjärta, hur det pulserar i ådrorna genom hennes handleder. Han vänder sig på höger sida och vaknar med ett leende på läpparna.

Han ligger hårt och obekvämt. Handgranaten är i vägen.

Där hörs varken samtal eller skottlossning, kölden har ännu icke tagit sig in under kläderna, och ingen har skakat honom i skuldran. Han har vaknat alldeles av sig själv; alltså har han sovit litet. Det var alldeles ljust.

Kunde det vara morgon?

Inari gnuggade sig i ögonen, och ögonblickligen for där två tankar igenom huvudet: först den, att eftertruppen måste avmarschera på morgonen, i gryningen, sedan — Hilda!

Hon hade gått för att hämta sprit och nu borde hon ha kommit tillbaka. Men vänta du, hon har ju inte kommit än!

Inari for opp.

Han stod med hö under fötterna. Över huvudet lutade takets plankor i skarp vinkel. Han befann sig på ett höloft. Nu mindes han klart och tydligt alltsammans, grep geväret och började klättra ner.

»Nu har pojkarna försovit sig ordentligt,« tänkte han, »men just nu är det allra bästa tiden för färden.«

Inari slog opp dörren till rummet på vid gavel.

Där var ingen i stugan.

Där var bara husbonden och hans hustru, som knogade med att göra i ordning storstugan efter bataljonens oväntade övernattning.

När gumman hade upptäckt Inari, sporde hon:

„Jaså, ni är komna tillbaka?“

„Nej, jag har blivit kvar. Jag skall strax jaga ifatt de mina,“ svarade Inari.

Husbondfolkets ur slog två spröda slag.

Inari begav sig ut i farstun, för att hämta sina skidor; men de stod icke på sin plats. Han sökte vredgat igenom hela farstun; några skidor var där icke. Han gick ut, men fann dem ej heller vid den timrade ytterväggen. Redan täckt med våta snöflingor gick han då åter in i storstugan och frågade husbonden:

„Männe du vet, gamle man, hur jag skall kunna skaffa mig ett par skidor här?“

„Det får du inte fatt i några här, dem har partisanerna tagit allihop. Du får väl rulla fram som ett klot! Du får nog allt gå på dina egna två fötter, du!“ svarade gubben och blinkade åt honom.

„Jamen, du har kanske några gamla brädlappar i boden?“

Grannen visade sig heller icke ha några skidor. Partisanerna hade faktiskt tagit dem alla med sig; likväl hittade husbonden ett enda par. Det var Inaris egna skidor, rengjorda, vallade och färdiga för nya, långa marscher.

„Jag hittade dem på höloftet, där du har legat och sovit, ovanom huvudgården!“ sade husbonden och hade roligt åt Inaris glömska.

Men Inari för sin del kom utmärkt väl ihåg, att han hade lämnat sina skidor kvar där ute, lutade mot stugan. Vem hade tagit hand om dem? Hilda hade alltså kommit till honom, mens han sov?

Sedan han hade tagit farväl av husbonden, begav sig Inari ut på vägen. Han löpte i bataljonens spår. Här hade han aldrig haft anledning att vistas men han körde så säkert, liksom hade han närmat sig sina hemtrakter, liksom hade han kunnat varenda gångstig utantill.

Ångan brusade ur munnen på honom, och svetten, som i stora droppar trillade nerför pannan, sipprade in i ögonen. Snöflingorna och svett-dropparna hindrade honom ifrån att blicka stadigt rätt framåt.

Han gick och tänkte på Hilda; till sist drog han slutsatsen: »Det var onödigt att sända iväg henne då i höstas. Hon hade inte varit oss till hindern i båten, och allt hade gått bra.«

Han blev hungrig och drog ur fickan upp en halväten bröds-kalk, som hade blivit över föregående kväll; den täcktes strax med luddig och våt snö. Utan att stanna bröt han den mitt itu i två bitar, som han åt upp med snö och allt.

Inari klöv på sin framfart igenom en tjock ridå av snö. Så gick han på under hela dagen, ända tills den täta vinterskymningen föll.

»Den förbannade stormen har sopat igen alla spår,« tänkte Inari, sedan han hade tappat spåret efter bataljonen, som ju hade tagit av österut. »Nå, å andra sidan så gagnar det mig.«

Barrträden, som stod skrudade i hermelinsmantlar av snö, omringade honom och sträckte ut sina ludna tassar emot honom. Ja, han löpte framåt en väg, som visserligen var mindre tilljämrad och nästan helt översnöad, men det var dock en väg. Han skred framåt och förnam redan trötthetens trubbiga tyngd i varenda en muskel i kroppen, och det hade gått honom alldeles förbi, att bataljonen för att gå mot sovjetiska gränsen plötsligt vid bondgårdarna tvärt hade tagit av åt höger ifrån landsvägen och rätt ut i polartundrans vilda väglöshet.

Snön föll efter hand långsammare. Det var redan mörkt.

»Jaha, då hinner jag inte ifatt bataljonen idag. Jag har allt kommit ordentligt på efterkälken,« tänkte Inari, mens han fortsatte framåt.

Molntrasorna rusade fram över himmelen, och genom det avtagande snöfallet kunde månens grumligt brutna strålar skönjas. Nästan alldeles intill vägen upptäckte Inari en dunkel byggnad.

Han närmade sig den. Detta var en låg vaktstuga, som liknade en rökbastu. Med ena staven stötte han till dörren utan att gå av skidorna. Den gav ej efter. Då steg han av skidorna, pulsade med snö till knäna fram och satte skuldran emot dörren.

Med ett dovt jämmerljud ur de rostiga gångjärnen gick dörren upp, och Inari befann sig plötsligt i ett kallt, mörkt utrymme. Snön hade blåst upp innanför tröskelen; de kalla, rimfrostöverdragna stenarna, vilka hade tjänat till härd, var överisade.



I ett hörn låg där en stor hög med torrt sommarris oppstaplad. Utrymmet hade troligen icke varit eldat ända sedan hösten.

Partisanerna skulle icke helt enkelt ha gått förbi en sådan koja på sin väg; här skulle de ha gått in och värmt sig. Troligen hade de tagit av ifrån vägen och följt en stig. De gick långsammare än han, alltså hade han gått om dem. Han skulle få vänta, tills de kom fram!

»Jag övernattar här,« beslöt Inari och log, nöjd med dagens framgångsrika marsch. Han var utmattad av marschen. Skäggstubben trängde fram på de sedan länge orakade kinderna, och ansiktet såg icke längre så friskt ut som förr.

Inari plockade åt sig litet av riset, lade härdens stenar till rätta, tog några vedträn ur ett annat hörn och tände ett litet bål.

Det fräste ynkligt i de torra kvistarna, och de släppte en vitaktig, bitter röksträng opp emot taket. Därpå begynte en försynt liten låga tränga opp ur osen. Den blev djärvare, började irra omkring i riset och spela över det med sina lätta, ödleaktiga tungor. Röken avtog och sved icke längre i ögonen. Inari satte sig intill härdens, lossade handgranaterna ur bältet, lade dem litet längre bort ifrån elden och började på nytt fundera över sitt framtida liv och över Hilda; dessa angenäma tankar försänkte honom i djup sömn.

Torrveden sprakade milt. Värmen spred sig ifrån de glödheta sterna.

Där ute var natten ohygglig, kall och tyst. En natt utan ljud, utan ulvatjut, utan uggleskrik. En sådan natt fortplantas vilket ljud som helst en kilometer eller mer.

Inari sov tungt, utsträckt på vaktstugans golv. Han drömde.

Hilda kom gående emot honom och sträckte fram händerna; bakiifrån, dold bakom hennes huvud, var solen på väg opp. Solens strålar trängde fram igenom hennes ljusa hårsvalls lockar, och hårstråna föreföll lysa av sig själva med ett inifrån kommande sken.

»Detta har jag redan någon gång upplevt. Hon kom på det viset, strålande, och räckte fram händerna mot mig, lika stilig,« tänkte Inari glatt, »det var i tidiga barndomen. Nej, förresten, det kan det inte ha varit, jag är ju betydligt äldre än hon.«

Han gick henne till mötes och grep tag i hennes starka armar och kände igenom sina fingertoppar, ja, erfor med hela sitt hjärta, hur det pulserade i ådrorna genom hennes handleder.

Denna dröm uppfyllde honom med en sådan klar förnimmelse av lycka, att han vaknade med ett leende på läpparna.

Han vaknade av, att någon envist bankade på dörren, som han hade reglat inifrån.

»Äntligen har de hunnit ifatt mig, och jag har ändå hunnit sova ut,«  
tänkte han och for opp för att öppna dörren.

Men av försiktighet frågade han dock:

„Vem där?“

„Vänner, partisaner,“ löd svaret.

Han öppnade lugnt dörren.

Efter mörkret i vaktstugan bländade honom dagens klara solljus  
och den nyfallna snön, som gnistrade i sin orörda vithet.

Rätt framför honom och med en revolver riktad emot hans bröst  
stod där en finsk officer.

Två soldater stack gevärsmynningarna nästan ända opp i ansiktet  
på honom.

Han upptäckte ytterligare några soldater. »Om jag bara kan hål-  
la stånd, tills kamraterna kommer fram. . . Det var dumt av mig att  
lossa handgranaterna ifrån bältet i gårkväll. . . Det var dumt, att jag  
stoppade blånor i gevärsmynningen.«

„Är där någon mer där inne i vaktstugan?“ frågade officeraren lömskt.

Det var nödvändigt att dra ut på tiden, tills kamraterna hunnit  
fram.

Inari såg, att officeraren hade alldeles blåa ögon, och att den med  
skinnhandske beklädda hand, som höll i revolvern, darrade en smula.  
Revolvern var alldeles ny.

»Nej, nu går det inte att springa sin väg. Han skjuter ner mig,«  
tänkte Inari och erinrade sig, hur han hade blivit arresterad på hösten,  
länsmannen, och marschen igenom skogen; och så sade han glättigt:

„Om ni tror, jag sysslar med hembränning, så för mig då inför dom-  
stol; jag skall inte rymma; så hota med revolver, det är där ingen me-  
ning med.“

„Är där någon där? Finns där vapen?“ frågade officeraren utan att  
ägna Inaris ord någon uppmärksamhet.

„Herr officer, herr Kaarlo Perttula,“ gav en av soldaterna svaret,  
„här är ett gevär och två handgranater.“

Inari stack hastigt handen i fickan men hann icke dra opp brow-  
ningen.

Officeraren tryckte på avtryckaren.

Inari fick icke höra skottet.

## 42

### Sextonde kapitlet.

Hela världen är liksom kluven mitt itu. Längs ryggen en död köld, en isande hud, framifrån hetta, som gör det svårt att andas. Men vänder man sig på andra sidan, så är det som om en isande kyla hade fattat tag i bröstet, som om någon hade slängt ännu icke svalnade kol emot ryggen. Lundström vaknar av smärtorna. Det osar och pyr i ett stycke av ärmen, och i handen intill ärmen har en stor blåsa slagit opp. Han har bränt sig. Lundström far hastigt opp ifrån barren och griper en näve snö, som han trycker emot den pyrande ärmen.

»Tack och lov för att detta var vår sista natt under bar himmel,« tänker Lundström. »Ifrån Kurtti till *Konjets Kovdozera*, dit nu bataljonen är på väg, är där fågelvägen omkring sju mil. I kväll bör vi komma fram dit.«

Lundström har värk i magmuskulerna och biceps; han har svårt för att böja sig och sträcka på sin undersätsiga lekamen.

»Men igår så gick jag ju bara två och en halv mil på skidor,« tänker han och betraktar beundrande de andre. De har gått längre.

Han, Lundström, har ju tillbragt en del av färden i släden hos Koskinen.

Partisanerna huttrade till litet och stönade, när de reste sig ifrån riset.

Vid sidan om Lundström vid bålet sitter där en man på huk; han har ett stort, yvigt skägg. Skulle detta verkligen vara Rödskegget? Hans överisade skägg ser alldeles grått ut.

„Ge mig en kniv,“ bad han. „Det blir för kallt i ansiktet med skägget, det är för mycket till besvär.“

Så tog han sig för att med knivens skarpa klinga skära av det nerisade skägget.

När han hade skurit av sig skägget, blev hans ansikte oigenkännligt.

Lundström fick syn på Koskinen. Lättad tänkte han, att han även denna dag skulle få åka i släde en del av vägen; magmusklerna värkte ohyggligt.

Koskinen hade redan gjort sig i ordning. Han befallde, att man skulle göra opp några stockeldar samt i några enorma tekokare, man hade konfiskerat av aktiebolaget, fylla på lucker snö och så ställa dem intill nyingarna. När slädfororna kom fram, skulle folk behöva nykockt vatten och en varm plats vid elden.

Lundström frågade honom:

„Skall jag spänna för, eller?“

Han frågade mest, för att det skulle så vara, och utan att ens invänta svar vände han sig om och gick fram till hästen, som stod bunden vid en furas lågt nerhängande gren. Där hängde en tornister om hästens mule, och havren krasade i jämn takt emellan djurets käkar.

„Nej, spänn inte för!“

När han hade fått höra detta, blev Lundström förvånad. Han vände sig om och trädde ända fram till Koskinen för att visa, att han ej hade uppfattat svaret. De stod vid sidan om varandra på den opptrampade snön intill nyingen.

Omedelbart bakom Koskinens rygg steg där en brant sluttning oppåt en hög, tallbevuxen backe.

Vid deras fötter låg där förkolnade träbitar ifrån bålet.

»Jag och Koskinen är ju lika långa.« Lundström hade dittills tyckt, att Koskinen vore längre än han. Koskinen rättade till den pälskantade mössan på huvudet, och då förvånades Lundström på nytt: Koskinen förekom honom alldeles grå. Lundström erinrade sig, hur han för icke så länge sedan i *Helsinki* hade lagt märke till, att där i Koskinens svarta hår icke hade funnits ett endaste grått hårstrå.

Nej, han hade icke hört fel. Koskinen upprepade lugnt:

„Spänn inte för,“ och tillade: „Idag rider jag.“

Sedan gick han fram till släden och drog opp en filt, som han vek fyra gånger och lade på hästens rygg. Av tyglarna gick det att göra något slags sadelgjord, som skulle förhindra denna improviserade sadel ifrån att glida av. Den var mjuk men obekväm.

Lundström hjälpte Koskinen opp på hästen. Koskinen ryckte i tömmarna.

„Framåt!“ ljöd det skarpa kommandot.

Förbandet anträdde marschen på nytt.

Lundström löpte först vid sidan om Koskinens häst. Han begrep fortfarande icke, varför den bekväma släden skulle behöva bytas ut emot sadelen, som hela tiden kasade i sidled. Koskinen såg sig än uppmärksamt omkring åt sidorna, än blickade han koncentrerat längs vägen rätt framför sig.

De gick nu i kön på första kompaniet. Om än det var med möda, hästen drog opp benen ur den djupa snön, som nådde den ända till buken, hade Lundström svårt att hålla dess takt.

»Tusan djävlar! Jag räknas ju ändå inte som den sämste skidlöparen ibland oss,« tänkte han.

Första kompaniet marscherade på. Karlarna drog förbi Koskinen, hälsade och skojade litet. Men Koskinen kunde se på dem, hur utmatade de var.

»Förträffliga pojkar!« tänkte han. »En sådan marsch, de har genomfört! Präktiga är de! Tills man har iståndsatt de vägar, som slaktarna har rivit opp, så att man kan forsla spannmål ifrån södern till Karelen, så skall våra förråd, som vi har konfiskerat av aktiebolagen i *Suomi*, göra utmärkt tjänst. Ja, jag har inte misstagit mig på dessa människor. Men har vi gjort allt, vad vi har kunnat? Skulle man inte ha kunnat göra något mer och något bättre? Troligen hade man kunnat det!«

Men här blev han tvungen att göra en liten stunds uppehåll i sina tankar och rätta till filten, som gled ifrån sida till sida.

Furorna stod tätt på vänster sida längs en klippig brant.

„Där är det, det Sovjetiska Karelen!“ sade Koskinen högt, för att uppmuntra Lundström, och där låg en stolt klang i hans ord.

När han eftertänksamt blickade tillbaka på de senaste dagarnas tilldragelser, glädde han sig över, att allt hade gått så organiserat till; ja, detta var utmärkt folk: riktiga, disciplinerade kommunister; men dock såg han tillsammans med detta en viss innehållstomhet, en irrationalitet, som då och då avledde uppmärksamheten ifrån det väsentliga.

Den kalla vinden blåste rätt in i ansiktet och snöflingorna stack i skinnet.

»Så ser det alltså ut, Karelen,« tänkte Lundström.

Han glodde med vitt oppspärrade ögon men han såg ingenting nytt; det var alldeles så, som det också var i *Suomi*. Han kom på sig själv med att tänka så; och han log åt detta. Han hade ju lärt sig geografi; det var alltså ingenting att förundra sig över. Naturen var densamma, och ändå en helt annan.

Det var, som om Koskinen hade sett, vad Lundström tänkte, och han log.

„Nå, här måste vi ordna med ett vägmärke,“ vände sig Koskinen till Lundström. „Jag har kommit överens med Olavi om det. Av vägmärket skall man se, var man kan framföra trossen och var man måste köra runt om, för att slädarna inte skall hamna i vattnet.“

Lundström hade knäckt en jättestor tallgren och ställde den opprätt. Detta var det första vägmärket, en signal till trossen.

Ifrån hästryggen syntes där vakar, som först nyligen hade överdragits med is. Här var det farligt för trossen att dra fram.

Koskinen sökte ifrån hästryggen efter en bekvämare och mindre farlig väg.

Snart ställde de ut ytterligare ett vägmärke. Av någon anledning stack barren mer än vanligt nu. Kanske var det därför, att Lundström var mycket trött.

De ordnade till det på så vis: ifrån den improviserade sadelgjorden drog de ett rep, och hållande sig i detta åkte Lundström på skidor bak efter hästen.

Sålunda red Koskinen före slädkonvojen och utforskade vägen med Lundström tolkande bakefter sig.

„Där är *Kovdozero*<sup>1</sup>,“ glädde sig Koskinen.

Snart öppnade sig för deras blickar en enorm klyfta. Till höger och vänster höjde sig branta, skogklädda, höga backar, varemellan den tillfrusna sjön bredde ut sig. Två mil fram låg den första sovjetiska kyrkbyn, *Konjets Kovdozera*.

Där skulle de få vila.

Där var deras eget folk.

Lundström blickade rätt framåt. Motsatta stranden syntes icke.

Sjön sträckte ut sig många kilometer bort. De gick ut på isen.

---

<sup>1</sup>fi. *Koutajärvi*. Ö.a.

## 43

### Sjuttonde kapitlet.

Eftertruppen drog fram i det oppkörda spåret.

Luften var klar och disfri, såsom det brukar vara, när kölden är som strängast. Det föreföll, som om andedräftens vita moln med det samma undanröjdes av kölden, så snart de var komna ut ur munnen.

Fingrar och tår blev stelfrusna.

Kallio gick vid sidan om Legionären, försökte övervinna tröttheten och muttrade någonting för sig själv.

Legionären längtade efter att få sova.

De löpte en stund tigande framför eftertruppen.

En rosenröd soluppgång flammade opp på himmelen.

När jag ser tillbaka på mitt liv, kan jag inte påminna mig något tillnärmelsevis så mödosamt som denna marsch med andedräftens, som frös till is på läpparna, blåsorna på de skavda hämlarna, brännsåren och den järnhårda nödvändigheten av att utan vila gå på framåt!

Varenda sekund måste man vara beredd; bak varenda buske, varenda krök kunde där dyka opp en skyddskårist, en slaktare eller ett ifrån Karelen flyende kulakförband.

När man tillhörde eftertruppen, om man då bleve övermannad, då skulle vägen ligga öppen till de dyrbara fororna, till kvinnorna och barnen; och bataljonen skulle kanske plötsligt bli övrränd bakifrån.

Vi var ett tiotal man i eftertruppen. Nej, något mödosammare än detta kan jag inte påminna mig, att jag någonsin i livet har upplevat.

Men ifall jag vill minnas mina allra lyckligaste dagar, då drar jag mig åter till minnes denna ändlösa snö, dessa översnöade, stilla skogar, som vi störde, den korta vilan vid de fräsande lägerbålen, kamraternas frostiga andedräft och fröjden över förnimmelsen, att hela världen var vår, att vi bara gjorde det, som vi själva ville göra, och att där inte

var några aktieägare eller skyddskårister ibland oss. Kamrater! Men vi kom också våra ryska och karelska bröder till hjälp.

A, denna frostens rodnad i de väderbitna ansiktena! Min levnads lyckligaste dagar, som aldrig kan upprepas. Nu, när där någon gång tillstötter någonting mycket besvärligt, då erinrar jag mig dessa lyckliga dagar och säger till mig själv: »Kamrat, den gången var det ännu svårare, men likväl klarade vi av det.«

Vi drar vidare, mens vi skyddar vår bataljon ifrån angrepp i ryggen.

*Kovdozero* öppnade framför oss sin trånga och ekande hålväg i skymningen.<sup>1</sup> Alldeles intill vägen ner emot isen hängde där en tekokare i en trefot. De förkolnade resterna av grenarna låg bara och pyrde, men vattnet var ännu hett. Trossen hade tänkt på oss.

Här höll vi rast i en kvart.

„Framemot gryningen skall vi vara hemma. Då skall vi få vila ut ordentligt i en sovjetisk by,“ sade Legionären. „Inari skulle ha bestämt det så,“ fortsatte han att tänka högt. „Vi är ju så trötta av gåendet, en övernattnings till i kylan ger inga nya krafter.“

Ja, eftertruppens befälhavare hade fattat rätt beslut i att inte anordna stor rast. Efter femton minuter begav vi oss ut på isen.

Vi måste ta med oss de kokkärl, trossen hade lämnat oss. De var tre till antalet, och de skramlade som koskällor.

„Dämpa klangen, så den inte röjer bataljonen,“ befallde Legionären.

Rätt framför mig gungade Kallios rygg. Hans gröna halsduk kom att se svart ut, när det mörknade; och de brokiga, broderade mönstren gick inte längre att urskilja.

Under fötterna utbredde sig samma enahanda skidspår; spåret efter hundratals skidor, som hade kört förbi här före mig.

När man länge blickar ner emot sina egna fötter vid denna jämna och oavbrutna rörelse framåt, då går det runt i huvudet; det är bara en eller annan sekund man kan höja det, ty det är liksom fyllt med bly.

Rätt framför ögonen gungar Kallios breda rygg i takt med gången.

Plötsligt hörs med ynkelig röst den allra yngste ibland oss, Matti.

„Legionären,“ säger han, „nu kan jag, på hedersord, inte ta ett steg till!“

Han hade hela tiden stålsatt sig, men nu gav han efter.

„Kom nu, kom nu!“ sporrar honom Legionären i mild ton.

Vi är halvvägs.

---

<sup>1</sup>På kartan ser *Kovdozero* (*Koutajärvi*) icke ut att ligga i någon trång och smal klyfta. Emellertid kan dess form ha förändrats sedan den gången igenom vattenregleringen: enligt *Sovjetskij Entsiklopeditjeskij Slovar* (1981) är sjön *Kovdozero* vattenreglerad. Ö.a.



Vi fortsätter framåt.

Då börjar en av de andra pojkarna beklaga sig.

Han säger, att han redan sedan mer än en timme inte längre har någon känsel i tårna på höger fot, och att återvägen är känd, men framåt vet man inte, hur det skall bli. Han är införstådd med att dö i strid emot slaktarna men förfrysa i skogen, det vill han inte.

„Gå du, gå du bara tillbaka,“ säger jag till honom, „där skall de fånga in dig och slå in din dumma skalle med en yxa, så slipper de slösa en kula på dig. Gå du, gå du,“ upprepar jag, „vi kan skydda kamraternas ryggar även utan dig.“

Vi går vidare en stund under tystnad. Spåret går av någon anledning i sicksack med vinklarna på än den ena än den andra stranden av denna långa, smala sjö.

På nytt knarrar det av snö, som trycks ihop under våra skidor, på nytt flyttar vi i tur och ordning höger och vänster ben, driver skidorna framåt, drar dem långsamt efter oss framåt.

Ja, skidorna har blivit väldigt tunga.

Jag höjer huvudet och ser mig omkring. Nu är vi mitt på den smala, långa sjön. Till höger och vänster stiger mörka, branta höjder. Bakom en av dem dyker månen opp. Nu ser man bara dess kant. Stjärnorna ligger fridfullt utströdda över himmelen. Kallio, som går framför mig, blir plötsligt stående. Mina skidor kör rätt emot honom. Jag stannar också opp.

Den yngste av oss, Matti, har lagt sig ner på sina skidor och slängt stavarna till sidan.

„Du förstår, jag kan inte gå längre,“ säger han. „Du har trots allt ingen rätt till att tvinga mig. Koskinen har sagt, att hela marschen är frivillig även för själva bataljonen. Förstår du?“

„Jag förstår. Skall du vända om?“ talar Legionären torrt till honom och drar opp revolvern ur hölstret.

„Självfallet inte. Vad skall jag göra där?“ säger ynglingen, men hans läppar skälver. „Jag skall vila litet här en eller annan timme, sedan följer jag i spåren och hinner opp er andre.“

„Du får inte stanna här; du skall frysa ihjäl, om du blir här ensam,“ svarar Legionären och snurrar på naganens trumma. „Opp och stå nu!“

„Jag reser mig inte,“ säger Matti likgiltigt.

„Han måste tillbaka till sin käring, han vill värma sig,“ säger Kallio, „tiden räckte inte till i går.“

„Än sedan, han har ju rätt,“ säger en annan partisan, August, „och jag stannar gärna tillsammans med honom.“

Legionären, som inte skänker hans ord någon uppmärksamhet, böjer sig över Matti, drar geväret av hans skuldra och hänger det på sig själv, lossar tekannan ifrån sitt bälte och ger mig den (på mig hänger där redan två tekannor), han drar ryggsäcken av axlarna och ger Kallio den och så plötsligt av alla krafter sparkar han till Matti.

„Se så, res dig opp, så kanske du kan orka gå i tjugo minuter till.“

Ynglingen reser sig långsamt och med möda samt tar några steg framåt.

„Se så, vidare, fortsätt!“ uppmuntrar Legionären honom. „Håll modet oppe, du håller ut. Se så, marsch!“

Så drar vi vidare; och han, Matti, vacklar litet men följer ändå med oss övriga.

På så vis löper vi över sjön och drar åter fram nästan alldeles intill stranden.

Det är riktiga kompisar, som har brytt sig om oss! Här står en trefot igen, men till min lycka inget kokkärl denna gång.

Här har de vattnat hästarna; jag ser det på spåren, på de omkringströdda havrekornen och halmstråna. Här är en liten vak.

„Tjugo skott igenom isen på kort håll, och så har man en vak färdig. Så gjorde vi i legionen också,“ säger Legionären.

Kallio håller redan på och samlar ihop grenar till ett bål på stranden.

„Präktigt, nu skall vi dricka kaffe!“ gläder sig Legionären och försöker muntra opp Matti. „Sura inte, du skall nog ta dig ända fram. När engelsmannen skickade oss till fronten, då sade vi som en man, att emot Röda Armén, emot Sovjeterna skulle vi aldrig marschera, och då...“ Men Legionären avbryter sig mitt i meningen och spetsar öronen.

Jag lyssnar också och hör några obegripliga, spridda ljud: tsock, tsock, tsock; det är liksom klappandet av kavalleri. De andra manarna hör också dessa läten... De blir allesamman vaksamma med undantag av Matti, som i alla fall har somnat, sedan han har lagt sig till rätta på sina skidor. Ur fjärran närmar sig detta klappande allt mer. Legionären lyssnar med handflatan vid örat.

Plötsligt slänger August ifrån sig sitt gevär i snön, spänner hastigt på sig skidorna och griper efter stavarna.

„Det är kavalleri, det är en straffexpedition, som är efter oss! Vi måste fly!“

„Vänta,“ försöker Kallio skoja bort saken, „du hade ju inte krafter nog för att ta ett enda steg till.“

„Emot kavalleriet kan man inte hålla stånd,“ säger Legionären lugnt, „men en kula i ryggen är det nedrigaste av allt.“ Han tiger en stund, och så tillägger han: „Tio tappra på skidor kan, om de är väl förberedda, göra hårt motstånd emot ett hundratal beridna.“

De underliga ljuden närmar sig allt mer.

Kallio skingrar bålet med skidstavarna. Det fräser och ångar om de brinnande grenarna i snön.

Legionären befäller oss att gräva ner oss; och med skidorna gräver vi oss hastigt små hålor i snön.

„Vi måste släppa fram dem på tvåhundra meters håll och sedan slå tillbaka med största möjliga snabbhet. Det är lätt att slå kavalleriet; hästarna störtar och trampar ner ryttarna. Förvissa er om, att gevären är laddade,“ säger han.

Vi förvissar oss om detta.

„Varför lämnar du oss inte, August?“ frågar Kallio.

August har grävt ner sig vid sidan om oss och tiger. Men detta obegripliga klapprande ljuder allt kraftigare och kraftigare.

Nu är det alldeles nära, och där ser jag de dunkla silhuetterna av djur, som rör sig framåt emot oss. Några underliga, halvgenomskinliga ryttare galopperar fram på dem. Jag kramar avtryckaren, men skottet går inte av.

Har det verkligen klickat? Jag öppnar snabbt och trycker på nytt in patronen med en slutstycksrörelse. Jag trycker en gång till på avtryckaren.

Inget skott nu heller.

Jag ser mig omkring och upptäcker, att det är likadant hos Kallio och Legionären.

„Fördömt!“ svär Legionären. „Tändstiftet är fastfruset i slagfjädern, precis som 1919.“

En enorm skvadron nalkas; den ilar klapprande fram över sjöns is, rätt emot oss.

Då lämnar August geväret i snön, hoppar opp och rymmer till skogs.

Kallio reser sig i sin fulla längd ur sin skyttegrav av snö och ser sig omkring med geväret i händerna.

„Vad skall vi göra?“ frågar han mig med en hastig viskning.

„Inte vet jag, vad vi skall ta oss till,“ säger jag.

Då brister Legionären ut i ett ljudligt gapskratt. Vad är det med honom, har han fått fnatt, eller vad?

Nej då, han har inte alls förlorat förståndet!

„Våra djävla åsnor!“ skriker han till oss. „Djävla åsnor!“ vrålar han för full hals. „Det är ju inte alls kavalleri, det är ju renar!“

Då ser jag, när jag ser hän emot de dunkla skuggor, som närmar sig, att det verkligen är en renhjörd. Och varifrån skulle egentligen en kavalleriavdelning kunna ta sig hit? Kavalleri finns ju bara i söder, men här skulle hästarna gå ner sig i snön.

Herregud, så enfaldiga vi är!

Ja, detta var obestriddigen renar, som kom emot oss, och hur kunde jag ha tagit deras stora, greniga horn för ryttare! Jag har rentav roligt åt mig själv. Jag reser mig upp i min fulla längd och svänger geväret över huvudet.

Där måste ju vara någon, som driver på dem; självmant skulle de inte rusa hitåt.

Kallio har också förstått, vad det är fråga om, och börjar samla ihop de ännu inte kallnade grenarna till ett bål igen. På nytt flammar lågorna upp.

Där blir så hjorden stående liksom förstenad framför våra skyttegravar i snön.

I månens sken fladdrar greniga skuggor av stora horn över snön.

Ända fram till lägerbålet kör en pulka; ur den hoppar en man och sträcker fram näven emot Legionären.

„Goddag, kamrat!“

„Goddag, goddag!“

Han sken upp, när han tryckte Kallios hand.

„Det var du, kamrat, som sade till mig: »Driv dina renar varhelst du vill, om det så skulle vara fan i våld«, så jag bestämde mig för att driva iväg dem, men faktiskt inte åt helvete, utan jag beslöt förena mig med bataljonen tillsammans med min hjörd; och när jag så fick reda på i Salla, att ni skulle bege er till Sovjetiska Karelen, då drev jag på mina renar utav alla krafter. Och så har jag kommit hit med dem.“ Han såg sig omkring. „Var är de övriga?“

„De övriga är längre framme, vi går som eftertrupp,“ var det Kallio, som förklarade med den gamla bekantskapens rätt och familjärt klappande renskötaren på axelen.

„Du får driva dem ända fram,“ sade Legionären.

Så satte vi oss vid bålet.

Runtomkring oss rörde sig en grenig skog av renhorn.

Ja, här var såväl rentjurar som vajor, här var ungrenar med de första hornen och här var renkalvar. De stod där helt stillsamt med hängande mular, men de grävde inte med klövarna i snön, för att skaffa upp renlavar, så som de alltid brukar göra, när de står stilla; de begrep, att de stod på sjöns is. De andades jämnt, och likt små molntussar höjde sig deras andedräkt emot den svarta himmelen.

Denna nattliga renhjörd var som hämtad ur en saga, som om den hade kommit till oss ur en av *Kalevalas* runokväden.

„Inte dåligt, att du hann ifatt oss,“ sade Kallio till renskötaren.

„Kan man inte få plats med en partisan i din pulka?“

„Nej, min pulka bär inte mer än en. Det skulle vara, om han kan sitta på renen och hålla sig i hornen!“

Men om vår yngling någonsin hade varit ridkonsten mäktig, så var han det åtminstone inte nu.

„Jag tror, att mina renar skall komma er till nytta,“ sade renskötaren stolt.

August hade redan hunnit ta sig tillbaka ner till stranden och kom försiktigt, synligt skamsen, fram till lägerbålet.

„Hur många är det, du har?“ frågar Kallio renskötaren.

„Visst nog blir det mer än trehundra.“

Efter omkring fem minuter drev renskötaren, sedan han hade tackat för gästfriheten, sina renar vidare i spåren på *Pohjolas* skogsarbetares partisanbataljon.

Aldrig skall jag glömma detta plötsliga och hastiga, drömlika möte med renarna på *Kovdozeros* is.

Efter ytterligare en kvarts timmes tid väckte Legionären Matti. Vi spände samtliga på oss skidorna och begav oss åstad igen. Framåt! Nu var vi redan på Sovjetisk mark.

Snön knarrade under våra skidor.

Åter svartnade *Kovdozeros* höga stränder. Åter sträckte sig de höga furorna på höjderna oppåt emot stjärnorna, åter gungade Kallios breda ryggtavla framför mig.

Vägen över sjön gick i sicksack, och jag hade inte längre några krafter kvar. Jag tittade ner på mina skidor, på kängorna, på de framskymtande stavarna, på snön, som sprättes omkring.

Det gick runt i huvudet. Framför mig växte där opp ett femvåningshus; ur fasadens alla fönster lyste det klart, och grammofonmusik trängde ut på den breda gatan, där glada folkmassor strömmade fram. . .

Där är ett kafé med öppna dörrar, och därifrån kommer festklädda par ut. Nej, detta är inte *Helsinki*s gator, detta är inte Esplanaden, där jag förr så många gånger har promenerat; nej, detta är inte de låga små husen i det platta Uleåborg; detta är ett helt okänt torg i en okänd stad. Men detta är min stad; igenom gatorna marscherar där soldater, och de spelar opp en militärmarsch.

Någon slår mig på axelen, och med möda öppnar jag de hopfallna ögonlocken. Över mig lutar sig Legionären och säger milt:

„Opp och stå, stå opp, grabben, du fryser ihjäl.“

Jag reser mig.

Det visar sig, att jag har spänt av skidorna, slängt ryggsäcken på marken till kudde och stilla somnat i snön. Men hur detta har gått till, det minns jag inte själv! . . .

Legionären har rätt; så lätt är det att frysa ihjäl.

Jag ställer mig opp, tar på mig skidorna och drar på nytt iväg framåt. Framåt i spåret över sjöns is.

På himmelen står stjärnorna högt, och från månen utgår en bred månväg över snön hän emot synranden. Där hänner vid stranden brinner bål, de förefaller så nära, och det ser ut att vara så lätt att nå fram till dem.

Detta är eldar, som de våra har gjort upp.

Vi går rätt fram emot detta avlägsna eldssken, men det förblir lika fjärran och kallt.

Av stötarna nästan faller jag framåt med hela kroppen. Det är nätt och jämnt, jag lyckas hålla mig på benen.

Det är denna kraftansträngning, som får mig till att vakna opp.

Mina skidors spetsar har skjutit in i något svart, mjukt. Jag böjer mig ner och får se en man ligga och sova lugnt här i detta köldhål på sina skidor och med packningen under huvudet.

Tillsammans med Kallio tar jag den, som ligger och sover på skidorna, och reser honom opp.

Det är detta, som vi måste bekymra oss om nu; detta är uppdraget, som Legionären har givit oss; och det är kanske därför, vi har blivit mindre sömniga själva. På detta vis har vi på vägen över isen rest sju man opp på benen; och märkvärdigt nog har tre av dem tillhört första kompaniet, som redan för länge sedan har dragit förbi.

Vi måste hela tiden gå och hålla uppsikt över, att ingen har blivit liggande i snön.

På så vis gick vi bakefter alla andra, vi gick emot bålen, men bålen stod kvar på sina platser på andra sidan sjön.

Den höga månen skiner, längs stränderna står skogarna och drömer, snön knarrar under fötterna. Mitt fosterland *Suomi*, skall jag måne återse dig någon gång?

Snart förflyter även denna natt, den långa men inte oändliga. Med morgonsolen skall vi anlända till en sovjetisk by; och då skall vi få vila.

Kallio släpar sig fram med uppbyggande av sina yttersta krafter och kanske ännu mer; han asar stavarna efter sig.

Han stöder sig inte längre på dem; han försöker bara röra på sina utmattade ben. . .

»När jag kommer fram till byn, då måste jag strax sticka hål i blåsan på hälen,« tänker jag.

Plötsligt känner jag tydligt, att den plana ytan har tagit slut, en stigning tar vid och skidorna går långsamt; vartenda ögonblick hotar de att slita sig loss ifrån fötterna och rymma tillbaka neråt.

Jag öppnar ögonen och tittar runtomkring mig: stränderna är långt borta. Men känslan av oppförslutning ökar. Då går jag av skidorna och sjunker ner i snön, som når opp över knäna; jag känner efter med armarna, mäter med stavarna; här är ingen stigning, här är alldeles jämnt, snön är plan som en spegel. Inbillningen har spelat mig ett spratt!

Bålen brinner utan att närma sig...

Det är trögt att gå på skidor. Ögonen faller ihop. Med slutna ögon rör jag på benen och tänker bara på en sak: »Sov inte, sov inte, våga inte somna!«

Sålunda förflyter en minut, två minuter, tre minuter, en halv timme, en evighet!

Jag blir varm och jag öppnar ögonen.  
Äntligen har vi nått fram till lägerbålen.  
Äntligen har vi tagit oss över sjön.

# 44

## Adertonde kapitlet.

„Nå, min lilla flicka, nu skall vi ta farväl.“

Fadern omfamnade Elviira och kysste henne hårt. Därpå tog han Heli i famnen. Elviira vände sig om och svalde tårarna. Det var icke tu tal om, att hon höll av sin far.

„Kom här med din lilla näsa,“ sade gubben och började näsas med sin egen näsa mot Helis lilla.

„Släpp mig, morfar, släpp,“ pep Heli, „ditt skägg är så kallt!“ Hon började stöta bort skäggets istappar med sina små händer.

„Jaha, adjö då,“ upprepade gubben än en gång och så vände han tillbaka till sin släde.

Enligt Koskinens anvisning dröjde Olavi icke en enda timme med att sända de formän hemåt, vilka icke ville bli kvar i Karelen.

Nu såg han till, så att formännen lossade allt gods ifrån sina bondslädar och getdoningar samt begav sig på återvägen tomma. Där var icke mer än ett dussin utav dem.

Gubben skulle köra iväg tillbaka.

„På återseende, far, tänk inte illa om mig!“ sade Elviira. Och så tryckte de varandras händer.

Olavi hade hjälpt den gamle lasta av getdoningen.

Nu var han opptagen med att lossa fläsklådor. Snart måste där komma en skjuts ifrån byn efter dem.

Huvudstyrkan befinner sig antagligen redan sedan flera timmar i byn och märker ut de hus, där man skall inkvarteras.

Gubben dröjde sig ännu kvar vid den sista släden, vari hans äldsta dotter hade åkt. Leinos bondsläde hade kört in i våt snö, och nu hade medarna frusit fast vid vägen. Hästen kunde icke rubba den ur fläcken. Leino rentav förlyfte sig, när han försökte hjälpa öket. Gubben hjälpte



svärsonen, och sedan de hade tagit farväl, drog han vidare utan att se sig om. . .

Så höll han in hästen. Olavi hade jagat ifatt svärfar och började snöra opp tobakspungen; sedan drog han därur opp några tillskrynklade pengasedlar och räckte gubben dem. Den gamle blev först nästan stött, men när han hade fått höra Olavis ord, nickade han gillande.

Olavi sade:

„Ge prästen pengarna. Jag är skyldig honom för vigslen. Jag hade så när glömt betala tillbaka skulden. Det var ju på kredit, han vigde oss.“

Sedan tryckte Olavi gubbens hand och återvände till trossen. . .

När gubben såg sig om, upptäckte han, att konvojen allaredan var på väg och den främsta släden redan skymdes av skog bortom kröken. Han skulle vinka, men hästen gjorde ett ryck, han gungade till och hann icke vinka farväl till de sina.

Det var, som hade hans två döttrar aldrig funnits. . .

Där förestod honom ett möte med gumman. Så många samtal och minnen om kvällarna i kammaren vid kakelugnen. . . Så modern skulle gräma sig, när hon tänkte på sina döttrar, som hade rest bort till ett främmande land — och det troligen för gott!

Efter en halvtimme såg sig gubben om och upptäckte, att han icke var alldeles ensam. Han räknade till ej mindre än ett tiotal slädar.

Det var redan alldeles ljust, när de mötte eftertruppen.

Samtidigt kom Elviiras släde fram till byn. Hon vaknade av, att hon hörde hundskall.

Heli och Nanni sov ännu lugnt.

Där trängde fram till dem en bitter röklukt; alltså var de nästan framme vid bygärdet.

Där kom också en renhjord, som hade jagat ifatt slädkonvojen under natten. Runtomkring renskötaren flockades folk redan.

Hundarna sprang beskäftigt och viktigt runt omkring hjorden. Där vajade en grenig skog av horn i den frostkalla luften.

Aino skällde och svor högt över sin man. Hon hade förgäves blivit stående på det ställe, där formännen skulle vända skaklarna om. Hon fruktade, att hennes man skulle vara feg och köra tillbaka hem. Det var icke tal om annat, än att han var en bra karl och god make, men det var bara det där med fegheten och lättjan.

Ja, de närde de allra ömmaste känslor för varandra, men det räckte att de kom tillsammans, så började förebråelserna och grälandet igen.

Som nu — till och med efter denna ansträngande marsch — så kunde de icke låta bli att morra åt varandra.

„Gå inte så nära renarna, min flicka, visserligen tar de inte brödet ifrån dig,“ sade renskötaren vänd till Hilda, „men dess mer... Känner du till den lapska berättelsen? En ung lappjanta mötte en ren på tundran. Renen tog henne med sig på sin rygg. De ilade och ilade och ilade fram i flera timmar och flera dagar och flera nätter. Renen kastade sig i Älgsjön och simmade över, mens flickan satt på hans rygg. Efter denna sjö blev flickan renens hustru. Så du skall inte gå för nära, eller vill kanske du också bli renens fru?“

„Det vill hon nog inte!“ gapskrattade Aino och slog sin lille man på axelen. „Hon har redan en som inte är så illa. Vet du, vem det är?“ vände hon sig högröstat till sin man.

Han var nöjd över, att samtalet hade slutat så fridsamt, och frågade gärna:

„Nej, vem då?“

„Självaste Inari!“ förkunnade Aino segervisst. „Men var håller han hus, förresten? Det var länge, sedan jag såg honom sist...“

Hilda blev orolig.

„Jag letar själv efter honom,“ sade hon och begav sig till släden.

Först nu, när renskötaren skrattade högt, kände Elviira igen honom.

Hon hade hela tiden försökt dra sig till minnes, var de kunde ha träffats. Men nu kom hon mycket väl ihåg honom. Detta var samme yngling, som hade hjälpt henne till rätta med båten på våren, när hon hade rest till guvernören för att be denne släppa ut Olavi, för att han skulle kunna plöja opp stycket.

Hon hoppade ur släden och gick fram till honom. Han kände också igen henne, räckte henne näven och frågade:

„Hur står det till med maken? Släppte de honom fri den där gången?“

„Där är han ju själv,“ pekade Elviira på den långa, kraftige Olavi, som just gick förbi. „Där är han själv,“ upprepade hon stolt.

„Då är alltså allt väl, min vän? Nå, samma här. Kommer du ihåg, hur jag beklagade mig över, att jag hade varit ute i skogen och försummat revolutionen,“ fortsatte renskötaren och började dua henne. Jaha, så nu har jag tagit skadan igen, nu skall jag inte låta tillfället gå mig ur händerna: trehundra renar, storbondens, de skall komma de röda partisanerna väl till pass. Ja, det skall de!“

Renskötaren befallde sina hundar att driva renarna vidare emot byn.

Olavi svingade sig opp i släden till Elviira. Hon täckte över honom med en filt. Hans ögon lyste av en inre glöd, men det var med en

kraftansträngning, han lyfte på ögonlocken. Kåtans mörka sparlakan gungade över hans huvud och vid sidan om hördes de sovande flickornas regelbundna andhämtning. Andedräktens lätta, vita molntussar spred sig och opplöstes liksom dimma i luften.

Elviira tryckte sig emot Olavi och försökte värma honom en smula. Framför dem skymtade den trötta hästens länd. Det var endast igenom öppningarna i slädens förhängen, man kunde se den vita snön och bitar av den alltmer blåaktiga himmelen. Då upptäckte de på en gång tillsammans några timmerstugor; över en av dem fladdrade där likt lägerbålets lågor i klart rött emot den vita snön en röd flagga.

„Det är alldeles som den gången, Första Maj 1917,“ sade Elviira muntert.

Detta var den första riktiga röda flaggan. Detta var själva lyckan. . .

Olavi stödde sig på armbågen, drog Elviira till sig och kysste henne hårt.

De var redan alldeles i närheten av byn; man kunde se bälarna på gatorna, och hur stugornas fönster gapade med sönderslagna fönsterbågar, mens dörrarna var avslitna i gångjärnen. Men den segerrika röda flaggan vajade över en stuga, där fönstren och dörrarna var hela. Elviira lutade sig emot Olavi, tryckte hans händer och sade:

„Tänka sig, så mycket vi har måst genomlida och uthärda för att på nytt få se denna fana!“

Hon tystnade. Han betraktade henne och gladde sig över hennes blåa ögon liksom över flaggan, som Röda Arméns fältvakt hade hissat över sitt hus.

Tigande körde de fram emot bygårdet. . .

Koskinen sträckte på sig där han stod i snön vid sidan om en kortvuxen rödarmist. När han hade upptäckt Olavi, förhörde sig Koskinen:

„Några förluster? Några förfrysningar?“ Sedan han hade fått svar, tillade han upphetsat: „Ja, vi har också en del förfrysningar. Lundströms tår. . . Nåja, slutet gott, allting gott. . .“

Olavi och Elviira fick se, hur rödarmisten öppnade den knarrande grinden för att släppa in slädtåget i byn.

„Goddag, kamrater!“ hälsade han dem.

Så körde de in i den första sovjetiska byn. . .

„Seger, kamrater! *Terve, toverit!*“

„Vi hälsar det finska arbetande folket!“ säger en storvuxen karl i civila kläder. Det är bysovjetens ordförande.

## 45

# Denna boks sista kapitel och förord till en annan.

Där var icke en endaste hel stuga i hela Norra Karelen på de orter, varest slaktarna hade dragit fram.

När slaktarna lämnade Karelen, släpade de medelst bedrägeri och våld med sig många karelska bönder till Finland; de slog ut fönsterbågar, de sönderslet och fördärvade dörrarnas gångjärn. Kölden blev envåldshärskare i varenda boning.

De fördärvade luckorna till de jordkällare, där man förvarade potatis, så att potatisen frös. De slaktade boskapen. Kadaver av kor låg utslängda mitt i bygatorna.

Sådana var de byar, *Pohjolas* första partisanbataljon mötte på färden.

Skogsarbetarnas uppror hade omintetgjort mobiliseringen i *Pohjola*; strejkerna och de överallt förekommande demonstrationerna gjorde sitt till. Den finska regeringen hade nu icke längre någon lust att inlåta sig på krigsäventyr.

De skogsarbetarpartisaner, som hade blivit efter på vägen, och de, som hade stannat kvar i Finland, ställdes inför krigsrätt.

Unha och Sara dömdes till vardera fem års fängelse.

Löjtnant Lallukka erhöll av generalen en ytterst sträng tillrättavisning för det, att han hade inlåtit sig på underhandlingar med de upproriske och givit dem några som helst löften. Hans karriär hängde på ett hår; alla sina motgångar lät han som hämnd gå ut över soldaterna.

Inari! Men hans historia, det är en särskild historia, som en gång skall skrivas.

*Pohjolas* skogsarbetares partisanbataljon delades opp. En del inträdde i en särskild jägarbrigad, som inkvarterades i Petrozavodsk.

Bland dess befäl kunde man senare anträffa såväl Röds-kägget som den unge skogshuggaren Matti, vilken Legionären fått att skämmas på *Kovdozeros* is, och så Legionären själv. För några av mannarna bar det av till Petrograd. Även jag begav mig tillsammans med Lundström till Petrograd och inträdde där på Internationella krigsskolan. Våra vänner vinkade av oss, och Hilda sade till mig vid avskedet:

„Om du någonstans träffar Inari, så säg honom då, att jag skall vänta på honom.“

En del av partisanerna, de av dem, som var litet äldre, bosatte sig på landet och upprättade i *Uchta*,<sup>1</sup> vilket hade ödelagts av de vite, den första kolchoskommunen i norr, *Pohjan pojat* — Nordlandets söner.

Tio år senare färdades jag ifrån Kem till *Uchta* längs den väg, som nyligen hade anlagts igenom kärren och skogarna. Jag måste därvid tillryggalägga nitton mil.

Förr kunde man ta sig fram enbart längs älven, genom forsar, i båt, med släpa; färden tog då vanligen ett tiotal dagar i anspråk. Nu kunde man däremot åka hit med *ljespromchosens*<sup>2</sup> bil. Vår chaufför var renskötare, densamme, som hade försummat revolutionen år 1918 men tagit skadan igen år 1922; nu körde han bilen på den besvärliga vägen *Uchta*–Kem. Jag kände igen honom, när han vid ett tillfälle kämpade med bilen, som hade kört fast i leran. . .

En afton i november 1932, tio år efter vår marsch — ja, det var i en stuga vid den fridfulla sjön *Sredneje Kujto*<sup>3</sup>, som ännu till helt nyligen varit omgiven av ofarbara skogar och kärr — så satt jag vid bordet och doppade rågkakor i gräddfil; framför mig stod där fat med strömming, palt, smör, filmjolk och bröd. Efter aftonvarden berättade kommunarderna om livet i kommunen, och det tycktes mig, som befunne jag mig på nytt vid partisanstabens överläggningar inför striden, vid rådplågnaden i bastun före upproret. Detta var samma karlar. Nåja, över bordet sken där nu visserligen en elektrisk glödlampa på hundra watt.

„Berätta för alla kolchosmedlemmar på andra kolchoser, att vi inte beklagar oss, utan att vi får bukt med alla besvärligheter, och att de kan ta oss till föredöme, när det gäller att hantera maskiner. Vi har en traktor, och den har fungerat utan skador, utan att gå sönder, utan reparationer i sextusen sexhundra timmar. Så det så.“ Den kamrat, som hade uttalat dessa ord, reste sig. „Vill du, jag skall visa dig traktorn?“

---

<sup>1</sup>*Uchta* på ryska i ryska texten, fi. *Uhtua*; på nyare kartor *Kalevala*. Ö.a.

<sup>2</sup>skogsförvaltningens. Ö.a.

<sup>3</sup>fi. *Keski-Kuittijärvi*. Ö.a.

„Herregud, det är ju Olavi!“ Jag kände igen honom och for opp. „Så har vi också träffats. Vem är det, som är traktorskötare här hos er?“

„Det är han,“ var där en annan kommunard, som pekade på Olavi. Det var Kallio.

„Där är inte så mycket intressant att berätta om vår marsch, berätta hellre för folk om vår kolchos,“ försökte Kallio övertyga mig och blev plötsligt nerstämd: „Ack, om Sara vore här med sina gamlingar!“

Tillsammans med Elviira och Olavi gick jag ut ur stugan.

På stranden och på alla träd låg där redan luddig, nyfallen, orörd snö.

I sjöns jämna vattenspegel avbildades de höga stjärnorna.

Det var alldeles stilla. Ifrån klubben ljöd de dämpade tonerna av en marsch.

Vi blev stående ända nere vid stranden, intill Lönnrots tall.

För omkring hundra år sedan hade Lönnrot kommit hit ifrån *Suomi* till *Uchta* för att nedteckna *Kalevalas* runokväden. Detta var samma låga fura, som nu bredde ut sina snötäckta grenar över den förtrollade sjön *Kujto*<sup>4</sup> Den var omgärdad med ett litet trästaket, varuppå man hade anbragt en minnesplatta.

Den kalla morgonvinden piskade mig rätt in i ansiktet, blåste opp rockskörten och försökte slita av kepsen. Man måste luta sig med hela överkroppen framåt.

Vågkammarna rullade fram över sjön.

Jag erinrade mig den vind, som hade slungat nävar med snö i ansiktet på oss, jag mindes snöstormen under den näst sista dagen på vår marsch. Jag förnam en oro över det, att Hildas öde hade förblivit obekant för mig, och jag beslöt, att jag ovillkorligen måste söka opp henne.

Jag tänkte också på det, att ifall någon skulle skalda sånger om de upproriska skogsarbetarnas marsch, om mina partisankamrater i *Pohjolas* bataljon, då skulle dessa sånger bli en ny *Kalevalas* runokväden.

För att någon skall kunna skalda dessa nya runokväden, så efterlämnar jag härmed mina anteckningar om, hur skogsarbetarna i norra *Suomi* reste sig för att avvärja ett slag emot det land, där framtidens mänsklighet hade fötts.

Jag vandrar fram över en bred brygga. Vinden piskar mig i ansiktet.

*Petrozavodsk — Kalevala — Leningrad — Moskva 1934*<sup>5</sup>

---

<sup>4</sup>f. *Kuittijärvi*. Ö.a.

<sup>5</sup>Översättningen är utförd efter texten i G. FISCH: *Izbrannyje proizvedenija v*

---

*dvuch tomach, tom 1* (Moskva 1976) samt senast rättad och förbättrad 6 februari 2005. Att denna text verkligen överensstämmer med den år 1934 författade, kan *icke* garanteras; det har visat sig, att en annan text i samma volym på åtskilliga ställen till det sakliga innehållet avviker ifrån en svensk översättning ifrån 1935, vilken troligen är utförd efter den första ryska bokutgåvan ifrån år 1933 av den år 1932 författade *Kiimasjärvis erövring*. Ö.a.